

# ॥ वैराग्यशतकं भाषान्तर सहितम् ॥

टिप्पण तथा भाषान्तर करनार.  
(स्वर्गस्थ) शास्त्री रामचंद्र दीनानाथ.

उपावी प्रसिद्ध करनार,  
मेसर्स मगनलाल एन्ड कुं.

व्यवस्थापक  
शास्त्री लक्ष्मीनारायण रामचंद्र.

किमत १। सवा रूपैयो.

(आवृत्ति ४.थी.)

अमदावादमां.

“राजनगर प्रिन्टींग प्रेसमां” शा. मगनलाल हवीसंगे वाप्युं.

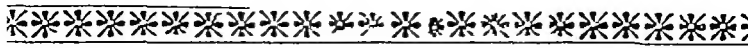
संवत् १९६६—सने १ ए१०

आ ग्रन्थना सर्वे हक, सन्ने १८६७ ना २५ मा आवट प्रमाणे राजिष्ट्र,  
करावी प्रसिद्धकर्त्ता पुरुषे स्वार्थीन राख्या हे.

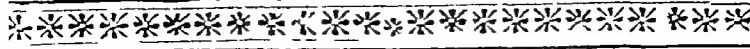
## ત્રાપાન્તરકર્તાની પ્રસ્તાવના.

આ સર્વ ગ્રંથનો અત્રિપ્રાય ગ્રંથકારે પોતેજ, પહેલી ગાથાના પેહલાજ પદમાં જણાવ્યો છે કે, “સંસારંમિ અસારે” આ સર્વ સંસાર અસારજ છે. અર્થાત્ સાર વસ્તુની અપેક્ષાએજ અસાર કહ્યો છે. માટે સાર વસ્તુ તે શી છે? ને અસાર વસ્તુ તે શી છે? એ બુદ્ધિમાન્ પુરુષે તો અવશ્ય જાણવું જોઈએ. તે સંવંધી યોના માં જાણવા યોગ્ય તો, ઇટલુંજ છે કે, જે આત્મગુણને વિષે વર્તેલું, તેજ સાર છે. અને જે પુદ્ગલિક જાવ તેમા વર્તેલું, તે અસાર છે. અને આ? આજ્ઞા ગ્રંથમાં પણ એજ વાતનો વિસ્તાર વારંવાર જણાવ્યો છે.

વલી આ ગ્રંથમા પ્રથમ અસાર એલું સંસારનું વિશેષણ જે મૂક્યું છે, તે વર્ણન કરવા યોગ્ય એવા વૈરાગ્ય રૂપ વૃદ્ધનું વીજ છે. અર્થાત્ સંકેપમાં આજ્ઞા ગ્રંથનો અત્રિપ્રાય, એકજ પદમાં જણાવ્યો છે. હવે અસાર શબ્દનો લેજ માત્ર અર્થ દેખાતીએ ઠીએ. જેને વિષે સાર નથી, તે અસાર કહીએ. આ સસારમાં કદપના



કરીને ભાની લીધેલી સારી સારી વસ્તુ શી છે ? પ્રથમ પોતાનો દેહ, સ્ત્રી, પુત્ર, પરિવારાદિક સઘલું ઠેલે પણ, જો સ્ત્રી આદિકના શરીરમાં આત્મા ન હોય તો તે સર્વે વસ્તુ અસાર થઈ પડે; માટે આત્મા છે એજ સાર છે. કારણ કે, અનંતજ્ઞાન, અનંતુદર્શન, અનંતુઅવ્યાયાધ સુખ પણ, એજ આત્મામાં રહેલું છે. અને તે આત્માને લીધે બીજાં સર્વે અસાર પદાર્થો પણ સારાં લાગે છે. એટલે સ્ત્રીઆદિકના દેહમાંથી આત્મા જતો રહે તોરે તેજ સ્ત્રીઆદિક પદાર્થ, ઘણું પ્રિય હોય પણ તેનું આલિંગનાદિક કરી શકાતું નથી. વલ્લી જેમ જેમ સૂર્યની સમીપે જઈએ, તેમ તેમ વધારે વધારે પ્રકાશ જણાય. વલો જેમ જેમ ચંદ્રમાની સમીપે જઈએ, તેમ તેમ વધારે શીતલતા જણાય. તેમ, જેમ જેમ આત્મગુણની સમીપે જતા જઈએ, તેમ તેમ વધારે સુખશાંતિ જણાય. અને જેમ જેમ તેથી (આત્મગુણથી) ઠેંકું થવાય, એટલે પરચાવમાં પેસાય, તેમ તેમ વધારે અશાંતિ થાય, માટે આત્મ ગુણ તો અવશ્ય પ્રકટ કરવા જોઈએ. એટલે જેમ જેમ સાર વસ્તુ જણાતી જાય, તેમ તેમ અસાર ઉપરથી સહેજેજ પ્રીતિ ઉતરતી જાય.

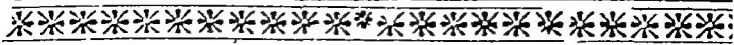




જેમ કે, કોઈની પાસે કોઈની હોય, ને તેને પૈસો મળ્યો, ત્યારે તેને કોઈની ઠાંકવી  
 તે કાંઈ કઠણ નથી. તેમજ રૂપિયો મળે, ત્યારે પૈસો ઠાંકવો કઠણ નથી. તેમજ  
 સોના મહોર મળે, ત્યારે રૂપિયો ઠાંકવો કઠણ નથી તેમજ રત્ન મળે, ત્યારે સોના  
 મહોર ઠાંકવી કઠણ નથી. તેમજ પાર્શ્વમણિ મળે, ત્યારે રત્ન ઠાંકવું કઠણ નથી.  
 તેમજ ચિંતામણિરત્ન મળે, ત્યારે તે પૂર્વે કહેલું સગ્ગુણ મૂકવું કાંઈ કઠણ નથી.  
 માટે ચિંતામણિ રત્ન સમાન તો આત્મગુણ છે તે આત્મગુણ પ્રકટ કરવાને મા  
 ટેજ સર્વ ક્રિયા અનુષ્ઠાન કરવાં પડે છે તે પણ આત્મ જ્ઞાન પૂર્વક વિધિ સહિત  
 કરે, ત્યારેજ આત્મગુણ પ્રકટ થાય છે. તે આત્મગુણોનો અંત કોઈથી કહી શ-  
 કાય તેમ નથી. જેમ કે, આકાશનો અંત કોઈ પક્ષીથી પાંખી શકાતો નથી  
 જેમ જે પક્ષી, પોતાની પાંખના વલવલે જેટલા આકાશમા ઉડી શકે છે, તે  
 પક્ષી, આ આટલુંજ આકાશ છે, એમ સમજે છે. જેમ મગતરુ, ચરકલુ, સમલી,  
 અનલ પક્ષી, અષ્ટાપદનામા પક્ષી અને ગરુડ પક્ષી એ સર્વે પાંખવાલા છે, તેણે  
 પોતે પોતાની પાંખના વલ પ્રમાણે આકાશમા ગમન કરી શકે છે, પરંતુ તે સ



વેને પણ આકાશ અપારને અપાર રહે છે. તેમ આત્માના જ્ઞાનાદિક ગુણો અપાર સારરૂપ છે, તેથી હલદો આ સઘલો સંસાર અસારરૂપ છે. અર્થાત્ અનેક પ્રકારના આધિ તથા વ્યાધિ તથા ઉપાધિ તેણે કરીને આત્મગુણ પ્રકટ કરવાનો ઉદ્યમ બિલકુલ કરી શકતો નથી. ને કદાપિ કરે છે, તો દેહને પોતાનું રૂપ સ્નાનીને કરે છે, એટલે મનાવા પૂજાવાદિકની લાલચે કરે છે. માટે તે આત્મગુણ શી રીતે પ્રગટ થાય ? પરંતુ તે આત્મગુણો તો, ક્યારે પ્રકટ થાય ? કે, જ્યારે આ સંસારને વિષે દેહાદિક સર્વ પદાર્થને અસારરૂપ જાણે ત્યારે જ આત્મગુણ પ્રકટ થાય છે. અર્થાત્ વૈરાગ્ય પામ્યા વિના આત્મગુણ પ્રકટ થાય જ નહીં. માટે મોક્ષ માર્ગમાં ચાલનાર પુરુષને તો, વૈરાગ્ય પગને ઠેકાણે છે, જ્ઞાન હૃદયને ઠેકાણે છે, અને ધર્મ માથાને ઠેકાણે છે. તો પણ એક બીજાને પરસ્પર સંબંધ રહેલો છે. એટલે મોક્ષમાં જનાર પુરુષને પૂર્વોક્ત ત્રણ પદાર્થોનું સંપૂર્ણ બલ જોડે. પરંતુ તેમાં મોક્ષમાર્ગે ચાલનારને પ્રથમ પગનું બલ બરોબર જોડે; કેમકે, પગવિના ચાલી શકાતું નથી. એટલાજમાટે વૈરાગ્યનું બલ દૃઢ જોડે,



તે વૈરાગ્યને જાણત કરનાર ઈવો આ વૈરાગ્યશતક નામનો ગ્રંથ કોઈ પૂર્વધર પુરુષે પૂર્વમાંથી સ્વધરો છે, તેને ગૂજરાતી જાણાન્તર સહિત કરી પ્રગટ કર્યો છે.  
 લિ. શાસ્ત્રી રામચન્દ્ર દીનાનાથ.  
 જાણાન્તરકર્તા.

### વ્યવસ્થાપકની વિજ્ઞાપના.

આ “વૈરાગ્યશતક” નામનો ગ્રંથ અતિ ઉપયોગી થઈ લોકમાં પ્રસંસનિય થઈ પદ્મવાથી તેમજ ઉત્સાહીજનો તથા નિતીવાન પુરુષોની વારંવાર માગ-ળીની થવાથી ચોથી આવૃત્તિ કરવા અમારે જરૂર પડી છે. જવિષ્યમાં તેની આજ્ઞા રાહું હું કે આ ગ્રંથની પ્રસિદ્ધી હજી પણ સર્વે નિતીવાન પુરુષોમાં નહીં થઈ હોય તેવા સ્થળે જરૂર જરૂર થશે, ને કદીપણ તેને હાથમાંથી મુ-કવાનું મન થશે નહીં. ઇટલુંજ નહીં પણ તે ગ્રંથની અંદર જે જે વિષયો દર્શાવ્યા છે તે લેખેર મુમુક્ષુએ અવશ્ય એક પાઠની માફક તેમજ નિત્યકર્મની મા

फक हमेशां पठन करवायोग्य ठे; माटे ते प्रमाणे तेनु अवश्य पोताना लक्ष्मां  
 लेशज. ने आ ग्रंथनो जेम विस्तार थाय तेम करशे. हमेशां दरेक नितीवान  
 पुरुषोने तो “आत्मगुण” केवी रीते प्रगट थाय ठे ते जाणुवा अपेक्षाज रहे  
 ठे, ने आत्मगुण जाण्या विना मोक्ष प्राप्त थतो नथी ते पण सिद्ध ठे.  
 आ ग्रंथमां घणां दृष्टांत सिद्धांतो ठे, ने मोक्षपदवीने आ सांसारिक पुरुषोथी  
 कीया कीया साधनोए करी पमाय ठे ते दर्शावेल ठे. रंगरागी पुरुषो एक क्षण  
 क्षणवार दीवसमां आ ग्रंथनुं पठन करशे तोपण ते सर्वे आधीव्याधीथी हुटी  
 कैवल्यपदनो रस्तो देखशे ने पोताना मनुष्यदेह ने धर्मनुं सार्थक करशे  
 एज विज्ञापना.

शास्त्री लक्ष्मीनारायण रामचंद्र दीनानाथ.

मालेक श्री दीनकर प्रेस.

तथा मैनेजर मेसर्स मगनलाल एन्ड कुं.

## नुमिका.

स्वर्गस्थ शास्त्रीजी रामचंद्र दीनानाथे आ ग्रंथनुं जाषांतर तथा टीप्पण करेल ठे. तेउने मागधी जाषानो घणो शोख हुतो ने पोतानी बाढ्यावस्थामां एक माहात्मा योगी पुरुषोना समागममां रही तथा पोताना स्वर्गस्थ पीता श्री दीनानाथ शास्त्रीनी पासे रही विद्या ग्रहण करी काशी जेवा नामांकित स्थळे रही संपूर्ण माहीती मैळवी मागधीनां ठ व्याकरणनो अज्यास करी संस्कृतनी माहीती मैळवी हुती. मुंवाइ सरकारमां तेमनुं नाम प्रसिद्ध ठे; कारण के तेउ जुना ताम्रपत्रना पुस्तकना शोधन पर हुता, ने गवरमेन्टनां पुस्तकानो वार्षिक रीपोर्ट महेरबान डा. बुद्धर, डा. कीलहोर्न, डा. पी. पीटरसन तथा डा. नंमारकर साहेबो पासे रही वहार पावता हुता. जैनमार्गना घणा नामांकित संवेगी साधुर्द, श्रीपूज्यो तथा अन्य पुरुषो अज्यास करता हुता. जैनीय महाराज श्री शांतीसागरजीए तो मूळग्रीज विद्याज्यास कर्यो हुतो, ने धर्मवीर आदिक ग्रंथ प्रसिद्ध कराव्या हुना. जैनमार्गनी वृद्धिकरता

फक हमेशां पठन करवायोग्य ठे; माटे ते प्रमाणे तेनु अवश्य पोताना लक्ष्मां  
 लेशेज. ने आ ग्रंथनो जेम विस्तार थाय तेम करशे. हमेशां दरेक नितीवान  
 पुरुषोने तो “आत्मगुण” केवी रीते प्रगट थाय ठे ते जाणवा अपेक्षाज रहे  
 ठे, ने आत्मगुण जाण्या विना मोक्ष प्राप्त थतो नथी ते पण सिद्ध ठे.  
 आ ग्रंथमां घणां दृष्टांत सिद्धांतो ठे, ने मोक्षपदवीने आ सांसारिक पुरुषोथी  
 कीया कीया साधनोए करी पमाय ठे ते दर्शविल ठे. रंगरागी पुरुषो एक क्षण  
 क्षणवार दीवसमां आ ग्रंथनु पठन करशे तोपण ते सर्वे आधीव्याधीथी बुटी  
 कैवल्यपदनो रस्तो देखशे ने पोताना मनुष्यदेह ने धर्मनुं सार्थक करशे  
 एज विज्ञापना.

शास्त्री लक्ष्मीनारायण रामचंद्र दीनानाथ.

मालेक श्री दीनकर प्रेस.

तथा मेनेजर मेसर्स मगनलाल एन्ड कुं.

## ત્રુમિકા.

સ્વર્ગસ્થ શાસ્ત્રીજી રામચંદ્ર દીનાનાથે આ ગ્રંથનું જાણાંતર તથા ટીપ્પણ કરેલ છે. તેહને માગધી જાણાનો ઘણો શોખ હતો ને પોતાની બાહ્યાવસ્થામાં એક માહાત્મા યોગી પુરુષોના સમાગમમાં રહી તથા પોતાના સ્વર્ગસ્થ પીતા શ્રી દીનાનાથ શાસ્ત્રીની પાસે રહી વિદ્યા ગ્રહણ કરી કાશી જેવા નામાંકિત સ્થળે રહી સંપૂર્ણ માહીતી મેળવી માગધીનાં ઠ વ્યાકરણનો અધ્યાસ કરી સસ્કૃતની માહીતી મેળવી હતી. મુંબાઈ સરકારમાં તેમનું નામ પ્રસિદ્ધ છે; કારણ કે તેહે જુના તાત્પત્રના પુસ્તકના શોધન પર હતા, ને ગવરમેન્ટનાં પુસ્તકોનો વાર્ષિક રીપોર્ટ મહેરબાન ડા. બુલ્હર, ડા. કીલહોર્ન, ડા. પી. પીટર સન તથા ડા. નંદારકર સાહેબો પાસે રહી વહાર પામતા હતા. જૈનમાર્ગના ઘણા નામાંકિત સંવેગી સાધુજે, શ્રીપૂજ્યો તથા અન્ય પુરુષો અધ્યાસ કરતા હતા. જૈનીય મહારાજ શ્રી શાંતીસાગરજીએ તો મૂળશ્રીજ વિદ્યાધ્યાસ કર્યો હતો, ને ધર્મર્વીંદુ આદિક ગ્રંથ પ્રસિદ્ધ કરાવ્યા હતા. જૈનમાર્ગની વૃદ્ધિકરતા

તેવા શેઠીયા પ્રેમચંદ રાયચંદ તથા શેઠ. ફકીરજીઠ વિ. અનેક શેઠીયાઠની પ્રસન્નતા તેમનાપર હતી. તેમણે ઘણાક જણને પોતાના નામના ગ્રંથો તથા બાળાબોધ કરી આપ્યા હે, તથા પોતે પ્રબંધચીન્તામણી તથા તેનું જાણાંતર જેની બીજી આવૃત્તિ થઈ હે, તથા રંજામંજરી નાટીકા મુલ માગધી તથા સંસ્કૃત, આચારપ્રદીપના બે જાગ તથા પ્રાકૃત શબ્દરુપાવળી, આત્મનિંદાષ્ટક વિગેરે જૈની ગ્રંથો કર્યા હે.

શાસ્ત્રીજીનો પ્રચાર શ્રી સ્વામિનારાયણ સંપ્રદાયમાં હતો. તેમના પીતા મા હા સમર્થ હતા, જેથી તે સંપ્રદાયનાં તમામ શાસ્ત્ર વૈદીક મત્તાનુસારે બાંધ્યાં હે. ને તેનાં જાણાંતર સ્વર્ગસ્થ શાસ્ત્રીજીએ કર્યાં હે. અને તેમના મત્તના ઘણા ગ્રંથો જાણવાયોગ્ય ને પ્રશંસનિય હે. જેથી તેમના રચેલા આ “વૈરાગ્યશતક” જેવા ગ્રંથને નિતીવાન પુરુષોએ અવશ્ય ગ્રંથેજન આપવું ગચિત હે.

મેમ્સર્સ મગનલાલ એન્ડ કું.



॥ ॐ श्री वीतरगाय नमः ॥

## ॥ श्री वैराग्यशतकम् ॥

प्रणम्य परमात्मानं । बालबोधाय लिख्यते ॥  
वैराग्यशतकस्यास्य । त्राषा टीकानुसारिणी ॥ १ ॥

श्री पूर्वाचार्य महाराजे पूर्वमांश्री उद्धार करिने वैराग्यशतक नामनो ग्रंथ  
रच्यो ठे अने तेनी टीका सवत् १६४७ ना वर्षमां खरतर गढीय श्री जिनचंद्र  
सूरिना राज्यमां थएला श्री गुणविनय नामा आचार्ये करी ठे. तेनो त्रावार्थ  
लइने आ बालावबोध कख्यो ठे.

॥ आर्यावृत्तम् ॥

संसारं असारे नास्ति सुखं व्याधिचेदनाप्रचुरे  
संसारं नि असारे । नहि सुहं बाह्वेऽप्रणापजरे ॥

જાનન્ દૃહ જીવઃ, ન કરોતિ જિનદર્શિતં ધર્મ

જાણંતો દૃહ જીવો । નં કર્ણેન્દ્ર જિણંદેસિયં ધંમ્મં ॥૨॥

અર્થ—(અસારે કેળ) સાર રહિત એવો, અને (વાહિ કેળ) વ્યાધિ. એટલે શરીર સંબંધિ દુઃખ, (વેચાણા કેળ) વેદના. એટલે મન સંબંધિ દુઃખ, તેણે કરીને (પજરે કેળ) પ્રચુર. એટલે બહુલ અથવા ઝરેલો એવો, (દહ કેળ) આ (સંસારંમિ કેળ) સંસારને વિષે (સુહં કેળ) સુખ જે તે (નહિ કેળ) નથી. (જાણંતો કેળ) એ પ્રકારે જાણતો એવો (જીવો કેળ) જીવ જે તે (જિણદેસિયં કેળ) જિનરાજના પ્રભુપેલા (ધર્મં કેળ) ધર્મને (ન કુણદ કેળ) નથી કરતો ! ॥ ૨ ॥

ત્રાવાર્થ—અનેક પ્રકારના આધિ, વ્યાધિ, અને ઉપાધિ તેણે કરીને આ સંસાર ઝરેલો છે, એટલે આ અસાર સંસારમાં કાંઈ પણ સુખ નથી. એવી રીતે આ જીવ જાણે છે, દેખે છે, અને અનુષ્ઠે છે; તોય પણ આ મૂઠ જીવ જિન પરમાત્માના કહેલા ધર્મને નથી કરતો !!

આ પ્રથમ ગાથામાં એમ કહ્યું કે, આ જીવ સંસારનું અસારપણું જાણે છે,

तोथे पण श्री जिनप्रणीत धर्मने नथी कर्तो; एबुं कछुं. परंतु न्हानी उम्सर-  
वाला अने तेज चवने विषे मोक्ष जनारा अने श्री वीरजगवाननी देशना फ-  
क्त एकज वार सांजलवाथी दृढ वैराग्यवान् थएला, एटलुंज नही पण ते  
संसारना असारपणा संबंधी माता पिता साथे प्रत्युत्तर करी ठेवटे माता पि-  
तानी आझा लेइ जेणे बाढ्यावस्थामां दीक्षा अंगिकार करी, एवा श्री अ-  
तिमुक्तककुमारनुं वृत्तांत श्री अंतर्गन्धशांग अने जगवत्यादि सूत्रने अनुसारे  
नीचे प्रमाणे जाणवुं.

कथा.

पोलासपुर नगरने विषे विजय नामे राजा, तेनी श्री नामनी पट्टदेवी एटले  
पटराणी, ते बे जणनो अतिमुक्तक एवे नामे पुत्र हुतो. ते पुत्र बहु उद्यमे  
करीने महोदो थयो, अनुक्रमे करीने ठ वर्पनो थयो, ते अवसरे नगरनी व-  
हार श्री वीरस्वामी समोलखा. एटले पधाखा. लार पढी ज्ञानवंत एवा गौ-  
तम गणधर, श्री वीरस्वामीने पूढी निक्षा लेवाने अर्थे नगर मध्ये आठया,

તે અવસરે ઢોકરાનુની સંગાથે રમતોં એવો અતિમુક્તક કુમાર, ગૌતમસ્વામીને  
 દેખીને એ પ્રકારે પૂછતો હવો કે, “તમે કોણ હો? અને કેમ ફરો હો?” એમ  
 પૂછે સતે ગૌતમસ્વામીએ કહ્યું કે, “અમે શ્રમણ હીએ, અને જ્ઞાનાને અર્થે ફ-  
 રીએ હીયે.” ત્યારે કુમાર બોલ્યો. “હે પૂજ્ય! આવો, હું તમને જ્ઞાતા અપાવું.”  
 એમ કહીને તે કુમાર ગૌતમસ્વામીની આંગલીએ વલગીને પોતાને ઘેર આવ્યો.  
 તે અવસરે શ્રીદેવી ઘણી ખુશી થઈ સતી જાતિયે કરીને ગૌતમસ્વામીને નમ-  
 સ્કાર કરીને પ્રતિલાજતી હવી. એટલે આહાર પાણી આપ્યાં. ત્યાર પછી અ-  
 તિમુક્તક કુમાર ફરીને એ પ્રકારે પૂછતો હવો કે, “તમે વ્યાં રહો હો?” ત્યાર  
 પછી ગૌતમસ્વામી કહેતા હવા. “હે જદ્ર! જે ઉદ્યાનમાં અમારા ધર્માચાર્ય  
 શ્રી વર્દમાનસ્વામી વસે છે ત્યાં અમે વસીએ હીએ.” એવું કહ્યું. તે અવસરે તે  
 કુમાર બોલ્યો. “હે સ્વામિન્! તમારી સાથે શ્રી વીરસ્વામીને વંદન કરવા  
 માટે હું આવું?” ત્યાર પછી ગૌતમસ્વામી કહેતા હવા, “યથાસુખં દેવાનુપ્રિય  
 એટલે હે દેવતાડને વહ્નજા! જેમ તને સુખ ઉપજે તેમ.” ત્યાર પછી ગૌતમસ્વા-

મીની સાથે આવીને અતિમુક્તક કુમાર જગવંતને વંદન કરતો હવો. ત્યાર  
 પછી જગવંતે ધર્મનો ઉપદેશ દીધો, તે ઉપદેશ સાંજલીને પ્રતિબોધ પામ્યો  
 એવો અતિમુક્તક કુમાર, દીકા ગ્રહણ કરવાને ઇચ્છતો સતો માતા પિતાની  
 અનુજ્ઞા લેવાને અર્થે, ઘેર આવીને માતા પિતાને આ પ્રકારે કહેતો હવો. “હે  
 અંબ ! હે તાત ! મેં આજ શ્રી વીરસ્વામીજીની પાસે ધર્મ સાંજલ્યો. તે ધર્મ મને  
 રુચ્યો. એટલે તે ધર્મ કરવાનો મને અચ્છિલાષ થયો છે” તે અવસરે તે માતા  
 પિતા કહેતાં હવાં. “હે પુત્ર ! તું ધન્ય હું, તું કૃતપુણ્ય હું, તું કૃતાર્થ હું. એટલે  
 તને ધન્ય છે અને કશું છે પુણ્ય તે જેણે એવો તું થયો, અને કયો છે અર્થ નામ  
 પ્રયોજન તે જેણે એવો તું થયો. જે કારણ માટે તે વીરસ્વામીજીની સમીપે  
 ધર્મ સાંજલ્યો, અને વલી તે ધર્મ તને રુચ્યો, તે કારણ માટે.” ત્યારપછી તે  
 કુમાર ફરીને એ પ્રકારે કહેતો હવો. “હે અંબ ! હે તાત ! હું તે ધર્મ સાંજલ-  
 વાદિકે કરીને સંસારના જથ્થે કરીને ઉદ્ધિગ એટલે ઉપરાંતા મનવાલો એવો અને  
 જન્મ મરણના જથ્થકી જય પામેલો એવો થયો હું, તે કારણ માટે તમારી



અનુજ્ઞાણ કરીને એટલે રજાણ કરીને શ્રી વીરપ્રજ્ઞાની સમીપે પ્રવ્રજ્યા ગ્રહણ કરવાને ઇચ્છું હું.” એવું કહ્યું. ત્યારપછી તે કુમારની માતા અનિષ્ટ કહેતાં વલ્લજ નહીં એવું, અને એકાંતપણે અણગમતું એવું, અને અપ્રિય એવું, અને પ્રથમ કોઈ દહાફો ન સાંઝળે એવું, તે કુમારનું વચન સાંઝળીને તત્કાલ શોકના સમૂહ પ્રત્યે પામી. એટલે શોકાતુર થઈ. અને દીન અને હતાસ એવા મને કરીને સહિત ઠે મુલ્ય તે જેનું એવી થઈ સતી, મૂઠાં પામીને અંગણતલને વિષે એટલે ઘરના આંગણમાં ધસતી સર્વ અંગોણ કરીને પડી. તે અવસરે દાસીનું શીઘ્ર, સોનાનો કલશ લાવીને તે કલશના મુલ્યથી નીકળતું એવું શીતલ અને નિર્મલ એવું જલ તેની ધારાનું કરીને એટલે સુગંધવાલી પાણીની ધારાનું ઘાંટી, અને કલ્પો ઠે તાઢા વાયરાનો ગુપચાર તે જેને એવી કરી સતો ચેતના પામીને વિલાપ કરતી થકી પુત્ર પ્રત્યે આ પ્રકારે કહેતી હતી. “હૈ જાત ! તું અમારે એકજ પુત્ર છે, અને અમને ઇષ્ટ કહેતાં વલ્લજ, અને કાંત કહેતાં મનોહર, અને પ્રિય કહેતાં પ્રિયકારી એવો, અને આગ્રહના કરંકિયા સમાન, એ-



ટલે અમૂલ્ય રત્નતુલ્ય એવો, અને હૃદયને આનંદ ઉત્પન્ન કરનાર એવો, અને  
 હંચરાના ફૂલની પેઠે દુર્લભ એવો તું અમારે છે. એજ કારણ માટે કાળમાત્ર  
 પણ તારા વિયોગને અમે સહન કરવાને સમર્થ નથી તે કારણ માટે હે જાત !  
 જ્યાંસુધી અમે જીવીએ ત્યાંસુધી તું ઘરમાં રહે. પઠી સુખે કરીને પ્રવ્રજ્યા પ્ર-  
 હણ કરજે. એટલે દીક્ષા લેજે. ” ત્યાર પછી તે કુમાર કહેતો હતો. “હે અંબ !  
 તમારું કહેલું સત્ય છે. પરંતુ આ મનુષ્યનો પ્રવ્ર અનેક જન્મ જરા મરણ રૂપ,  
 તથા શરીર અને મન સંબંધિ અતિશે દુઃખનું વેદનું એટલે મોગવનું તે રૂપ ઉ-  
 પદ્રવે કરીને પરાપ્રવ પામેલો એવો, અને અધ્રુવ કહેતા અશાશ્વત એવો; અને  
 સંધ્યા સમયનાં વાદલાંના રંગ સરખો એવો, અને જલના પરપોટા સરખો એવો;  
 અને વીજલીના સરખો ચંચલ એવો; અને સન્ની જનું, પન્ની જનું, નાશ પામનું,  
 એ છે ધર્મ કહેતાં સ્વપ્નાવ તે જેનો એવો છે. તે પ્રથમ અથવા પછી જરૂર ત્યા-  
 ગવા જોગ્ય છે. એટલે મૂકવોજ પમ્પશે હવે કોણ જાણે આપણા મધ્યે કોણ પ-  
 રેલું પરલોકે જશે? અથવા કોણ પછી જશે? એવી સ્વર પમ્પની નથી. તે કા

રણ માટે તમારી આજ્ઞા કરીને હમણાં જ હું દીક્ષા લેવાને ઇચ્છું.” એ રીતે  
 કુમારે કહ્યું. ત્યારપછી ફરીને માતા પિતા તે કુમારને કહેતાં હતાં. “હે પુત્ર !  
 આ તારું શરીર વિશેષ રૂપવાળું એવું, અને \* લક્ષણ વ્યંજન રૂપ ગુણ કરીને  
 સહિત એવું, અને નાના પ્રકારની વ્યાધિ એ કરીને રહિત એવું, અને સૌન્દર્યપ-  
 ણાળ કરીને સહિત એવું, અને ન હાણાં એવાં, અને ઉદાત્ત કહેતાં મનો-  
 હર અને કાંત કહેતાં મનોહર એવાં, પાંચ ઇંદ્રિય તેમણે કરીને શોભાયમાન  
 એવું, એટલે અશ્વમેધ મનોહર પાંચ ઇંદ્રિયો એ કરીને રૂપ સૌન્દર્ય આદિ ગુણોને  
 અનુભવીને એટલે જોગવીને પરિણત વયવાલો થઈને એટલે પરિપક્વ અવસ્થા-  
 વાલો થઈને પછી પ્રવ્રજ્યા ગ્રહણ કરજે.” ત્યાર પછી તે કુમાર ફરીને આ પ્ર-  
 કારે કહેતો હતા. “હે અંબ ! હે તાત ! જે તમે શરીરનું સ્વરૂપ કહ્યું, તે મનુ-  
 શ્ય સંબંધિ શરીર, ચલુ કહેતાં નિશ્ચે દુઃખનું જ સ્થાનક છે, અને નાના પ્રકા-  
 રની શૈક્ષ્ણિક વ્યાધિઓને રહેવાનું ઘર એવું, અને હામકાં રૂપ લાકડાંથી ઉત્પન્ન

\* લક્ષણ=હાથ પગની રેખાદિક

† વ્યંજન=મપ તિલકાદિક.



અણલું એલું, અને નસાજાલે કરીને વિંટાણું એલું, અને માટીના ઝાંઝની પેઠે  
 ડુર્બલ એલું, અને અશુચિના પુઝલોએ કરીને વ્યાપ્ત એલું, અને સમી જલું, પમી  
 જલું, અને નાશ થવું એ ઢે ધર્મ નામ સ્વજાવ તે જેનો એલું આ શરીર, પ્રથમ  
 અથવા પઢી જરૂર ત્યાગવા જોગ્ય થશે. એ કારણ માટે આવા શરીરમાં કોણ  
 બુદ્ધિવંત પુરુષ રીફ પામે? એટલે જે બુદ્ધિશાલી પુરુષ હોય, તે તેવા શરીરમાં  
 રંજિત નજ થાય. ” એ રીતે કુમારે કહ્યું. ત્યાર પઢી કુમારનાં માતા પિતા ફરીને  
 કહેતાં હતાં. “હે પુત્ર ! આ તદ્દારા બાપદાદાથી આવેલું એલું વિસ્તારવંત ધન,  
 કનક, રત્ન, મણિ, મોતી, શંખ પ્રવાલાં આદિ પોતાને વશ્ય એલું પ્રધાન દ્રવ્ય  
 છે. જે દ્રવ્ય સાત પેઢી સૂધી, અતિશે દીનાદિકને એટલે ગરિત્વ લોકોને આ-  
 પવા માંડ્યું અને પોતે જોગવવા માંડ્યું હોય તોપણ કય ન થાય, એટલે સૂટી ન  
 જાય એલું છે. તે કારણ માટે એ પ્રકારનું આ દ્રવ્ય તે પ્રત્યે પોતાનો ખુશી પ્રમાણે  
 રૂઢે પ્રકારે જોગવીને, પોતાને સદૃશ રૂપ લાવણ્યાદિ ગુણોએ કરીને શોચાયમાન  
 એવી અને પોતાના મનની રુચિ પ્રમાણે ચાલનારી એવી ઘણી રાજકન્યાનું પરણી

રણ માટે તમારી આજ્ઞા કરીને હમણાં જ હું દીક્ષા લેવાને ઇચ્છું.” એ રીતે  
 કુમારે કહ્યું. ત્યારપછી ફરીને માતા પિતા તે કુમારને કહેતાં હતાં. “હે પુત્ર !  
 આ તારા શરીર વિશેષ રૂપવાળું એવું, અને \* લક્ષણ વ્યંજન રૂપ ગુણે કરીને  
 સહિત એવું, અને નાના પ્રકારની વ્યાધિ કરીને રહિત એવું, અને સૌન્દર્યપ-  
 ણા કરીને સહિત એવું, અને ન હાણાં એવાં, અને ઉદાત્ત કહેતાં મનો-  
 હર અને કાંત કહેતાં મનોહર એવાં, પાંચ ઇંદ્રિય તેમણે કરીને શોભાયમાન  
 એવું, એટલે અલંકૃત મનોહર પાંચ ઇંદ્રિયો કરીને રૂપ સૌન્દર્યોદિ ગુણોને  
 અનુભવીને એટલે જોગવીને પરિણત વયવાલો થઈને એટલે પરિપક્વ અવસ્થા-  
 વાલો થઈને પછી પ્રવ્રજ્યા ગ્રહણ કરજે.” ત્યાર પછી તે કુમાર ફરીને આ પ્ર-  
 કારે કહેતો હતા. “હે અંબ ! હે તાત ! જે તમે શરીરનું સ્વરૂપ કહ્યું, તે મનુ-  
 શ્ય સંબંધિ શરીર, ચલુ કહેતાં નિશ્ચે દુઃખનુંજ સ્થાનક છે, અને નાના પ્રકા-  
 રની શૈક્ષ્ણિક વ્યાધિઓને રહેવાનું ઘર એવું, અને હાનિકારક રૂપ લાકડાંથી ઉત્પન્ન

\* લક્ષણ=હાથ પગની રેખાદિક

† વ્યંજન=મપ તિલકાદિક.

થાણું એવું, અને નસાજાલે કરીને વિંટાણું એવું, અને માટીના ઝાંઝની પેઠે  
 ડુર્બલ એવું, અને અશુચિના પુઝલોએ કરીને વ્યાસ એવું, અને સફી જહુ, પની  
 જહું, અને નાશ થયું ઇ ઠે ધર્મ નામ સ્વજાવ તે જેનો એહુ આ શરીર, પ્રથમ  
 અથવા પઠી જરૂર ત્યાગવા જોગ્ય થશે. એ કારણ માટે આવા શરીરમાં કોણ  
 બુદ્ધિવંત પુરુષ રીઝ પામે? એટલે જે બુદ્ધિશાલી પુરુષ હોય, તે તેવા શરીરમાં  
 રંજિત નજ થાય. ” એ રીતે કુમારે કહ્યું. ત્યાર પઠી કુમારનાં માતા પિતા ફરીને  
 કહેતાં હતાં. “હે પુત્ર ! આ તહારા વાપદાદાથી આવેલું એહુ વિસ્તારવંત ધન,  
 કનક, રત્ન, મણિ, મોતી, શંખ પ્રવાલાં આદિ પોતાને વશ્ય એવું પ્રધાન દ્રવ્ય  
 છે. જે દ્રવ્ય સાત પેઢી સૂધી, અતિશે દીનાદિકને એટલે ગરિવ લોકોને આ-  
 પવા માંઝું અને પોતે જોગવવા માંઝું હોય તોપણ કય ન થાય, એટલે સૂટી ન  
 જાય એવું છે. તે કારણ માટે એ પ્રકારનું આ દ્રવ્ય તે પ્રત્યે પોતાની જુઝી પ્રમાણે  
 રૂઠે પ્રકારે જોગવીને, પોતાને સદૃશ રૂપ લાવણ્યાદિ ગુણોએ કરીને જોનાયમાન  
 એવી અને પોતાના મનની રુચિ પ્રમાણે ચાલનારી એવી ઘણી રાજકન્યાનું પરણી

ને તેમની સાથે આશ્ચર્યકારી એવાં સંસાર સંબંધિ-જોગસુખ જોગવીને પઠી દી  
 હા લેજ્યો.” ત્યાર પઠી કુમાર કહેતો હવો. “હે અંબ ! હે તાત ! તમે જે દ્રવ્ય  
 દિકતું સ્વરૂપ કહ્યું તેનું ઇવી રીતે જાણવું કે, તે દ્રવ્ય, સ્વલુ કહેતાં નિશ્ચે અગ્નિ,  
 જલ, વાયુ, રાજા, દાયાદ કહેતાં ગોત્રીલોકો એ આદિક ઘણા લોકોને સાધારણ  
 છે, એટલે ઘણા લોકોને વશ્ય છે; પણ દ્રવ્ય કાંઈ એક જાણની પાસે રહેતું નથી,  
 અને અનુભવ કહેતાં અશાશ્વતું છે. એટલે તે દ્રવ્ય કાંઈ નિરંતર રહેતું નથી. અને  
 પ્રથમ અથવા પઠી જરૂર ત્યાગવા યોગ્ય થશે, એટલે મૂકવુંજ પડશે. તથા મ  
 નુષ્ય સંબંધિ કામજોગ પણ અનુચિત એટલે અપવિત્ર એવા, અને અશાશ્વત એવા,  
 અને વાત, પિત્ત, કફ, શુક્ર કહેતાં વીર્ય અને શોણિત કહેતાં રુધિર એટલા-  
 ઊનો છે આશ્રય તે જેમને એવા, એટલે વાત, પિત્ત, કફ, શુક્ર, શોણિતમય એવા,  
 અને અમનોદ્ધ કહેતાં અસુંદર એવા, અને વિરૂપ કહેતાં માઠા મૂત્ર અને પુ-  
 રીષ કહેતાં વિદ્યા તેણે કરીને નરેલા એવા, અને ડુર્ગંધ એવા છે ઊઘાસ અને  
 નિશ્વાસ તે જેમના, એટલે ઊંચો શ્વાસ અને નિચો શ્વાસ જેમનો ડુર્ગંધ છે એવા,

અને મૂર્ખ લોકોએ અતિશે કરીને સેવેલા એવા, અને નિરંતર સાધુજનને નિં-  
 દવા જોગ્ય એવા, અને ઉત્કૃષ્ટ જાગે અંતંત સંસારના વધારનાર એવા, અને ક-  
 ર્વાં ફલ રૂપ છે વિપાક તે જેમનો, એટલે અંતે દુર્ગતિના ફલને આપનાર એવા  
 કામજોગ છે. હ્રં કામજોગ કહેવે કરીને તેના આધારજૂત એટલે તેમને રહે-  
 વાનું સ્થાનક એવાં સ્ત્રી પુરુષનાં શરીર જાણવા. તે શરીર પૂર્વે કહેલા વેશેષણો  
 એ કરીને સહિત છે, એજ કારણ માટે તેમને અર્થે એટલે તે કામજોગોને અર્થે  
 કોણ પુરુષ પોતાના જીવિતને નિષ્ફલ કરે? એટલે જે માહ્યો પુરુષ હોય તે નજ  
 કરે ” આ રીતે કુમારે ઉત્તર આપ્યો. ત્યાર પછી તે કુમારનાં માતા પિતા, એ  
 પ્રકારે વિષયને અનુકૂલ એવાં બહુ વચનોએ કરીને તે કુમારને લોજાવવાને અ  
 સમર્થ થયાં. પછી વિષયને પ્રતિકૂલ એવાં, અને સંજમના જયને દેખામનાર  
 એવાં વચનોએ કરીને આ પ્રકારે કહેતાં હતા. “હે પુત્ર ! નૈર્ઘ્ય પ્રવચન કહેતાં  
 વીતરાગનું કહેલું એવું સિદ્ધાંત અથવા શાસન તે સત્ય છે કહેતાં સાચુ છે,  
 અને અનુત્તર કહેતાં પ્રધાન છે. અને શુદ્ધ કહેતાં દોષ રહિત છે. અને શાશ્વત્ક-

છે. પણ ખલુ કહેતાં નિશ્ચે ધીર પુરુષને અને સંસારના ત્રયશ્રી ઉદ્ધિગ્ન થઈ પડ્યા પુરુષને હુકમ નથી. ઇટલે સંજમ પાલવો કઠણ નથી. તે કારણ માટે હું તમારી આજ્ઞા કરીને હમણાંજ પ્રવ્રજ્યા લેવાને ઇચ્છું છું.” ત્યાર પછી તે માતા પિતા ફરીને કહેતાં હતાં. “હે બાલ ! આટલો હઠ તું ન કર. તું શું સમજે છે ?” ત્યારે અતિમુક્તક કુમાર કહેતો હવો. “હે અંબ ! હે તાત ! જે હું જાણું છું તેજ નથી જાણતો, અને જે નથી જાણતો તેજ હું જાણું છું.” ત્યાર પછી તે માતા પિતા કહેતાં હતાં. “હે પુત્ર ! આમ કેમ બોલે છે ?” ત્યારે તે કુમાર કહેતો હવો. “હે માતા પિતા ! હું જાણું છું કે, જે જનમ્યો તેને જરૂર મરવું છે. પરંતુ ઇટલું નથી જાણતો કે, તે ક્યારે મરશે ? અથવા કયા સ્થાનમાં મરશે ? અથવા કેવે પ્રકારે મરશે ? અથવા કેટલે કાલે મરશે ? એ હું નથી જાણતો. તથા હું નથી જાણતો કે, કયા કર્મોએ કરીને નરકાદિકને વિષે જીવો હતપ્ત થાય છે ? પણ આટલું જાણું છું કે, પોતાનાં કરેલાં કર્મોએ કરીને જીવ ન રક્ષાદિકોમાં હતપ્ત થાય છે.” એ રીતે કુમારે ઉત્તર આપ્યો. ત્યાર પછી તેનાં

માતા પિતાનું તે કુમારને, સંજમને વિષે સ્થિર ચિત્તવાલો જાણને મહોટા આ  
 ફંચેરે કરીને નિકલવાનો મહોટો ઉત્સવ કરતાં હતાં. તે અવસરે અતિમુક્તક  
 કુમારે સ્નાન કહેતાં નહાણું, અને વિલેપન કહેતાં શરીરે ચંદનાદિકનો લેપ  
 કરવો, અને વસ્ત્ર આઝરણાદિકોએ કરીને શોજાવ્યું હે શરીર તે જેણે એવો,  
 અને માતા પિતાદિક બહુ પરિવારે કરીને પરિવરેલો એવો, મહોટી શિબિકા  
 માં (પાલલીમાં) બેસીને નાના પ્રકારના વાજિંત્રનો શબ્દ શ્રવે સતે જ્યારે નગર  
 મધ્યે શરૂને નિકલતો હવો, ત્યારે ઘણા દ્રવ્યના અર્થિ જદાદિ લોકો, મનોહર  
 વાણીએ કરીને આ પ્રકારે આશિષ દેતા હતા. કે, હે રાજકુમાર ! તું ધર્મે ક-  
 રીને અને વલી તપે કરીને કર્મરૂપ શત્રુ પ્રત્યે જીત. વલી હે જગતને આનંદના  
 કરનાર ! તહારું કલ્યાણ થાનુ વલી તું ઉત્તમ કહેતા પ્રધાન એવા જ્ઞાન દર્શન  
 ચારિત્રોએ કરીને ન જીતેલાં એવાં શુદ્ધિયો પ્રત્યે જીત. અને અંગીકાર કરેલો  
 એવો સાધુનો ધર્મ તે પ્રત્યે રૂઢે પ્રકારે પાલ. વલી તું નિર્વિઘ્નપણે કરીને સિદ્ધિ  
 સ્થાનકને પામ્ય. એ પ્રકારે આશિષ દીધી. ત્યાર પછી તે અતિમુક્તક કુમાર

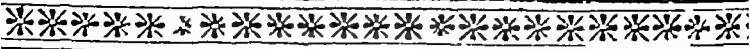


ए प्रकारे, जाचक लोकोए स्तवना कएवा मांगेलो एवो, अने नगरना रहेनार  
नर नारीनुए आदर सहित जोवा मांगेलो एवो, अने जाचक लोकोने वांछित  
दान प्रत्ये आपतो एवो, नगर थकी बहार निकलीने ज्यां श्री वीरस्वामीजीनु  
समवसरण ठे, त्यां आवीने शिविका थकी उतह्यो. एटले पालखीथी हेवो  
उतह्यो. त्यार पढी माता पिता, ते कुमारने आगल करीने श्री वीरस्वामीजीनी  
समीपे आवीने वंदनादि पूर्वक एटले वंदनादि नमस्कार करीने आ प्रकारे  
कहेतां हवां. हे स्वामिन् ! आ अतिमुक्तक कुमार अमने वहालो ठे, अने अ  
मने मनोइ ठे, अने ए अमारे एकज पुत्र ठे; परंतु जेम कमल, कादवने विषे  
उत्पन्न थाय ठे, अने वली पाणीने विषे वृद्धि पामे ठे, पण कादव अने पा-  
णीए करीने लेपातुं नथी; तेम आ अतिमुक्तक कुमार पण शब्द, रूप, ए ठे  
लक्षण ते जेमनुं एवा कामोने विषे उत्पन्न थयो ठे, अने गंध, रस, अने स्पर्श  
ए ठे लक्षण ते जेमनुं एवा जोगोने विषे वृद्धि प्रत्ये पाम्यो ठे, पण ते काम-  
जोगोने विषे अने मित्र, ज्ञाति, स्वजन, संबंधि एवा लोकोने विषे लेपायो





નથી અર્થાત્ મમતા એ કરીને રહિત છે. વલી આ કુમાર સંસારના ત્રયે કરીને  
 ઉદ્ધિગ્ન થયો સતો એટલે ત્રિરક્ત મનવાલો થયો સતો આપની પાસે ટીકા લે-  
 વાને દુછે છે. તે કારણ માટે અમે આપને આ શિષ્ય રૂપ ત્રિક્ષા પ્રત્યે આપીએ  
 ટી.એ. આપ પણ આ શિષ્યરૂપ ત્રિક્ષા પ્રત્યે અંગીકાર કરો. ત્યારે સ્વામિએ  
 કહ્યું, હે દેવાનુપ્રિયો ! જેમ તમને સુખ ઉપજે તેમ, પણ પ્રતિવંધ કરશો નહીં.  
 એટલે મમતા કરશો નહીં. ત્યાર પછી અતિમુક્તક કુમાર, જગવંતનું વચન  
 સાચલીને સુગી થયો સતો જગવંત પ્રત્યે ત્રણ પ્રદક્ષિણા કરીને અને ન-  
 મસ્કાર કરીને ઉત્તર પૂર્વ દિશિને ત્રિષે એટલે દેશાન કૂળમાં જઈને પોતાની  
 મેલેજ આગ્રણ માલ્ય અલકાર પ્રત્યે મૂકતો હવો. તે અવસરે માતા, ઉજ્જલ  
 વસ્ત્રે કરીને આગ્રણાદિક પ્રત્યે ગ્રહણ કરીને આંખો થકી આંસુ મૂકતી થકી  
 અતિમુક્તક કુમારને એ પ્રકારે કહેતી હવી. હે પુત્ર ! પામેલા એવા સંજમ જો  
 ગોને ત્રિષે તમારે પ્રયત્ન કરવો. અને ન પામેલા એવા સંજમ જોગોને પામવાને  
 અર્થે ઘટના એટલે રચના કરવી. વલી પ્રવજ્યા પાલવાને ત્રિષે પોતાના પુરુષ

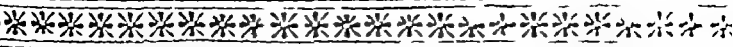


ए प्रकारे जाचक लोकोए स्तवना करवा मांगेलो एवो, अने नगरना रहेनार नर नारीनुए आदर सहित जोवा मांगेलो एवो, अने जाचक लोकोने वांढित दान प्रत्ये आपत्तो एवो, नगर थकी बहार निकलीने ज्यां श्री वीरस्वामीजीनु समवसरण ठे, त्यां आवीने शिविका थकी उतह्यो. एटले पालखीथी हेवो उतह्यो. त्यार पढी माता पिता, ते कुमारने आगल करीने श्री वीरस्वामीजीनी समीपे आवीने वंदनादि पूर्वक एटले वंदनादि नमस्कार करीने आ प्रकारे कहेतां हवां. हे स्वामिन् ! आ अतिमुक्तक कुमार अमने वहालो ठे, अने अ मने मनोइ ठे, अने ए अमारे एकज पुत्र ठे; परंतु जेम कमल, कादवने विषे उत्पन्न थाय ठे, अने वली पाणीने विषे वृद्धि पामे ठे, पण कादव अने पाणीए करीने लेपातुं नथी; तेम आ अतिमुक्तक कुमार पण शब्द, रूप, ए ठे लक्षण ते जेमनुं एवा कामोने विषे उत्पन्न थयो ठे, अने गंध, रस, अने स्पर्श ए ठे लक्षण ते जेमनुं एवा जोगोने विषे वृद्धि प्रत्ये पाम्यो ठे, पण ते काम-जोगोने विषे अने मित्र, ज्ञाति, स्वजन, संबंधि एवा लोकोने विषे लेपायो



નથી અર્થાત્ સમતા એ કરીને રહિત છે. વલી આ કુમાર સંસારના ઝયે કરીને  
 ઉઠિશ થયો સતો એટલે વિરક્ત મનવાલો થયો સતો આપની પાસે ડીકા લે-  
 વાને દહે છે તે કારણ માટે અમે આપને આ શિષ્ય રૂપ ચિક્ષા પ્રત્યે આપીએ  
 ડીએ. આપ પણ આ શિષ્યરૂપ ચિક્ષા પ્રત્યે અંગીકાર કરો. ત્યારે સ્વામિએ  
 કહ્યું, હે દેવાનુપ્રયો ! જેમ તમને સુખ ઉપજે તેમ, પણ પ્રતિબંધ કરશો નહીં.  
 એટલે સમતા કરશો નહીં ત્યાર પછી અતિમુક્તક કુમાર, જગવંતનું વચન  
 સાંજલીને સુગી થયો સતો જગવંત પ્રત્યે ત્રણ પ્રદક્ષિણા કરીને અને ન-  
 મસ્કાર કરીને નત્તર પૂર્વ દિશિને વિષે એટલે દેશાન કૂળમાં જઈને પોતાની  
 મેલેજ આજ્ઞાણ માલ્ય અલકાર પ્રત્યે મૂકતો હવો. તે અવસરે માતા, ઉજ્જવલ  
 વસ્ત્રે કરીને આજ્ઞાણાદિક પ્રત્યે ગ્રહણ કરીને આંખો થકી આંસુ મૂકતી થકી  
 અતિમુક્તક કુમારને એ પ્રકારે કહેતી હવી. હે પુત્ર ! પામેલા એવા સંજમ જો  
 ગોને વિષે ત્યારે પ્રયત્ન કરવો. અને ન પામેલા એવા સંજમ જોગોને પામવાને  
 અર્થે ઘટના એટલે રચના કરવી. વલી પ્રવજ્યા પાલવાને વિષે પોતાના પુરુષ

पणानो अजिमान सफल करवो, अने प्रमाद तो करवोज नही. ए प्रकारे क-  
 हीने त्यार पढी माता पितालु भगवंत प्रत्ये नमस्कार करीने परिवार सहित  
 पाताने स्थानके गयां. त्यार पढी अतिमुक्तक कुमार, श्री वीरस्वामी समीपे  
 आवीने वदनादि करीने प्रवर्जित थयो. त्यार पढी श्री वीरस्वामीए पण पंच  
 महाव्रत ग्रहण कराववा पूर्वक एटले पंचमहाव्रत ग्रहण करावीने क्रिया कला  
 पादि शीखवाने अर्थे गीतार्थ एवा स्थविर मुनियोने सुण्यो. त्यार पढी प्रकृ-  
 तिए करीने चद्रक एवो, अने विनीत एवो, अतिमुक्तक नामे कुमार श्रमण,  
 एक दहाको महोटी वृष्टि पेके सते एटले घणो वरसाद पेके सते काखने विषे  
 पात्रुं अने रजोहरण लेइने बहार निकटयो. त्यां जलनो प्रवाह वहेतो देखीने  
 बाल अवस्थाना वश थकी साटीए करीने पाल बांधीने जेम नावनो चलाव-  
 नार नाव प्रत्ये चलावे ठे, तेम आ अतिमुक्तक साधु पात्राने, आ महारी  
 नाव ठे, ए प्रकारे कल्पना करीने ते पाणीमां चलावतो सतो रमतो हवो. ते  
 अवसरे स्थविर मुनियो तेनी ते अतिशे अघटित चेष्टा देखीने ते साधु प्रत्ये



हांशी करता होय नै शूं जेम! एम जगवंत् समीपे आवीने जगवंतने ए प्रकारे  
पूवता हवा. हे स्वामिन् ! आपनो अंतेवासी अतिमुक्तक नामे कुमार श्रमण,  
केटला चवोए करीने सिद्धिपदने वरशे ? त्पारे जगवंते कळु. हे आर्यो ! महा  
रो अंतेवासी अतिमुक्तक साधु, एज चवसां सिद्धिपदने वरशे ते कारण माटे  
हे रूपा पुरुषो ! तमे अतिमुक्तक कुमार श्रमणनी जात्यादिकने उघाफवा थकी  
हीलना न करशो. अने तेनी उचित सेवा न करवे करीने निंदा न करशो.  
अने मने करीने लोकनी समझ गद्दां न करशो. अने तेनी अवज्ञा न करशो.  
बली हे देवानु प्रियो ! ए अतिमुक्तक साधुने अखेदे करीने अंगीकार करो.  
अने अखेदे करीने तेनी सहाय्य करो. तथा ज्ञात पाणी लावी आपवारूप  
विनये करीने एनी वैयावच्च करो. जे कारण माटे आ मुनि, जवनो अंत कर-  
नारज हे. एटले संसारनो उछेद करनारज हे. अने चरम शरीरवालो हे. ए-  
टले आ एने ठेळुं शरीर हे. ए रीते ते ज्ञानवंत एवा स्थविर मुनियोने जगवंते  
कळुं त्यार पवी ते स्थविर मुनियो जगवंतने वदन नमस्कार करीने नगवं-



તના વચનને વિનય પૂર્વક ઇંગીકાર કરીને અતિમુક્તક કુમાર શ્રમણ પ્રત્યે  
 અલેહે કરીને ઇંગીકાર કરતા હવા. આવત્ વૈયાવચ્ચ પ્રત્યે<sup>૧</sup> કરતા હવા. ત્યાર  
 પછી અતિમુક્તક મુનિ જે તે પણ, તે પાપસ્થાનને આલોવીને નાના પ્રકારની  
 તપશ્ચર્યાદિકે કરીને સંજમ પ્રત્યે સમ્યક્ પ્રકારે આરાધન કરીને અતે અંતકૃત  
 કેવલી થઈ સિદ્ધિ પ્રત્યે જતા હવા. इति अतिमुक्तक मुनिनु वृत्तांत जाणवुं,  
 इहां अतिमुक्तक कुमारने ठ वर्षनी उम्मरमां दीक्षा आपी ठे. तेनुं कारण के,  
 जगवंत पाते ज दीक्षा आपनार ठे; माटे तेमां विरोध जाणवो नहीं.

अथ कल्ये परस्मिन् परतस्मिन्वर्ष पुरुषाः चिंतयन्ति अर्थसंपत्तिं  
 अथैश्च कर्त्तुं परं परांरि । परिसा चिंतंति अन्तुसंपत्तिं ॥

अंजलिगत इव तोयं गलत् आयुः न पश्यति  
 अंर्जलिगयं वं तोयं । गलतमाऽऽनं नै पिवन्ति<sup>२</sup> ॥ ५ ॥

अर्थ—(पुरिसा કેળ) પુરુષ. અર્થાત્ મૂઢ પુરુષો જે તે, (અન્તં કેળ) આજ (ક

ह्रं के०) काढ्य (परं के०) पद्मोर. एटले आवते वर्ष, (परारिं के०) पराख्य. एटले तेथी पण आगढ्ये वर्ष, (अह के०) अर्थ. एटले धन तेनी, (संपत्तिं के०) प्राप्ति तेने (चिंतंति के०) चिंतवे ठे. एटले विचारे ठे. अर्थात् आज मारे संपत्ति थशे, काढ्य म्हारे सपत्ति थशे, पद्मोर म्हारे संपत्ति थशे, अथवा परार थशे; एवी आशये करीने दिवस गमावे ठे, परंतु ते पुरुष (अंजलिगयं के०) अंजलिने विषे रहेलुं एवुं (तोयं व के०) पाणी तेनी पेठे (गलंतं के०) गलतुं. एटले सत्रतुं एवुं (आज के०) आजखाने (न पिछंति के०) नथी देखता ॥ ३ ॥

जावार्थ-वली ते मुढ पुरुषो मनमां एम विचारे ठे के, म्हारे आज, काढ्य, पद्मोर अथवा पराख्य, धननी घणी प्राप्ति थशे. एम विचार कल्या करे ठे. प-रंतु हाथेलिमां रहेता पाणीनो पेठे कणे कणे नाश पामता एवा पोताना आ उखानो विचार नथी करता ॥ २ ॥

यत् कल्पे कर्तव्यं तत् अद्य एव कुरुध त्वरमाणाः

जं कहे कापेवं । तं अजं चिये करेहे तुरमाणा ॥

बहुविघ्नं एव मुहूर्त्तं मा अपराह्णं प्रतीक्षन्

बहुविग्धो हूं मुहुत्तो । मा<sup>३३</sup> अवरणहं पम्किहे ॥३॥

अर्थ-हे प्राणियो ! (जं के०) जे धर्मकार्य (कट्टे के०) काढ्य (कायध्वं के०) करवा योग्य होय, (तं के०) तेने (अज्ञांचिय के०) आजज (तुरमाणा के०) उता वला (करेह के०) करो. केमके, (मुहुत्तो के०) मुहुत्त. एटले काल विशेष जे ते, (हु के०) निश्चे (बहुविग्धो के०) घणा विघ्नवाला ठे. माटे जे धर्मकार्य पहेला पहोरमां करवानुं होय तेने (अवरणहं के०) अपराह्ण एटले पाठला पहोरे करीशुं. एम (मा पम्किहे के०) विलंब न करो ॥ ३ ॥

भावार्थ-हे जव्य जीवो ! जे धर्म संबंधी काम काढ्य करवानुं होय, तेने उतावलथी आजज करो. केमके, सारां काम करवानी वखते, निश्चे घणां विघ्न आवी पड़े ठे. माटे जे धर्मकार्य पाठला पहोरे करवानुं होय, तेने पहेला पहो रमांज करी द्यो. अर्थात् जे धर्मकार्य, जे वखते करबुं घटनुं होय, तेने तेज वखते करी द्यो ॥ ३ ॥



હૃતિલેદે સભાસ્વન્નાવસ્ય આચરણ સ્નેહાનુરાગરક્તાઆપિ  
 હૈં સંસારસહાવં । ચરિયં નેહાણુરાર્યૈરત્તાત્રિ ॥

એ પૂર્વાહે દૃષ્ટાઃ તે અપરાહે ન દૃશ્યતે

જે પુષ્વૈહે દિઠાં । તે અવરણે નં દીસંતિ ॥૪॥

અર્થ—(સંસાર સહાવં ચરિય કેળ) સંસારનો જે સ્વજાવ, તેનું જે આચરણ, તેને ટેલ્લીને હમને, (હી કેળ) ઘણો લેદ થાય છે. કેમકે, (જે કેળ) જે (નેહાણુરા ગરત્તાત્રિ કેળ) સ્નેહના અનુરાગે કરીને રક્ત એવા પણ, અર્થાત્ પ્રેમ વંધને કરી બધાયેલા એવા પણ, સ્વજનાદિક જે તે (પુષ્વૈહે કેળ) પ્રાતઃકાલને વિષે (દિઠાકેળ) દીઠા, (તે કેળ) તેજ (અવરણે કેળ) સાજે (ન દીસંતિ કેળ) નશ્રી ટેલાતા ॥૪॥

જાવાર્થ—હી રૂતિ લેદે । અહુહ । આ સસારનો શ્યો સ્વજાવ છે ? કે, જેના સ્વજાવનો વિચાર કરતાં તરતજ લેદ ઉત્પન્ન થાય છે । કેમકે, જે પરસ્પર પ્રેમવંધને કરીને ગાઢાં બંધાયેલાં છે, તેવાં સ્વજનાદિક પણ જે પ્રાતઃકાલે દીઠાં હોય, તેનાં તેજ, સ્વજનાદિક સાજે ટેલાનાં નથી ! ! એટલે સ્નેહ

નુરાગે કરીને ગાઢપણે બંધાયેલાને પરસ્પર વિજોગ ન પડતો જોડે, તોપણ સં-  
સારનો એવો સ્વચ્છાવ છે કે, જે પ્રથમ દાણમાં દીતું, તે બીજા દાણમાં તેલુંને  
તેલું નથી દેલાતું; માટે તેમનો વિજોગ પ્રાય છે. ઇટલુંજ નહિ પણ સ્થૂલ વિ-  
જોગ પણ થયા કરે છે ॥ ૪ ॥

મા સ્વપિથ જાગરિત્તવ્યે પલ્લાપિતવ્યે કસ્માત્ વિશ્રામ્યથ

મા સુઝાઈ જર્ગિઅથે । પલ્લાઈઅથંમિ કીસે વીસમેહ ॥

ત્રયઃ જનાઃ અનુલભાઃ રોગઃ ચ જરા ચ મૃત્યુઃ એવ

તિન્નિ<sup>૩</sup> જણા અણુલેંગા । રોગો અ જરા અ મૃત્ત્વુ અ ॥ ૫ ॥

અર્થ-હે લોકો! (જગિઅથે કેળ) જાગવાને ઠેકાણે. અર્થાત્ ધર્મ કૃત્યને  
વિષે (મા સુઅહ કેળ) ન સૂઝરહો. અર્થાત્ ધર્મ કૃત્યને વિષે પ્રમાદ ન કરો. અને  
(પલ્લાઈઅથંમિ કેળ) નાસવાની જગ્યાએ (કીસ કેળ) કેમ (વીસમેહ કેળ) વિ-  
સામો કરો હો? અર્થાત્ આ સંસાર નાસવાની જગ્યા છે, તો તેમાં નિરાંતે કેમ  
બેસી રહ્યા હો? કેમકે, (રોગો કેળ) રોગ (અ કેળ) વલી (જરા કેળ) વૃદ્ધાવસ્થા

(અ કે૦) વલી (મચ્છુ કે૦) મૃત્યુ (અ કે૦) એજ (તિન્નિ જણા કે૦) ત્રણ જણ જે તે (અણુલગા કે૦) તમારી પૂંઠે લાગ્યા છે. એટલે તમારી કેને પહ્યા છે. માટે ધર્મકૃત્યમાં પ્રમાદ ન કરો ॥ ૫ ॥

જાવાર્થ—હે ધર્માર્થી જીવો ! જેમ આ ઠેકાણે લોકો ક્તિ એવી છે કે, જેની પાસે ધન હોય, તેમણે હુંડવાની જગ્યાએ જાગતા રહેવું, અને નાસવાની જગ્યા એ બેસી ન રહેવું, તેમ ધર્મકૃત્યને વિષે પ્રમાદ ન કરવો. અને નાસવા યોગ્ય એવો જે સંસાર તેમાં બેસી ન રહેવું. શાસ્ત્રી કે, રોગ, જરા, અને મૃત્યુ એ ત્રણ દુષ્મનો તમારી પૂંઠે નિરંતર પર્મેલાજ છે, માટે પ્રમાદ ઠોક્કીને ધર્મ કરણીમાં સાવધાન રહો. ॥ ૫ ॥

દિવસનિશાઘટીમાનયા      આયુઃસલિલ      બીવાના      ગૃહીત્વા  
દિવસનિસાઘક્ષિમાલં । આનૃસલિલં જોઝાણ ધિત્તૂણં ॥

ચઘાદિત્યવલીવદ્દો કાલએવઅરહદ્દસ્તં આમયતઃ  
વંદાશ્ચ્ચવશ્વદ્ધા । કાલરહદં ત્રમામંતિ ॥ ૬ ॥

નુરાગે કરીને ગાઢપણે બંધાયેલાને પરસ્પર વિજોગ ન પરુવો જોડે, તોપણ સં-  
સારનો એવો સ્વચાત્ર છે કે, જે પ્રથમ ક્ષણમાં દીતું, તે બીજા ક્ષણમાં તેવુંને  
તેવું નથી દેલાતું; માટે તેમનો વિજોગ ધાય છે. ઇટલુંજ નહિ પણ સ્થૂલ વિ-  
જોગ પણ યથા કરે છે ॥ ૪ ॥

મા સ્વપિથ જાગરિતવ્યે પલ્નાયિતવ્યે કસ્માત્ વિશ્રામ્યથ

મા સુઝૈહ જર્ગિઝવે । પલ્નાઈઝવંમિ કીર્સે વીસમેહ ॥

ત્રયઃ જનાઃ અનુલભાઃ રોગઃ ચ જરા ચ મૃયુઃ એવ

તિન્નિ<sup>૩</sup> જણા અણુલંગા । રોગો ઝૈ જરા ઝૈ મૃચ્ઝૈ ॥૫॥

અર્થ—હે લોકો! (જગિઝવે કેળ) જાગવાને ઠેકાણે. અર્થાત્ ધર્મ કૃત્યને  
વિષે (મા સુઝહ કેળ) ન સૂઝરહો. અર્થાત્ ધર્મ કૃત્યને વિષે પ્રમાદ ન કરો. અંને  
(પલ્નાઈઝવંમિ કેળ) નાસવાની જગ્યાએ (કીસ કેળ) કેમ (વીસમેહ કેળ) વિ-  
સામો કરો તો? અર્થાત્ આ સંસાર નાસવાની જગ્યા છે, તો તેમાં નિરાંતે કેમ  
બેસી રહ્યા તો? કેમકે, (રોગો કેળ) રોગ (અ કેળ) વહી (જરા કેળ) વૃદ્ધાવસ્થા

(अ के०) वली (मच्चू के०) मृत्यु (अ के०) एज (तिन्नि जणा के०) त्रण जण जे ते (आणुलग्गा के०) तमारी पूंते लाग्या ठे. एटले तमारी केने पड्या ठे. माटे धर्मकृत्यमां प्रमाद न करो ॥ ५ ॥

प्रावार्थ—हे धर्मार्थी जीवो ! जेम आ ठेकाणे लोकोक्ति एवी ठे के, जेनी पासे धन होय, तेमणे हुंटवानी जग्याए जागता रहेबुं, अने नासवानी जग्या ए बेसी न रहेबुं, तेम धर्मकृत्यने विषे प्रमाद न करवो. अने नासवा योग्य एवो जे संसार तेमां बेसी न रहेबुं. शास्त्री के, रोग, जरा, अने मृत्यु ए त्रण दुष्मनो तमारी पूंते निरंतर परेलाज ठे, माटे प्रमाद गोदीने धर्म करणीमां सावधान रहो. ॥ ५ ॥

दिवसनिशाघटीभाजया      आयुःसलिल      जीवाना      गृहीत्वा  
दिवसनिसाघटिमालं । आनसलिलं जीआण धित्तूणं ॥

चक्षादित्यवलीवर्द्धा कालएवअरहृदस्तं भ्रामयतः  
चंदाश्चवश्मन्ना । कालरहृदं जमामंति ॥ ६ ॥

अर्थ—(चंदाइच्च के०) चंद्र सूर्यरूप (बड्ढा के०) बलद जे ते (दिवस निसा घडिमाळं के०) दिवस रात्रि रूप घडानी श्रेणियो वरु (जिआण के०) जीवतुं (आउ के०) आउखा रूप (सखिलं के०) पाणीने (घिसूणं के०) ग्रहण करीने (कालरहृदं के०) काल रूप रहेंटने (जमामंति के०) उंचे नीचे जमावे ठे. अर्थात् उंचे नीचे फेरवे ठे. ॥ ६ ॥

जावार्थ—चंद्र अने सूर्य ए रूप धोलो ने रातो एवा घणा बलवान् बे बलद जे ते दिवस अने रात्रि ते रूप छाल ने काला घडानी श्रेणियोवरु, जीवतुं आउखा रूप पाणीने उलेची नांखवाने, काल रूप रहेंटने फेरवे ठे; माटे हे जवय प्राणियो ! आवुं नजरे जोडने पण तमने संसार उपरथी उदास जाव केम नथी थतो ? ॥ ६ ॥

सा नास्ति कला तत् नास्ति औपधं तत् नास्ति किमपि विज्ञान शिल्पं  
सौ नहि कला तं नहि । तसंहं तं नहि किंपि<sup>३</sup> विद्वाणं ॥

येन ध्रियते कायः स्वाद्यमानः कालसर्पेण

जेण धरिज्जइ काया । खज्जंती कालसर्पेण ॥ ७ ॥

अर्थ-हे षष्ठ्य जीवो ! (काल सर्पेण के०) काल रूप सर्पे (खज्जंती के०) खावा मामेली एवी (काया के०) देह जे ते (जेण के०) जेणे करीने (धरिज्जइ के०) धारण करीए. अर्थात् रक्षा करीए. (सा के०) ते. अर्थात् तेवी (कला के०) बहोनेर कला मांहिली कोइ पण कला (नह्नी के०) नथी (तं के०) ते. अर्थात् तेबुं (उसहं के०) औषध (नह्नि के०) नथी (त के०) ते. अर्थात् तेबुं (किं पि के०) कांइ पण (विन्नाणं के०) विज्ञान. अर्थात् शिदप चातुरी (नह्नि के०) नथी. अर्थात् पक्कता शरीरनी रक्षा करे, एवी कोइ पण वस्तु नथी. ॥ ७ ॥

भावार्थ-काल रूप सर्प, आ शरीरनुं नक्षण करी ले ठे, ते कालरूप सर्पने निवारण करे एवी कोइ पण कला नथी. तथा काल रूप सर्पे मशेली कानुं जेर उतारवा समर्थ कोइ पण औषध नथी, तथा जगतमां अनेक प्रकारनी शिदप चातुरी ठे, पण कोइ शिदप चातुर्य एवु नथी के, जेथी काल रूप

सर्पनुं फेर लागेज नहीं. माटे हे जव्य प्राणियो ! मोटा मोटा समर्थ पुरुषोनां  
वज्र समान शरीरने पण काल रूप सर्प गली गयो ठे; तो आपणा रांक जे-  
वानी काची कायानो श्यो चरुसो ? माटे शीघ्रपणे धर्मकृत्य करी ल्यो. ॥७॥

दीर्घफणींष्टएवनाले महीधराएवकेसरे दिशएवमहादले  
दीहरफणिंदनाले । महिधरकेसर दिसामहदलिध्वे ॥

ने इतिपश्चात्तापे पिबति कालएवम्रमरः जनाएवमकरंदं पृथ्वीएवकमले

ने पीड्यद् कालजमरो । जणमयरंदं पुहविपुनमे ॥ ८ ॥

अर्थ—(ने के०) ठे इति खेदे ! एटले आ घणी खेदकारक वार्ता ठे. अ-  
र्थात् आ वात जे न जाणे तेने पश्चात्ताप घणो घाय ठे. (काल जमरो के०)  
कालरूप म्रमर जे ने (दीहर के०) दीर्घ एटले महोदुं (फणिंदनाले के०)  
शेषनागरूप ठे नाल ते जेनुं एवुं, ने (महिअर केसर के०) महिधर एटले  
पर्वत ते रूप ठे केसरा ते जेने विषे एवुं, ने (दिसा महदलिध्वे के०) दिशा  
रूप ठे महोटां पत्र ते जेने विषे एवुं (पुहवि पउमे के०) पृथ्वीरूप कमलने



વિષે (જળમયરંદં કેળ) જનરૂપ મકરંદને અર્થાત્ લોકરૂપ રસને (પીચ્છકેળ) પીએ છે ॥ ૬ ॥

ત્રાવાર્થ-લોકમાં એવી પ્રસિદ્ધિ છે કે, જમરો કમલમાંથી એવી રીતે રસ લે કે, જેથી કરીને તે કમલને લગાર માત્ર ઇજા ન થાય, તેવી રીતે પોતાને સ્વપ્ન જેટલોજ મધુરે સ્વરે બોલીને થોડો થોડો રસ લે છે; પરંતુ આ જગ્યાએ તો તેનાથી તમામ ઝલટી રીતે જાણવા જેવું છે; માટે તે વાર્તાનો વિચાર કરતા જવ્ય પ્રાણીને તે દયાના અધિક પ્રણામથી કપારો બુઢ્યા વિના રહેજ નહીં ॥ જેમ કે, કાલરૂપ અસંતોષી એનો એક જમરો છે, તે પૃથ્વીરૂપ કમલમાંથી લોકરૂપ તમામ રસને, વ્યાધિ વેદનારૂપ ક્રૂરપણુ વાપરીને ચૂસી લે છે. એટલે કોઈ માણસને તે કાલ જદાળ કહ્યા વિના રહેતોજ નથી. इहाँ પૃથ્વીરૂપ કમલનું શેષનાગરૂપ નાલવું કહ્યું, તે લોકોક્તિથી જાણવું. એટલે લોકમાં એવું કહેવાય છે કે, આ વધી પૃથ્વીને શેષનાગે માથા ઉપર ઉપાની લીધી છે. વલો એ પૃથ્વીરૂપ કમલમાં પર્વતો, તે કેસરાને ઢેકાળે છે, ને દશ

दिशायो ते महोटां महोटां पांनमाने ठेकाणे ठे. आवा महोटा कमलनो रस  
निरंतर पीतां पण कालरूप जमरो आज सूधी पण तुस अयो नथी, ने अतो  
पण नथी; अने अशे पण नही. माटे हे अव्य प्राणियो ! कालरूप जमराना  
आस्वादनां न अवाय, एवा आत्मस्वरूपने पामवाना साधनां प्रमाद  
बोकीने उद्यम करो !! ॥ ८ ॥

गायामिषेण कालः सकलजीवानां त्वं गवेयन्सन्  
गायामिसेण काँलो । सयलजीआणं त्वं गवेसंतो ॥

पार्श्वं कथमपि न मुञ्चति तस्मात् धर्म उद्यमं कुरुष्व  
पासं कँहवि न मुंचइ । तां धर्मे उद्यमं कुरुह ॥ ९ ॥

अर्थ—(त्वं के०) त्वने (गवेसंतो के०) गवेषणा करतो एवो (कालो के०)  
काल जे ते, (गायामिसेण के०) शरीरनी गायाने मिषे (सयलजीआणं के०)  
सकल जीवोनं (पासं के०) पासुं तेने (कँहवि के०) काँइ प्रकारे पण (न मुंचइ  
के०) नथी मूकतो. (ता के०) ते हेतु माटे (धर्मे के०) धर्मेने विषे (उद्यमं

के०) उद्यम ने (कुणह के०) करो ॥ ए ॥

भावार्थ—हे नव्य प्राणियो! रात्रि दिवस बिडने खोलतो, एटले आ  
प्राणी क्यारे स्खलना पामे के, एने हुं पकूनी लेगं, एवी बांठाये निरंतर लायाने  
मिधे पककवाने माटे पठवाने पदेखो एवो जे काल, ते कोइ प्रकारे पण पात्रो  
हवे एवो नथी. एतो जरूर उचितो जाली लेशे. ते वलते तमने घणो पश्चा-  
त्ताप थनो के, अरेरे! आपणे कांइ पण धर्मसाधन करी शक्या नही! माटे  
जिनप्रणीत अहिंसादिक धर्मने विषे, ज्या सूधी कालना ऊपाटामां बराबर  
नथी आव्या, त्यां सूधीमां कांइ पण प्रयत्न करी लो ॥ ए ॥

फाले अनादौ जीवाना विविधकर्मवशात्ताना

कौलंसि अर्णाईए । जीवाणं विविहकम्मवसगाणं ॥

तत् नास्ति सविधान-जेट्ठं समारे यदेकैधियादित्व न संनगति

तं नत्ति<sup>१</sup> सविहाणं । संसारे ज न संजैवइ ॥ १० ॥

अर्थ—(अर्णाईए के०) आदि रहित एवा (कालंमि के०) कालचक्रने

વિષે પરિચ્છમણ કરતા એવા, ને (વિવિદ્ધકમ્મવસગાણં કેળ) નાના પ્રકારના કર્મને વશ થએલા એવા (જીવાણં કેળ) જીવોને (સંસારે કેળ) સંસારને વિષે (જં કેળ) જે (સંવિદ્ધાણં કેળ) સંવિધાન, અર્થાત્ એકેદ્રિયાદિક ખેદ (ન સં-ખવદ્ કેળ) પ્રાપ્ત થયેલો નથી સંખવતો એમ, (તં નહિ કેળ) તે નથી. અર્થાત્ સર્વે એકેદ્રિયાદિક ખેદ એ જીવને થએલા સંખવે છે. ॥ ૨૦ ॥

જ્ઞાવાર્થ—કાલ, કર્મ, જીવ, અને સંસાર એ સર્વેનું અનાદિપણું છે, માટે આ જીવ કર્મના વશે કરીને અનાદિ કાલનો કાલચક્રને વિષે પરિચ્છમણ કરતાં કરતાં સંસારને વિષે સઘલા એકેદ્રિયાદિક ખેદને પામી ચૂક્યો છે. પણ એવું ન કહી શકાય કે, અમુક ખેદ નથી પામ્યો. માટે હે જઞ્ઞ્ય પ્રાણિયો! આજ તમે અહંકાર કરો હો, પણ તમે તો કેટલીએક વખત ગધેફા પણ થયા હો, કૂતરા પણ થયા હો, અને વલી જ્યારે બોર મૂલા મોગરી આદિકની જાતિમાં ઉત્પન્ન થયા ત્યારે તો તમને ન્હાનાં હોકરાં પણ દાણા સાટે વેચાથી લીધા, ઇટલુંજ નહીં પણ ઉપર માગ્યામાં પણ ગયા. યાવત્ વિષ્ટાને વિષે કી-

આપણે પણ ઉત્પન્ન થઈ ચૂક્યા હો. તેના તેજ તમે, આજ શેઠે શાહુકાર વનીને  
 બેઠા હો. માટે તમે સર્વ પ્રકારનું માન મૂકીને ધર્મકાર્યમા પ્રવર્તો ॥ ૧૦ ॥

॥ અનુષ્ટુપવ્રતમ ॥

માતાપિતરો પુત્રનાર્થોઃ

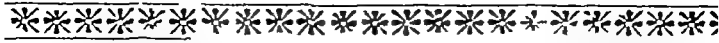
બાપવાઃ સુહૃદઃ સર્વે પિતૃમાયા પુત્રનારિયા ॥  
 બંધવા સુહિણો સંઘે ।

દત્તાપુત્રપતિ સલિલાજલિ

પ્રેતચનાત્સ્મશાનાત્ નિવર્તેતે દાક્ષણં સલિલંજલિ ॥ ૧૧ ॥

પેઞ્ઞર્વણાન નિઞ્ઞર્તંતિ । દાક્ષણં (સુહિણો કેળ) સુહૃદ  
 અર્થ—(સંઘે કેળ) સર્વે દ્વા (બંધવા કેળ) વાંધવ (સુહિણો કેળ) પુત્ર તથા  
 દાક્ષણ મિત્રો તથા (પિતૃમાયા કેળ) માતા પિતા (પુત્રનારિયા કેળ) પાણીની ઝા-  
 લી, તે સર્વ જે તે, મરી ગયેલા મનુષ્ય પ્રત્યે (સલિલંજલિ કેળ) પાણીની ઝા-  
 જલીને (દાક્ષણં કેળ) આપીને (પેઞ્ઞર્વણાનં કેળ) શ્મશાન થકી (નિઞ્ઞર્તંતિ કેળ)  
 પાતા ઘેર આવે છે. પણ મરેલા મનુષ્યની સંગાથે કોઈપણ મનુષ્ય જતા નથી ॥ ૧૧ ॥

જાવાર્થ—હે જીવ! આ સઘલા દેહના સંવંધિ છે, પણ એ કાંડ નહાન



સંબંધિ નથી. કેમકે, સ્વજન તથા મિત્રો, માતા, પિતા, પુત્ર, અને સ્ત્રી એ કોઈ માણસ તદ્દારાં સગાં નથી. કેમકે, જે દેહની સંગાથે તેમને સંબંધ હતો, તે દેહને બાહ્યી કૂટીને પઢી પાણીની ઍંજલી આપીને અર્થાત્ તે ફરીશ્રી પાઠા ધેર આવવાના નથી એવી આશા મૂકીને હમશાન થકી પોત પોતાના સ્વાર્થને સંજારતાં પાઠાં પોત પોતાને ધેર જાય છે. પણ તેમાંનું કોઈ વહાલું સગું તે જીવની સાથે જતું નથી. ॥ ૧૧ ॥

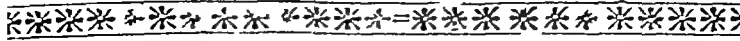
॥ આર્યવૃત્તમ્ ॥

વિષદંતે વિયુજ્યંતે સુતાઃ વિષદંતે વાધવાઃ વલ્લભાઃ ચ વિષદંતે  
વિહંમંતિ સઞ્ચા વિહંમંતિ । બંધવા વદ્યંહા યં વિહંમંતિ ॥

एकः कश्चमणि न विषदंते धर्मः हे आत्मन् जिनन्नपितः

इक्षो कहंवि न विहमंइ । धंमोरे\* जीव जिणंणिउ ॥१५॥

\* इहा हे एवुं सवोधन न मुक्तां रे एवु जं अधम संबोधन म्कयुं ठे. तेनुं ए प्रयोजन ठे के, आ जीवने धर्म विना कौइ एण सहाय्यकारी नथी. तोपए सेने मूकीने अज्ञानताथी वीमाने सहाय्यकारी मानो बेतो ठे मोटे.



અર્થ—(રે જીવ કેળ) હે અજ્ઞાની જીવ ! (સુઆ કેળ) પુત્ર તથા પુત્રીયો  
 જે તે (વિહરુતિ કેળ) વિઘટે છે. અર્થાત્ તેનો વિજોગ થાય છે. તેજ રીતે (વ-  
 ધવા કેળ) સ્વજન જે તે (વિહરુતિ કેળ) વિઘટે છે. અર્થાત્ સ્વજનનો પણ વિ-  
 જોગ થાય છે. (ય કેળ) વલી (વલ્લહા કેળ) વહાલી સ્ત્રીયો પણ (વિહરુતિ  
 કેળ) વિઘટે છે. ઇટલે તેનો પણ વિજોગ થાય છે. એજ રીતે સર્વ વસ્તુઓ વિ-  
 જોગ થાય છે, પણ (શ્કો કેળ) એક (જિણનણિએ કેળ) જિનપરમારમાયે ક-  
 હેલો (ધર્મો કેળ) ધર્મ જે તે (કહવિ કેળ) બ્યારે પણ (ન વિહરુદ કેળ) વિ-  
 યોગ પામતો નથી. ॥ ૧૨ ॥

જાનાર્થ—હે મુગ્ધ જીવ ! તું વિચાર કર્ય કે, આ સંસારમાં તહાનું કોણ  
 છે ? કેમ કે, પુત્ર, સ્વજન, અને વહાલી સ્ત્રીયો ઇત્યાદિક સર્વેનો વિજોગ અપ્પ  
 છે. ઇટલે તેમને મૂકીને તું જણ, અથવા તને મૂકીને તે જણ. માટે ડયાં સ-  
 યોગ છે, ત્યાં નિમાયે વિયોગ છેજ. પણ એક જિનરાજનો કહેલો ધર્મ ઇટલે  
 જીવને હુઃલમાં પડતાં ધરી રાખે માટે ધર્મ કહીએ, તે ધર્મનો કોઈ કાલે પણ

વિજોગ નથી થતો. અર્થાત્ આ જીવને 'સાચું સગપણ તો ધર્મનુંજ છે. અને બોજું સર્વે સગપણ ફોગટ છે. ॥ ૧૨ ॥

અદુર્કર્મણ્યેવ પાશાસ્તૈર્વદ્ધઃ જીવઃ સંસાર એવ ચારકે વંદિયુઠં તિષ્ઠતિ

અપ્રમદ્ધમ્પાસવદ્ધો । જીવો સંસારૈવારણ ઠાંડ ॥

અદુર્કર્મપાશમુક્તઃ

આત્મા

શિવમંદિરે તિષ્ઠતિ

અપ્રમદ્ધમ્પાસમુક્તો । \*દુર્બ્રાયા સિવમંદિરે ઠાંડ ॥ ૧૩ ॥

અર્થ-હે આત્મન્ ! (અરુકમ્મપાસવદ્ધો કેળ) આઠ કર્મ રૂપ પાસે બંધાણો એવો (જીવો કેળ) પ્રાણી જે તે (સંસારચારણ કેળ) સંસાર રૂપ બંધિયાનાને વિષે (ઠાંડ કેળ) રહે છે. ને (અરુકમ્મપાસમુક્તો કેળ) આઠ કર્મરૂપ પાસથી મૂકાણલો એવો (આયા કેળ) આત્મા જે તે (સિવમંદિરે કેળ) મોક્ષ મં-

\* આ જીવ જ્યાસુધી કર્મ વડે વંધાયેલો છે, સા સુધી એને મહોંટા પુરુષો જીવ કહે છે અને જેમ જેમ કર્મથી મૂકાતો જાય છે, તેમ તેમ તેને આત્મા કહીને બોલાવે છે. તેથી વાત જણાવવાને માટે આ ગાથામા જોવ તથા આત્મા એવા બે શબ્દો મૂકેલા છે.



दिरने विषे (गाइ केण) रहे ठे. एटले एक समयमां बीजा क्षेत्रने न स्पर्श करतो मोक्षने पामे ठे. ॥ १३ ॥

ज्ञावार्थ-हे जीव ! तुं विचार कल्य के, आ जगत्मां एक पास वरुं बंधयेलो मनुष्य पण मूकाइ शक्तो नथी, तो, तुंतो आठ कर्म रूप आठ पास वरुं बंधयेलो तुं, ने तेमां वली संसाररूप बंधिखानाना घरमा पड्यो तुं. तो-पण तेमां मिथ्या सुख मानी बेगो तुं, पण तेमांथी निकलवानो उद्यम नथी करतो, पण ज्यारे ज्यारे, तेमांथी निकलवानो उद्यम करीने ज्यारे आठ कर्म रूप पासने तोमीश, त्यारेज तुं मोक्ष मंदिरमां जईश. पण ते विनातो तने अ-विनाशी सुख क्यारे पण मलवानुं नथी. ॥ १३ ॥

विघ्नवः सज्जनसंगः विषयसुखानि विलासललितानि

बिहवो सज्जणसंगो । विषयसुहाइं विलासल्लिआइं ॥

नलिनीदलाग्रैऽदोलनशीलः जलजव इव परिचचलं सर्वं

नलिणीदलगगँधोलिर । जलजवपरिचंचलं सर्वं ॥ १४ ॥

અર્થ—(વિહવો કેળ) વિગ્રવ ઇટલે લક્ષ્મી જે તે, તથા (સજ્જણસંગો કેળ) માતા, પિતા, જાઈ, જાર્યા, દત્તાદિકનો જે સંબંધ તે, તથા (વિલાસ કેળ) વિલાસે કરીને (લલિઆઈ કેળ) સુંદર એવાં (વિસય સુહાઈ કેળ) વિષય સુલ (સર્વ કેળ) એ સર્વ જે તે (નલિણી કેળ) કમલિની (પોયણી) તેના (દલગ કેળ) પાંનમાંના અગ્ર જાગને વિષે (ઘોલિર કેળ) ઘુમરાતું અર્થાત્ રહેલુ એવું (જલલવ કેળ) પાણીનો વિંડુ તેના જેવું (પરિચંચલં કેળ) અતિશે ચંચલ છે. અર્થાત્ અદ્ય વાયુથી પણ ક્ષીવ્રપણે પમી જાય તેવું છે ॥ ૧૪ ॥

જાવાર્થ—આ જીવે માની લીધેલાં એવાં જે સુલકારી પદાર્થ, જેવાં કે, લક્ષ્મી, સગાં, સંબંધી, તથા અનેક પ્રકારના વિલાસે કરીને શોખતાં એવાં પંચ વિષયનાં સુલ એ સર્વે અતિશે ચંચલ છે. જેમ કમલના પાંનમાંના અગ્ર જાગમાં રહેલું પાણીનું ટીપું થોમી વારમાં સ્વપ્નાવેજ નાશ પામે છે, તેમ તે સ-ઘલું સુલ પણ થોમી કાલમાં હતું નહોતું થઈ જાય છે. માટે હે જીવ! એવા અતિશે અસ્થિર વિષયસુલને વિષે તું શુ આસક્ત થાય તે ! ॥ ૧૪ ॥

तत् कुत्रगतं बलं तत् कुत्र यौवनं अगस्य चगिमा शोभा कुत्र  
तं कहे बलं तं कहे । जुवणं अंगचंगिमा कहे ॥

सर्व अनित्यं पश्यत दष्टं पूर्वं नष्ट पश्चात् कृतान्तेन कृत्वा

सर्वमऽपि च पितृहे । दिष्टं नष्टं कथं ते ॥ १५ ॥

अर्थ—हे प्राणियो ! (तं के०) ते (बलं के०) शरीरानु बल (कहे के०) क्यां  
गयुं ? बली (तं के०) ते (जुवणं के०) जवानीपणुं (कहे के०) क्यां गयुं ? बली  
(अगचंगिमा के०) शरीरानु सुंदरपणुं (कहे के०) क्यां गयुं ? ते हेतु माटे (कथं-  
तेण के०) काले करीने (दिष्टं नष्टं के०) प्रथम दीतु, ने पही नाश पाम्थुं एतुं,  
(सर्व के०) सर्व वस्तु (अपि चं के०) अनित्य एवाने (पितृहे के०) अवलोकन  
करो. अर्थात् विचारी जुन ॥ १५ ॥

भावार्थ—केटलाएक पुरुषोने प्रथम जवानीपणामां घणा बलादिके स-  
हित जोइने पही तेमने वृद्ध अवस्थामां अति निर्मल जोइने उपदेश करे ठे.  
के, हे प्राणिन् ! तारी जवानीपणानी शोभाये राइत शरीरानु बलादिक क्यां

गयुं? अहो! काले करीने हतुं नहोतुं थइ गयुं! माटे सर्व वस्तु अनित्य ठे, एम जाणी रात्रि दिवस करवा मांकेली एवी शरीरनी शुश्रूषा तेने उठी करो. केमके, तमे गमे तेतलुं द्रव्यादिकनुं खरच करीने शरीरनी साचवणी करो, तोपण ते शरीरनी जवानी कदि काले तेवीने तेवी रहेवानी नथी. माटे जेनी सेवा निष्फल न जाय, एवा धर्मनी सेवामां तत्पर आनु. ॥ १५ ॥

घनानि कर्मण्येव पाशास्तैर्वधः नव एव नगरचतुष्टयानि तेषु विविधाः

घणकम्मपासबद्धो । जवनयरचैनुप्पहेसु विविहाँउ ॥

प्राप्नोति विम्बनाः

जीवः कः अत्रसंमारे शरणं तस्य

पावइ विम्बणाउ । जीवो को इहँ सरणं सँ ॥ १६ ॥

अर्थ—(घणकम्मपासबद्धो के०) निविम कर्मरूप पासाए एटले गांठ्योए बंधायेलो एवो (जीवो के०) जीव जे ते (जवनयर के०) संसाररूप नगरना (चउप्पहेसु के०) चौटाने विषे. अर्थात् च्यार गतिरूप चौटाने विषे (विवि-हाउ के०) अनेक प्रकारनी दुःखदाइ एवी (विम्बणाउ के०) विटंबनाने (पा



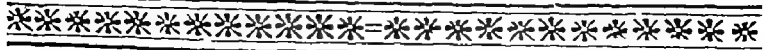
वइ के०) पामे ठे. ए हेतु माटे (इह के०) ए संसारने विषे (से के०) ते प्राणीने  
 (को के०) कोण (सरणं के०) रक्षा करनार ठे? अर्थात् कोइपण नथी ॥ १६ ॥  
 जावार्थ-हे प्राणिन्! आ जीव घणां कर्मरूप पासबंधथी बंधायेलो एवो  
 सतो द्यार गतिरूप संसारना चोगानमां (चौटामां) अनेक प्रकारनी शरी-  
 रने तथा मनने दुःखदायक बंधनादिरूप विटंबनाने पामे ठे, त्यां तने रक्षा  
 करवा कोण समर्थ ठे? अर्थात् ते जीवनी रक्षा करनार धर्म बीना बीजुं कोइ  
 पण समर्थ नथी. ॥ १६ ॥

घोरे गर्भवासे जठरस्वयसमूह एव जंवालः कर्दमस्तेनाशुचिर्वीजस्तसे  
 धोरंमि गप्प्रवास । कलमलजंवालअसुइवीजठे ॥

उपितः स्थितः अनंतकृत्वोऽनंतवारान् जीवः कर्मानुज्ञात्वेन

वसिन्नु अणतखुतो । जीवो कम्माणुजावेण ॥ १७ ॥

अर्थ-( जीवो के० ) जीव जे ते ( घोरंमि के० ) घोर एटले जयानक  
 एवो (कलमल के०) पेटमां रहेला इव्यनो (पदार्थोनो) समूह ते रूप (जवाल



गयुं? अहो! काले करीने हतुं नहोतुं थइ गयुं! माटे सर्व वस्तु अनित्य ठे, एम जाणी रात्रि दिवस करवा मांकेली एवी शरीरनी शुश्रूषा तेने उठी करो. केमके, तमे गमे तेतलुं ड्रव्यादिकनुं खरच करीने शरीरनी साचवणी करो, तोपण ते शरीरनी जवानी कदि काले तेवीने तेवी रहेवानी नथी. माटे जेनी सेवा निष्फल न जाय, एवा धर्मनी सेवामां तत्पर थावु. ॥ १५ ॥

धनानि कर्मण्येव पाशास्तैर्वधः भव एव न गगचतुष्यथानि तेषु विविधाः

घणकम्मपासबद्धो । जवनयरचनप्पहेसु विविहान् ॥

प्राप्नोति विम्बनाः

जीवः कः अत्रसंसारं शरणं तस्य

पावइ विम्बणावु । जीवो को इहै सराणं से ॥ १६ ॥

अर्थ—(घणकम्मपासबद्धो के०) निविरु कर्मरूप पासाए एटले गांठ्योए बंधायेलो एवो (जीवो के०) जीव जे ते (जवनयर के०) संसाररूप नगरना (चउप्पहेसु के०) चौटाने विषे. अर्थात् च्यार गतिरूप चौटाने विषे (विवि-  
हाउ के०) अनेक प्रकारनी दुःखदाइ एवी (विम्बणाउ के०) विटंबनाने (पा

વડકેળ) પામે છે. એ હેતુ માટે (ફલ કેળ) એ સંસારને વિષે (સે કેળ) તે પ્રાણીને (કો કેળ) કોણ (સરણ કેળ) રક્ષણ કરનાર છે? અર્થાત્ કોઈપણ નથી ॥ ૧૬ ॥

જાવાર્થ—હે પ્રાણિન્ ! આ જીવ ઘણાં કર્મરૂપ પાસવંધથી બંધાયેલો એવો સતો ઘ્યાર ગતિરૂપ સંસારના ચોગાનમાં (ચૌટામાં) અનેક પ્રકારની શરીરને તથા મનને દુઃખદાયક બંધનાદિરૂપ વિટંબનાને પામે છે, ત્યાં તને રક્ષણ કરવા કોણ સમર્થ છે? અર્થાત્ તે જીવની રક્ષા કરનાર ધર્મે વીના વીજું કોઈ પણ સમર્થ નથી. ॥ ૧૬ ॥

ધોરે ગર્જનાસે જઠરછવ્યસમૂહ એવ જંબાલઃ કર્દમસ્તેનાથુચિર્વીન્નત્સે  
ધોરંમિ ગપ્ત્રવાસ । કલમલજંબાલઅસુશ્વીન્નહે ॥

ઝપિતઃ સ્થિતઃ અનતકૃત્વોડનંતવારન્ જીવઃ કર્માનુજાવેન  
વસિન્નુ અણતર્લુતો । જીવો કમ્માણુજાવેણ ॥ ૧૭ ॥

અર્થ—( જીવો કેળ ) જીવ જે તે ( ધોરંમિ કેળ ) ધોર એટલે જ્ઞાનક  
એવો (કલમલ કેળ) પેટમાં રહેલા દ્રવ્યનો (પદાર્થોનો) સમૂહ તે રૂપ (જંબાલ

કે૦) કાદવ તેણે કરીને (અસુહ કે૦) અશુચિ ખરેલો એવો, ને (લીંછણે કે૦) લીંછણ. કહેતાં કમકમાટ ખરેલો એવો (ગપ્પવાસે કે૦) ગર્જવાસને વિષે (ક-મ્માણુજાવેણ કે૦) શુભાશુભ કર્મના પ્રજાવે કરીને (અણેત શુભો કે૦) અનં-તીવાર (વસિનું કે૦) રહેલો છે, પણ તે ડુઃખને જૂલો જઈને ફરીથી અનંતીવાર ગર્જવાસમાં ડુઃખ જોગવું પડે, એવું કૃત્ય કરે છે. પરંતુ ફરીથી ગર્જવાસમાં ન આવવું પડે, એવો ઉચ્ચમ નથી કરતો એ ઘણું આશ્ચર્ય છે ! ॥ ૧૭ ॥

જાવાર્થ—હે મહામુગ્ધ પ્રાણિન્ ! આ સંસારમાં સારા માણસની એવી રીત છે કે, જે જગ્યાએ ઘણુંજ ડુઃખ પડ્યું હોય, તે જગ્યાએ ફરીથી ન જાય. પણ આ જીવનો તો એવો અવલો સ્વપ્નાવ છે કે, તેજ જગ્યાએ વારંવાર જવાય એવો ઉપાય કસ્યા કરે છે, પણ તે થકી વિરામ નથી પામતો. તેને જોડેને જ્ઞાની પુરુષ ઉપદેશ કરે છે કે, ગર્જવાસમાં ઘણુંજ કષ્ટ છે. કે, જેનું વર્ણન પણ બરોબર થઈ શકતું નથી. તોયપણ દહાં યત્કિંચિત્ કહીએ ઢીએ. તે ગર્જવાસ અનેક પ્રકારના મલમૂત્રની ડુર્ગંધથી ખરપૂર છે. કે, જેમાં સારી હવા આવ-



વાનો તો લેશમાત્ર રસ્તોજ નથી. ને અનેક પ્રકારના સૂક્ષ્મ જંતુએ તે ગર્જના  
 કોમલ શરીરને ઘણી વેદના ઉપજાવે છે. ને, તે ગર્જને નાશી જવાની જગ્યા  
 નથી મલતી, તેથી વારંવાર મૂઠ્ઠાં खाइ તેની તે વેદના સહન કરે છે. વલી ત્યાં  
 અનેક પ્રકારની રૂંધણ થાય છે તેની વેદના, તથા જઠરાગ્નિથી થયેલી ઉષ્ણ  
 વેદના, ઇત્યાદિક કમકમાટ ત્રેલી અનેક વેદનાનુને સહન કરતો હંધેમાથે  
 નવમાસ સુધી ટટલતો હતો. માટે હે જીવ ! તે દુઃખના દિવસ તેં અનતી  
 વાર જોગવ્યા તોપણ તું કેમ ચૂલી જાય છે ? અને ફરીથી પાઠાં તેનાં તેજ  
 દુઃખ પામવાના ઉપાય કેમ કહ્યા કરે છે ? ॥ ૧૭ ॥

चतुरशीतिः किल लोकं शास्त्रे योनीनां प्रमुखाणि शतसहस्राणि लक्षाणि विद्यन्ते  
 चत्वारसीइ किरं लोए । जोणीण पमुहसयसहससाइ ॥

एकैरस्य योनौ च जीवः अननकृतः समत्पन्नः

इक्किईम्म अँ जीवो । अणंतखत्तो समप्पन्नो ॥ १८ ॥

અર્થ—(લોએ કેળ) લોકને વિષે (જોણીએ કેળ) જીવનો ઉત્પત્તિનાં સ્યાનક

(તુલસીદ કેળ) ચોરાશી (પમુહ કેળ) પ્રમુલ (સય સહસ્સાદિ કેળ) લાલ, ઇટ લે ચોરાશી શબ્દને પ્રમુલ કહેતાં અગ્રેસર કરીને લાલ શબ્દ જોમ્વો. અર્થાત્ ચોરાશી લાલ, જીવને ઉપજવાનાં સ્થાનક હે. (કિર કેળ) નિશ્ચે. ઇટલે ઇ વાત શાસ્ત્રમાં કહેલી હે. તે ચોરાશી લાલ યોનિને વિષે (જીવો કેળ) જીવ જે તે (દક્ષિણમ્મિ કેળ) એકેક યોનિને વિષે (અ કેળ) વલી (અણંતલુત્તો કેળ) અનંતીવાર (સમુપ્પન્નો કેળ) ઉત્પન્ન થયો હે ॥ ૧૬ ॥

જાવાર્થ—હે જીવ ! તું ચોરાશી લાલ જીવાજોનીને વિષે અનંતીવાર વ્રમ-  
 ણ કરી આવ્યો હું. ને, તે તે જીવાજોનીને વિષે અનેક પ્રકારનાં હેદન જેદ-  
 નનાં હુલ, તે અનંતીવાર સહન કર્યા, તોયપણ તે ઉત્પત્તિસ્થાનમાંથી કંટા-  
 લો પામીને, ધર્મકૃત્ય કરવાને વિષે તું પ્રીતિ કેમ જોમ્તો નથી ? ॥ ૧૬ ॥

માતાપિતૃવંધુનિઃ સંસારસ્થૈઃ પૂરિતઃ લોકઃ

માયાપિયંબંધુહિં । સંસારઞ્છેહિં પૂરિતં લોકં ॥

बहुयोगेनिनिवासिभिः

नच ते आण पुनः शरणं पुनः

बहुज्जोणिनिवासीहिं । नय ते ताणं च सरणं च ॥ १ए ॥

अर्थ—(संसारछोड़ि के०) संसारने विषे रहेलां एवां, ने (बहुज्जोणी के०) घणी एवी योनि एटले चोराशी लाख योनि, तेने विषे (निवासीहिं के०) निवास करीने रहेलां एवां (मायापियबंधुहिं के०) माता पिता ने बंधु, तेमणे करीने (लोडं के०) लोक जे ते (पूरिउ के०) पूरेलो ठे. (ते के०) ते सर्वे (च के०) वली ताहरुं (ताणं के०) रक्षण करनार, अने (च के०) वली ताहरे (स रणं के०) शरण करवा योग्य (नय के०) नथीज. केमके जे पोनेज बंधनमां पड्या होय, ते सामाने बंधनथी शी रीते ठोकावे? ॥ १ए ॥

भावार्थ—हे जीव ! आ जगत्मां रहेला सर्वे जंतु कदाचित् तहारुं पालण पोषण करवा माटे, माता, पिता तथा बंधुरूपे थयां ठे, ने तेमणे करीने आ सर्व लोक पूरेलो ठे; परंतु ते सर्वेथी पण आज सूधी तहारु रक्षण थइ शक्युं नथी. माटे ते ताहरे शरण करवा योग्य पण नथी. कारण के, संसारना महा

(बुलसीइ के०) चोराशी (पमुह के०) प्रमुख (सय सहस्साइं के०) लाख, एट  
ले चोराशी शब्दने प्रमुख कहेतां अग्रेसर करीने लाख शब्द जोरुवो. अर्थात्  
चोराशी लाख, जीवने उपजवानां स्थानक ठे. (किर के०) निश्चे. एटले ए  
वात शास्त्रमां कहेली ठे. ते चोराशी लाख योनिने विषे (जीवो के०) जीव जे  
ते (इक्किस्मि के०) एकेक योनिने विषे (अ के०) वली (अणंतखुत्तो के०)  
अनंतीवार (समुप्पन्नो के०) उत्पन्न थयो ठे ॥ १८ ॥

जावार्थ-हे जीव ! तुं चोराशी लाख जीवाजोनीने विषे अनंतीवार प्रम-  
ण करी आव्यो बुं. ने, ते ते जीवाजोनीने विषे अनेक प्रकारनां ठेदन जेद-  
ननां दुःख, तें अनंतीवार सहन कर्या, तोयपण ते उत्पत्तिस्थानमांथी कंटा-  
लो पामीने, धर्मकृत्य करवाने विषे तुं प्रीति केम जोरुतो नथी ? ॥ १८ ॥

मातापितृबंधुभिः संसारस्थैः पूरितः लोकः

मायापियंबंधूहि । संसारहेहिं पूरिजं लोअं ॥

बहुयोननिवासिभिः

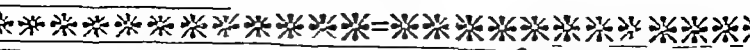
नच ते त्राणं पुनः शरणं पुनः

नैय ते त्राणं चै सराणं चै ॥ १ए ॥

बहुजोणिनिवासीहिं । नैय ते त्राणं चै सराणं चै ॥ १ए ॥

अर्थ—(संसारछोड़ि के०) संसारने विषे रहेलां एवां, ने (बहुजोणी के०) घणी एवी योनि एटले चोराशी लाख योनि, तेने विषे (निवासीहिं के०) निवास करीने रहेलां एवां (मायापियबंधुहिं के०) माता पिता ने बंधु, तेमणे करीने (लोउं के०) लोक जे ते (पूरिले के०) पूरेलो ठे. (ते के०) ते सर्वे (च के०) बली ताहरं (ताणं के०) रक्षण करना, अने (च के०) बली ताहरे (स राणं के०) शरण करवा योग्य (नय के०) नथीज. केमके जे पोनेज वधनमां प-  
ड्या होय, ते सामाने बंधनथी शी रीते ठोनावे? ॥ १ए ॥

आचार्य—हे जीव । आ जगत्मां रहेला सर्वे जंतु कदाचित् तहारं पालण पोषण करवा माटे, माता, पिता तथा बंधुरूपे धयां ठे, ने तेमणे करीने आ सर्व लोक पूरेलो ठे; परंतु ते सर्वेथी पण आज सूधी तहारं रक्षण थइ शक्यु नथी. माटे ते ताहरे शरण करवा योग्य पण नथो. कारण के, संसारना महा

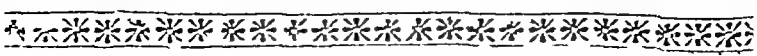


दुःखरूप प्रवाहमां लेखाता प्राणियोने, जेमां सारो कर्णधार (नावनो चलाव-  
 नार) ठे, एधी नौका (नाव) रूप जिनधर्म जे तेज, शरण करवा योग्य तथा अ  
 हण करवा योग्य ठे, पण माता पितादिक शरण करवा योग्य नथी ॥ १ए ॥

जीवः व्याधिविमुक्तः सफरो मत्स्यः इव निर्जले आकुलीभ्रमति  
 जीवो वाहिविदुत्तो । सफरो इव निर्जले तमप्फरुई ॥

सकलः अपि जनः पश्यति कः शक्तोऽस्ति वेदनाविगमे  
 सयलो विजणो पिहंइ । को सक्को वेअण्णीविगमे ॥ १५ ॥

अर्थ—(वाहि के०) व्याधिये करीने (विदुत्तो के०) उपद्रववालो एवो  
 (जीवो के०) जीव जे ते (निद्यले के०) जल रहित प्रदेशने विषे (सफरो इव  
 के०) माबलानी पेटे (तमप्फरुई के०) तमप्फरु ठे, एटले आकुल व्याकुल थाय  
 ठे. ते प्रकारना रोगे करीने पीडाता प्राणीने (सयलो वि के०) सकल एवो पण  
 (जणो के०) जन. एटले लोक जे ते (पिहंइ के०) देखे ठे. परंतु ते जीवनी  
 (वेअणाविगमे के०) वेदनानो नाश करवाने विषे (को के०) कोण पुरुष (स-



ક્ષો કેળ) સમર્થ હોય? અતિ કોઈ પણ સમર્થ ન હોય ॥ ૨૦ ॥

સાવાર્થ-આ જીવ અનેક પ્રકારના વ્યાધિ વર્મે અસ્ત થઈને ડ્યારે જલ-  
વિનાના માલુલાની પેઠે તરુફમે છે, તે વલ્લત હુ મા ! હુ બાપ ! ! ઇત્યાદિક સા  
માને અતિજે કરુણા ઉત્પન્ન થાય એવા પોંકાર કરે છે; ત્યારે તેની વેદનાને લે-  
શમાત્ર ઊંઘી કરવાને કોઈ પણ સમર્થ થતું નથી. ઊલટા તેના મનને વીજી  
વેદના ઉત્પન્ન થાય, એવી રીતના કરુણા જરેલા શબ્દો વાપરીને અને ઔષધા-  
દિકના ઘણા સ્વરચમાં નાંખીને અને આંહોમાં આંસુ લાવીને, ઊલટા તેને વ-  
ધારે ગજરામણમાં નાંખે છે, અને પોતે ડ્યારે નિરાશ થાય છે, ત્યારે નિસાસા  
મૂકીને ઠેવંટે તેને ધર્મનું શરણ વતાવે છે, પણ તેમાંથી કોઈથી કાઢપણ હુઃલ  
લઈ શકાતું નથી. માટે હે જીવ ! પરિણામે ધર્મનું શરણ તો કરવુંજ પડે છે,  
તો પ્રથમથીજ તું ધર્મનું શરણ કલ્પ. કારણ કે જે ધર્મના પ્રજાવથી તહારે  
ફરીથી એવું હુઃલ જોગવું પડે નહીં, માટે તેવા ધર્મને કલ્પ. ॥ ૨૦ ॥

ડુઃખરૂપ પ્રવાહમાં સ્વેચ્છાતા પ્રાણિયોને, જેમાં સારો કર્ણધાર (નાવનો ચલાવ-  
 નાર) હે, ઇથી નૌકા (નાવ) રૂપ જિનધર્મ જે તેજ, શરણ કરવા યોગ્ય તથા ગ્ર  
 હણ કરવા યોગ્ય હે, પણ માતા પિતાદિક શરણ કરવા યોગ્ય નથી ॥ ૧૯ ॥

જીવઃ વ્યાધિવિલુપ્તઃ સફરો મત્સ્યઃ દુવ નિર્જલે આકુલીન્નવતિ  
 જીવો વાહિવિલુપ્તો । સફરો દુવ નિર્જલે તમ્પ્પમ્મદ્ ॥

સફલઃ અપિ જનઃ પશ્યતિ કઃ શક્તોઽસ્તિ વેદનાવિગમે

સયલ્લો વિ જંણો પિહ્મંદ । કો સંકો વેઞ્ણણાવિગમે ॥૨૦॥

અર્થ—(વાહિ કેળ) વ્યાધિયે કરીને (વિલુપ્તો કેળ) ઉપદ્રવવાલો ઇવો  
 (જીવો કેળ) જીવ જે તે (નિશ્ચલે કેળ) જલ રહિત પ્રદેશને વિષે (સફરો દુવ  
 કેળ) માઠલાની પેઠે (તમ્પ્પમ્મદ્ કેળ) તમ્પ્પમ્મદ્ હે, ઇટલે આકુલ વ્યાકુલ થાય  
 હે. તે પ્રકારના રોગે કરીને પીડાતા પ્રાણીને (સયલો વિ કેળ) સકલ ઇવો પણ  
 (જળો કેળ) જન. ઇટલે લોક જે તે (પિહ્મંદ કેળ) દેખે હે. પરંતુ તે જીવની  
 (વેઞ્ણણાવિગમે કેળ) વેદનાનો નાશ કરવાને વિષે (કો કેળ) કોણ પુરુષ (સ-



मा जानीहि हे जीव त्वं पुत्रकलत्रादि मम सुखहेतुर्न विष्यति  
 मा जाणैसि जीव त्वं । पुत्रकलत्राद् मज्ज सुहृहेज्ज ॥

निपुणं गाढ बंधनं एतत् संसारे संसरातां

(निज्जं बंधेण मेयं) । संसारे संसरंताणं ॥ २१ ॥

अर्थ—(जीव के०) हे प्राणिन् ! (पुत्रकलत्राद् के०) पुत्र तथा स्त्री इत्या-  
 दिक जे ते (मज्ज के०) महारे (सुहृहेज्ज के०) सुखनुं कारण थशे, एम (तुमं  
 के०) तुं (मा जाणसि के०) न जाणीश. केमके, (संसारे के०) संसारने विषे  
 (संसरंताणं के०) नरक तिर्यच इत्यादि रूपे त्रमण करता एवा जीवोने (एयं  
 के०) ए पुत्र कलत्रादिक जे तेज, उलटा (निज्जं के०) अतिशे गाढ एवा  
 (बंधणं के०) बंधनरूपे थाय हे. ॥ २१ ॥

भावार्थ—अरे रे जीव ! तहारी स्त्री विपरीत बुद्धि थइ ठे ? के, दुःखनुं का  
 राण ठे, तेनेज तुं, एकांते सुखनुं कारण मानी बेगो तुं ! केमके, संसारने विषे  
 स्त्री पुत्रादिक एज महोदु बंधन ठे. ते बंधनने तुं एम जाणै ठे के, एथी महारे

सुख થશે, પરંતુ તેથી કદિ પણ તહારે સુખ ધવાનું નથી; કારણ કે, તેમને  
 વિષે ગાઢ પ્રીતિ રાખવાથી નરકને વિષે જાણું પડે છે. તથા તિર્યંચ ગતિને વિષે  
 ગદેશ કૂનરાડિકના નિઃશકપણે વિષય જોગવવાના અવતાર ધરવા પડે છે.  
 અને ત્યાં ત્યાં અનેક પ્રકારનાં દુઃખ સહન કરવાં પડે છે. તેનું કારણ એજ છે  
 કે, આ મહારી સ્ત્રી, આ મહારો પુત્ર, इत्यादिक ममत्वज्ञान करवाथी एवां  
 फल मळे છે. ને આ જન્મમાં તેનું પાલન પોષણ કરવામા રાત્રિ દિવસ ગમાવે  
 છે. પણ એમ વિચાર નથી કરતો કે, આજ વધો દિવસ ગયો, તદ્વા આજ વ-  
 ધી રાત્રી ગઈ, પણ તેમાં કેટલી ધની મેં મહારા આત્માનું સાધન કર્યું? એવો  
 વિચાર તું કેમ નથી કરતો? ॥ ૨૧ ॥

જનની જવાનરે જાયતે જાયા સ્ત્રી જાયા માતા પિતા ચ પત્નઃ ચકારાસ્પૃશ્વઃ પિતા  
 જાણી જાયઈ જાયા । જાયા જાયા પિયો મેં પૈતો મેં ॥

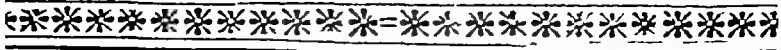
અનવસ્થાઽસ્તિ સંસારે કર્મવશાત્ સર્વજીવાના

અણવજ્ઞા સંસારે । કમ્મવસા સર્વજીવાણ ॥ ૨૨ ॥

અર્થ—(સંસારે કેળું) સંસારને વિષે (કર્મવસાં કેળું) કર્મના વશથી (સ-  
 વજીવાણં કેળું) સર્વ જાંબોની (અણવહા કેળું) અનવસ્થા. એટલે એક જાતની  
 સ્થિતિ નથી રહેતી. કારણ કે (જાણી કેળું) માતા જે તે, જવાંતરે (જાયા  
 કેળું) સ્ત્રી રૂપે, અને (ય કેળું) વલી (જાયા કેળું) સ્ત્રી જે તે, જવાંતરે (માય  
 કેળું) માતારૂપે. અને (ય કેળું) વલી (પિયા કેળું) પિતા જે તે, જવાંતરે (પુત્રો  
 કેળું) પુત્રરૂપે પણ (જાયડ કેળું) થાય છે. અર્થાત્ આ જીવની એક સરસી સ્થિ  
 તિ નથી રહેતી. ઇત્યાદિ અનવસ્થા જાણવી ॥ ૨૪ ॥

જાવાર્થ—હે જીવ ! સંસારમાં સર્વે જીવ કર્મને વશ છે, માટે તેમનું સ્વરૂપ  
 સદાકાલ એકરૂપે રહેતું નથી. એ જ સંસારનો વિષમ સ્વભાવ છે. કારણ કે, જે  
 માતા છે, તે જવાંતરે માતારૂપે જ નથી થતી, પરંતુ તે જ માતા સ્ત્રીરૂપે થાય છે.  
 અને જે સ્ત્રી એટલે પોતાની જાણી છે તે જવાંતરે માતારૂપે થાય છે, પણ જાણી  
 રૂપે ઉત્પન્ન નથી થતી. અને જે પિતા છે તે જવાંતરે પિતારૂપે જ નથી થતો,  
 પરંતુ પુત્રરૂપે પણ ઉત્પન્ન થાય છે. માટે જેના ઉપર તું ઓજ પ્રીતિ રાખીને

તહારો વ્રધો જન્મારો તેતુંજ ત્રણ પાષણ કરવામાં પશુની પેઠે આ મનુષ્યજ-  
 વને એલે ગમાવે ઢે; પણ એમ વિચાર નથી કરતો કે, એજ મહારાં કેટલીએક  
 વચત શત્રુ થઈને તેડે એ મને ઢેદનજેદન, તારુનતર્જન, ઘાતપાતાદિક અત્યંત  
 વેદના ઉપજાવી હશે; તોપણ હું તેના ઉપર સરાગજાવે કરીને ડલટો રાત્રિ દિ  
 વસ તેનીજ ચિંતામાં, રહીને મહારું ધર્મધ્યાન મૂકીને શું કરવા લાગ્યો થઈ હું?  
 એવો વિચાર તુ લેશમાત્ર પણ કરતો નથી. કારણ કે, તુ આલો જન્મારો તેમ  
 ને માટે કૂટી કૂટીને મરી જશ, તોયપણ જો તેમના કર્મમાં સુખ નથી, તો તું  
 કેમ કરીને સુખી કરીશ? તથા તેમના કર્મમાં જો દ્રવ્યાદિકનો લાભ નથી,  
 તો તું તેમને ક્યાંથી લાવીને આપીશ? તેમ થતા કદાપિ તુ કૂરુ, કપટ, ઠલ  
 જેદ, પ્રપંચ, વિશ્વાસઘાત અને અન્યાયાદિક અનેક પ્રકારના કુકર્મ કરીને, મ  
 હોટા મેરુપર્વત જેવો માથે પાપરુપ જાર કરીને, તું દ્રવ્ય મેલવીને તેમને આ  
 પીશ, તોયપણ તેમની પાસે તે રહેવાનું નથી. અને જો તેમના જાગ્યમાં દ્રવ્યા  
 દિક પદાર્થ ઢે, તો તું કાંઈપણ નહીં આપે, તોયપણ તે મહોટા કોટિધ્વજ ત્ર



નો; માટે કેવલ તેમનેજ માટે પોતાનું ધર્મધ્યાન ચૂકવું, તે વીક નહીં ॥ ૩૨ ॥  
 આ ઘાવીશમી ગાયમાં આ જીવને જવાંતર આશ્રીને અનેક પ્રકારના  
 સંબંધ થાય છે, એમ કહ્યું. પરંતુ આને આ જન્મમાંજ અનેક પ્રકારના સંબંધ  
 થયા છે, તેની કથા નીચે પ્રમાણે જાણવી.

## ॥ કથા ૫ ॥

મથુરા નગરીને વિષે કુબેરસેના એવે નામે એક ગણિકા (વેશ્યા) રહેતી  
 હતી. તે એક દહામો પોતાને ગર્ભ ઉત્પન્ન થવા થકી અતિશે ખેદ પામી, ત્યારે  
 તેની માતા કુટિની, તેણીએ તેને ખેદવાલી જોડને, તેની પીઠા દૂર કરવાને  
 અર્થે વૈધને બોલાવ્યો. તે વૈધે નામી જોડને તેને રોગરહિત જાણીને એ પ્રકારે  
 કહ્યું. કે, આના શરીરમાં કોરૂપણ રોગ નથી. ફક્ત પેટને વિષે પુત્ર પુત્રીરૂપ  
 જોમ્હું ઉત્પન્ન થયું છે. એ કારણ માટે એને ખેદ વર્તે છે. ત્યાર પછી વૈધને વિ-  
 દાય કરીને તે કુટિની, પુત્રી પ્રત્યે કહેતી હતી. આ ગર્ભ તદ્વારા પ્રાણનો નાશ  
 કરનારો છે, તે કારણ માટે રાખવા જોગ્ય નથી. એતો પામવા જોગ્ય છે. તે અ-



વસરે વેશ્યા કહેતી હવ્વી. ક્લેશ (ડુઃખ) પણ સહન કરીશ, પરંતુ મારા ગર્જને  
 કુશલ રહો. એમ કહીને પઠો તે વેશ્યાએ ગર્જનો વેદના સહન કરીને અતસરે  
 પુત્ર પુત્રીરૂપ જોમ્હુ પ્રસવ્યું. ત્યારે વહી કુદિતો કહેતાં તેની મા, કહેતો હ  
 વી. હે પુત્રી ! આ ઠોકરાંનું જોમ્હું તદ્દારા જવાનીપણને નાશ કરનારુ થશે;  
 એ કારણ માટે આ જોમ્હું વિષ્ણની પેઠે ત્યાગ કરીને, આજીવિકાનું કારણ  
 એંબું પોતાનું જવાનીપણું રાખ્ય. ત્યારે વેશ્યા કહેતી હવ્વી. હે માતઃ ! જો એમ  
 હે તો દશ દિવસ સૂધી વિલંબ કરો, પઠી તમારું કહેલું કરીશ. ત્યાર પઠી  
 તેની માતાએ આજ્ઞા આપી. ત્યાર પઠી તે વેશ્યાએ દશ દિવસ સૂધી ધવરાત્રીને  
 તે બાલકોનું સમ્યક્ પ્રકારે પ્રતિપાલન કરીને અગીયારમે દિવસે, એક જણનું  
 કુબેરદત્ત, અને એક જણનું કુબેરદત્તા એ પ્રકારે વે જણનાં નામ પામીને પઠી  
 તેમના નામ સહિત એવી બે ત્રીંટીયો કરાત્રીને તે વે જણની આંગલીઓમાં ઘા  
 લીને પઠી એક લાકડાની પેટીમાં તે વે જણને માંહી મૂકીને સંધ્યા સમયે ય  
 મુના નદીના પ્રવાહને ત્રિષે ને પેટીને વહેતી મૂકી દીધી. ત્યાર પઠી તે પેટી

जलमां वहेती थकी अनुक्रमे करीने दिवसनो उदय थए सते, शौर्यपुर नगरे  
आत्री. त्यां स्नान करवाने अर्थे आवेला एवा बे शेठना पुत्रो ते पेटीने आवती  
देखीने, तत्काल लेइने एक जणे तेनी मध्ये एक बालक अने बात्रिकाने जो-  
इने, तेमनी मध्ये जे पुत्रनो अर्थि हतो, तेणे पुत्र लीधो. अने बीजो पुत्रीनो  
अर्थि हतो, तेणे बालिका लीधी. ए प्रकारे ते एक एक बालक लेइने पोत  
पोतानी छीने आय्थुं. पढी मुद्रिकामां लखेला अक्षरने अनुसारे तेबनुं नाम  
पारुथुं. त्यार पढी ते कुबेरदत्त अने कुबेरदत्ता एवे नामे बे बालक, ते शाहु-  
कारोने घेर अतिशे उद्यमे करीने महोटां थयां. पढी अनुक्रमे करीने जोबन  
अवस्था पास्यां, त्यारे ते बे बालकोनु सरलुं रूप जाणीने, ए बे शाहुकारो ते  
बे जणनो मांहो मांहे पाणीग्रहणनो उत्सव करता हवा. एटले लक्ष्मनो उत्सव  
कथ्यो. त्यार पढी ते स्त्री भरतार, एक द्वाको सोगटांवाजी रमचा बेठां, ते  
अवसरे कुबेरदत्तना हाथथकी ते नामांकित मुद्रिका कोइक प्रकारे निकली  
ने कुबेरदत्तानी आगल पढी. त्यार पढी तेणीए ते मुद्रिका पोतानी मुद्रि-

कानी साथे सरस्वी आकृतिवाली, अने एक देशमा घुमेली, अने सरस्वा ना-  
 मवाली एवी देखीने मनने त्रिषे कुबेरदत्तने पोतानो जाई ठे, एम निधे क-  
 रीने ते बे बीटीयो कुबेरदत्तना हाथमा घाली. ते अवसरे कुबेरदत्त पण ते  
 बीटी जोवा थकी तेमज तेने पोतानी बहेन ठे, एम निधे करीने अतिशे खेद  
 पाम्यो. त्यार पठी ते बे जणे पण पोताना विवाहना कार्यने अकार्य मानतां  
 एटले आ खोटुं थ्युं! एम जाणतां एवां पोतानो संदेह निवारवाने माटे पोत  
 पोतानी माताने सम खबरावीने अतिशे आग्रहे करीने पोतपोतानुं स्वरूप  
 पूढ्युं ते अवसरे तेमनी माताले ए ते बे जणनी आगल मंजूषामाथी (पेटी-  
 माथी) कहाड्या त्याथी मांझीने सर्व पण वृत्तात कब्यु त्यार पठी कुबेरदत्त  
 माता पिताने कहेवा लाग्यो के, तमे अमने जोरले जन्मेला जाणीने पण  
 आबुं अकार्य केम कर्नु? त्यारे त कहेवा लाग्यो के, तहारा सरस्वी कन्या अने  
 तेना सरस्वो वर क्याहि अमने मढ्यो नई; तेथी सरस्वा शोनाडि गुणवाला  
 तमने जाणीने तमारा बेनोज मांहोमाहे विवाह कर्यो परंनु दजु सूची काड





पण वगळुं नथी. जे कारण माटे तमारा बेनुं एक करपीरुनज थयुं ठे. एटले फक्त एक हाथनोज मिलाप थयो ठे, पण मैथुनकर्म थयुं नथी. ते माटे तुं खेड न करीज. तने बीजी कन्या परणावीशुं. त्यार पढी कुबेरदत्ते कछुं. त-मारुं वचन महारे प्रमाण ठे, परंतु हमणां तो हुं व्यापार करवाने माट पर-देश जवानी इहा राखुं तुं ए कारण माटे मने आझा आपो. त्यार पढी ते शेठ शेठाणीए आझा आपी. पढी कुबेरदत्त, ते वृत्तांत पोतानी बहेनने कही ने, घणांक क्रियाणां लेइने, दैवयोग थकी पोताने उत्पत्तिनुं स्थानक एवी मथुरा नगरीए गयो. त्यां ते निरंतर पोताने उचित व्यापार करतो सतो, एक दहाजो कोइक माठा कर्मना जोगथकी अद्भूतरूपे करीने शोचायमान एवी, पोतानी माता कुबेरसेना वेश्याने देखीने, कामे पीमीत थयो सतो, ते वेश्याने बहु द्रव्य आपीने, पोतानी स्त्री करीने निरंतर तेनी संगाथे विषय संबंधी सुख जोगवतो ह्मो. त्यां अनुक्रमे करीने तेने एक पुत्र थयो. ह्मो शौर्यपुरने विषे ने कुबेरदत्ता, माताना मुखथकी मूलथकी पोतानी ते प्रवृत्ति



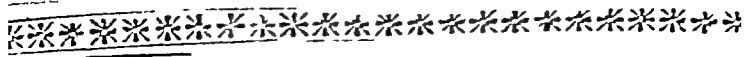
सांच्छलीने, तत्काल वैराग्य प्रत्ये पामी सती आर्या (साध्वी) नो संजोग थये  
 सते दीक्षा ग्रहण करीने, घणा महोटां तप करीने, विशुद्ध अध्यवसायना योग  
 थकी थोमा काळमांज, तेणीए अवधिज्ञान उत्पन्न कर्युं त्यार पठी ते साध्वी,  
 अवधिज्ञानना बले करीने पोताना जाईनुं स्वरूप जोती सती मथुरा नगरीने  
 त्रिषे पोतानी माता संगथे लागेलो एवो, अने पुत्रसहित एवो, तेने देखीने  
 कर्मनी गतिने धिक्कार करती एटले धिक्कार पमो कर्मने!! एम कहेती सती  
 पोताना जाईने अकारजरूप महोटा पापरूप कादव थकी उद्धारवाने एटले  
 काढवाने, पोते मथुरा प्रत्ये आवीने, कुबेरसेना वेश्यानेज घेर जडने, धर्मला-  
 जरूप आशिष देइने तेनी पासे पोताने उतरवानुं स्थानक मागुं. ते अवसरे  
 कुबेरसेना पण ते आर्याने नमस्कार करीने एम कहेती हवी हे महासती।  
 हु वेश्या हुं, पण हमणां एक जरतारना संजोगथकी त्रिशे कुजखी थइ हुं.  
 ते कारण माटे तमे सुखे करीने महारा घरनी समीपे पापरहित एवा आश्र-  
 यने ग्रहण करीने, अमने रूना आचारमां प्रवर्त्तावो. त्यार पठी कुबेरदत्ता सा

ધ્વી પણ, પોતાના પરિવારસહિત તેણીએ આપેલા ઉપાશ્રયમાં રહી. હવે તે  
 વેશ્યા, નિરંતર ત્યાં આવીને, તે બાલકને સાધ્વીની આગલ ઝૂંડ ઉપર લોટતો  
 મૂકતી હ્વી. તે અંબસરે અવસરની જાણ એવી જે સાધ્વી, તે આગામી કા-  
 લમાં લાગ્ન જાણીને તે બાલકને આ પ્રકારે બોલાવતી હ્વી. હે બાલક ! તું  
 મહારો જાઈ હું. ॥ ૧ ॥ તું મહારો પુત્ર હું. ॥ ૨ ॥ તું માહારો દીયર હું. ॥ ૩ ॥  
 તું મહારા જાઈનો પુત્ર હું, ઇટલે જત્રિજો હું. ॥ ૪ ॥ તું મહારો કાકો હું. ॥ ૫ ॥  
 તું મહારા પુત્રનો પણ પુત્ર હું. ॥ ૬ ॥ તથા જે તહારો પિતા છે, તે મહારો  
 જાઈ છે. ॥ ૧ ॥ અને મહારો પિતા છે. ॥ ૨ ॥ અને મહારા પિતાનો  
 પિતા, ઇટલે મહારો વન્નાબુ છે. ॥ ૩ ॥ માહારો જરતાર છે. ॥ ૪ ॥ મ-  
 હારો પુત્ર છે. ॥ ૫ ॥ અને મહારો સસરો પણ છે. ॥ ૬ ॥—તથા જે તહારી  
 માતા છે, તે મહારી માતા છે. ॥ ૧ ॥ અને મહારા પિતાની માતા છે. ॥ ૨ ॥  
 અને મહારા જાઈની સ્ત્રી છે. ॥ ૩ ॥ અને મહારી વહુ છે. ॥ ૪ ॥ અને મહારી  
 સાસુ છે. ॥ ૫ ॥ અને મહારી શોક્ય પણ છે. ॥ ૬ ॥ એ રીતે કહીને સાધ્વી તે

વાલકને વારંવાર બોલાવે છે. ત્યાર પછી એક દહામો કુબેરદત્ત તેનું વચન  
 સાંજલીને, આશ્ચર્ય પામ્યો મતો, તે સાધ્વીને કહેતો હતો. હે આર્યે ! વારંવાર  
 આવું અજુક્ત શું બોલો છો ? ત્યારે સાધ્વી કહેતો હતો હું અજુક્ત નથી બોલ  
 તી. જે કારણ માટે આ વાલક એક માતાપણા થકી જાઈ છે, ઇટલે તેની  
 અને મહારી એક માતા છે, તેથી મહારો જાઈ થાય છે ॥ ૧ ॥ અને મહારા જ-  
 રતારનો પુત્ર છે, માટે મહારો પુત્ર થાય છે ॥ ૨ ॥ અને મહારા જરતારનો ન  
 હાનો જાઈ છે, માટે મહારો દીયર છે ॥ ૩ ॥ અને મહારા જાઈનો પુત્ર છે, માટે  
 મહારો જત્રીજો છે ॥ ૪ ॥ અને મહારી માતાના પતિનો જાઈ છે, માટે મહારો  
 કાફો લાગે છે ॥ ૫ ॥ અને મહારી શોશ્વના પુત્રનો પુત્ર છે, માટે મહારો પોત્રો  
 લાગે છે ॥ ૬ ॥—એ પ્રકારે બાલકનો મગથે પોતાના ઠ સંવંચ દેખાતીને,  
 વલી કહેતી હતી. જે આ વાલકનો પિતા છે, તે મહારે એક માતાપણા થકી  
 જાઈ છે, ઇટલે તેની અને મહારો એક માતા છે, માટે જાઈ થાય છે ॥ ૧ ॥  
 અને મહારી માતાનો જરતાર થયો, તેથી મહારો પિતા થાય છે ॥ ૨ ॥ અને



ધ્વી પણ, પોતાના પરિવારસહિત તેણીએ આપેલા ઉપશ્રયમાં રહી. દેવે તે  
વેશ્યા, નિરંતર ત્યાં આવીને, તે બાલકને સાધ્વીની આગલ ઝૂંડ ઉપર લોટતો  
મૂકતી હ્વી. તે અવસરે અવસરની જાણ એવી જે સાધ્વી, તે આગામી કા-  
લમાં લાજ જાણીને તે બાલકને આ પ્રકારે બોલાવતી હ્વી. હે બાલક ! તું  
મહારો જાઈ હું. ॥ ૧ ॥ તું મહારો પુત્ર હું. ॥ ૨ ॥ તું માહારો દીયર હું. ॥ ૩ ॥  
તું મહારા જાઈનો પુત્ર હું, ઇટલે જત્રિજો હું. ॥ ૪ ॥ તું મહારો કાકો હું. ॥ ૫ ॥  
તું મહારા પુત્રનો પણ પુત્ર હું. ॥ ૬ ॥ તથા જે તહારો પિતા છે, તે મહારો  
જાઈ છે. ॥ ૧ ॥ અને મહારો પિતા છે. ॥ ૨ ॥ અને મહારા પિતાનો  
પિતા, ઇટલે મહારો વઘાવું છે. ॥ ૩ ॥ માહારો જરતાર છે. ॥ ૪ ॥ મ-  
હારો પુત્ર છે. ॥ ૫ ॥ અને મહારો સસરો પણ છે. ॥ ૬ ॥—તથા જે તહારી  
માતા છે, તે મહારી માતા છે. ॥ ૧ ॥ અને મહારા પિતાની માતા છે. ॥ ૨ ॥  
અને મહારા જાઈની સ્ત્રી છે. ॥ ૩ ॥ અને મહારી વહુ છે. ॥ ૪ ॥ અને મહારી  
સાસુ છે. ॥ ૫ ॥ અને મહારી શોક્ય પણ છે. ॥ ૬ ॥ એ રીતે કહીને સાધ્વી તે



વાલકને વારંવાર બોલાવે છે ત્યાર પછી એક દહામો કુબેરદત્ત તેનું વચન  
 સાંજલીને, આશ્ચર્ય પામ્યો મતો, તે સાધ્વીને કહેતો હવો. હે આર્યે ! વારંવાર  
 આંબું અજુકતુ શુ બોલો તો ? ત્યારે સાધ્વી કહેતા હવી હું અજુકું નથી બોલ  
 તી. જે કારણ માટે આ વાલક એક માતાપણ થકી જાઈ છે, એટલે તેની  
 અને મહારો એક માતા છે, તેથી મહારો જાઈ થાય છે ॥ ૧ ॥ અને મહારા જ-  
 રતારનો પુત્ર છે, માટે મહારો પુત્ર થાય છે ॥ ૨ ॥ અને મહારા જરતારનો ન  
 હાનો જાઈ છે, માટે મહારો દીયર છે ॥ ૩ ॥ અને મહારા જાઈનો પુત્ર છે, માટે  
 મહારો જત્રીજો છે ॥ ૪ ॥ અને મહારી માતાના પતિનો જાઈ છે, માટે મહારો  
 કાકો લાગે છે ॥ ૫ ॥ અને મહારી શેવયના પુત્રનો પુત્ર છે, માટે મહારો પૌત્રો  
 લાગે છે ॥ ૬ ॥—એ પ્રકારે વાલકનો મંવાથે પોતાના ઠ સંવંધ દેખાતીને,  
 વલી કહેતી હવી. જે આ વાલકનો પિતા છે, તે મહારે એક માતાપણ થકી  
 જાઈ છે, એટલે તેની અને મહારો એક માતા છે, માટે જાઈ થાય છે ॥ ૧ ॥  
 અને મહારી માતાનો જરતાર થયો, તેથી મહારો પિતા થાય છે ॥ ૨ ॥ અને

મહારા કાકાનો પિતા થયો, તેથી મહારો વળાવતું થયો ॥ ૩ ॥ અને પ્રથમ  
 મને પરણ્યો છે, માટે મહારો જરતાર થાય છે ॥ ૪ ॥ અને મહારી શોક્યનો  
 પુત્ર થાય છે, માટે મહારો પુત્ર પણ થાય છે ॥ ૫ ॥ અને મહારા દીયરનો પિ-  
 તા થાય, માટે મહારો સસરા છે ॥ ૬ ॥—એ પ્રકારે બાલકના પિતા કુબેરદત્ત-  
 ની સાથે પોતાના ઠ સંબંધ કહીને, વહી કહેતી હવી. જે આ બાલકનો  
 માતા છે, તે મને પણ જણનારી છે, માટે મહારી પણ માતા છે ॥ ૧ ॥ અને  
 મહારા કાકાની માતા છે, તેથી મહારી દાદી લાગ છે ॥ ૨ ॥ અને મહારા  
 જાડની સ્ત્રી થઈ, તેથી મહારી જોજાઈ થાય છે ॥ ૩ ॥ અને મહારી શોક્યના  
 પુત્રની સ્ત્રી થઈ, માટે મહારી વહુ થઈ ॥ ૪ ॥ અને મહારા જરતારની માતા  
 થઈ, તેથી મહારી સાસુ થઈ ॥ ૫ ॥ અને મહારા જાડની બીજી સ્ત્રી થઈ, માટે  
 મહારી શોક્ય થઈ ॥ ૬ ॥ એ રીતે આ બાલકની માતા કુબેરસેના વેશ્યાની  
 સાથે પોતાના ઠ સંબંધ દેખાડ્યા. એ પ્રકારે આ અઢાર સંબંધ કહીને તે સા-  
 ધ્વી, તે સંબંધોની ખાતરી કરવાને અર્થે, પોતે વ્રત ગ્રહણ કર્યું તે અવસરે રાખે

લી પોતાની વીંટી કુબેરદત્તને આપતી હવી. ત્યાર પછી કુબેરદત્ત પણ તે વીંટી દેખીને સર્વ સંબંધનું વિરુદ્ધપણું જાણીને, તત્કાલ વૈરાગ્ય પામીને, પોતાની નિંદા કરતોસતો પોતાની શુદ્ધિને અર્થે, ચારિત્ર ગ્રહણ કરતો હવો. અને વહી મહા તપ કરતો હવો. તથા કુબેરેના વેશ્યા પણ તે પ્રવૃત્તિ સાંજલવા ધર્મ પ્રતિબોધ પામી સતી શ્રાવકનો ધર્મ અંગીકાર કરતી હવી ત્યાર પછી કુબેર-દત્તા સાધવી, એ પ્રકારે તેમનો ઉદ્ધાર કરીને પોતાની પ્રવર્તિની પાસે ગઈ, એ-ટલે પોતાની ગુરુણી પાસે ગઈ. અનુક્રમે એ સર્વ જીવો, પોતાનો ધર્મ સમ્યક્ પ્રકારે આરાધન કરીને સજ્જિતાં જનનાર થયાં. અર્થાત્ સુધી ગતિમાં ગયાં એ પ્રકારે અઢાર સવધ ઉપર કુબેરદત્તનું દૃષ્ટાંત કહ્યું. આ એક જવને આશ્રીને સંબંધ દેલાહ્યા. અનેક જવની અપેક્ષામાંતો પ્રાપ્તે કરીને સાંઘ્યવહારીક જીવોને એકએક સંવધ પણ અનંતીવાર થયા છે. તે પ્રકારે શ્રી જગવતી સૂત્રના ચારમા શતકના સાતમા ઉદ્દેશમા કહ્યું છે, તેનો અર્થ હજા લગ્ની એ ટીપ.

હે જગવંત ! આ જીવ સર્વ જીવોના માતાપણે કરીને, વિનાપણું કરીને,



મહારા કાકાનો પિતા થયો, તેથી મહારો વઠાણુ થયો ॥ ૩ ॥ અને પ્રથમ  
 મને પરણ્યો હે, માટે મહારો જરતાર થાય હે ॥ ૪ ॥ અને મહારી શોક્યનો  
 પુત્ર થાય હે, માટે મહારો પુત્ર પણ થાય હે ॥ ૫ ॥ અને મહારા દીયરનો પિ-  
 તા થાય, માટે મહારો સસરો હે ॥ ૬ ॥—એ પ્રકારે બાલકના પિતા કુબેરદત્ત-  
 ની સાથે પોતાના હ સંબંધ કહીને, વલી કહેતી હવી. જે આ બાલકની  
 માતા હે, તે મને પણ જણનારી હે, માટે મહારી પણ માતા હે ॥ ૧ ॥ અને  
 મહારા કાકાની માતા હે, તેથી મહારી દાદી લાગ હે ॥ ૨ ॥ અને મહારા  
 જાડની સ્ત્રી થઈ, તેથી મહારી જોજાઈ થાય હે ॥ ૩ ॥ અને મહારી શોક્યના  
 પુત્રની સ્ત્રી થઈ, માટે મહારી વહુ થઈ ॥ ૪ ॥ અને મહારા જરતારની માતા  
 થઈ, તેથી મહારી સાસુ થઈ ॥ ૫ ॥ અને મહારા જાડની બીજી સ્ત્રી થઈ, માટે  
 મહારી શોક્ય થઈ ॥ ૬ ॥ એ રીતે આ બાલકની માતા કુબેરસેના વેશ્યાની  
 સાથે પોતાના હ સંબંધ દેખાડ્યા. એ પ્રકારે આ અઢાર સંબંધ કહીને તે સા-  
 ધ્વી, તે સંબંધોની ખાતરી કરવાને અર્થે, પોતે વત પ્રહણ કર્યું તે અવસરે રાલે

લી પોતાની વીંટી કુબેરદત્તને આપતી હવી. ત્યાર પછી કુબેરદત્ત પણ તે વીંટી  
 દેખીને સર્વ સંબંધનું વિરુદ્ધપણું જાણીને, તત્કાલ વૈરાગ્ય પામીને, પોતાની  
 નિંદા કરતોસતો પોતાની શુદ્ધિને અર્થે, ચારિત્ર ગ્રહણ કરતો હવો. અને વહી  
 મહા તપ કરતો હવો. તથા કુબેરસેના વેદ્યા પણ તે પ્રવૃત્તિ સાંનલવા ચક્રી  
 પ્રતિબોધ પામી સતી શ્રાવકનો ધર્મ અંગીકાર કરતી હવી. ત્યાર પછી કુબેર-  
 દત્તા સાધવી, એ પ્રકારે તેમનો ઉદ્ધાર કરીને પોતાની પ્રવૃત્તિની પાસે ગઈ, એ-  
 ટલે પોતાની ગુરુણી પાસે ગઈ. અનુક્રમે એ સર્વ જીવો, પોતાનો ધર્મ સમ્યક્  
 પ્રકારે આરાધન કરીને સજ્જતિના યજમાન થયાં. અર્થાત્ રૂઢી ગતિમાં ગયાં  
 એ પ્રકારે અઢાર સંબંધ ઉપર કુબેરદત્તનું દૃષ્ટાંત કહ્યું. આ એક યજ્ઞને આશ્રીને  
 સંબંધ દેલાડ્યા. અનેક યજ્ઞની અપેક્ષામાં તો પ્રાયે કરીને સાંઘ્યવહારીક જી-  
 વોને એકએક સંબંધ પણ અનંતીવાર થયા છે. તે પ્રકારે શ્રી યજ્ઞવતી સૂત્રના  
 ચારમા શતકના સાતમા હૈશમા કહ્યું છે, તેનો અર્થ હજી લખીએ છીએ  
 હૈ યજ્ઞવંત ! આ જીવ સર્વ જીવોના માતાપણે કરીને, વિતાપણે કરીને,

જાઈપણે કરીને, વહેનપણે કરીને, સ્ત્રીપણે કરીને, પુત્રપણે કરીને, પુત્રીપણે કરીને, પુત્રની સ્ત્રીપણે કરીને, સામાન્યથકી શત્રુપણે કરીને, વૈરિપણે કરીને એટલે શત્રુજાવના અનુવંધ સહિતપણે કરીને, ઘાતકપણે કરીને એટલે માર નારપણે કરીને, અને તારુન કરનારપણે કરીને, પ્રત્યનીકપણે કરીને એટલે પ્રતિકૂલપણે કરીને, અને કાર્યના ઉપઘાતપણે કરીને, એટલે અમિત્રસહાયીપણે કરીને, રાજાપણે કરીને, જુવરાજપણે કરીને, યાત્ર શાર્યવાહપણે કરીને, દાસપણે કરીને એટલે ઘરની દાસીના પુત્રપણે કરીને, પ્રેક્ષ્યપણે કરીને એટલે, ચાકરપણે કરીને, મૃતકપણે કરીને એટલે હુકાલાદિકને વિષે અન્ન સાટે લીધેલા તેપણે કરીને, કર્ષણાદિ લાજના જાગ ગ્રાહકપણે કરીને, અન્ય પુરુષોએ ઉપાર્જન કરેલા અર્થના યોગકારી નરપણે કરીને, વલી કલા શીખવવા જોગ્યપણે કરીને, અને વલી દ્વેષ કરવા જોગ્યપણે કરીને પૂર્વે ઉત્પન્ન થયો કે ? એ રીતે ગૌતમસ્વામીએ જગવંતને પૂછ્યું. ત્યારે જગવંત કહેતા હતા. હે ગૌતમ ! હા ! અનેકવાર અથવા અનંતીવાર આ જીવ સર્વ જીવોની

माता थड, पिता थयो, जाइ थयो, ए रीते उपर कहा प्रमाणे पूर्वें सर्व संबंध करी चूक्यो ठे. एज प्रकारे सर्व जीवो पण आ जीवना मातादिकपणे करीने, अनेकवार, तथा अनंतीवार पूर्वें उत्पन्न थया ठे. ए रीते सर्व जीवोने मांही मांही सर्व संबंध थइ चूक्या ठे. इति संसारनी अनवस्था उपर कुबेरसेना गणिकानुं दृष्टांतं तथा श्री जगवती सूत्रना पाठनो अर्थ जाणवो.

॥ अनुष्टुप्पुत्तम् ॥

न सा जातिः न सा योनिः न तत् स्थानं न तत् कुलम्  
न सा जातिः न सा योनिः न तत् स्थानं न तत् कुलम् ॥

न सा जातिः न सा योनिः सर्व जीवाः अनन्तशः ॥ १३ ॥  
न जाताः न मृताः यत्र सर्व जीवा अप्रणेतसो ॥ १४ ॥  
न जाया न मुञ्जा जंढ । सर्वे जीवा अप्रणेतसो ॥ १५ ॥  
अर्थः—( जंढ केण ) ज्यां (सर्वे केण) सर्व (जीवा केण) जीव जे ते (अण तसो केण) अनंतीवार (न जाया केण) नथी उत्पन्न थया, तथा (न मुञ्जा केण) नथी मरण पास्या, एवी (सा केण) ते. अर्थात् तेवी कोइ (जाई केण)

आईपणे करीने, बहेनपणे करीने, स्त्रीपणे करीने, पुत्रपणे करीने, पुत्रीपणे  
 करीने, पुत्रनी स्त्रीपणे करीने, सामान्यथकी शत्रुपणे करीने, वैरिपणे करीने  
 एटले, शत्रुजावना अनुबंध सहितपणे करीने, घातकपणे करीने एटले, भार  
 नारपणे करीने, अने ताऊन करनारपणे करीने, प्रत्यनीकपणे करीने एटले  
 प्रतिकूलपणे करीने, अने कार्यना उपघातपणे करीने, एटले अमित्रसहा  
 यीपणे करीने, राजापणे करीने, जुवराजपणे करीने, यावत् शार्थवाहपणे  
 करीने, दासपणे करीने एटले घरनी दासीना पुत्रपणे करीने, प्रेष्यपणे करीने  
 एटले, चाकरपणे करीने, नृतकपणे करीने एटले दुकालादिकने विषे अन्न  
 साटे लीधेला तेपणे करीने, कर्षणादि लाजना चाग आहकपणे करीने, अ  
 न्य पुरुषोए उपार्जन करेला अर्थना जोगकारी नरपणे करीने, वली कला  
 शीखववा जोग्यपणे करीने, अने वली द्वेष करवा जोग्यपणे करीने, पूत्र  
 उत्पन्न थयो ठे ? ए रीते गौतमस्वामीए जगवंतने पूढ्युं. त्यारे जगवंत कहेता  
 दवा. हे गौतम ! हा ! अनेकवार अथवा अनंतीवार आ जीव सर्व जीवोनी

માતા શ્રદ્ધ, પિતા શ્રયો, જાદ શ્રયો, એ રીતે ઉપર કહ્યા પ્રમાણે પૂર્વે સર્વ સંબંધ કરી ચૂક્યો છે. એજ પ્રકારે સર્વ જીવો પણ આ જીવના માતાદિકપણે કરીને, અનેકવાર, તથા અનંતીવાર પૂર્વે ઉત્પન્ન થયા છે. એ રીતે સર્વ જીવોને માંદો માંદિ સર્વ સંબંધ થઈ ચૂક્યા છે. હતિ સંસારની અનવસ્થા ઉપર કુબેરસેના ગણિકાનું દૃષ્ટાંત તથા શ્રી જગવતી સૂત્રના પાઠનો અર્થ જાણવો.

॥ અનુષ્ટુપ્વૃત્તમ્ ॥

ન સા જાતિઃ ન સા યોનિઃ      ન તત્ સ્થાન ન તત્ કુલમ્  
 ન સાં જાંદિ ન સાં જોણી । ન તં ઠાણં ન તં કુંડલં ॥

ન જાતાઃ ન મૃતાઃ      યત્ર સર્વે જીવાઃ      અન્નન્તશઃ

ન જાયાં ન મૃદ્યાં જંહુ । સર્વે જીવા અણંતસો ॥ ૨૩ ॥

અર્થઃ—( જંહુ કેળ ) જ્યાં (સંધે કેળ) સર્વ (જીવા કેળ) જીવ જે તે (અણ તસો કેળ) અનંતીવાર (ન જાયા કેળ) નથી ઉત્પન્ન થયા, તથા (ન મુદ્યા કેળ) નથી મરણ પામ્યા, એવી (સાં કેળ) તે. અર્થાત્ તેવી કોઈ કોઈ (જાંદિ કેળ)

जाति जे ते (न के०) नथी. अने (सा के०) ते अर्थात् तेवी कोइ (जाणी के०)  
 योनी जे ते (न के०) नथी, अने (तं के०) ते अर्थात् तेंबु कोइ (गणं के०)  
 स्थान जे ते (न के०) नथी. अने (तं के०) ते. अर्थात् तेंबु कोइ (कुलं के०)  
 कुल जे ते (न के०) नथी. एटले सर्वे जीवोने पूर्वे कहेलां सर्वे स्थानको अ  
 नंतीवार थयां ठे ॥ २३ ॥

वली आ अधिकारने विशेषे ज्ञाणवानी मरजी होय तो, श्री जगवती  
 सूत्रना बारमा शतकना सातमा उद्देशामांथी बोककानुं दृष्टांत जोइ लेज्यो.

॥ आर्योष्टम् ॥

तत् किमपि नास्ति स्थान लोके बालाग्रकोटीमात्रमपि.

तं किंपि नैहि ताणं । लोए बालगंगकोमिमत्तपि ॥

यत्र न जीवाः बहुशः सुखदुःखपरंपरा प्राप्ताः

जहूँ न जीवो बहुसो । सुहउरैकपरंपरं पत्ता ॥ २४ ॥

અર્થ—(જહ કે૦) જે સ્થાનને વિષે (જીવા કે૦) જીવ જે તે (મુહ દુઃખ પરંપર કે૦) મુલ દુઃખની પરંપરાને (બહુસો કે૦) ઘણીવાર (ન પતા કે૦) નથી પામ્યા. (તં કે૦) તે. અર્થાત્ તેનું (કિંપિ કે૦) કોઈ પણ (લોએ કે૦) લોકને વિષે (વાલગ કે૦) વાલનો અગ્ર તેનો (કોનિમિત્તંપિ કે૦) પ્રાંતમાગ માત્ર પણ, અર્થાત્ કિંચિત્માત્ર પણ (ઠાણં કે૦) સ્થાન જે તે (નહિ કે૦) નથી. અર્થાત્ આ જીવ, સર્વે સ્થાનકમાં જઈ આવ્યા છે. ॥ ૨૪ ॥

જાવાર્થ—વ્યવહાર રાશીને પામેલા જીવોને અનંતો કાલ શરૂ થયો છે, માટે તે જીવોને સર્વ જાતિ આદિકને વિષે અનંતીવાર ઉત્પત્તિ થઈ જ હશે? એમ સંચાવના કરીએ ઢીએ. કેમકે, એ અગ્નિપ્રાય તો બહુશ્રુતનેજ ગમ્ય છે. અર્થાત્ તે અગ્નિપ્રાય તો બહુશ્રુત જાણે. હે જીવ ! તું અનંતીવાર સારી મારી જાતિમાં તથા સારી સારી યોનિમાં ઉત્પન્ન થયો છે, અને સારા સારા સ્થાનમાં તથા સારા સારા કુલમાં ઉત્પન્ન થયો છે, અને તું ત્યાં અનેક પ્રકારે જન્મ મરણ પામ્યો છે; પરંતુ વિચારી જોતાં તો તું જેવો છે, તેવોને તેવોજ છે. પટલે ત



હાફં રવરૂપ તો નિશ્ચે નયમતે કરીને અહેય, અજેય, અજર, અમર, જ્ઞાન-  
 રૂપ, સુખરૂપ અને સત્તારૂપ એવું છે. તેને તું વિસરી જડને, દેહાદિ પરજાતમાં  
 આસક્ત થઈને પંચ પ્રકારના વિષયસુખ ઝોગવવાની તૃષ્ણા હુંજુ સૂધી તને  
 જતી નથી. પરંતુ તું એમ વાંઘા રાખે છે કે હું સારી સારી જાતિ આદિકમાં  
 જડને સારા સારા વિષય ઝોગું. પણ તે વિષયનાં સુખ તૈં અનંતીવાર ઝોગવી  
 ને વસન કર્યાં છે, તોયપણ તેને તેજ ઝોગની ડહા રાખીને વાતાંશી ( વસન  
 કરેલાને खानारो ) કેમ થાય છે ? વલી એ વિષયસુખને ઝોગવીને કાંડ તૃષ્ણ થ  
 વાતું નથી, પણ ઝલ્લટી તેની તૃષ્ણા જેમ બલતા અગ્નિમાં ઘી હોમે, ને તેની  
 જ્વાલા વૃદ્ધિ પામે, તેમ વિષયતૃષ્ણા વૃદ્ધિ પામશે. માટે હે જીવ ! તું એમ વિ  
 ચાર કે, હું સર્વ ટેકાણે જડને સર્વ જાતિનાં સુખ ડુઃખ અનંતીવાર ઝોગવી  
 આવ્યો હું, પણ કોંઈ ટેકાણે નથી જડ આવ્યો એમ નથી. એવું વિચારી વિષય  
 સુખથી વિરામ પામીને તું તહારા આત્મસ્વરૂપના અવિનાશી સુખમાં મગ્ન થા.  
 આ વે ગાથાનો જોગો જાવાર્થ છે. ॥ ૨૩ ॥ ૨૪ ॥

॥ आर्यावृत्तम् ॥

सर्वाः ऋद्धयः प्राप्ताः सर्वेऽपि स्वजनसंबन्धाः

सर्वान् रिद्धीत । पत्ता सर्वे वि सयणसंबंधा ॥

संसारे तस्मात् विरम ततः ऋद्ध्यादिभ्यः यदि जानासि तदा आत्मानं सुखिनं

संसारे ताँ विरमसु । ततो जड मुणिसि अप्पाणं ॥ १५ ॥

अर्थ—(संसारे के०) संसारने विषे (सबाल के०) सर्व एवी (रिद्धीत के०) ऋद्धियो जे ते. तथा (सर्वे वि के०) सर्व एवा पण (सयणसंबंधा के०) स्वजन संबंध जे ते (पत्ता के०) पाम्यो ठे (तो के०) ते कारण माटे (जड के०) जो (अप्पाणं के०) आत्माने (मुणिसि के०) जाणे ठे, तो (ततो के०) ते ऋद्धिआदिक थकी (विरमसु के०) विराम पाम्य. अर्थात् निवृत्ति पाम्य. ॥ १५ ॥

ज्ञावार्थ—हे आत्मन् ! संसारने विषे अनादि कालथी भ्रमण करता आ जीवे देव मनुष्यादिकनी सर्वे समृद्धियो पामी ठे, तथा सर्वनी साथे पोतानो माता पिता चाई जार्यादिक संबंध जोडायो ठे; माटे तेमां तहारे मोह रा-

લખો ઘટતો નથી. કેમ કે, જે સ્ત્રી છે, તે પરાન્નવનું સ્થાનક છે. તથા જે બંધુ  
 જન છે, તેજ બંધન છે. તથા જે વિષયસુખ છે, તેજ વિષ છે. (કેર છે.) એ પ્રકારે  
 જે તદ્દારા શત્રુ છે, તેનેજ તું મિત્ર જાણીને તેને વિષે મોહ રાખીને બેઠો છે. તે  
 કારણ માટે એક પોતાના આત્મ સ્વરૂપનુંજ લાચું સુખ માનીને, તે ક્રુદ્ધ,  
 સ્વજન, इत्यादિકનું કલ્પિત સુખ માનીને અર્થાત્ તેને દુઃખરૂપ જાણીને તે  
 સર્વ થકી નિવૃત્તિ પામ્ય. ॥ ૩૫ ॥

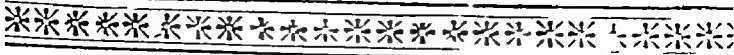
एकः बध्नाति कर्म एकः बध्वधमरणव्यसनानि

एगो बंधैइ कर्म ॥ एगो वहबंधमरणवसणाइ ॥

विषहते ज्ञये भ्रमति एक एव कर्मचिर्धिजितः सन्

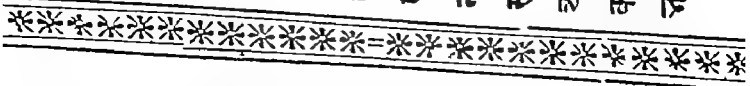
विसहैइ ज्ञવંમિ જમંમડ । एगुंछिअ कम्मवेल्लविउं ॥ ૩૬ ॥

અર્થ—( એગો કેળ ) એકલો. અર્થાત્ સહાય્ય રહિત એવો જીવ જે તે  
 ( કમ્મ કેળ ) જ્ઞાનાવરણીઆદિ કર્મને ( બંધકેળ ) આત્માની સંગાથે બાંધે  
 છે. તથા ( એગો કેળ ) એકલોજ જવાંતરને વિષે ( વહકેળ ) તાહન. અને ( બં



ધ કેળું) બંધન, અને ( મરણ કેળું) પ્રાણનો વિયોગ, અને ( વસણાં કેળું) આપત્તિ, નેમને ( વિસહ કેળું) સહન કરે છે. વહી ( ઇશુચ્ચિય કેળું) એકલોજ આ જીવ ( કમ્મવેલવિત્તું કેળું) કર્મવડે ઠગાયો સતો ( જવમિ કેળું) સંસારને વિષે ( જમહ કેળું) જમે છે. ॥ ૨૬ ॥

પ્રાવાર્ય:-હે જીવ ! જે વલત તહારો જન્મ થયો, તે વલત તેં એકલોજ ઘણુંજ કષ્ટ સહન કર્યું, પણ તે વલત તહારું દુઃખ મટારુવાને માટે, તને કોઈ સહાય કરી નહીં. અને જે વલતે તું મરણ પામીશ, તે વલતે તે મરણની વેદના પણ, તહારે એકલાનેજ સહન કરવી પડશે. અને પઠી ડ્યારે નરકાદિક જવાંતરને વિષે જઈશ, ત્યારે ત્યાંની વેદના પણ, તહારે એકલાનેજ સહન કરવી પડશે; પણ જેને અર્થે એટલે દેહને અર્થે, સ્ત્રીને અર્થે, પુત્રને અર્થે, તથા સંબંધીને અર્થે તેં અનેક પ્રકારનાં પાપ કર્યાં છે, પરંતુ, તેમાંનું કોઈ પણ તહારી વેદનાનો જાગ લેવાને આવશે નહીં. એવીજ રીતે બીજા જીવોમાં પણ કર્મવડે ઠગાયેલો તું, એકલોજ કષ્ટ જોગવીશ. અર્થાત્ તહારા



કરેલા કૃત્યને તુંજ ઝોંગવાંશ. પણ તે કંઈ ઝોગવવાને બીજો કોઈ પણ આવશે નહીં. ॥ ૨૬ ॥

અન્યઃ ન કુરુતે અહિતં હિતમપિ આત્મા કરોતિ નૈવ અન્યઃ  
અન્નો નૈ કુર્ણંદ અહિયં । હિયંપિ અપ્પા કરેદ્ નહુ અન્નો ॥

આત્મકૃતં દુઃખદુઃખં મુજદ્દિ તતઃ કસ્માદસિ દીનમુખઃ

અપ્પકંયં સુહૃદુલ્લંકં । મંજસિ તાં કીર્સં દીણમ્હો ॥ ૨૭ ॥

અર્થ-હે પ્રાણિન! (અન્નો કેળ) અન્ય જે તે (અહિયં કેળ) અહિત (અ  
નિષ્ઠ) ને (ન કુર્ણંદ કેળ) નથી કરતો, પરંતુ આત્માજ કરે છે. અને (હિયંપિ  
કેળ) હિતને પણ, તે (અપ્પા કેળ) આત્માજ (કરેદ્ કેળ) કરે છે, પણ (અન્નો કેળ)  
અન્ય કોઈ (નહુ કેળ) નથીજ કરતો. (તાં કેળ) તે કારણ માટે (અપ્પકંયં  
કેળ) આત્માનું કરેલું જે (સુહૃદુલ્લંકં કેળ) સુહૃદુલ્લ, તેને (મંજસિ કેળ) પોતે  
આત્માજ ઝોગવે છે; માટે તું (દીણમ્હો કેળ) દીનમુખ વાલો (કીર્સ કેળ)  
કેમં ધાય છે? અર્થાત્ તું બીજાઈનાં વૉષ શું કરવા દેલે છે? ॥ ૨૭ ॥

જાવાર્થ-હે જીવ ! તું એમ વિચારે છે કે, ફલાણાયે મહારું બગારું,  
 એમ ધારીને તેના ઉપર દ્રેષ કરે છે, અને ફલાણાયે મહારું સુધારું, એમ ધા-  
 રીને તેના ઉપર રાગ કરે છે, પણ તેમાંનું કોઈ તદ્દારું બગારું પણ નથી, ને  
 સુધારું પણ નથી; પરંતુ તે બગારુનારો અને સુધારનારો, તે તદ્દારો આત્માજ  
 છે. અર્થાત્ સુખ પણ તદ્દારો આત્મા કરે છે, અને દુઃખ પણ તદ્દારો આત્માજ  
 કરે છે; માટે દુઃખ આવ્યે સતે દીનમુખવાલો થઈને, બીજાનો દોષ શું ક-  
 રવા દેશે છે? વલી શ્રી ઉત્તરાધ્યયન સૂત્રના વીસમા અધ્યયનમાં કહ્યું છે કે,  
 વૈતરણી નદીનો પમારુનાર પણ આ આત્માજ છે, અને કૂટશાલ્મલિ વૃક્ષની  
 વેદનાને પમારુનારો પણ આ આત્મા છે, અને કામધેનુ ગાયને પમાડનારો પણ  
 આ આત્મા છે, અને નંદનવન તથા દેવલોક અને મોક્ષ તેને પમારુનારો પણ  
 આ આત્માજ છે. વલી આ આત્મા કોઈ અપેક્ષાયે કર્તા છે, અને કોઈ અપેક્ષા  
 યે અકર્તા છે. એજ રીતે સુખ દુઃખનો કર્તા અકર્તા પણ આત્માજ છે. વલી  
 મિત્ર તથા અમિત્ર પણ આત્માજ છે, અને સદાચાર અને દુરાચારને કરનારો

पण आ आत्माज ठे. एम जाणीने कोइना उपर राग छेब करवो नहीं. ॥ २७ ॥

बहुआरंभेण उपार्जितं वित्तं अनुजवति हे जीव स्वजनगणाः

बहुआरंभेण विद्धतं । वित्तं विलसंति जीवं सयणगणा ॥

तेन आरंभेण जनितं पापकर्म अनुजविष्यति नरके पुनः त्वं एव  
तज्जाणियपावकम्मं । अणुहंवसि पुणो तमं चेवं ॥ २८ ॥

अर्थ—( जीव के० ) हे प्राणिन् ! ( सयणगणा के० ) माता, पिता,  
भाइ, स्त्री, पुत्रादिक स्वजननो समूह जे ते, ( बहुआरंभ के० ) तें खेती  
आदिक घणा आरंभे करीने ( विद्धतं के० ) उपार्जन कयुं एवुं, जे ( वित्तं  
के० ) धन, ते प्रत्ये अर्थात् ते धने करीने, तेज ( विलसंति के० ) विलास  
करे ठे. अर्थात् ते धननुं फल ते स्वजनादिक भोगवे ठे. ( पुणो के० ) वली  
( तज्जाणिय के० ) ते आरंभे करीने उत्पन्न थयुं एवुं, जे ( पावकम्मं के० )  
पापकर्म, तेने ( तुमं चेव के० ) तुं एकलोज (अणुहवसि के०) अनुभव करीश.  
अर्थात् नरकादिकने विषे ते पापनुं फल तुं एकलोज भोगवीश. ॥ २८ ॥

જાવાર્થ-હે જીવ ! તેં અનેક પ્રકારે જીવહિંસા તથા કૂઠકપટ લલજેદ  
 પ્રપંચાદિક કેટલાક અનર્થ કરી, તથા નીચ સેવાદિક ઘણાં અકર્તવ્ય કરી,  
 તથા અનેક પ્રકારે પરદેશમાં જમીને, તથા લઢાઈ પ્રમુલમાં મરણાંત કષ્ટ  
 માથે લેઈને, તથા પોતાના સ્વધર્મનો પણ ત્યાગ કરીને તથા રાત્રિ દિવસ શરી  
 રનું સુલ્લ પણ ન ગણીને, ધન ઉપાર્જન કર્યું; પરંતુ તે ધનને સ્વજન તથા જ્ઞાતિ  
 આદિક લોક, તહારો ઉપકાર ન ગણતાં, બુઝટા તને દવાવીને તથા તને તિ  
 રસ્કાર કરીને, તથા મેહેણાં મારીને, અને અનેક પ્રકારની શુક્તિવહે કરીને,  
 એટલે બંદરની પેઠે ફૂકી ફૂંકીને તેડે લેવા જાય છે. અર્થાત્ ધોલે દહાડે જ-  
 શ્યા શેહેરમાં તે સ્વજનાદિક ચોર, તને લૂટી લે છે. અને તે ધન ઉપાર્જન ક-  
 રતાં જે પાપ થયું, તેના ફલને તો નરકાદિકને ત્રિપે, તું એકલો જ જોગવીશ.  
 પણ વીજું કોઈ જોગવવા આવશે નહીં. માટે હે જીવ પ્રાણિન્ ! કાશ્ક વિચાર  
 કરીને ન્યાયથી ધન ઉપાર્જન કરીને તેને કાશ્ક તો સારા માર્ગમાં ચાલ્ય' ॥૨૭॥



\*\*\*\*\*

अथ उाखिताः तथा बुद्धिकृताः इति यथा चिन्ताः चिन्ताः  
 अहं दुस्त्रिआइ तहं शु । स्त्रिआइ जहं चिन्ताइ भिन्ताइ ॥  
 तथा स्त्रोक्रमपि न आत्मा विचिन्तितः अतस्त्वा हे जीव किं ज्ञणीमः  
 तहं योवपि न अप्पा । विचिन्तितु जीव किं ज्ञणिमो ॥२९॥

अर्थ—(जीव के०) हे जीव ! तूं मोहने वश करने (जह के०) जेम (डिन्ना  
 के०) आ महारां बालक जे ते. एटले महारां ठोकरा जे ते (अह के०) हवे  
 (दुस्त्रिआइ के०) दुःखियां ठे. एटले टाहाड्यमां भट्टवा पाथरवादिक वस्त्र  
 नथी, तेशी पीडा पामे ठे. (तह के०) तेमज (दुस्त्रिआइ के०) महारां बालक  
 जूख्या ठे. एम (चिन्तिआइ के०) ते बालकोनुं तुं रात्रि दिवस चिन्तवन करे  
 ठे, परंतु (तह के०) तेवी रीते, तें (अप्पा के०) आत्मा जे ते (योवपि के०)  
 थोडो पण (न विचिन्तितु के०) नथी चिन्तवन कखो. माटे तने (किं ज्ञणिमो  
 के०) शुं कहीए ? अर्थात् हे मूर्ख ! तने केटलो उपको देइए ? एटले तें थोडो  
 पण आत्मानो विचार नथी कर्यो. के, महारा आत्मानी शी गति थशे ? एवो

\*\*\*\*\*

विचार लगारमात्र पण तुं करतो नथो. ॥ १ए ॥

जावार्थ-हे जीव ! तुं मोहने वश थइने रात्रि दिवस पारकी चिंता कल्या करे ते के, आ महारां बालक, तथा आ महारी स्त्री इत्यादिक स्वजन भूष्यां ते, तरब्या ते, तथा तेमने अन्न वस्त्रादिकनुं दुःख ते. इत्यादि अनेक प्रकारनी चिंताने रात्रि दिवस कल्या करे ते, परंतु तु त्हारा आत्मानी चिंता करतो नथी के, से महारा आत्मानुं साधन केटलुं कर्युं ? एटले आत्मा परजने सुखी थाय, एतु काम में रात्रि दिवस मध्ये केटझा घडि कर्युं ? एवो थोडो पण त हारा स्वार्थनो विचार तुं करतो नथी. केवल रात्रि दिवस पारकुंज वैतरुं कूट्या करे ते, माटे तुं मूर्ख ते; तेथी तने केटलो उपदेश देइए ? केम के, उपदेश तो योग्यनेज थाय ते. ॥ १ए ॥

कणभगुर शरीर जीवः अन्यः च शाश्वतस्वरूपः

खण्णं गुरं सरीरं । जीवो अन्नो अत्र सासयंसरूवो ॥

\*\*\*\*\*

अथ उपायः तथा वृत्तुद्धिताः इति यथा चिन्ताः मित्राः

अहं दुस्त्रिआइ तहं सु । स्त्रियाइ जहं चिन्तिआइ मित्राइ ॥

तथा स्त्रोकमपि न आत्मा विचिन्तितः अतस्त्वा हे जीव किं ज्ञणीमः  
तहं, योवपि न अप्पा । विचिन्तिनु जीव किं ज्ञणिमो ॥२९॥

अर्थ—(जीव के०) हे जीव ! तूं मोहने वश थइने (जह के०) जेम (डिन्ना  
इ के०) आ महारां बालक जे ते. एटले महारां ठोकरां जे ते. (अह के०) हवे  
(दुस्त्रिआइ के०) दुःखियां ठे. एटले टाहाड्यमां ठहंवा पाथरवादिक वस्त्र  
नथी, तेथी पीडा पामे ठे. (तह के०) तेमज (दुस्त्रिआइ के०) महारां बालक  
भूख्या ठे. एम (चिन्तिआइ के०) ते बालकोनुं तुं रात्रि दिवस चिन्तवन करे  
ठे, परंतु (तह के०) तेवी रीते, तें (अप्पा के०) आत्मा जे ते (थोवंपि के०)  
थोडो पण (न विचिन्तिनु के०) नथी चिन्तवन कखो. माटे तने (किं जणिमो  
के०) शुं कहीए ? अर्थात् हे मूर्ख ! तने केटलो वपको देइए ? एटले तें थोडो  
पण आत्मानो विचार नथी कर्यो. के, महारा आत्मानी शी गति थसे ? एवो

\*\*\*\*\*

विचार लगायमात्र पण तुं करतो नथी। ॥ १९ ॥

ज्ञावार्थ—हे जीव ! तुं मोहने वश थडने रात्रि दिवस पारकी चिंता कल्या करे ठे के, आ महारां बालक, तथा आ महारी स्त्री इत्यादिक स्वजन शूद्रां ठे, तरब्या ठे, तथा तेमने अन्न वस्त्रादिकनु दुःख ठे. इत्यादि अनेक प्रकारनी चिंताने रात्रि दिवस कल्या करे ठे, परंतु तु त्वारा आत्मानी चिंता करतो नथी के, से महारा आत्मानुं साधन केटलुं कथुं ? एटले आत्मा परभवे सुखी आय, एतु काम में रात्रि दिवस मध्ये केटझी घडि कथुं ? एवो थोडो पण त द्वारा स्वार्थनो विचार तुं करतो नथी. केवल रात्रि दिवस पारकुंज वैतरं कू-ट्या करे ठे, माटे तुं मुखे ठे; तेथी तने केटलो उपदेश देइए ? केम के, उप-देश तो योग्यनेज आय ठे. ॥ १९ ॥

क्षणचगुर शरीरं जीवः अन्यः च शाश्वतस्वरूपः  
स्वर्णचंगुरं सररीरं । जीवो अर्थो नै सासयसखो ॥

अथ उल्लिखितः तथा बुभुक्षितः इति यथा चिन्तिताः मित्राः

अहं दुस्किञ्चाह तहं नु । स्किञ्चाह जहं चिन्तिञ्चाह मिञ्चाह ॥

तथा स्नोकमपि न आत्मा विचिन्तितः अतस्त्वा हे जीव किं जणीमः

तहं धोवपि न अप्पा । विचिन्तिनु जीव किं जणिमो ॥२॥

अर्थ—(जीव के०) हे जीव ! तूं मोहने वश थइने (जह के०) जेम (हिंन्ना इ के०) आ महारां बालक जे ते. एटले महारां लोकरी जे ते (अह के०) हवे (दुस्किञ्चाह के०) दुःखियां ठे. एटले टाहाख्यमां ठहवा पाथरवादिक वस्त्र नथी, तेथी पीडा पामे ठे. (तह के०) तेमज (दुस्किञ्चाह के०) महारां बालक बूल्या ठे. एम (चिन्तिञ्चाह के०) ते बालकोनुं तुं रात्रि दिवस चिन्तवन करे ठे, परंतु (तह के०) तेवी रीते, तें (अप्पा के०) आत्मा जे ते (ओवंपि के०) थोडो पण (न विचिन्तिलु के०) नथी चिन्तवन कख्यो. माटे तने (किं जणिमो के०) शुं कहोए ? अर्थात् हे मूर्ख ! तने केटलो उपको देइए ? एटले तें थोडो पण आत्मानो विचार नथी कर्यो के, महारा आत्मानी शी गति थशे ? एवो

કર્મવશાત્ અનયોઃ સંવધઃ નિર્વંધો મૂર્ઘા અવ શરીરે કઃ તવ  
કર્મવસા સંવંધો ! નિર્વંધો હૃન્ કો તુઙ્ગ ॥૩૦॥

અર્થ-હે આત્મનુ! (લ્પચંચુરં કેળ) ક્ષણચંચુર એટલે ક્ષણમાં નાશ પામ  
વાના સ્વભાવવાહુ એલું (શરીરં કેળ) આ શરીર છે. (અ કેળ) વહી (અન્નો કેળ)  
શરીર થકી જૂદો એવો, અને (સાસયસહ્વો કેળ) શાશ્વતું છે સ્વરૂપ તે જેનું,  
એવો (જીવો કેળ) જીવ છે, તેને (કામવસા કેળ) કર્મના આધીનપણાથી  
શરીરની સાથે (સંવંધો કેળ) સંયોગ થયો છે; માટે (હૃન્ કેળ) એ શરીરને  
વિષે (તુઙ્ગ કેળ) તહારે (કો કેળ) ક્યો (નિર્વંધો કેળ) અનુવંધ છે? એટલે  
એ શરીરને વિષે તહારે શી મૂર્ઘા છે? ॥ ૩૦ ॥

જ્ઞાવાર્થ-હે જીવ! તું અભેદ્ય, અચેત્ય, અજર, અમર, ધ્રુવ, અનંત જ્ઞાન-  
મય, અનંત દર્શનમય, અનંત ચારિત્રમય, અનંત વીર્યમય, જ્યોતિઃસ્વરૂપ,  
પવિત્ર, અલિંગ, અવ્યક્ત, નિર્લેપ, નિરંજન, અને આનંદમય એવો તું નિશ્ચે  
નય મતે છે; પરંતુ અનાદિ કાલથી કર્મના વશે કરીને, અનિત્ય અને અશા-

શ્વત્ત એવું, અને ત્વચા, માંસ, હાડકાં, રુધિર, નસો, મેદ એટલે હાડકાં ઉપર  
 રહેલી ચામડી, અને મજ્જા એટલે હાડકાંમાં રહેલું માંસ, અને મલ મૂત્ર, ને  
 ડુર્ગંધ, ને વિચીત્સ (વિહામણી) એવી વસ્તુએ ચરેલા ચામડાના કોથલા રૂપ  
 આ શરીર છે, તેવા શરીરને વિષે હે જીવ ! તુ કર્મના વશથકી વધાણો છે.  
 તેને વિષે મહારાપણું માની લેડને, એટલે આ શરીર તે હું છું. એમ ધારીને તેના  
 ઉપર મમત્વનાવ રાખીને શું કરવા મિથ્યા હેરાન થાય છે ? इहां प्रसंगानुसारे  
 શરીર ઉપરથી મૂઠ્ઠાં ઉતરવાને માટે, વિચારવા જેવું એક દૃષ્ટાંત લખીએ ઢીએ.—  
 જેમ કોઈ પુરુષે સરકારનો અપરાધ કર્યો હોય, તેણે કરીને તેને સકત મજૂરી  
 સાથે, મહા ડુઃખદાઈ બંધીલાનામાં, અમુક વર્ષની ટીપ મારીને પૂર્યો હોય,  
 તેમ તને પણ, તહારા કર્મે, પૂર્વે લખેલી અશુચિ વસ્તુએ કરીને ચરેલો, અને  
 ડુર્ગંધમય શરીરરૂપ પુરુષની આકૃતિવાલો તથા સ્ત્રીની આકૃતિવાલો ચામ-  
 ડાનો કોથલો, તેમાં તને અમુક મુદત સૂચી પૂર્યો છે; તો પણ તેવા શરીરને  
 વિષે તું એવો મમત્વ ધારણ કરે છે કે, હું શેઠ, હું શેઠાણી, હું રાજા, હું રાણી,

हुं ब्राह्मण, हुं ब्राह्मणी, इत्यादिक कल्पित नाम ठरावीने तथा ते कोथलानो  
 रग, कालो धोखो देखीने तेसां रूपवान् कुरूपवाननी कल्पना करीने, तुं मोह  
 पामे ठे; परंतु एस नशी विचारतो के, आ महारा शरीरमां शेठ ते कियो?  
 हाथ शेठ? पग शेठ? के, मांथुं शेठ? एस खरी रीते विचारीश तो सर्व क  
 दाना मात्रज सातज पडशे. माटे एवी रीते वस्तुगते विचारीने, तुं शरीर उ-  
 पश्री सूडो उताख. किं बहुना? आ अधिकारने विषे श्री आचारांगजी सू-  
 त्रमां विशेष प्रकारे कहुं ठे, त्यांशी जोइ लेवुं. ॥ ३० ॥

कृतः आगतं कृत्र चालितं त्वमपि कृतः आगतः कृत्र गमिष्यसि  
 कह्ये अप्रायं कह्ये चक्षिणं । त्वमपि कह्ये अप्रायं कह्ये गमिष्यसि ॥

अन्योन्यमपि युवा न जानीयः हे जीव कुटुंबमिदं कतः तव अन्तःकरणत्वं  
 अप्रमत्तं न जानीयः हे जीव कुटुंबं कतः तव अन्तःकरणत्वं ॥३१॥

अर्थ-(जीव के०) हे आत्मन् (कुटुंब के०) आ माता पिता चाइ स्त्री-  
 यादि कुटुंब (कह्ये अप्रायं के०) क्याथी आवुं ठे? अने (कह्ये चक्षिणं के०)



કયાં ગયું? એટલે અદિથી મરીને ક્યાં ગયું? અને (તુમંપિ કેળ) તું પણ (કહ  
 આગલે કેળ) ક્યાંથી આવ્યો? અને (કહ ગમિહિ કેળ) ક્યાં જઇશ? એમ  
 (અણુજંપિ કેળ) પરસ્પર એટલે એક બીજાને પણ (નયાણહ કેળ) નથી જાણતો.  
 માટે (તુજ્જ કેળ) તહારું કુટુંબ (કલે કેળ) ક્યાંથી? અર્થાત્ એક બીજાને જા  
 ણ્યા વગર આ કુટુંબ મહારુ છે, એમ માની લેતો તું, તે મિથ્યા છે. ॥ ૩૧ ॥

બ્રાધાર્થ—હે જીવ ! જેના ઉપર તને ઘણો મોહ છે, ને મહારાં મહારાં કરે  
 છે, તે તહારાં માતા પિતા સ્ત્રીયાદિક કેંઈ ગતિમાંથી આવ્યાં છે? ને કેંઈ ગ-  
 તિમાં જશે? અને તું પણ કેંઈ ગતિમાંથી આવ્યો છે? ને કેંઈ ગતિમાં જઇશ?  
 તે સંબંધી તને કાંઈ પણ સ્વર નથી. એટલે જેમ પરવને વિષે કોઈ ક્યાથી  
 આવ્યું, ને કોઈ ક્યાંથી આવ્યું; એ રીતે તે સર્વે આવીને એકઠાં મળે છે. પઠી  
 તેનું પાણી પીને સહ સહને માર્ગે દેરાડ જાય છે. તેમ આ જીવરૂપ પરવને વિષે  
 કુટુંબરૂપ સર્વ લોક પણ, કોઈ નારકીમાંથી, કોઈ તિર્યચમાંથી, કોઈ મનુ-  
 જ્યમાંથી અને કોઈ દેવલોકમાંથી, એમ સહ સહની ગતિમાંથી આવીને જોગાં

થયાં છે. તેડ પોતપોતાના કર્મને અનુસારે સુખ દુઃખ જોગજીને, પોતપોતાનાં કરેલાં કૃત્યને અનુસારે ચાલ્યાં જાય છે. પરંતુ તેમને રાખવાને માટે તું અનેક પ્રકારના ઉપાય કરીશ, તોય પણ તે રહી શકવાનાં નથી. તે કારણ માટે તેમને તું એમ માની બેઠો તું કે, આ મહારું કુટુંબ છે, પણ તે વસ્તુગતે તહારું કુટુંબ હેજ નહી. પરંતુ તહારું સાચું કુટુંબ તો જ્ઞાન, દર્શન, ચારિત્રાદિક આત્મગુણ છે. ॥ ૩૧ ॥

આ અધિકારને વિશેષ જાણવાની મરજી હોય તો, શ્રી આચારંગજી સૂત્રના પ્રથમ શ્રુતસ્કંધના પ્રથમ અધ્યયનના, પ્રથમ હેશમાં જોડ લેજ્યો.

દાણજંગુરે શરીરે મનુજન્મે અમૃતપલસદ્દે  
 સ્વર્ણજંગુરે સરીરે । મણુઅન્નવે અપ્રપન્નસારિહે ॥  
 સારં પતાવન્માત્રં યદ્યસ્માત્ ક્રિયતે જોષ્ઠનઃ ધર્મઃ  
 સારં સારં ધૃતિયમેત્તં । જં કીર્દ્ધ સોહૃણો ધર્મ્મો ॥૩૨॥

અર્થ-હે આત્મન્ ! (સર્વજંગુરે કે) દાણમાં નાશ પામતું ષ્વં (સ-

રીરે કેળ) શરીર સતે, તથા (અપ્પપડલ સારિહે કેળ) મેઘના સમૂહ જેવા એટલે જેમ વાઘરાથી મેઘ શીઘ્ર નાશ પામે છે, તેમ થોડા કાલમાં નાશ પામે એવા. (મણુઅન્નત્રે કેળ) મનુષ્યજવને વિષે (જં કેળ) જે (સોહણો કેળ) સારો. એટલે પાંચ આશ્રવથી વિરામ પામવા રૂપ (ધમ્મો કેળ) જિનપ્રણીત ધર્મ જે તે (કી-રહ કેળ) કરીએ. (હત્તિયમિત્તં કેળ) એટલું માત્રજ (સારં કેળ) સાર છે. અર્થાત્ આ સંસારમાં જેટલું ધર્મસાધન થાય છે, એટલુંજ સાર છે. ॥ ૩૨ ॥

જ્ઞાવાર્થ-હે પ્રવ્ય જીવ ! દેવાદિક જવની અપેક્ષાએ થોડા કાલ રહે એવો, આ મનુષ્યજવ છે, તેમાં વલી આ શરીર ક્ષણે નાશ પામે છે. અર્થાત્ ચારે તરફથી બલવા માંડેલા ઘર જેવું આ શરીર છે. તેવા ક્ષણિક શરીર વડે, જેટલી ઘડી તું ધર્મસાધન કરીશ, એટલી વારનોજ તહારો મનુષ્યજવ લેશાનો છે. જેમ કોઈ ઘર બલતું હોય, ને તેમાંથી જેટલો સામાન કાઢી લીધો, તેટલોજ આપણો છે; તેમ નાશ પામતા શરીરથી જેટલી ઘનિ તુ તહારા આત્માનું સાધન કરીશ, એટલીજવાર તહારો મનુષ્યજવ જાણવો. અને

बाकीनो पशुना जेवो निरर्थक जाणवो. एटले जेम पशु ठे, ते आहार, उंघ  
अने मैथुन तेषे करीने पोतानो जन्मारो गमावे ठे, तेम तहारो पण व्यर्थ  
जन्मारो गयो जाणवो. ॥ ३२ ॥

॥ अनुष्टुप्वृत्तम् ॥

जन्मदुखं जरादुखं रोगाः च मरणानि च  
जन्मदुखं जरादुखं । रोगा य मरणाणि य ॥

अहो लक्ष्मण ! दुःखरूपः निश्चये संसारः, यत्र संसारं क्लिश्यंति जंतवः

अहो दुःखो दुःखो हुं संसारो । जन्म कीसंति जंतुणो ॥ ३३ ॥

अर्थ—( अहो के० ) अहो इति आश्चर्ये ! एटले आ वात आश्चर्यकारी  
ठे. अथवा ( अहो के० ) हे जीव ! ए प्रकारे जीवतुं संबोधन करवुं. आ सं  
सारमां पर्यटन करता प्राणियोने कोइ एवो पदार्थ नथी के, जे दुःखदायक  
न होय. अर्थात् सर्वे पदार्थ दुःखदायक ठे. शुं शुं दुःखदायक ठे, ते देखावे  
ठे. ( जन्म दुखं के० ) जन्म संबंधी दुःख, एटले आ जीवने जन्मती वखते



ઘણુંજ હુઃખ થાય છે. તથા ( જરા હુલ્કું કેળું ) શુદ્ધાવસ્થા સંબંધી હુઃખ, ઇટલે ઘરુપણમાં અનેક પ્રકારનાં હુઃખ પ્રાપ્ત થાય છે. ( ય કેળું ) વહ્ની ( રોગા કેળું ) અનેક પ્રકારના વ્યાધિ ઉત્પન્ન થાય છે. ( ય કેળું ) વહ્ની ( મરણાણિ કેળું ) અનેક પ્રકારે મરણની વેદના થાય છે, માટે ( હુ કેળું ) નિશ્ચે ( જન્મ કેળું ) અનેક પ્રકારે વિષે ( જંતુણો કેળું ) પ્રાણી જે તે ( કીસંતિ કેળું ) ક્લેશ પામે છે, જે ( સંસારો કેળું ) સંસાર જે તે ( હુલ્કો કેળું ) કેવલ હુઃખરૂપજ છે. અર્થાત્ તે ( સંસારમાં કાંઈ પણ સુખ નથી ॥ ૩૩ ॥

જ્ઞાનાર્થ-હે આત્મન્ ! તું વિચાર કલ્પ કે, આ જીવ યાંથી જન્મે છે, ત્યાંથી તે મરણપર્યંત કેવલ હુઃખમાંજ વર્તે છે. કેમકે, જન્મતી વચ્ચે હુઃખ ઘણું પડે છે. તે વિષે શાસ્ત્રમાં કહ્યું છે કે, અગ્નિવર્જે તપાવીને લાલ ચોલ કરેલી સાડાત્રણ કોડ સોયો, શરીરમાં રહેલી પૃથ્વી સાડાત્રણ કોટિ તોતરાય તેને વિષે ચાંપતાં જેટલી વેદના થાય, તેથી આઠગુણ વેદના મર્જને વિષે થાય છે. તથા જન્મતી વચ્ચેતની વેદના તો, કાંઈ કહી શકાય તેવી નથી.



જેમ જતરહામાં ઘાલેલા સોના રુપાના તારને, જેમ બલાસ્કારે સ્વેચ્છી કાઢે છે,  
 એ દૃષ્ટાંતે માતાના યોનિચંન્નમાંથી નિકલતાં, માતાને તથા પોતાને અતુલ વે  
 દના થાય છે. તેવી રીતે મરણનું ડુલ્હ પણ જાણી લેવું. હવે જન્મ અંતે મરણ  
 એ બે ડુઃખોની મધ્યે રહેલા ડુઃખોનું વર્ણન કરીએ છીએ. બાહ્યાવસ્થાને વિષે  
 તે બાલકને બોલતાં ન આવડવાથી તેને જે વેદના / શરૂ હોય, તે વેદના મટા  
 હવાના ઉપચારને બદલે હલ્લટી તેને વધારે વેદના થાય, તેવા ઉપચાર કર-  
 વામાં આવે છે. જેમ કે, તે બાલકને માથું ડુઃખતું હોય, તેનો ઉપચાર મૂકીને  
 પેટ ડુઃખતું મટાહવાનો ઉપચાર કરે છે. इत्यादि. વલી જવાનીમાં ઘટલે માની  
 લીધેલી સુલ્હની અવસ્થામાં પણ, સંસારના સમસ્ત સુલ્હની પ્રાપ્તિ થતી નથી.  
 કદાપિ પરાણે એક સુલ્હની પ્રાપ્તિ થાય છે, તેવામાં બીજાં બે ડુઃખ ઉત્તાં થાય  
 છે. જેમ કોઈ વસ્તુનો ધડો કરવા માટે, કાંઈ પણ ચીજ ન જડવાથી, ચોમા-  
 સામાં ઉત્પન્ન થયેલાં આશરે દશ પંદર દેહકાં લેઈ, પાંચશેરીનો ધડો કરે  
 છે, તેવામાં તે ધડો કાંઈક ઊભો થવાથી જેવામાં બીજું એક દેહકું લેવા જાય

છે, તેવામાં બે દેડકાં કૂદી જાય છે વલી બેને પકડવા જાય છે, તેવામાં ચાર  
 જતાં રહે છે. તેમ જ દૃષ્ટાંતનું સિદ્ધાંત જ છે કે, સ્ત્રી, ધન, પુત્ર, નિરોગીપણું, જ  
 ગત્તા માન્યપણું, તથા મહોટી હવેલીન અને સ્વજનાદિકનું અનુકૂલપણું ઇ-  
 ત્યાદિક વધાં સુખ જોગવવાની ઇચ્છા કરે છે, તેવામાં તેમાંથીજ અણધાર્યું, અ-  
 ણચિત્તવ્યું, હર્ષિતું મહાકષ્ટ આવી પડે છે. જેમ કે, પુત્રના સુખની ઇચ્છા કરવા  
 જાય છે, તેવામાં સ્ત્રી મરી જાય, વલી સ્ત્રીના સુખની ઇચ્છા કરવા જાય છે, જ-  
 ટલામાં દ્રવ્ય નાશ થઈ જાય, વલી પરાણે કદાપિ દ્રવ્ય મળ્યું, તો શરીરે માં  
 દો થાય; કદાપિ શરીરે સાજો થયો, તો ઘર વલી જાય; વલી ઘર સમું કરા  
 વવા જાય, જટલામાં ચોરીનો, અથવા સ્વજનાદિકનો ઉપદ્રવ થાય. માટે જ  
 વાનીમાં પણ સર્વ પ્રકારની બરોબર વ્યવસ્થા રાખીને સુખ જોગવવા જાય,  
 તોપણ જોગવી શકાતું નથી, તો વૃદ્ધાવસ્થામાં તો વ્યાંથીજ જોગવાય ? કેમ  
 કે, સર્વ સુખ જોગવવાનું મુખ્ય સાધન જુએ શરીર, તે નિર્વલ, રોગી, કહ્નુપુ  
 થઈ જાય છે. તેમજ શાસ્ત્રમાં કહ્યું છે કે, હાથ પગ ત્રિગેર અંગ થયેર ધુજે તે

જેમ જતરહામાં ઘાલેલા સોના રુપાના તારને, જેમ બલાત્કારે સ્વેચ્છી કાઢે છે, એ દૃષ્ટિએ માતાના યોનિચંત્રમાંથી નિકલતાં, માતાને તથા પોતાને અતુલ વેદના શાય છે. તેવી રીતે મરણનું દુઃખ પણ જાણી લેવું. હવે જન્મ અને મરણ એ બે દુઃખોની મધ્યે રહેલા દુઃખોનું વર્ણન કરીએ છીએ. બાહ્યાવસ્થાને વિષે તે બાલકને બોલતાં ન આવડવાથી તેને જે વેદના / શરૂ હોય, તે વેદના મટા હવાના ઉપચારને બદલે હલટી તેને વધારે વેદના શાય, તેવા ઉપચાર કરવામાં આવે છે. જેમ કે, તે બાલકને માથું દુઃખતું હોય, તેનો ઉપચાર મૂકીને પેટ દુઃખતું મટાહવાનો ઉપચાર કરે છે. इत्यादि. વલી જવાનીમાં ઇટલે માની લીધેલી સુખની અવસ્થામાં પણ, સંસારના સમસ્ત સુખની પ્રાપ્તિ થતી નથી. કદાપિ પરાણે એક સુખની પ્રાપ્તિ થાય છે, તેવામાં બીજાં બે દુઃખ હજાં શાય છે. જેમ કોઈ વસ્તુનો ધડો કરવા માટે, કાંઈ પણ चीज ન જડવાથી, ચોમાસામાં ઉત્પન્ન થઈ શરે દશ પંદર દેહકાં લેઈ, પાંચશેરીનો ધડો કરે છે, તેવામાં તે ધડો કાંઈક ઊભો થવાથી જેવામાં બીજું એક દેહકું લેવા જાય



હે, તેવામાં 'બે દેડકાં કૂદી' જાય છે વલી ભેને પકડવા જાય છે, તેવામાં ચાર  
 જતાં રહે છે. તેમ એ દૃષ્ટાંતનું સિદ્ધાંત એ છે કે, સ્ત્રી, ધન, પુત્ર, નિરોગીપણું, જ  
 ગત્તમા માન્યપણું, તથા મહોટી હવેલીત અને સ્વજનાદિકનું અનુકૂલપણું ૬-  
 ત્યાદિક વધાં સુખ જોગવવાની દૃષ્ટા કરે છે, તેવામાં તેમાંથીજ અણધાર્યું, અ-  
 ણચિત્તવ્યું, ડિવિંતુ મહાકષ્ટ આવી પડે છે. જેમ કે, પુત્રના સુખની દૃષ્ટા કરવા  
 જાય છે, તેવામાં સ્ત્રી મરી જાય; વલી સ્ત્રીના સુખની દૃષ્ટા કરવા જાય છે, એ-  
 ટલામાં દ્રવ્ય નાશ થઈ જાય; વલી પરાણે કદાપિ દ્રવ્ય મલ્યું, તો શરીરે માં  
 દો થાય; કદાપિ શરીરે સાજો થયો, તો ઘર વલી જાય, વલી ઘર સમું કરા  
 વવા જાય, ઇટલામાં ચોરીનો, અથવા સ્વજનાદિકનો ઉપદ્રવ થાય. માટે જ  
 વાનીમાં પણ સર્વ પ્રકારની બરોબર વ્યવસ્થા રાખીને સુખ જોગવવા જાય,  
 તોપણ જોગવી શકાતું નથી, તો વૃદ્ધાવસ્થામાં તો ક્યાંથીજ જોગવાય? કેમ  
 કે, સર્વ સુખ જોગવવાનું મુખ્ય સાધન એવું જે શરીર, તે નિર્વલ, રોગી, કલ્હુપુ  
 થઈ જાય છે તેમજ શાસ્ત્રમાં કહ્યું છે કે, હાથ પગ વિગેરે અંગ થરથર ધ્રુજે છે

## કથા. ૩

કૌશાંબી નગરીને વિષે ઘણા ધનવાલો, અને ઘણા પુત્રવાલો ઇવો, એક ધનો નામે સાર્થવાહ હતો. તેણે એકલેજ નાના પ્રકારના ઉપાયે કરીને, ધન ઉપાર્જન કર્યું. ને તે સઘણું ધન, હુઃખવાલાં બંધુજન, તથા સ્વજન, તથા મિત્ર, તથા સ્ત્રી, અને ખાદ્ય આદિક સર્વે સંબંધીભના જાગને અર્થે વાપર્યું. ત્યારપછી તે ધનો, કાલના પરિપાકપણાથી વૃદ્ધઅવસ્થાને પામ્યો. તેના સઘલા પુત્રો તેનું સારી રીતે પાલન પોષણ કરવાની યોગ્ય કલામાં કુશલ હતા. સંસાર સંબંધિ સઘલા કામની ચિંતાનો જાર તેણે તે પુત્રો ઉપરજ નાંખ્યો હતો, તોયપણ તે પુત્રો એમ બોલે છે કે, અમને આ પિતાજીએજ આવી સુંદર અવસ્થાને પમાડ્યા છે, તથા સર્વે લોકના અગ્રેસર કર્યા છે, તથા તેમણે અમારો બહુ ઉપકાર કર્યો છે. એ રીતે પોતાનું સારું કુલીનપણું, તે પુત્રો જાણાવતા હતા. પછી કોઈ કાર્ય પ્રસંગે, તે વૃદ્ધની સ્ત્રીયો પોતાના સ્વામીની ચાકરી કરતી હતી. તેમાં પણ શરીર ચોલીને જ્ઞાન કરાવવું, તથા જોજન કરાવવું, ઇત્યાદિક જે કાલે

જેમ કરવું ઘટે, તે તેમ નિરંતર કરતી હતી તેમ કરતાં કરતાં કેટલાક દિવસ ગયા. પઠી વૃદ્ધપણુ બુદ્ધિ પામ્યુ, ઇટલે આજ્ઞા શરીરની ઇન્દ્રિયો સ્વાધિન ન રહી, અને સર્વ અંગ કંપવા લાગ્યા, અને નેત્રાદિકમાંથી પાણી ગલવા માંમ્યું ત્યારે હલવે હલવે તે સ્ત્રીયાદિકોણે, તે વૃદ્ધની ચાકરી ઘટારુવા માં ની. કેમકે, વૃદ્ધપણુ તો વધવા લાગ્યું માટે વલી તે વૃદ્ધ ચિત્તના અજિમાન વને કરીને, વૃદ્ધાવસ્થાનાં ડુઃખરૂપ સમુદ્રમાં પહોંચ્યો. વલી તે વૃદ્ધના દીકરાની સ્ત્રીયો એમ કહે છે કે, આ મોસાનું વડતરુ કૂટવાનું તે અમારા કર્મમાં કયાં સૂધો ઘાલી સૂચ્યું હશે ? તે કાંઈ માલમ પરતું નથી. ત્યારે તેમના સ્વામીનું ( મોસાના પુત્રો) વલી તે સ્ત્રીયોને સમજાવીને મોસાની ચાકરીમાં વલગાવે છે. ત્યાર પછી એક દિવસ તે સર્વે સ્ત્રીયો, સંપ કરીને પોત પોતાના ખરતારને કહે છે કે, તમારા પિતાની અમે ઘણી ઘણી ચાકરી કરીએ છીએ, તોયપણ તે વૃદ્ધપણમાં બુદ્ધિની વિકલતાથી, અમારી કરેલી ચાકરીના જ સને બદલે, ઝલટો અપજસ આપે છે; માટે તમને જો અમારું કહ્યું માનવામાં

न आवतुं होय, तो बीजा कोई भाणस पास ते जोसानी चाकरी करावो,  
 एटले खबर पडखे. पढी ते पुत्रोए तेमज कथुं. त्यार पढी केटलाएक दिवरो  
 पुत्रे पूवशुं के, हे पित्तजी ! केम हवे सारी रीते चाकरी थाय ते ? त्यारे ते  
 आसो बोढ्यो के, जाइ ! शुं कहुं ! महारं मन जाणे ते, कांइ कहेवानी बात  
 नथी. एवी रीते ते जोसानुं बोलपुं सांचळीने, ते सर्वे स्त्रीयो पोताना पतिने  
 कहेवा लागी के, तमे अमारुं कहुं प्रथम नहोता सानता, पण हवे जखमा  
 रीते मान्युं ! ! इत्यादिक रीते बोलीने, ते जोसाना अवगुण पोताना पतिना  
 हुदयमां सारी रीते वसाव्या. ते पुत्रो पण ते स्त्रीयोनुं कहेवुं मान्य करीने,  
 पोताना पिताने तिरस्कार करवा लाग्या. ए रीते अगरे तरफनुं दुःख जेगुं  
 अवाधी, ते जोसाए पोको मूकना मांदी. ते सांचळीने ते स्त्रीयो बोली के,  
 आपणा ससराने अज्ञ पचंतुं नथी, ने वगर विचारुं खा खा करे ते, तेथी  
 चूक आवली हरो; सांटे लावो ! देवनावने शेकीए. पढी ते स्त्रीयो पण लूग  
 डाना हुचा सारी पेठे उना करीने जेम काम दे, नेम जोसाने शेके ते; तेथी

તે મોસાને ઘણી પીડા થવાથી મોસો ના ના કહેતો જાય છે, તોપણ પરાણે  
પરાણે શેકે જાય છે, અને મનમાં વિચારે છે કે, આ મોસાએ લોકમાં અમારી  
બહુ ફજેતી કરી છે, માટે ફરી ફરીને આવો લાગ મલવાનો નથી. એમ વિ  
ચારીને તે હોસાને બહુ પરાગ્રવ કરે છે. ત્યાર પછી તે મોસો પણ આત્મધ્યાને  
કરી થોળા દિવસમાં મરણ પામ્યો એ રીતે હુદ્દાવસ્થાનું દુઃખ જાણવું.

વલી તે હુદ્દાવસ્થાના દુઃખના વર્ણનનું વીજું કાઢ્ય, ટીકામાં લખ્યું છે,  
તે લખીએ ઢીણ

॥ શાર્દૂલવિક્રીડિતહૃત્તમ ॥

માત્ર સંકુચિતં ગતિર્વિગલિતા, દન્તાશ્ચ નાશં મના ॥

દષ્ટિર્ઞશ્યતિ રૂપમેવ હસેતે, વક્ત્ર ન લાલાગતે ॥

વાક્યં નૈવ કરોતિ વાન્ધવજનઃ પત્ની ન શૂશ્રુષતે ।

ધિક્ કષ્ટ જરયાન્નિષ્પત્તપુરુષં, પુત્રોઽયવજ્ઞાયતે ॥ ૬ ॥

અર્થ.—હુદ્દાવસ્થામાં શરીર સંકોચાઈ જાય છે, પૃથ્વી શરીરે કમચોડીનું

न आचतुं होय, तो बीजा कोई भाणस पासे ते कोसानी चाकरी करावो,  
 एटले खयर पड्यो. पढी ते पुत्रोए तेमज कहुं. तयार पढी केटलाएक टिचसे  
 पुत्रे पूठयुं के, हे पिताजी ! केम हवे सारी रीते चाकरी आय ठे ? तयारे ते  
 आसो बोड्यो के, जाइ ! शुं कहुं ! महारुं मन जाणे ठे, कांइ कहेवानी वात  
 नथी एवी रीते ते कोसानुं बोडवुं सांचळीने, ते सर्वे स्त्रीयो पोताना पतिने  
 कहेवा लागी के, तमे अमारुं कहुं प्रथम नहोता मानता, पण हवे जखमा  
 रीने मान्युं ! इत्यादिक रीते बोलीने, ते कोसाना अवगुण पोताना पतिना  
 हृदयमां सारी रीते ठसाव्या. ते पुत्रो पण ते स्त्रीयोनुं कहेवुं मान्य करीने,  
 पोताना पिताने तिरस्कार करवा लाग्या. ए रीते चयारे तरफनुं दुःख जेगुं  
 यवाथी, ते कोसाए पोको मूकना मांदी. ते सांचलीने ते स्त्रीयो बोली के,  
 आपणा लसराने अन्न पचवुं नथी, ने वगर विचारुं खा खा करे ठे, तेथी  
 चूक आवती हरो; मांटे लावो ! देवनाचके शेकीए. पढी ते स्त्रीयो पण लूग  
 डाना हुचा सारी पेठे उना करीने जेम काम ठे, तेम कोसाने शेके ठे; तेथी

તે મોસાને ઘણી પીડા થવાથી મોસો ના ના કહેતો જાય છે, તોપણ પરાણે  
 પરાણે શેકે જાય છે, અને મનમાં વિચારે છે કે, આ મોસાએ લોકમાં અમારી  
 બહુ ફજેતી કરી છે, માટે ફરી ફરીને આવો લાગ મલવાનો નથી. એમ ત્રિ  
 ચારીને તે હોસાને બહુ પરાન્ન કરે છે. ત્યાર પછી તે મોસો પણ આસંધ્યને  
 કરી ચોખા દિવસમાં મરણ પામ્યો. એ રીતે હુદ્દાવસ્થાનું હુ.સ્વ જાણવું.  
 વલી તે હુદ્દાવસ્થાના હુ.સ્વના વર્ણનનું વીજું કાઢ્ય, દીકામાં લશુનું છે,

તે લખીએ બીજી

॥ શાદૂલ્લાવિક્કીડિતવૃત્તમ્ ॥

ગાત્રં સંકુચિતં ગતિર્વિગલિતા, હન્તાથ નાજ ગતા ॥

દૃષ્ટિર્ઞશ્યનિ રૂપમેવ હમ્યતે, વક્ત્ર ન લાભાગ્નતે ॥

વામ્ય નેત્ર કરોતિ વાન્ધવજન પત્ની ન ગત્યપતે ।

ધિક્ કષ્ટં જગચિત્તનુરુપ પુત્રોપયવજાયતે ॥ ૨ ॥

અર્થ—હુદ્દાવસ્થામાં શરીર સકોચાદ જાય છે, તદ્વે ગરીબ કાચોડીનું

વલે છે. અને ગતિ પણ વિકલ થાય છે, ઇટલે ઝ્યાં પગ મૂકવો ધાસ્તો હોય, ત્યાં ન મૂકાતાં વીજે ઠેકાણે મુકદ્ જાય છે. અને દાંત પણ પડી જાય છે. અને આંખે પણ ઝાંખ આવવાથી બરાબર દેખાતું નથી. અને રૂપ પણ દિવસે દિવસે ઘટતું જાય છે. અને મુખમાંથી લાલ ચૂષ છે. વલી બાંધવજન પણ, તે વૃદ્ધનું કહ્યું કરતા નથી. અને પરણેલી સ્ત્રી પણ, સેવા કરતી નથી. માટે જ-રાણ (વૃદ્ધવસ્થાએ) કરીને પરાન્ન પામેલા પુરુષને ધિક્કાર થાલુ!! કેમ કે, પુત્ર પણ તે વૃદ્ધને તિરસ્કાર કરે છે. માટે એ વૃદ્ધપણાનું જીવનું તે કેવલ કષ્ટરૂપ જાણવું. ॥ ૨ ॥

વલી કહ્યું છે કે, જેમ તે વૃદ્ધની પોતાનાં ઘરનાં માણસો નિંદા કરે છે, તેમ તે વૃદ્ધ પણ પોતાના ઘરના માણસોના, અનેક દોષ પ્રકટ કરીને, તેહની નિંદા કરે છે. વલી તે વૃદ્ધ પૂર્વે ઇટલે જવાની અવસ્થામાં ધર્મ કર્યો હતો, તેથી કેટલાએક લોક તે વૃદ્ધનો નિર્વાહ કરતા હતા, તે પણ આ વૃદ્ધાવસ્થા માં તેનું ડુઃખ નાશ કરવાને સમર્થ થતા નથી. જેમ કોઈ માણસ નૌકામાં



(વહાણમાં) બેઠો હોય, તેવામાં તે નૌકા ઝરદરિયા વચ્ચે ઝાગી જાય, ત્યારે તેમાં બેઠેલા માણસોને જેમ ડુઃખ થાય, તેમ આ વૃદ્ધને પણ સહાયતા ન મળવાથી, તેવું ડુઃખ થાય છે. તથા વૃદ્ધાવસ્થામાં પ્રાપ્તે સોલ રોગ ઉત્પન્ન થાય છે, તથા જે વૃદ્ધને જોવાથી બીજાને પણ કરુણા ઉત્પન્ન થાય, તેવો તે વૃદ્ધ ડુઃખી થાય છે. ઇત્યાદિ વિસ્તાર શ્રી આચારાંગજીસૂત્રથી જાણવો. વલ્લી શાસ્ત્રમાં કહ્યું છે કે:-

॥ અનુષ્ટુપવૃત્તમ્ ॥

સત્ત્વે જીવાન્નિ શ્ચંતિ । જીવિતં ન મરિજ્જતં ॥

તસ્મહા પાણિવહં ધોરં । નિર્ગંથા વજ્જયતિ ણં ॥ ૩ ॥

અર્થ.-પૂર્વે વૃદ્ધાવસ્થાનું જે ડુઃખ કહ્યું, તેથી મરણની વેદનાનું ડુઃખ અત્યંત જાણવું. માટેજ શાસ્ત્રમાં કહ્યું છે કે, સર્વે જીવો જીવવું વાંઠે છે, પણ કોઈ જીવો મરવું ઇચ્છતા નથી. ઇટલાજ માટે નિર્ગંથ મહામુનિયો ધોર એવા પાણિવધવો ત્યાગ કરે છે. ॥ ૩ ॥

વલી ઇજ અધિકારને ત્રિંશંષ જાણવાના અર્થિ પુરુષોએ, શ્રી આચારાં  
ગજી સૂત્રમાંથી જોઈ હેલુ. વલી ગાથામાં ચ શબ્દનું ગ્રહણ કર્યું તે તેથી દ્રવ્ય  
સંબધી પણ ઘણુંજ દુઃખ છે. તે દેશોફે છે.

અર્થાનામર્જને દુઃખમર્જિતાનાં ચ રક્ષણે ॥

આયે દુઃખં વ્યયે દુઃખં ધિગર્થ દુઃખસાધનમ્ ॥ ૪ ॥

અર્થ.-આ સંસારને વિષે મનુષ્યોને બે પ્રકારના પ્રાણ છે. તેમાં એક  
અંતઃપ્રાણ, ને બીજો વહિઃપ્રાણ. તેમાં અંતઃપ્રાણનો પ્રસિદ્ધ છે, અને વહિઃપ્રાણ  
તે ધન છે. કેમકે, પ્રાણ જતાં જેવું દુઃખ થાય છે, તેવુંજ દુઃખ ધન જતાં પણ  
થાય છે. ઇટજ્ઞાજ માટે જ્ઞાની પુરુષોએ આ દુઃખની પંક્તિમાં ધનને પણ ગણ્યું  
તે. કેમ કે, (અર્થાનાં કે૦) ધન મેલવતાં પણ દુઃખ છે, તેમજ ઉપાર્જન કરેલા  
ધનને સાત્ત્વવામાં પણ દુઃખ છે; માટે ધન આવ્યે પણ દુઃખ છે, અને ધન ગયે  
પણ દુઃખ છે. અર્થાત્ તે ધનજ દુઃખદાયક છે. માટે દુઃખનું સાધન એવા ધન  
ને ધિક્કાર થાઇ !! ॥ ૪ ॥-એ રીતે જન્મ, જરા, રોગ, મરણ અને ધન, તે

संबंध। दुःखनो विचार करवो, पण अंधपरंपराए न चालवुं. ए उपदेश.

॥ आर्यावृत्तम् ॥

यावत् न इच्छियाणां हानिः यावत् न जराशक्तौ परिस्फुरति  
जाव नै इंदियेहाणी । जाव नै जररक्षसो परिस्फुरद् ॥

यावत् न रोगविक्रमाः यावत् न प्रत्यः समाश्लिष्यति  
जाव नै रोगविश्रोरा । जाव नै मर्च्चू सल्लिखिअइ ॥ ३४ ॥

अर्थ—हे जीव! (जाव के०) ज्यां सूधी (इंदियेहाणी के०) डिज्जोनी हानी,  
एटले इंदियोनु क्षीणपणु (न के०) नथी अथु, तथा (जाव के०) ज्या मूधी  
(जररक्षसी के०) जरारूप राक्षसी (न परिस्फुरई के०) नथी प्रकट अइ, तथा  
(जाव के०) ज्यां सूधी (रोगविश्रारा के०) रोग विकार (न के०) नथी प्रकट  
अथु, तथा (जाव के०) ज्यां सूधी (मर्च्चू के०) मृत्तु जे ते (न समुच्चिअई के०)  
नथी उदयमां आठ्यु, त्यां सूरीमां इत्तिने न गोपवतां तहागयी यने नेट्यु  
धर्मसाधन करी ले, नहिं तो पठीत्री तने वणोज पआताप अशे. ॥ ३४ ॥

ज्ञावार्थ.—हे प्राणिन् ! ज्यां सूधी तहारी इंद्रियोनी शक्ति जरपूर ठे, अने ते शक्तिने जगरूप राक्षसीए चक्षुण नथी करी, अने ज्यां सूधी रोग विकाररूप शत्रुए, कायारूप नगरमां घेरो नथी घाढ्यो, अने ज्यां सूधी कालना सपाटासां बरोबर नथी आढ्यो, त्यां सूधी तुं जेटलुं आत्मसाधन करतुं धारीश, तेटलुं बनी शकशे. माटे जेम बने तेम प्रमाद मूक्रीने जलदी थी धर्मसाधन करख ॥ ३४ ॥ वली चर्तुहरिये पण कह्युं ठे के:—

॥ शार्दूलविक्रीडितवृत्तम् ॥

यावत् स्वस्थमिदं कलेवरगृहं, यावज्जरा दूरतो<sup>१</sup> ।

यावच्चेन्द्रियशक्तिप्रतिहता, यावत् क्षयो नायुषः ॥  
आत्मश्रेयसि तावदेव विदुषा, कार्यः प्रयत्नो महान् ।

प्रोदीते<sup>२</sup> भवने हि कूपस्वनं, प्रत्युद्यमः कीदृशः ॥ १ ॥

अर्थ.—(यावत् के०) ज्यां सूधी आ शरीररूप घर साजुं ठे, तथा ज्यां सूधी

जरा नथी आवी, तथा ज्यां सूधी इंद्रियोनी शक्ति नाश नथी पामी, तथा  
ज्यां सूधी आउखुं पूरुं नथी थयुं, त्यां सूधी पंडित पुरुषे पोताना कळ्याणने  
अर्थे महोटी प्रयत्न करवो. अर्थात् रात्रि दिवस परलोके सुख थाय, एवाज  
साधनमां प्रवर्त्तवुं. केम के, कोइ एवुं विचारे के, हालतो जवानी अवस्था  
ठे, माटे हालमां संसारनां सुख जोगवीने, पढी वृद्धावस्थामां धर्मसाधन  
करीशुं. पण हे सज्जनो ! जेम (प्रोवीसे के०) घर अतिशे बलवा मांरुं, तयारे  
जे कूवो खोदवानो उद्यम करवो, ते केवो कहेवाय ? एटले घर बलवा मांड्या  
पढी कूवो खोदी पाणी कहाडी घर होलवायज नहीं. तेम वृद्धावस्थामां  
बधुं धर्मसाधन करीशुं, एम धारवुं ते सिद्ध थायज नहीं. केम के, वृद्धाव  
स्थाना स्वाभाविक दुःखत्री, धर्मसाधन बनी सकवुं घणुंज कवण ठे; माटे  
धर्मसाधन करवामां प्रमाद न करवो ॥

वली एज वातने मूल ग्रंथकार पण जणावे ठे.

आवार्थ.—हे प्राणिन् ! ज्यां सूधी तहारी इन्द्रियोनी शक्ति जरपूर ठे, अने ते शक्तिने जगरारूप राक्षसीए जक्षाए नथी करी, अने ज्यां सूधी रोग विकाररूप शत्रुए, कायारूप नगरमां घेरो नथी घाव्यो, अने ज्यां सूधी कालना सपाटां बरोबर नथी आव्यो, त्यां सूधी तुं जेटलुं आत्मसाधन करबुं धारीरा, तेटलुं बनी शकशे. माटे जेम बने तेम प्रमाद मूकीने जलदी थी धर्मसाधन कख ॥ ३४ ॥ वली चर्तुहरिये पण कह्युं ठे के:—

॥ शार्दूलविक्रीडितवृत्तम् ॥

यावत् स्वस्थमिदं कलेवरगृहं, यावज्जरा दूरतो ।

यावच्चेन्द्रियशक्तिप्रतिहता, यावत् क्षयो नायुषः ॥

आत्मश्रेयसि तावदेव विदुषा, कार्यः प्रयत्नो महान् ।

प्रोदीते चवने हि कूपस्वनंन, प्रत्युद्यमः कीदृशः ॥ १ ॥

अर्थ.—(यावत् के०) ज्यां सूधी आ शरीररूप घर साजुं ठे, तथा ज्यां सूधी

जरा नथी आवी, तथा ज्यां सूधी इंद्रियोनी शक्ति नाश नथी पामी, तथा  
 ज्यां सूधी आउखुं पूरुं नथी थयुं, त्यां सूधी पंडित पुरुषे पोताना कळ्याणने  
 अर्थे महोदो प्रयत्न करवो. अर्थात् रात्रि दिवस परलोके सुख थाय, एवाज  
 साधनमां प्रवर्त्तवुं. केम के, कोइ एवुं विचारे के, हालतो जवानी अवस्था  
 ठे, माटे हालमा संसारतां सुख जोगवीने, पढी वृद्धावस्थां धर्मसाधन  
 करीशुं. पण हे सज्जनो ! जेम (प्रोद्दीप्ते के०) घर अतिशे बलवा मांरुथुं, त्यारे  
 जे कूवो खोदवानो लयम करवो, ते केवो कहेवाय ? एटले घर बलवा मांड्या  
 पढी कूवो खोदी पाणी कहाडी घर होलवायज नहीं. तेम वृद्धावस्थां  
 बधुं धर्मसाधन करीशुं, एम धारुं ते सिद्ध थायज नहीं. केम के, वृद्धाव  
 स्थाना स्वान्नाविक दुःखश्री, धर्मसाधन बनी शकवुं घणुंज कठण ठे; माटे  
 धर्मसाधन करवामां प्रमाद न करवो ॥

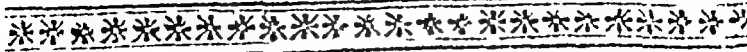
वली एज वातने मूल ग्रंथकार पण जणावे ठे.



यथा गेहं पदसि कूपं - त्वनयितुं न शक्नोति कोऽपि  
 जेह गेहंमि पलिते । कूव खणिउं नं सकए कोइ ॥  
 तथा संप्राप्ते मरणे धर्मः कय क्रियते हे जीव  
 तेह संपत्ते मरणे । धर्मो कह कीरुं जीव ॥३५॥

अर्थ-हे जीव! (जह के०) जेम (गेहंमि के०) घर (पलिते के०) बलवा  
 मांड्ये सते । (कोइ के०) कोइ पण, एटले समर्थ होय ते पण (कूव के०) कू  
 वाने (खणिउ के०) खोदवाने. अर्थात् कूवो खोदी पाणी काहाने, बलता  
 घरने होखववाने (न सकए के०) न समर्थ प्राय. (तह के०) तेम (जीव के०)  
 हे जीव! (मरणे के०) मरण (संपत्ते के०) प्राप्त थए सते एटले मरण नजीक  
 आव्ये सते (धर्मो के०) धर्म जे ते (कह के०) किये प्रकारे (कीरए के०)  
 करी अकाय? ॥ ३५ ॥

भावार्थ-हे आत्मन्! ज्यारे (जवानी अवस्थांमां) तहारे धर्म करवानो  
 अवसर हुतो, त्यारे तुं बीजे चाले चही गयो; एटले विषयीजीवनी संगते





પશુની પેઠે ફોગટ અવસ્થા ગમાવી. અને હવે જ્યારે શરીરની શક્તિ ક્ષીણ  
 થવાથી નકામા જીવો થયો, અને વલી જ્યારે તેને કૂતરાની પેઠે તહારાં સ્ત્રી  
 પુત્રાદિકે તિરસ્કાર કર્યો, ત્યારે તું પરાણે ધર્મસાધન કરવાને તત્પર થયો;  
 પણ હે મૂઢ જીવ ! તું ઇટલું વિચારતો નથી કે, હવે મહારાષ્ટ્રી શું વનવાનું  
 છે ? જેમ ચ્યારે તરફથી ઘર બલવા માંડ્યું, ને તેને હોલવવાને માટે, જાણે  
 કૂવો સ્વોદી પાણી કાઢીને, તે બલતું ઘર હોલવું. इत्यादिक विचार जेम फो  
 ગટ છે, તેમ શરીરનું સામર્થ્ય ગયા પડી, ધર્મસાધન કરવાનો વિચાર તે  
 વ્યર્થ છે. એમ દેખી તું વિચાલ્ય કે, ધર્મસાધન તો નાનપણમાંથી જ, અચ્ચા  
 સ કરતાં કરતાં પ્રાચે ઘણે કાલેજ સિદ્ધ થાય છે. જેમ કૂવાના કાંઠા ઉપર  
 પાણી કાઢવાની જમ્યાએ પથરો અથવા લાકડું પડ્યું હોય, તેમાં પણ કોન  
 લ એવા દોરડાં વફે, ઘણે કાલે કરીને ઘમારાથી ભંડા કાપા પફે છે, પણ  
 તેવો કાપો પાફવાને, કદાપિ લોહાની સાવઠથી આલો દિવસ ઘમે, તોય  
 પણ તેવો કાપો ન પફે. તેમ તું બાલ્યાવસ્થાથી જ વિષય કષાય ભંડા કરવાને

માટે ધર્મસાધનમાં વર્તવાનો અધ્યાસ કહ્યો ॥ ૩૫ ॥

રૂપં અશાશ્વત્ એતન્ વિદ્યુલ્લતાવશ્ચંચલં જગતિ જીવિતં  
રુદ્રૈર્મડસાસયમેયં । વિદ્યુલ્લેપાચંચલં જૈર્જીઞ્ચં ॥

સંધ્યાનરાગસદૃશં દુષ્ણરમણીયં ચ તારુણ્યં  
સંજાણુરાગસરિસં । સ્વણરમણીઞ્ચં ચ તારુણ્યં ॥ ૩૬ ॥

અર્થ. — હૈ આત્મન્ ! (એયં કેળ) આ (હ્રુવં કેળ) શરીરું સુંદરપણું જે તે (અસાસયં કેળ) અશાશ્વતું છે. કેમ કે, રોગાદિકે કરીને સનત્કુમાર ચક્રવર્તિના શરીરની પેઠે નાશ પામે છે. વલી (જૈર્જીઞ્ચં) જગત્તે વિષે (જીઞ્ચં કેળ) જીવિત જે તે (વિદ્યુલ્લેપાચંચલં કેળ) વીજલીરૂપ લતાની પેઠે ચંચલ છે. ઇટલે જેમ વીજલી દુષ્ણમાત્ર દેખાડેને પળી નાશ પામે છે, તેમ જીવિત પણ થોડા કાલમાં નાશ પામે છે. અને (ચ કેળ) વલી (તારુણ્યં કેળ) જવાનીપણું જે તે (સંજાણુરાગસરિસં કેળ) સંધ્યાકાલના નાના પ્રકારના રંગ સરહું, ઇટલે સંધ્યાકાલે આકાશમાં પંચવર્ણી અત્રપટલના રંગ ઉત્પન્ન થાય છે, તેના જેવું

(खणरमणीयं के०) क्षणमात्र सुंदर देखाय તેબું છે ॥ ૩૬ ॥

भावार्थ—जेम संध्याकाले अनेक प्रकारना वादलांना रंग थाय ठे, ते क्षण मात्र देखाइने वायुना प्रयोगची नाश पाले ठे. वली जेम जलकमल (पुंफरी कादि कमल) अने स्थलकमल (गुलावनां फूल आदि) केवां सुंदर प्रफुलित देखाय ठे? परंतु तेज फल, बे त्रण दिवसमां एवां करमाइ जाय ठे के, तेनी कांइ पण शोभा रहेती नथी; तेम जवानी अवस्थामां पण शरीर, पुष्पनी पेठे खीलेलुं देखाय ठे. अर्थात् मोहनुं कारण थइ पडे ठे. परंतु तेनुं तेज शरीर, वृद्धावस्थामां एबुं नटातं थइ जाय ठे के, तेना सामुं जोबुं पण बहुधा गमे नहीं! माटे एवी तरुणावस्थामां शरीरनो शो मद करवो? ॥३६॥

आ शरीरनी सुंदरतानो अहंकार न करवा आथ्री सनत्कुमार चक्रवर्त्तिनी कथा टीकामां जणाव्याची लखीए ढीए.

कथा. ४

जरतचक्रवर्त्तिना जेवी कृद्धिवालो सनत्कुमारनामा चक्रवर्ती राजा हुतो.

માટે ધર્મસાધનમાં વર્તવાનો અગ્યાસ કહ્યું ॥ ૩૫ ॥

રૂપં અજ્ઞાશ્વત્ પતન્

વિદ્યુલ્લતાવચ્ચલં જગતિ જીવિતં

સ્વૈર્મડસાસયમેયં । વિદ્યુલ્લયાવચ્ચલં જૅજૅ જીઝિં ॥

સંધ્યાનરાગસદૃશં

દુણરમણિયં ચ તારુણ્યં

સંજાણુરંગસરિસં । સ્વણરમંણીઝિં ચ તારુન્નં ॥ ૩૬ ॥

અર્થ.—હે આત્મન્ ! (એયં કેળ) આ (રૂઢં કેળ) શરીરનું સુંદરપણું જે તે (અસાસયં કેળ) અજ્ઞાશ્વતું છે. કેમ કે, રોગાદિકે કરીને સનત્કુમાર ચક્રવર્તિના શરીરની પેઠે નાશ પામે છે. વલી (જૅજૅ કેળ) જગતને વિષે (જીઝિં કેળ) જીવિત જે તે (વિદ્યુલયાવચ્ચલં કેળ) વીજલીરૂપ લતાની પેઠે વચ્ચલ છે. ઇટલે જેમ વીજલી દુણમાત્ર દેલાઈને પલી નાશ પામે છે, તેમ જીવિત પણ થોડા કાલમાં નાશ પામે છે. અને (ચ કેળ) વલી (તારુન્નં કેળ) જવાનીપણું જે તે (સંજાણુરંગસરિસં કેળ) સંધ્યાકાલના નાના પ્રકારના રંગ સરલું, ઇટલે સંધ્યાકાલે આકાશમાં પંચવર્ણી અન્નપટલના રંગ ઉત્પન્ન થાય છે, તેના જેવું

(खणरमणीअं के०) क्षणमात्र सुंदर देखाय तेबું ठે ॥ ३६ ॥

चावार्थ-जेम सध्याकाले अनेक प्रकारना वादलांना रंग घाय ठे, ते क्षण  
मात्र देखाइने वायुना प्रयोगशी नाश पासे ठे. वली जेम जलकमल (पुंररी  
कादि कमल) अने स्थलकमल (गुलावनां फूल आदि) केवां सुंदर प्रफुलित  
देखाय ठे? परंतु तेज फल, बे त्रण दिवसमां एवां करमाइ जाय ठे के, तेनी  
कांइ पण शोजा रहेती नथी; तेम जवानी अवस्थामां पण शरीर, पुष्पनी  
पेठे खीलेलुं देखाय ठे. अर्थात् मोहनुं कारण थइ पडे ठे. परंतु तेनुं तेज शरी  
र, वृद्धावस्थामां एबुं नठारुं थइ जाय ठे के, तेना सासुं जोबुं पण बहुधा गमे  
नहीं! माटे एवी तरुणावस्थामां शरीरनो शो मद करवो? ॥ ३६ ॥

आ शरीरनी सुंदरतानो अहंकार न करवा आश्री सनत्कुमार चक्रवर्ति  
नी कथा टीकामां जणाव्याधी लखीए गीए.

कथा. ४

जरतचक्रवर्तिना जेवी कछिवालो सनत्कुमारनामा चक्रवर्ती राजा हुतो.

सनत्कुमारनो वर्ण अने रूप अनुपम होतां. एक वेला सुधर्मसज्जामां ते रूप  
 नी स्तुती थई, ते वात कोइ बे देवोने रुची नही. पठी तेउ ते शंका टाल  
 चाने विप्ररूपे सनत्कुमारना अंतःपुरमां गया. सनत्कुमारनो देह ते वेला  
 खेलनयो हनो, तेने अंगे मर्दनादिक पदार्थोनुं मात्र विलेपन हंतुं, एक न  
 हानुं पंचियुं पहेर्युं हंतुं, अने ते स्नानमंज्जन करवा माटे बेगो हतो. तेवामां  
 विप्ररूपे आवेला देवता, तेनुं मनोहर मुख, कंचनवर्णी काया अने चंद्रना  
 जेवी कांती, जोइने बहु आनंद पाम्या. जरा मांशु धुणाव्युं, एटले चक्रवर्ति  
 ए पूढ्युं. तमे मांशु केम धुणाव्युं? देवोए कह्युं. अमे तमारुं रूप अने वर्ण  
 निरीक्षण करवा माटे बहु अजिजाबी होता, स्थले स्थले तमारा वर्णरूपनी  
 स्तुति सांजली होती. आज ते वात अमने प्रमाणभूत थइ, एथी अमे आ  
 नंद पाम्या; माटे मांशु धुणाव्युं के, जेबुं लोकोमां कहेवाय ठे, तेबुंज रूप  
 ठे. एथी वली विशेष ठे, पण उंठुं नथी. सनत्कुमार, शरीरना वर्णनी स्तु  
 तिथी प्रशुत्व लावी बोळ्यो. तमे आ वेला म्हारुं रूप जोयुं तो जळे, परंतु

હું જ્યારે રાજસન્નામાં વલ્લાલંકાર ધારણ કરી કેવલ સજ્જા થઈને, જ્યારે સિંહા  
 સન ઉપર વેસું હું, ત્યારે મહારું રૂપ અને મહારો વર્ણ જોવાયોગ્ય છે. અત્યારે  
 તો હું खेलजरी कायाए बेगो हूं. जो ते वेला तमे महारुं रूप वर्ण जुन तो  
 अद्भुत चमत्कारने पासो, અને चकित થઈ જાનું. પઢી દેવોષ કહ્યું. ત્યારે  
 અમે રાજસન્નામાં આવીશું, એમ કહીને ત્યાંથી ચાલ્યા ગયા. ત્યાર પઢી સન  
 તકુમારે ઉત્તમ અને અમૂલ્ય વલ્લાલંકારો ધારણ કર્યા, અનેક ઉપચારથી  
 જેમ પોતાની કાયા વિશેષ આશ્ચર્યને ઉપજાવે તેમ કરીને તે રાજસન્નામાં  
 આવી સિંહાસન ઉપર બેઠો. આજુવાણુ સમર્થ મંત્રિયો, સુજટો, વિદ્વાનો  
 અને અન્ય સન્નાસદો યોગ્ય આસને બેસી ગયા છે, રાજેશ્વર, ચામરત્રયથી  
 અને લ્હમાલ્હમાથી વિશેષ શોની રહ્યો છે. (વધાઈ રહ્યો છે.) ત્યાં પેલા દેવતાહે  
 પાઠા વિપ્રરૂપે આવ્યા. અદ્ભુત રૂપ વર્ણથી આનંદ પામવાને બદલે જાણે  
 લેદ પામ્યા છે! પણ સ્વરૂપમાં તેદણે માથું ધુણાવ્યું. ચક્રવર્તિણ પૃથુ-  
 અહો બ્રાહ્મણો! ગઈ વેલા કરતાં આ વેલા તમે જુદા રૂપમાં માથુ ધુણાવ્યું,

सनत्कुमारનો વર્ણ અને રૂપ અનુપમ હતાં. એક વેલા સુધર્મસનામાં તે રૂપ ની સ્તુતી થઈ, તે વાત કોઈ બે દેવોને રુચી નહીં. પઠી તેને તે શંકા ટાલવાને વિપ્રરૂપે સનત્કુમારના અંતઃપુરમાં ગયા. સનત્કુમારનો દેહ તે વેલા ચેલતર્યો હતો, તેને અંગે મર્દનાદિક પદાર્થોનું માત્ર વિલેપન હતું, એક ન હાનું પંચિયું પહેર્યું હતું, અને તે જ્ઞાનમંજ્ઞન કરવા માટે બેઠો હતો. તેવામાં વિપ્રરૂપે આવેલા દેવતા, તેનું મનોહર મુલ, કંચનવર્ણી કાયા અને ચંદ્રના જેવી કાંતી, જોઈને બહુ આનંદ પામ્યા. જરા માંથુ ધુણાવ્યું, ઘટલે ચક્રવર્તિ એ પૂઠથુ. તમે માંથુ કેમ ધુણાવ્યું? દેવોએ કહ્યું. અમે તમારું રૂપ અને વર્ણ નિરીક્ષણ કરવા માટે બહુ અગિલાષી હતા, સ્થલે સ્થલે તમારા વર્ણરૂપની સ્તુતિ સાંજલી હતી. આજ તે વાત અમને પ્રમાણશૂત થઈ, એથી અમે આ નંદ પામ્યા; માટે માંથુ ધુણાવ્યું કે, જેવું લોકોમાં કહેવાય છે, તેવુંજ રૂપ છે. એથી વલી વિશેષ છે, પણ એવું નથી. સનન્કુમાર, શરીરના વર્ણની સ્તુતિથી પ્રચુત્વ લાવી બોલ્યો. તમે આ વેલા મહારું રૂપ જોયું તો જાહે, પરંતુ



ઇતું શું કારણ છે? તે મને કહો. અવધિજ્ઞાનાનુસારે વિપ્રે કહ્યું કે, હે મહા  
 રાજ! તે રૂપમાં અને આ રૂપમાં ચૂમી અને આકાશ જેટલો ફેર પડી ગયો  
 છે. ચક્રવર્તિએ તે વાત સ્પષ્ટ સમજવા પૂછ્યું, ત્યારે બ્રાહ્મણે કહ્યું. અધિરાજ!  
 પ્રથમ તમારી કોમલ કાયા અમૃતતુલ્ય હતી, પણ આ વેલાએ ફેરૂં પડે. તેથી  
 ડ્યારે અમૃતતુલ્ય અંગ હતું, ત્યારે આનંદ પામ્યા હતા. આ વેલા ફેરતુલ્ય છે,  
 ત્યારે સ્વેદ પામ્યા. અમે કહીએ ઢીએ તે વાતની સિદ્ધતા કરવી હોય તો,  
 તમે હમણાં તાંબુલ શુકો, તત્કાલ તેના ઉપર મદ્ધિકા બેસશે અને તે પરધામ  
 પ્રાપ્ત થશે. સનત્કુમારે એ પરીક્ષા કરી તો સત્ય ઠરી. પૂર્વ કર્મના પાપનો જે  
 જાગ, તેમાં આ કાયાના મદ સંબંધનું મેલવણ થવાથી એ ચક્રવર્તિની કાયા  
 ફેરમય થઈ ગઈ. વિનાશી અને અશુચિમય કાયાનો આવો પ્રપંચ જોઈને  
 સનત્કુમારના અંતઃકરણમાં વૈરાગ્ય નિપન્ન થયો કે, કેવલ આ સંસાર તજ  
 વા યોગ્ય છે. આવીને આવી અશુચી સ્ત્રી, પુત્ર, મિત્રાદિના શરીરમાં રહેલી  
 છે. એ સઘળું મોહમાન કરવાયોગ્ય નથી. એમ બોલીને, તે ઠાલું પ્રમૃતા

નો ત્યાગ કરીને ચાલી નિકલ્યો. એવું જાણીને અહં મમત્ત્વ ન કરવો.

ગજકર્ણવચ્ચલા:

લક્ષ્મ્ય:

ત્રિદશાપમદશ ચંચલ

ગયકર્ત્રચંચલાન । લહીત તિઅસંચાવસારિહં ॥

વિષયસુલ જીવાનાં

બુદ્ધ્યસ્ત્ર

રે જીવ મા મુશસ્ત્ર

વિસર્યસુહં જીર્વાણં । બુપ્પસુ રે જીર્વ મા મુપ્પ ॥ ૩૩ ॥

અર્થ.—(જીવણં કેળ જીવોની (લહીત કેળ) લક્ષ્મીયો જે તે (ગયકર્ત્ર ચંચલાન કેળ) હાથીના કાન જેવી ચંચલ છે. અને ( વિસયસુહં કેળ ) વિષયસુલ જે તે ( તિઅસંચાવસારિહં કેળ) ઇંદ્રનાં ધનુષ ( આકાશમા લીલાં પીલાં ધનુષની આકૃતિવાલાં વાદલાં દેલાય છે તે) સરલાં ચંચલ છે. એ હેતુ માટે (રે જીવ કેળ) હે મૂઢ જીવ ! (બુપ્પસુ કેળ) બોધ પામ્ય. અને (મામુપ્પ કેળ) મોહ ન પામ્ય. કેમ કે, ફરીથી આવી મનુષ્ય દેહાદિક સામગ્રી મલત્રી ઘણીજ ધુર્લજ છે; માટે ધર્મને વિષે બોધ પામ્ય. ॥ ૩૨ ॥

જાતાર્થ.—રે આત્મન્ ! જે લક્ષ્મીયોને દેહીને તું અહંકાર ધારણ કરે છે

કે, આ સદ્મી જીવતાં સૂધીમા મહારી પાસેથી જવાનીજ નથી; પરંતુ ઇ  
 સદ્મીયો હાથીના કાનની પેઠે ચંચલ છે. કેમ કે, થોડા કાલ ઉપર તે હો  
 ઉને મોટા ધનાઢ્ય દીઠા હતા, તેનુંજ કર્મના વશ થકી થોડા કાલમાં દરિ  
 દ્ર થઈલા તદ્દારા જોવામાં આવે છે; માટે લક્ષ્મીયોનું સ્થિરપણું નથી. વળી  
 જીવોનાં શબ્દાદિક વિષયસુખ પણ ઇંદ્રધનુષની પેઠે ઇટલે આકાશના  
 લીલા પીલા રંગની પેઠે શીઘ્ર નાશ પામે તેવાં છે. ઇટલે વસ્તુગતે વિષયનાં  
 સુખ જાંઝવાના પાણી જેવાં, તથા ધૂમાડાના બાચકા જેવાં અસત્ય છે. માટે  
 હે જીવ ! મનથી માની લીધેલાં વિષયસુખને તથા લક્ષ્મીને અસત્ય જાણી,  
 શ્રી જંબૂકુમારની પેઠે ધર્મસાધન કરવાને તત્પર થા !! ॥ ૩૭ ॥

કથા. ૫

રાજગૃહી નગરીને વિષે કષ્ટદત્ત નામા શેઠ તેની ધારણી નામે ચાર્યની  
 કૂલમાં જંબુસ્વામીનો જીવ, જે પૂર્વે જેવે પાંચમા બ્રહ્મદેવલોકને વિષે તિર્યક  
 જુગક જાતિમાં મહર્ષિક દેવતા હતો, તે ત્યાંથી ( દેવલોકથી ) ચર્ચાને, પુત્ર

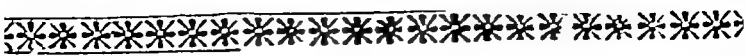
पणेश्चावीने नुपन्यो त्यार पढी माताए समनां जंबूवृक्ष दीवो, पढी ज्यारे  
 ते कुमारनो जन्न थयो, त्यारे तेनो जन्ममहोत्सव करीने जंबू हुमार एवु  
 नाम दीधुं. अनुक्रमे युवान अक्स्थथा पाम्यो, त्यारे सुधर्म गणधरनो पासे धर्म  
 देशना साजलीने वैराग्य पाम्यो. त्यारे श्री सुधर्मस्वामीने कल्लु के, हे जग-  
 वन् ! हुं चारित्र लेडश, पण महारा माता पिताने पूढी आवुं. एम कहीने  
 पाढो घर तरफ आवे ठे, एटलामा मार्गमां आवतां जंत्रही जपडेलो पत्थर,  
 पोतानी पासेही निकल्यो देखीने विचारवा लाग्यो के, हमणां जो मने आ  
 तोपनो गोलो लागी जात, नो हुं अत्रतिपणामां मरण पामत ! एवु जाणी श्री  
 सुधर्मस्वामीनी पासे पाढो आवीने, ते कुमार समकित मूल जे चार व्रत ठे, ते  
 बारे व्रत लीधां. एटले अंगिकार कर्या. तेमां चोथा व्रतमां एटली मर्यादा  
 राखी के, कदापि माता पिताना कहेवाथी स्त्रीयो परणवा पडे तो तेने परणुं,  
 पण ते स्त्रीयोनी साथे जोग जोगवुं नही. एवो त्याग करीने, फरी घेर आवी  
 माता पिताने कल्लुं के, हे माता ! हे पिता ! मने आका आपो, हुं श्री सुव

કે, આ સદ્મી જીવતાં સૂચીમા મહારો પાસેથી જવાનીજ નથી; પરંતુ એ સદ્મીયો હાથીના કાનની પેઠે ચંચલ છે. કેમ કે, થોડા કાલ ઉપર તે જોઈને મોટા ધનાઢ્ય દીઠા હતા, તેનું જ કર્મના વશ થકી થોડા કાલમાં ટહિલ પડી શકેલા તહારા જોવામાં આવે છે; માટે લક્ષ્મીયોનું સ્થિરપણું નથી. વજી જીવોનાં શબ્દાદિક વિષયસુખ પણ ઇંદ્રધનુષની પેઠે ઇટલે આકાશના લીલા પીલા રંગની પેઠે શીઘ્ર નાશ પામે તેવાં છે. ઇટલે વસ્તુગતે વિષયનાં સુખ કાંઈવાના પાણી જેવાં, તથા ધૂમાદાના બાવકા જેવાં અસત્ય છે. માટે હે જીવ ! મનથી માની લીધેલાં વિષયસુખને તથા લક્ષ્મીને અસત્ય જાણી, શ્રી જંબૂકુમારની પેઠે ધર્મસાધન કરવાને તત્પર થા !! ॥ ૩૭ ॥

કથા. ૫

રાજશૂદ્રી નગરીને વિષે ક્ષયજદત્ત નામા શેઠ તેની ધારણી નામે ત્રાર્યાની કૂલમાં જંબુશ્વામીનો જીવ, જે પૂર્વ રૂપે પાંચમા બ્રહ્મદેવલોકને વિષે તિર્યક્ જુગક જાતિમાં મહર્ષિક દેવતા હતો, તે ત્યાંથી (દેવલોકથી) ચઢીને, પુનઃ

पणे आर्वीने उपन्यो त्यार पठी माताए स्वप्नां जंबूवृक्ष दीयो, पठी त्यारे-  
 ते कुमारनो जन्म श्यो, त्यारे तेनो जन्ममहोत्सव करीने जंबूकुमार एवुं  
 नाम दीधुं, अनुक्रमे युवान अत्रस्था पाम्यो, त्यारे सुधर्म गणधरनो पासे धर्म  
 देशना सांजलीने वैराग्य पाम्यो. त्यारे श्री सुधर्मस्वामीने कल्लु के, हे जग-  
 वन् ! हुं चारित्र लेडश, पण महारा माता पिताने पूनी आवुं एम कहीने  
 पाबो घर तरफ आवे ठे, एटलामा मार्गमां आवतां जत्रथी उपडेळो पत्थर,  
 पोतानी पासेथी निकळ्यो देखीने विचारवा लाग्यो के, ह्मणां जो मने आ  
 तोपनो गोळो लागी जात, तो हु अत्रतिषणां मरण पामत ! एवु जाणी श्री  
 सुधर्मस्वामीनी पासे पाबो आर्वीने, ते कुमार समकित मूळ जे चार व्रत ठे, ते  
 बारे व्रत लीधा. एटले अंगिकार कर्या. तेमा चोथा व्रतमा एटली मर्यादा  
 राखी के, कदापि माता पिताना कहेवाथी लीयो परणवा पडे तो तेने परणुं,  
 पण ते लीयोनी साथे जोग भोगडुं नही. एवो त्याग करीने, फरी घेर आर्वी  
 माता पिताने कल्लुं के, हे माता ! हे पिता ! मने आका आपो, हु श्री मुन



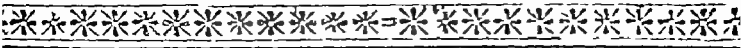
મસ્ત્રામી પાસે દીકા લેહે. ત્યારે માતા પિતાએ કહ્યું કે, હે પુત્ર! દીકા પા-  
 લત્રી ઘણી ડુક્કર છે. ઇવી રીતે ઘણો સમજાવ્યો, તોપણ જંબૂકુમારે મા-  
 ન્યું નહી. ત્યારે માતા પિતાએ કહ્યું કે, હે પુત્ર! આઠ કન્યાઈ સાથે તહારું  
 સગપણ કરેલું છે, માટે તેને પરણીને પઢી દીકા લેજે. તે સાંજલી જંબુકુમાર  
 મૌનપણું ધારણ કરી રહ્યા. ત્યાર પઢી માતા પિતાએ, આઠ કન્યાઈના પિતા  
 ડોને કહ્યું કે, અમારો પુત્ર વૈરાગ્યવાન થયો છે, માટે તમારે દીકરીયો પરણા  
 વવાની મરજી હોય તો જલે પરણાવો. પણ તે કન્યાઈનો ત્યાગ કરીને જો  
 દીકા લે, તો અમારો દોષ કહાડશો નહી. તે સાંજલી સર્વ શેઠિયા કહેવા  
 લાગ્યા કે, અમે નહી પરણાવીએ. પણ તે શેઠિયાઈની દીકરીડાઈ કહ્યું કે,  
 અમે તો જંબુકુમારનેજ પરણીશું, પણ બીજાને પરણવાનો ત્યાગ છે. ત્યારે શેઠિ  
 યાંડાઈ પોતાની પુત્રીડાઈને કહ્યું કે, એતો દીકા લેશે. તોપણ દીકરીયોએ કહ્યું  
 કે, એ દીકા લે તો જલે લ્યો, પણ અમે તો એનેજ પરણીશું. પઢી તે એક રા-  
 ત્રીમાં આઠે કન્યા પરણ્યા, અને રાત્રિયે સઘ્યા ઉપર બેસીને સર્વ સ્ત્રીયોને કહ્યું



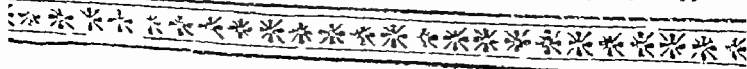
के, हुं तो प्रजाते दीक्षा लेइश. केम के, आ संसार सर्व अनित्य ठे, कोइ को-  
 इनी साथे आवतार नथी. त्यारे स्त्रीउए कह्युं के, हे स्वामिन् ! तमे हमणां  
 दीक्षा लेशो नही, हमणां तो जे ससारनुं सुख मढ्युं ठे, ते सारी रीते जोग-  
 वीने पढी दीक्षा लेजो, नहि तो कर्षणीना न्याये पश्चात्ताप करशो. जेम कोइ  
 मारवाड देशनो कर्षणी, पोताने घेर घजं वावीने पढी मेवाडमां पोताने सा-  
 सरे गयो, त्यां तेनी सासुए सारा रोटला करीने शालमां मूक्या. उपरथी शे-  
 लडी मूकी. ते शेलडी कर्षणीने घणी सारी स्वादिष्ट लागी. पढी वयारे पो-  
 ताना सालाने पूठयुं के, आ शेलडी तमने क्यांथी मळी ? एटले तनारे घेर  
 क्यांथी आवी ? त्यारे सालाए कह्युं के, ए अमारा घरमां नीपजे ठे. वनेवीए  
 पूठयुं. ते केवी रीते निपजे ठे ? त्यारे सालाए शेलडी वाचवानो विधि देखा-  
 ड्यो. पढी कर्षणीए जाण्युं के, महारे घर पण हुं वावीश. एम निर्धार करी  
 घेर आवीने प्रथम जे घजंनुं खेत्र वाव्युं हतुं, तेने उखेडी नांखवा लाग्यो.  
 त्यारे लोकोए कह्युं के, आ तुं शुं करे ठे ? तेणे कह्युं के, हुं एमां शेलडी वा-



वीश. त्वारे लोको कहवा लाग्या के, आ देशमां पाणी नशी, माटे शेलडी  
 थशे नही. तेम ठतां जो तेने शेलडीज वाववानी इच्छा होय तो, एक-  
 वार जे आ घउंनी खेती करेली ठे ते कपावी ले, पठी शेलडी बनावजे. एवुं  
 लोकोनुं कहेंवु तेणे मान्युं नही, अने शेलडी वावी, ते थोडी उगी, एटलामां  
 कूवानुं पाणी खूटी पड्युं, तेथी जे, उगेली शेलडी हती ते पण सुकाइ गइ.  
 त्वारे पश्चात्ताप करवा लाग्यो. तेम हे स्वामिन् ! तमे पण ठतुं सुख मूकीने  
 वीजा नवा सुखनी चाहना करो ठो तो पठी पस्ताशो !! एवी स्त्रीयोनी वाणी  
 सांजली जबूकुमाररे कह्युं के, पूर्वोक्त दृष्टांते पश्चात्ताप नही करूं. परंतु जो नही  
 समजशी तो तमेज पस्तावा करशो. हुं तो ललितांगकुमारनी पेठे तमारा  
 फदमां नही पडुं तेनी कथा कहुं तु ते सांजलो. एक नगरमां एक शेतनी  
 पुत्र ललितांग कुमार, घुवे नामे, महारूपयुत पुत्र, हुतो, तेने एक दिवसे ते  
 नगरनां राजानी रूपवती नामा राणी ठे, तेणीये दीगो. त्वारे एकांते बोला  
 वीने तेनी साथे संसार संबंधी भोगविलास करवा लागी. एटलामां राजा



પણ ત્યાં આઠવ્યો. ત્યારે ત્રયઘાંત થઈને, રાણીએ તે લલિતાંગ કુમારને, સ્વા-  
લમાં લેતાં રહ્યો. અને વિચાર્યું કે, પત્ની કહાડીશ. હવે રાણીતો રાજાની સાથે  
રમવા લાગી ગઈ, અને લલિતાંગ સ્વાલમાં ચૂંચે મરતો કોઈ અમ્ય આવીને  
પૂતવાડો નાંચે તે સ્વાય, અને પૂતનું પાણી પડે તે પીએ. એવી રીતે ચાર મ-  
હિના પર્વત સ્વાલમાં પડી રહ્યો. ફર્યાદ કોઈ ઠ મહિના સૂધી પડી રહ્યો એમ  
પણ કહે છે. “ તત્ત્વ કેવલી ગમ્ય ” ત્યાર પછી લલિતાંગના માબાપે ઘણેય  
જોયો, પણ જલ્દી નહીં, તેથી શોક કરવાં લેતાં. એટલામાં વર્ષાદ આઠવ્યો  
તેથી સ્વાલમાં પાણી ઝરાણું, તે પાણી કહાડવા સારુ સ્વાલ ઉઘાડી, તે સ્વાલના  
પાણીની સાથે લલિતાંગ થળ તળાતો તળાતો નગરની મહોટી સ્વાલમાં જઈ  
પડ્યો. તેને લોકોએ દેખીને તેના માતા પિતાને જઈ કહ્યું. માતા પિતા જઈ  
સ્વાલમાંથી કહાડી ઘેર લઈ ગયા, ત્યાં મૂર્છા સ્વાદને પડી રહ્યો. શરીર પીંછું  
પડી ગયું, હાડકાં નીકળી આઠવ્યાં, માતા પિતાએ ઘણા પ્રકારના તૈલાદિક  
મસલી જાગતો કર્યો, ત્યારે કાંઈક સાવચેત ગયો પત્ની ઔષધોપચાર કરતાં



करतां घणा दिवसे तेनुं शरीर सारुं थयुं, त्वारे वली कपडां प्रमुख पहेरीने  
 बजारमां फरदा निकळ्यो. तेने राणीये देखीने बोलाव्यो. ते बोळ्यो के, हवे  
 हुं तमारा फंटमां पडुं नही. ॥ इति ॥ ललिततांग कथा ॥ एवी रीते आठे स्त्री  
 योए जुदी जुदी आठ कथानु संसारना सुखनो त्याग न करवो, ते आश्र-  
 यथी जंबूकुमारने कही, अने जंबूकुमारे पण फरी संसारनी असारता बता-  
 वनारी जुदी जुदी आठ कथानु आठे स्त्रीयेने कही. ते कथानु इहां ग्रंथ  
 बधवाना त्रयथी लखी नथी. जो जाणवानी मरजी होय तो श्री जंबूचरि-  
 त्रमां जोइ लेज्यो. त्वारे स्त्रीयो प्रतिबोध पामी. एवामां एक प्रजवो नामे  
 चोर पांचसें चोरने साथे बेइने, जंबूकुमारना घरमां आव्यो. तेणे सर्वेने वि-  
 द्याना बलथी अवस्वापिनी निद्रा मूकी, तेथी सर्वेने निद्रा आवी गइ; परंतु  
 जंबूकुमारने निद्रा न आवी. पठी ताळां उघडवानी विद्याथी जंडार उघाडीने,  
 नद्याणुंक्रोड सोना महेरोनी गांठडियो बांधी, तेने लेइने चालवा मांड्या, एट-  
 लासां जंबूकुमारने, यद्यपि द्रव्य उपर मूर्छा तो बिलकुल नथी, तोपण एवो

વિચાર આવ્યો કે, મહારે તો પ્રજાતે દીક્ષા લેવી છે, અને આ ચોર લોકો  
 જો દ્રવ્ય લેઈ જશે, તો લોક કહેશે કે, જુલ જાણે! એનું ધન સર્વ ચોર  
 લોકો લેઈ ગયા, તેથી એ માથું મુંઝવે છે. એવી રીતે ધર્મની નિંદા થશે, તે  
 વાત સારી નહીં. એવું ચિંતવીને નવકાર ગણવા લાગ્યા, તેથી પાંચસેં ચોરોના  
 પગ સ્થંજાઈ ગયા. ત્યારે પ્રજાવાને વિચાર થયો કે, આતે શું થયું! ત્યારે જો  
 વા લાગ્યો તો જંબૂકુમારને જાગતા દીઠા. ત્યારે પ્રજાવે જાણ્યું કે, એની પાસે  
 કોઈ મહા જોરાવર વિદ્યા છે એવું જાણીને જંબૂકુમારને કહ્યું કે, મહારી વિ  
 ધ્યા તમે લ્યો, અને તમારી વિદ્યા મને આપો. ત્યારે જંબૂકુમારે કહ્યું કે, મહા  
 રી પાસે કોઈ પણ વિદ્યા નથી. વલી બીજી વિદ્યા મહારે જોઈતી પણ નથી.  
 મહારે તો માત્ર નવકાર મંત્રનો આધાર છે. એવો ધર્મોપદેશ દીધો. ત્યારે પ્ર  
 જાવે કહ્યું કે, આ નવી પરણેલી સ્ત્રીઓનાં ત્યાગ કરીને તું દીક્ષા શા વાસ્તે  
 લે છે? સંસારનાં સુખ જોગવીને પઠી દીક્ષા લેજે. તેને જંબૂકુમારે કહ્યું કે, હે  
 પ્રજાવા! સંસારમાં સુખ કેજ ક્યાં? કે જેને હું જોગવું. સંસારનું સુખ તો મધુ-

વિંદુઆ સમાન છે, તેની લાલચે જીવ સંસારમાં રળે છે. જેમ કોઈ એક 'પુ  
 રુપ શૂલથી ગજહ ૧અટવીમાં જઈ પહોંચે, તેની પછવાડે એક ૨હાથી લોહ્યો,  
 ત્યારે તે હાથીના ચયથી નાસતો ચાગતો, એક વડની ધાખામાં જઈ લટકી  
 રતો. હવે તે શાખાની નીચે એક ૫કૂવો છે, તેમાં ચ્યાર ૬સર્પ પોતાનું મોંડું ફા  
 ડીને બેઠા છે, તથા એક ૭અજગર પણ મોંડું ફાડીને બેઠો છે, તથા તે વડના  
 શડને હાથા ધુણવી રહ્યો છે, તથા જે શાખામાં તે પુરુષ લટકે છે, તે શાખાને  
 એક ૮કાલો અને વીજો ૯ધોલો એવા બે હંદરો કાપી રહ્યા છે. વલી તેની ઉપર  
 એક મધમાર્ણીનો મધપુડો છે, તેની ૧૦મદિકાનું હડી હડીને તે પુરુષના શ  
 રીરને ચટકા મારી રહેલી છે. એટલામાં તે મધપુડામાંથી મધનું એક ૧૧ટીપું  
 ટલવ્યું, તે પેલા પુરુષની જીંજને જઈ લાગ્યું, ત્યારે તે પુરુષે ઊંચું જોવા માંડ્યું

? જીવ ૧ સમારુપ અટવી ૨ કાલરુપ હાથી ૩ અગ્નિરુપ શાખો ૪ અગ્નિરુપ  
 કૂવો ૫ ચ્યાર કપાયરુપ સર્પ ૬ કરકરુપ અજગર ૭ રાથી. ૮ દિવસ એરુપ ૯ હંદરો  
 ૧૦ સર્વ કુટુબરુપ મદિકાનું ૧૧ વિષયમુલરુપ મધનું ટીપું

तो तेणे दीतुं के. मधपुढामांथी ए मधुविंदु पडे ठे; एहुं जाखीने ते टोपिनी  
 नीचे मद्दोडु उघाडु राखीने लटक्यो, अने टोपाना स्वादमां मग्न थयो थको  
 पोताना उपर पूर्वोक्त अनेक जातनां दुःख पड्यां ठे ते सर्वे झूली गयो. एट-  
 लामां एक ? विद्याधर आवीने कहेवा लाग्यो के, हे पुरुष ! त्हाहं दुःख दे-  
 खीने मने दया आवे ठे; माटे आव्य ! महारा ? विमानमां बेशी जा. हुं तने  
 दुःखमांथी काढवा वांतु तु. त्यारे ते पुरुष बोड्यो. हे विद्याधर ! आ एक टीं  
 पु मधनुं महारा मुखमा आववा द्यो, पठी हुं आपनी साथे विमानमां बेशी  
 चातुं, एस एक टीपु आव्युं. वली पण कळुं के, आ धीजु टीपुं आवे तो चा  
 तुं. ए रीते एकैक टोपाना स्वादमां लोचाणो थको ते चिकट स्थानने ठोडे  
 नही, त्यारे विद्याधरे जाण्युं के, एतो एवोज मूर्ख ठे, लोची ठे, ए कांइ दुःख  
 मांथी निकलशे नही एहुं जाणी तेने त्यांज मूकी विद्याधर चाड्यो गयो.  
 तेम हे प्रजवा ! आ अवसर चूक्या तो फरी ससारमां पड्या, ने मनुष्य अत्र

તાર મલવો મહા હુલ્લજ છે. એવાં વચન સાંજલીને પ્રગ્નવો ચોર પણ પ્રતિબોધ  
 પામ્યો. અને બોલ્યો કે, હે જંબૂ ! હું પણ તહારી સાથે દિક્કા લેઇશ. પત્ની જંબૂ  
 કુમારે પોતાના માતા પિતાને પ્રતિબોધ દીધો, તથા આઠ કન્યાહણ વલી પોત  
 પોતાના માતા પિતાને પ્રતિબોધ દીધો, તથા પ્રગ્નવે પણ પાંચસેં ચોરોને પ્રતિબોધ  
 દીધો. એમ સર્વ મલી પ્રગ્નવે નવાણુંકોહ સોનૈયા ધર્મદેત્રોમાં ચરચી નાંચીને  
 ઉત્તમ ઉત્સવસહિત પાંચસેં ને સત્તાવીશ જનોની સાથે, શ્રી જંબૂકુમારે શ્રી  
 સુધર્મસ્વામી પાસે દિક્કા લીધી. એ રીતે લક્ષ્મી અને ત્રિષયનાં સુખ ત્યાગ ક  
 રવા આશ્રી, જંબૂકુમારનું દૃષ્ટાંત કહ્યું. આ મધુર્બિહુઆના દૃષ્ટાંતનો સિદ્ધાંત  
 એટલે ઉપનય ઘણો પ્રસિદ્ધ છે, તોપણ કિંચિત્ ટીકા કરીને દેલાહ્યો છે.

યથા સધ્યાયા શકુનાના

સંગમઃ યથા પથિ ચ પથિકાનાં

જેહ સંજોએ સજેણા । ણ સર્ગમો જેહ પહે ઐ પહિઝ્યાણ ॥

સ્વજનાના સંયોગઃ તથૈવ કુણન્નગુરઃ જીવ

સયયાણં સંજોગો । તહેવં ચાણન્નગુરો જીવં ॥ ૩૮ ॥

અર્થ -હે આસ્મન્ ! (જહ કે૦) જેમ (સંજાએ કે૦) સંધ્યાકાલને વિષે (સહ્યાણ કે૦) પદ્ધિયોનો (સંગમો કે૦) સંગમ થાય છે. (અ કે૦) વહી (જ હ કે૦) જેમ (પહે કે૦) માર્ગને વિષે (પદ્ધિઆણ કે૦) માર્ગે જનાર લોકોનો સમાગમ થાય છે, ઇટલે માર્ગમાં જનાર લોકોનો સમાગમ તથા પદ્ધિયોનો સમાગમ જેમ થોમ્ના કાલનો છે, (તહેવ કે૦) તેમજ (જીવ કે૦) હે જીવ ! (સય ણાણ કે૦) સ્વજનનો (સંજોગો કે૦) સંયોગ જે તે (સ્વણચંતુરો કે૦) દ્વણચંતુર છે. ઇટલે દ્વણમાં નાશ પામવાના સ્વભાવવાલો છે. ॥ ૩૯ ॥

પ્રાવાર્થ.-જેમ સંધ્યાસમયે અનેક પ્રકારનાં પદ્ધિયો ચ્યારે દિશા તર ફથી આવીને એકઠાં મલે છે, અને પ્રાતઃકાલે તેજ પદ્ધિયો પોત પોતાના કર્મને અનુસરીને ચારે દિશા તરફ ઊમી જાય છે, તેમ આ સંસારને વિષે અનેક પ્રકારના જીવો ચારે ગતિમાંથી આવીને, આ મનુષ્યજન્મમાં એકઠા થયા છે. અને તેજ જીવો, પોતાનું આયુષ્ય પૂર્ણ કરીને, પાઠા કર્માનુસારે ચારે ગતિમાં જતા રહે છે. તથા જેમ માર્ગને વિષે, કોઈ કિયે ગામથી, કોઈ



તાર મલ્લવો મહા હુલ્લેજ છે. એવાં વચન સાંજલીને પ્રજ્ઞવો ચોર પણ પ્રતિબોધ પામ્યો. અને બોલ્યો કે, હે જંબૂ ! હું પણ લહારી સાથે દિક્ષા લેશ. થલી જંબૂ કુમારે પોતાના માતા પિતાને પ્રતિબોધ દીધો, તથા આઠ કન્યાબ્રાણ વલી પોત પોતાના માતા પિતાને પ્રતિબોધ દીધો, તથા પ્રજ્ઞવે પણ પાંચસેં ચોરોને પ્રતિબોધ દીધો. એમ સર્વ મલી પ્રજ્ઞાતે નવાણુંકોડ સોનૈયા ધર્મદેવોમાં ચરચી નાંચીને ઉત્તમ ઉત્સવસહિત પાંચસેં ને સત્તાવીશ જનોની સાથે, શ્રી જંબૂકુમારે શ્રી સુધર્મસ્વામી પાસે દિક્ષા લીધી. એ રીતે લક્ષ્મી અને ત્રિવિધનાં સુખ ત્યાગ કરવા આશ્રી, જંબૂકુમારનું દૃષ્ટાંત કહ્યું. આ મધુવિંદુઆના દૃષ્ટાંતનો સિદ્ધાંત એટલે ઉપનય ઘણો પ્રસિદ્ધ છે, તોપણ કિંચિત્ ટીકા કરીને દેખાડ્યો છે.

યથા સંન્યાયા શકુનાના સંગમઃ યથા પથિ ચ પથિકાના

જૈહ સંજોએ સન્જણા । ણ સંગમો જૈહ પહે ઐ પહિઆણં ॥

સ્વજનાના સંયોગઃ તથૈવ ક્ષણંગુરઃ જીવ

સયયૈયાણં સંજોગો । તહેવૈ સ્વણંગુરો જીવં ॥ ૩૯ ॥

અર્થ. -હે આરમ્ ! (જહ કે૦) જેમ (સંજાએ કે૦) સંધ્યાકાલને વિષે (સંજાણ કે૦) પદ્ધિયોનો (સંગમો કે૦) સંગમ થાય છે. (અ કે૦) વલી (જ હ કે૦) જેમ (પહે કે૦) માર્ગને વિષે (પદ્ધિયાણં કે૦) માર્ગે જનાર લોકોનો સમાગમ થાય છે, એટલે માર્ગમાં જનાર લોકોનો સમાગમ તથા પદ્ધિયોનો સમાગમ જેમ થોડા કાલનો છે, (તહેવ કે૦) તેમજ (જીવ કે૦) હે જીવ ! (સય ણાણં કે૦) સ્વજનનો (સંજોગો કે૦) સંયોગ જે તે (સ્વણંગુરો કે૦) દ્વણંગુર છે. એટલે દ્વણમાં નાશ પામવાના સ્વચ્છાવવાલો છે. ॥ ૩૬ ॥

જાવાર્થ. -જેમ સંધ્યાસમયે અનેક પ્રકારનાં પદ્ધિયો ચ્યારે દિશા તર ફરતી આવીને એકઠાં મલે છે, અને પ્રાતઃકાલે તેજ પદ્ધિયો પોત પોતાના કર્મને અનુસરીને ચારે દિશા તરફ ભૂમી જાય છે, તેમ આ સંસારને ત્રિષે અનેક પ્રકારના જીવો ચારે ગતિમાંથી આવીને, આ મનુષ્યજન્મમાં એકઠા થયા છે. અને તેજ જીવો, પોતાનું આયુષ્ય પૂર્ણ કરીને, પાઠા કર્માનુસારે ચારે ગતિમાં જતા રહે છે. તથા જેમ માર્ગને વિષે, કોઈ કિયે ગામથી, કોઈ

किये गमथी आवीने जेगा थाय ठे, पढी त्यां थोडीचार् विश्राम करीने, ए  
 सले जातुं खाइने पाठा सर्वे पोत पोताना. योग्य स्थानक प्रत्ये जता रहे ठे,  
 पण तेज एक ठेकाणे बेसी रहेता नथी; तेम आ संसारो जीव पण, कोइ  
 कयि गतिमांथी, कोइ कयि गतिमांथी आवीने एकठा थाय ठे. त्यां पोत  
 पोताना कर्मानुसारें सुख दुःख जोगवीने, पढी पाठा पोत. पोताने योग्य ग  
 तिमां जता रहे ठे. पण कोइ कोइना जाळ्या रहेता नथी. वली जेम चारे दि  
 शाएशी आवेला मनुष्योनां माम जूदां जूदां ठे, तेमां चारे गतिमांथी आ  
 वेला अने एल्ल घरमां रहेला एवा जीवोनां नाम पण जूदां जूदां कढ्यां  
 ठे. तेमां कोइ माता कहेवाय ठे, कोइ पिता, कोइ जार्या, कोइ जाइ, कोइ  
 पुत्र, कोइ पुत्री, इत्यादि कढपनाए करीने नाम ठराव्यां ठे. तेमां तुं म  
 होटो मोह धारण करे ठे, अने तेने सुखे सुखी, अने तेने दुःखे दुःखी थाय  
 ठे. परंतु हे मूढ जीव ! तुं एटलुं विचारतो नथी के, आ जूठा संबंधने साचो  
 संबंध मानीने शुं करवा हेरान थळ तुं ? माटे हे जीव ! एवा जूठा संबंधने

जूठो मालीने, तेना उपरथी मोह उतारीने, आत्म साधन करवाने विष  
उद्यमवंत था' ॥ ३० ॥

॥ उपजातिवृत्तम् ॥

निशाचिरामे जागरितः सन् परिजावयामि गृहे प्रयास किं अहं स्वपिपि

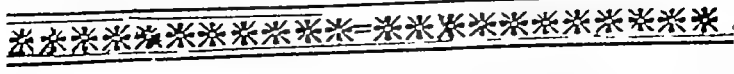
निसाचिरामे परिजावयामि । गेहं पलिते किं ५६ सुयामि ॥

दह्यतं ३ आत्मान उपेक्षे यत् धर्मगर्हनाः दिवसान् गमयामि तत्  
मृच्छन्ते ३ अप्पाणि सु वर्य्ययामि । जं धम्मरहिणु दिअह्मा गमामि ॥ ३९ ॥  
अर्थ—हे जीव ! तने एवो विचार केम नयी आवलो के, हुं (निसाचिरा  
मे के०) रात्रि तिरास पामे सते एटले पावली चार घडी रात्री रहे सते जा  
गीने (परिजावयामि के०) आवो विचार करुं के (जं के०) जे हुं (धम्मरहिणु  
के०) धर्म रहित थयो सतो (दिअह्मा के०) दिवसाने (गमामि के०) फोकट  
केम गमावुं तु !! अने वली (गेहे के०) शरीररूप घर (पलिते के०) चलवा  
माने सते (अहं के०) हुं (किं के०) ब्या माटे (सुयामी के०) सूइ रहुं तु ! अने



(મુક્તં કેળ) દાઝતા ષ્ટલે શરીરરૂપ ઘરની સાથે બલી મરતા ઇવા (અપ્પાણ કેળ) આત્માની (હવકયામિ કેળ) ઉપેક્ષા કેમ કરું !!! અર્થાત્ દેહની સાથે રહેલા બલતા આત્માની હું રક્ષા કેમ નથી કરતો !! ઇત્યાદિ આત્મજાવના તું કેમ જાવતો નથી ? ॥ ૩૯ ॥

જાવાર્થ.—શાસ્ત્રને વિષે સર્વ હત્યાલ કરતાં આત્મહત્યા મહોટી મળી છે. ષ્ટલે જાણી જોઈને આત્માનું બગાડું, અર્થાત્ હતી સામગ્રી ઇ પણ આત્મ સાધન ન કરું, અને રાત્રિ દિવસ દેહાદિક પરજાવમાં જ રહ્યું પછ્યું રહેવું; તે શું આત્માની ઘાત કરી ન કહેવાય ? અર્થાત્ આત્મહત્યાજ કહેવાય !! માટે બધો રાત્રિ દિવસતો સંસારના વેગમાં ચઢી જતાં કાંઈ પણ વિચાર ન આવ્યો, પણ પાતલી ચ્યાર ઘમ્તી રાત્રે ઊઠીને, જરા નિર્મલ ચિત્તવાલો થઈને, બીજા બધા વિચાર રહેવા દેઈને, હે આત્મન્ ! તું તહારા આત્માનો વિચાર કર. ઇહાં પાતલી ચ્યાર ઘમ્તી રાત્રે ઊઠીને વિચાર કરવાનું મંથકાર લેલે છે, તેનો અગ્નિપ્રાય ઇ છે કે, નેમ સ્ત્રીયો ઘંટીયે દલવા મારે છે, પત્ની દલતાં વ



સતાં ઇટલે ફેરવતાં ફેરવતાં તે ઘંટીને એવા વેગમાં લાવે છે કે, તે વલ્લે જો  
 ઘંટી ફેરવવી મૂકી દે, તોપણ વેગના જોરથી તે ફેરવ્યા વિના પાંચ સાત ઓ  
 ટા ફરી જાય છે. તેમ આ જીવ પણ બધો દિવસ સંસારના કામનો એવો વેગ  
 લગાડે છે કે, તે રાત્રે લાંબો થઈને સૂઈ છે, તો પણ તે કામનાં સ્વપ્ન આવે જાય  
 છે. તે સ્વપ્ન, દિવસે કરેલા કામના હચરકા છે. તે હચરકા ઘણું કરીને પાઠલી  
 રાત્રે શાંત પડે છે; માટે તે અવસર શુદ્ધ ધ્યાન કરવાનો શાસ્ત્રકોરે જણાવ્યો  
 છે. માટે તું એવો વિચાર કલ્પ કે, આ બધા મનુષ્યજવના અમૂલ્ય દિવસો  
 ધર્મ વિના ફોગટ કેમ ગમાવે છે? અને આ મહારું શરીર પણ જરારૂપ અગ્નિ  
 ની જાલવડે બલવા માંડ્યું છે, અને તેની સાથે રહેલો જે આત્મા, તે પણ વ-  
 લવા માંડ્યો છે, તો તે આત્માને તું કેમ બલવા દે છે? પરંતુ આત્મજ્ઞાનવડે  
 દેહથકી આત્માને જૂદો સમજીને તું દેહના જાત્રે જે જડ, ડુઃખ અને મિ-  
 થ્યાજાત્રે તેને દેહને વિષેજ સમજ. અને આત્માના જાત્રે જે સત્, ચિત્ અને  
 આનંદરૂપ ઇટલે સચ્ચિદાનંદરૂપ તેને તું આત્મજાત્રે સમજ. ઇટલે જે દેહ છે

તે સહી જાય, પહી જાય, યાવત્ વિધ્વંસ થઈ જાય તેવો છે. અને જે આરતી  
 છે તે તેથી ઊલટો છે. ઇંટલે સહી જાય તેવો, પહી જાય તેવો, યાવત્ વિધ્વંસ  
 થઈ જાય તેવો નથી. એવી રીતે આત્માનું અને દેહનું સ્વરૂપ જૂઠું સમજીને  
 તેં જે દેહને વિષે મિથ્યા અહંપણું માન્યું છે, તે તથા દેહ સંબંધી પદાર્થોને  
 વિષે મિથ્યા મયસ્ય માનેલો છે, તેને છોટો જાણીને તે બેનો ત્યાગ કરવાને વિષે  
 પ્રયત્નંત થા. એ ઉપદેશ.

॥ અનુદુર્ગ્ વૃક્તમ્ ॥

ચાયા વ્રજતે રજની

ન સા, પ્રતિનિવર્તતે

જાજા વચ્ચઈ રયણી । ન સૌ પમ્નિનિયત્તડ ॥

અર્થમ્ કર્ત્વા જંતોઃ

અફનાઃ યાતિ રાત્રયઃ

અહમ્મં કુર્ણમાણસ્મ ॥ અહંલા જંતિ રાઈલ ॥૪૦॥

અર્થ.—હે આત્મન્ ! (જાજા કેળ) જે જે (રયણી કેળ) રાત્રી (વચ્ચઈ કેળ)  
 જાય છે, (સા કેળ) તે તે (પહિનિયત્તડ કેળ) પાઠી આવતી (ન-કેળ) નથી.

આ જરૂરી એ દિવસ ગ્રહણ નથી કર્યો, તોપણ હપલક્ષણથી ગ્રહણ કરવો  
 એટલે ગયા દિવસ પણ પાઠા આવતા નથી. કેમકે (અહમ્મં કેળ) અધર્મને  
 (કુળમાણસ કેળ) કરતો એવો જે તું, તે તહારી (રાહુ કેળ) રાત્રીયો જે તે  
 (અહતા કેળ) અફલ, એટલે નિષ્ફલ (જંતિ કેળ) જાય છે. અર્થાત્ અધર્મે ક-  
 રીને તહારા મનુષ્યજર્વના રાત્રી દિવસ વ્યર્થ જાય છે. ॥ ૪૦ ॥

વાક્યાર્થ — આ જીવનો જેટલો વખત ધર્મસાધન કરવામાં જાય છે, તેટ-  
 લોજ વખત જ્ઞાની પુરુષોએ સફલ ગણ્યો છે, અને વાકીનો રાત્રી દિવસનો જે  
 કાલ એટલે ધર્મસાધન વિનાનો જે કાલ, તે પશુની પેઠે નિષ્ફલ જાય છે. કે  
 સકે, પશુને વિષે આહાર, મિદ્રા, જય અને મૈથુન વિગેરે જેવી રીતે છે, તેવીજ  
 રીતે તહારે વિષે પણ છે. માટે તહારો જન્મારો પણ ધર્મસાધન વિનાનો પશુ  
 જેવો સમજવો.

યરય આસ્તિ, મૃત્યુના સર્ણ્યં यस્ય ચ અસ્તિ પલાયન મૃત્યોઃ સકાશાવ  
 જર્ણસ ઽહિં મૃચ્ચેણા સર્કં । જર્ણસ ઽહિં પદ્મોઽયણં ॥



यो जानाति न परिष्यामि केवलवाक्यात् सः निश्चये काङ्क्षति श्वःधर्मः स्यादिति नान्यैः कार्ये  
 जो जाँणे नै मरिस्सैमि ! सो हूँ कंखे सुँए सिया ॥४॥

अर्थ.—है जीव ! (जस्स के०) जे पुरुषने (मञ्जुणा के०) मृत्यु संगाथे (स  
 खं के०) मित्रता (अह्मि के०) ठे. (व के०) बली (जस्स के०) जे पुरुषने (पला  
 यणं के०) मृत्युथी नासी जतुं (अह्मि के०) ठे. बली (जो के०) जे पुरुष (जाणे  
 के०) एम जाणे ठे के, (मरिस्सामि के०) हुं मरीश (न के०) नही. (सो के०)  
 ते पुरुष (हुं के०) निश्च (सुए के०) श्वः एटले आवली काळे धर्मसाधन करी  
 श, ए प्रकारे (सिया के०) स्यात् एटले कदाचित् (कंखे के०) आकांक्षा करे.  
 एटले इहा करे, अर्थात् ते एवी इहा करे, ते प्रमाणे ठे. परंतु एवी रीते कोई  
 पुरुषने कोई दिवस पण थंशुं नथी के, महारे मृत्युनी साथे मित्रता ठे; मा-  
 टे महारे तो कदि पण मरतुं नही पड़े ! तथा कोई पुरुषने एम थतुं नथी  
 के, हुं बलवान हुं माटे मृत्युथी नाशीने बचीश. तथा कोईना मनमां एम  
 नथी थतुं के, हुं क्यारे पण नही मरुं, तो पण ते प्राणी धर्म संबंधी कार्यमां

शीघ्रता करवाने ठेकाणे आवती काले यशेज तो ! एवी रीते प्रमाद, केम करतो हशे !!! ॥ ४१ ॥

ज्ञावार्थ.—इहां अचूत उपमा अलंकारे करीने उपदेश करे ठे. एटले आवी वस्तु कोइ दिवस निपजी नधी, ते कदाचित् जो निपजे, तो ते आश्चर्यकारक कहेवाय. आ जीवना मनमां एम साथ ठे के, आजतो धर्मसाधन नही करीए, पण आवती काले करीशुं. पण केम जाएयुं के, तुं आवती काळ्य सूधी जीवीश ? माटे आवती काले जीववानुं तो कोण मनमां जाणे के, जेने मृत्युनी साथे खरी जाईवंधी होय, एटले ते मृत्युने पोतानी आज्ञामां राखी शकतो होय, तो ते पुरुष कदापि एम धारे के, आजनुं काढ्य करीशुं, तो ते युक्त ठे. तथा कोई बलवान् पुरुष, मृत्युना ऊपाटामां न आवतां, एवी कोई पर्वतनी गुफामां पेशी जाय के, ते मृत्युना हाथमांज न आवे ! जो एवो शक्ति वान् होय, तो ते पुरुष कदापि आज करवानुं काढ्य करीशुं, एम विचारे तो ने युक्त ठे. तथा कोई पुरुष कोइ केवलज्ञानी महाराजनी पासेथी जाएयुं होय

गो जानाति न मरिष्यामि केवलिकायात् मः निश्चये कांक्षति श्वः धर्मः स्यादिति नान्यैः कार्यै  
जो जाँणे न मरिस्सामि ! सो हूँ कंखे सुँए सिया ॥४॥

अर्थ.-है जीव ! (जस्स के०) जे पुरुषने (मञ्जुणा के०) मृत्यु संगाथे (स  
रकं के०) मित्रता (अच्छि के०) ठे. (व के०) बली (जस्स के०) जे पुरुषने (पला  
यणं के०) मृत्युथी नासी जवुं (अच्छि के०) ठे. बली (जो के०) जे पुरुष (जाणे  
के०) एम जाणे ठे के, (मरिस्सामि के०) हुं मरीश (न के०) नही. (सो के०)  
ते पुरुष (हुं के०) निश्च (सुए के०) श्वः एटले आवती काले धर्मसाधन करी  
श, ए प्रकारे (सिया के०) स्यात् एटले कदाचित् (कंखे के०) आकांक्षा करे.  
एटले इच्छा करे, अर्थात् ते एवी इच्छा करे, ते प्रमाणे ठे. परंतु एवी रीते कोई  
पुरुषने कोई दिवस पण थयुं नथी के, महारे मृत्युनो साथे मित्रता ठे; मा-  
टे महारे तो कदि पण मरबुं नही पड़े ! तथा कोई पुरुषने एम थयुं नथी  
के, हुं बलवान हुं माटे मृत्युथी नाशीने बचीश, तथा कोईना मनमां एम  
नथी थयुं के, हुं क्यारे पण नही मरुं, तो पण ते प्राणी धर्म संबंधी कार्यमां

શીઘ્રતા કરવાને ઠેકાણે આવતી કાલે થશેજ તો ! ઇતી રીતે પ્રમાદ, કેમ કરતો હશે !!! ॥ ૪૧ ॥

જાવાર્થ.—ઇહાં અચૂત ઉપમા અલંકારે કરીને ઉપદેશ કરે છે. ઇટલે આવી વસ્તુ કોઈ દિવસ નિપજી નથી, તે કદાચિત્ જો નિપજે, તો તે આશ્ચર્યકારક કહેવાય. આ જીવના મનમાં ઇમ શાંથ છે કે, આજતો ધર્મસાધન નહીં કરીએ, પણ આવતી કાલે કરીશું. પણ કેમ જાણ્યું કે, તું આવતી કાલ્ય સૂધી જીવીશ ? માટે આવતો કાલે જીવવાનું તો કોણ મનમાં જાણે કે, જેને મૃત્યુનો સાથે યરી જાઈબંધી હોય, ઇટલે તે મૃત્યુને પોતાની આજ્ઞામાં રાખી શકતો હોય, તો તે પુરુષ કદાપિ ઇમ ધારે કે, આજનું કાલ્ય કરીશું, તો તે યુક્ત છે. તથા કોઈં બલવાન્ પુરુષ, મૃત્યુના ઝપાટામાં ન આવતાં, ઇતી કોઈં પર્વતની ગુફામાં પેશી જાય કે, તે મૃત્યુના હાથમાંજ ન આવે ! જો ઇવો શક્તિ વાન્ હોય, તો તે પુરુષ કદાપિ આજ કરવાનું કાલ્ય કરીશું, ઇમ વિચારે તો ને યુક્ત છે. તથા કોઈં પુરુષે કોઈં કેવલજ્ઞાની મહારાજની પાસેથી જાણ્યું હોય

को, हु तो कोइ काले भरवानोज नथी, तो ते पुरुष कदाचित् एम धारे के, हुं  
 आज करवानुं काख्य करीश, तो ते पण युक्त ठे. परंतु उपर लखेली सर्व  
 बातो कोइ काले भई नथी, वर्तमान कालमां थती नथी, अने आगामी का-  
 लमां थशे पण नही. तोयपण एवी सिथ्या कटपना मनसां करीते, हे जडबु-  
 न्नि जीव ! तुं बीजा संसारना कामनो प्रमाद करवो ठोडी दंश्ने, फक्त धर्म  
 साधन करवामां केस प्रमाद करे ठे ? ॥ ४१ ॥

॥ आर्यावृत्तम् ॥

दमन सूत्रोच्छेद्य यथा कुर्वतस्तथा व्रजति निश्चये गत्रयः च दिवसाः च  
 दमकलिञ्चं करिता । वर्ञ्चति हुं राईव ध्रु दिवसा ये ॥

आयुः लघुकुर्वनः गताऽपि न पनः निवर्त्तते ।  
 आनुस संविद्धंता । गयां वि न पुणो नयेत्तंति ॥ ४२ ॥

अर्थ.—हे आत्मन् ! (दंडकलिञ्चं के०) दंड जेम सूत्रनी कलना (करिता  
 के०) करे ठे. एटले कोलिञ्चादिक नीच लोको फालका उपर चढेला सूत्रने

જેમ લાંબા દંડવડે કરીને ઉકેલે છે, અર્થાત્ લુગડું વણવાને માટે લાંબો તાળો  
 કરવાને ધાત્યજ લોકો ફાલકા ઉપર ચઢેલા સૂત્રને લાંબા દંડના લસરકાવડે  
 કરીને ઝપાટાબંધ ઉકેલે છે, તેમ (આઊસં કેળ) આઊલાને ( સંવિદ્યતા કેળ )  
 બુકેલતા એવા (રાશ્ત્ર કેળ) રાત્રીયો (ય કેળ) અને ( દિવસા કેળ ) દિવસો જે  
 તે (વચ્ચતિ કેળ) જાય છે. (ય કેળ) અને વલી (ગયાત્રિ કેળ) ગયા એવા જે દિ-  
 વસો તથા રાત્રીનું, તે (હુ કેળ) નિશ્ચે ( પુર્ણો કેળ ) દરીથી ( નિયત્તતિ કેળ )  
 પાઠા આવતાં ( ન કેળ નથી. ॥ ૪૨ ॥

ખાવાર્થ — એક કાલરૂપ ચંડાલ છે, તે દિવસ રાત્રીનું જનું આવતું તે રૂપ,  
 દંડના લસરકાવડે કરીને મનુષ્યના આઊત્તારૂપ સૂત્રના પિંડને શીઘ્રપણે ડ-  
 કેલે છે એટલે આઊલાને જલદી ઘટાડે છે. માટે હે આરાન્ । તે આઊલા-  
 માંથી ગયેલા રાત્રી દિવસ કદીપણ પાઠા આવતા નથી જેમ આ યત્ર યપા-  
 વીને પ્રસિદ્ધ થયાની તિથિ ચિક્રમ સન્નત્ ૧૯૪૭ નાં કાર્તિક શુદ્ધ ૫ ( જ્ઞાન  
 પાંચમ) ને સોમવાર હતો. હવે તે વર્ષની તેજ તિથિ, વાર, આશ્વા જન્માગમા

के, हु तु तो कोइ काले भएवानोज नथी, तो ते पुमष कदाचित् एम धारे के, हु  
 आजा करवानुं काख्य करीश, तो ते पण युक्त ठे. परंतु उपर लखेली सर्व  
 बातो कोइ काले नई नथी, वर्त्तमान कालमां यती नथी, अने आगामी का-  
 लमां थये पण नही. तोयपण एवी सिध्या कटपना मनमां करीने, हे जडबु-  
 ङ्ग जीव ! तु बीजा संसारना कामनो प्रमाद करवो ठोडी दंश्ने, फक्त धर्म  
 साधन करवामां केस प्रमाद करे ठे ? ॥ ४१ ॥

॥ आर्यावृत्तम् ॥

दमन सूत्रोच्छेदन् यथा कुर्वतस्तथा व्रजति निश्चये गवयः च दिवसाः च  
 दमकलिञ्चं करिष्ये । वर्च्चति हु राईव ये दिवसा ये ॥

आयुः लघुकुर्वनः

गताऽपि न पनः निवर्त्तते ।

आनुस संविद्धंता । गयानि न पूणो नियंतंति ॥ ४२ ॥

अर्थ.—हे आत्मन् ! (दंडकलिञ्चं के०) दंड जेम सूत्रनी कलना (करित्ता  
 के०) करे ठे. एटले कोलिञ्चादिक नीच लोको फालका उपर चढेला सूत्रने

(બેંડ કેળે) લેડ જાય હે. (તસ્સ કેળે) તે માણસને (તંમિ કેળે) તે (કાલંમિ કેળે) સમયને વિષે ઇટલે મરણની વલ્લે (માયા કેળે) માતા જે તે (વ કેળે) વલ્લી (પિયા કેળે) પિતા જે તે (વ કેળે) વલ્લી (જાયા કેળે) જાઈ જે તે (અંસહરા કેળે) અંશમાત્ર પણ ધારણ કરવામે, ઇટલે લગારમાત્ર પણ રક્ષણ કરવાને (ન જ-વંતિ કેળે) સમર્થ નથી થતાં. ॥ ૪૩ ॥

જાવાર્થ.—હે જીવ ગમે તેવો ધીરજવાલો મનુષ્ય હોય, તોપણ અંતકાલે મરણની ઘણી વેદનાથી તે માણસ મૃગ જેવો નિર્બલ થઈ જાય હે, ત્યારે તેને સિંહ રૂપ કાલ પકડીને લેઈ જાય હે. તે વલ્લે તે મનુષ્યનાં માતા, પિતા, જાઈ, ઇત્યાદિ કોઈ પણ લગારમાત્ર રાખવા સમર્થ થતાં નથી. ઇટલે ગમે તેટલા નુ-પાય કરે, તોપણ તેને ક્ષણમાત્ર રાખી શકતા નથી. ॥ ૪૩ ॥

॥ આર્યાવૃત્તમ્ ॥

જીવિતં      જલાર્ધિહુમમં      સંપત્તયઃ      તરંગલોક્તાઃ  
જીર્ઘં      જલર્વિહુસમં । સંપત્તીનુ તરંગલોક્તાનુ ॥



फरीशी आववानो नथी. तेम हे जवय जीवो ! आ गएला दिवस रात्री पण,  
तेनी पेठे पाठा आववाना नथी. एटले गया ते तो गयाज !! एवुं जाणीने  
आ धर्मकार्य तो काले करीशुं, एम नही करतां, ते धर्मध्यान प्रमादरहित  
पणे आज्ञा करवुं. ए उपदेश. ॥ ४३ ॥

॥ उपजातिवृत्तम् ॥

यथा इहलोकं सिंहः इव मृगं गृहीत्वा मृत्युः नरं नयति निश्चयेन अंतकाले  
जैहे हे सीहो वं मियं गहाय । मच्च नरं एड्डे हुं अंतकाले ॥

न तस्य माता च पिता च भ्राता काले तस्मिन् जीवितजाग्यारकाः ज्वंति  
मे तस्स माया वं पिया वं जाया । कालमि तंमिं सहारा ज्वंति ॥ ४३

अर्थः—(इह के०) आ लोकने विषे (जह के०) जेम (सीहो के०) सिंह जे  
ते (मयं के०) मृग जे तेने (व के०) जेम (व शब्दनो इव अर्थ जाणवो.) (ग-  
हाय के०) ग्रहण करीने. एटले पकडीने नाश करे हे, तेम (हु के०) निश्चे  
(मच्च के०) मृत्यु जे ते (नरं के०) मनुष्यने (अंतकाले के०) आयुष्य पुरु थये

(ળેદ કેળ) લેદ જાય છે. (તસ્સ કેળ) તે માણસને (તંમિ કેળ) તે (કાલંમિ કેળ) સમયને વિષે ઇટલે મરણની વખતે (માયા કેળ) માતા જે તે (વ કેળ) વલી (પિયા કેળ) પિતા જે તે (વ કેળ) વલી (જાયા કેળ) જાઈ જે તે (અંસહરા કેળ) અંશમાત્ર પણ ધારણ કરવાને, ઇટલે લગારમાત્ર પણ રક્ષણ કરવાને (ન જ-વંતિ કેળ) સમર્થ નથી થતાં. ॥ ૪૩ ॥

જાવાર્થ.—હે જીવ ગમે તેવો ધીરજવાલો મનુષ્ય હોય, તોપણ અંતકાલે મરણની ઘણી વેદનાથી તે માણસ મૃગ જેવો નિર્બલ થઈ જાય છે, ત્યારે તેને સિંહ રૂપ કાલ પકડીને લેઈ જાય છે. તે વખતે તે મનુષ્યનાં માતા, પિતા, જાઈ, દત્તાદિ કોઈ પણ લગારમાત્ર રાખવા સમર્થ થતાં નથી. ઇટલે ગમે તેટલા નુ-પાય કરે, તોપણ તેને ક્ષણમાત્ર રાખી શકતા નથી. ॥ ૪૩ ॥

॥ આર્યાવૃત્તમ્ ॥

જીવિતં      જલવિંદુસમં      સંપત્તયઃ      તરંગલોભાઃ  
જીર્ઞં      જલવિંદુસમં । સંપત્તીન તરંગલોભાન ॥

સ્વપ્નસમં ચ પ્રેમ યત્ જાનિષ્ય તત્તથા કુરુષ્ય

સુમિણૈયસમં ચૈ પ્રિયમં । જં જાણસુ તં કરિજ્ઞસુ ॥ ૪૪ ॥

અર્થ.-હે આત્મન્ ! ( જીઅં કેળ ) જીવતું ( જલવિંદુસમં કેળ ) જલવિંદુ જેતું છે. એટલે હાત્તમા અપ્રત્યાગ ઉપર રહેલા, જલના વિંદુસમાન ચંચલ છે. તથા ( સંપત્તિનું કેળ ) સંપત્તિયો જે તે ( તરંગલોલાનું કેળ ) મમુદ્રના તરંગ જેવી ચંચલ છે. એટલે એક એકાણેથી બીજે એકાણે શીઘ્ર જતી રહે તેવી છે. ( ચ કેળ ) વલી. ( પિસ્સ કેળ ) સ્ત્રીયાદિકનો પ્રેમ જે તે ( સુમિણયસમં કેળ ) સ્વપ્ન સમાન છે. એટલે ક્રાણમાં નાશ પામે તેવો છે. લે. કારણ માટે ( જં કેળ ) જો ( જાણસુ કેળ ) એ પ્રકારે સ્વરો રીતે, જો અંતઃકરણથી અસ્થિરપણું જાણતો હોય, તો ( કરિ-જ્ઞાસુ કેળ ) જાણ્યા પ્રમાણે કલ્પ. એટલે અપ્રમાદપણે ધર્મસાધન કર. ॥ ૪૪ ॥

પ્રાવાર્થ.-લોકમાં ચાલતું ઘણું પોપટિયું જ્ઞાન દેહીને ગ્રંથકાર બપદેશ કરે છે. હવે પોપટિયું જ્ઞાન એટલે શું ? જેમ કોઈ માણસે એક પોપટને જાણ-બુંદું કે, ત્રિહિ ( ત્રિલાહી ) આવે તો તરત બડી જતું, એવી રીતે શિશ્વબુંદું. ત્યાર

પઢી તે પોપટ પણ તે વાક્યનો વારંવાર અડ્યાસ કરીને, તે રીતે બોલવા લા-  
 ગ્યો. પરંતુ તે વિચારાને એમ-સ્વર નથી કે, વિદ્વિ તે શું ? અને હડી જવું તે  
 શું ? પઢી એક દિવસ તે પોપટ જેવો પાજરામાંથી નિકળ્યો, તેવોજ વિલાડીએ  
 જાણ્યો. તોયપણ તે પોપટ પૂર્વે શિખવેલા વાક્યને બોલે જતો હતો, તે વચ્ચેજ  
 તે પોપટની હોંકી મરડી નાંખી માટે હે નવ્ય જીવો ! કહો ! તે પોપટનું જ્ઞાન  
 કેવું કહેવાય ? તેમ આ સર્વે લોકો મૂલે એમ બોલે છે કે, જીવું, જલના વિંડુ  
 જેવું ચંચલ છે. એવું બોલે છે તોયપણ, જીવનાં માટે અનેક પ્રકારના ન કર-  
 વાના યોગ્ય એવા ઘણા ઉપાય કરે છે. અને વલી એમ બોલે છે કે, આ સંપ-  
 ત્તિયો પણ પાણીના તરંગની પેઠે અસ્થિર છે. પરંતુ તેજ સંપત્તિયોને રાખવાને  
 માટે, સન્માર્ગને વિષે વાપરવામાં ઘણુજ કુપણપણુ કરે છે, અને વલી એમ બોલે  
 છે કે, સ્ત્રીયાદિકનો જે પ્રેમ છે, તે સ્વપ્ન સમાન છે, એવી રીતે બોલે છે. પરંતુ  
 તે સ્ત્રીયાદિક પદાર્થોનો ઝ્યારે નાશ થાય છે, ત્યારે સ્ત્રી અતઃકરણથી લાંબે  
 રાગે પોંકો મૂકીને રુદન કરે છે. માટે હે નવ્યપ્રાણિયો ! તમે વિચારો કે, આ

ज्ञान केबुं कहीए? मोटे ग्रंथकार एम कहे ठे के, जो एम तमे जाणो ठो, ए-  
टले पूवें कहेली त्रण वस्तुने अतिशो जो चंचल जाणो ठो, तो पूवें कहेला  
पोपटिया ज्ञानने मूकीने, तमे खरा अंतःकरणथी अनुभव ज्ञान करो. एटले  
तमारा कक्षा प्रमाणे तमे वर्त्तो. अर्थात् ते खोटाने खोदुं जाणीने, अने एक  
जिनराजना धर्मने साचो जाणीने, तेने विषे उद्यम करो.

॥ रथोच्चत्तावृत्तम् ॥

संयारागश्च जलबुबुदश्च तदुपमे

जीविते च

जलबिंदुचंचले

संजरागजलबुबुदुवमे

। जीविं ए ये जलबिंदुचंचले ॥

यावने च नदीवेगसंनिजे

पापजीव

किं इदं न बुध्यमे

जुंघणे ये नद्वेगसंनिजे । पावर्जीव किं<sup>३</sup>मियं न बुध्से ॥४५॥

अर्थ.-(संजराग केण) संध्या समयनो रंग, तथा (जलबुबु केण) पाणीनो  
परपोटो. (उवमे केण) ए बेनी ठे उपमा ते जेने एबुं, (य केण) अने (जलबिंदु  
चंचले केण) हाजमा अग्रजाग उपर रहेला पाणीना बिंदु जेबुं चंचल एबुं,

(જીવિએ કેળ) જીવિત સતે (ય કેળ) વલી (નરેગસંનિર્જે કેળ) નવીના વેગને  
તુલ્ય એવું, (જુદ્ધને કેળ) યોવન સતે (પાવજીવ કેળ) હે પાવજીવ ! (ન લુપ્તસે  
કેળ) તુ નથી વોધ પામતો (દ્યં કેળ) એ તે (કિં કેળ) શુ !! એટલે એ તે કેટલું  
વધુ આશ્ચર્ય છે ! ! ॥ ૪૫ ॥

જાવાર્થ - આ સસારમા વધી આશાનું કરતાં જીવવાની આશા થાળી મ-  
હોટી છે. કેમકે, આ જીવને ડ્યારં ઢેલીવારે શ્વાસ ઉપડે છે, અને હવનાં આવે  
છે, તોપણ હજુ હું જીવીશ, હજુ હું જીવીશ, એવી આશા રહ્યા કરે છે; માટે  
કોઈ વિદ્વાન પુરુષનું આલું વચન છે કે -

જીર્ણેતે જીર્ણવયસઃ । પુત્રઃ કેશરદાત્રપિ ॥

જીવિતાશા ધનાશા ચ । કુમારીવ ત્રિવર્ણેતે ॥ ૧ ॥  
અર્થ - જીર્ણ થઈ છે અવસ્થા તે જેનો, એવા પુરુષના કેશ તથા ઢાંત જીર્ણ  
થાય છે. એટલે વૃદ્ધાવસ્થામાં માથાના કેશ ધોલા થાય છે. એટલું જ નહિ પણ  
કેટલાક નાશ પણ પામે છે. અને ઢાંત પણ શિથિલ થાય છે. એટલું જ નહિ

પણ પહી જાય છે. ત્યારે પોતાનું જવાનીપણું દેલાડવાને માટે, મૂઠોમાં ડ્યારે  
 પલિયાં આવે છે, ત્યારે તેને ઘુંટાવી નાંખે છે. એમ કરતાં ડ્યારે વધારે ધોલાં  
 આવે છે, ત્યારે તેને ગલ્લેફ ચઢાવે છે. ઇટલે કાસારંગ વડે રંગે છે. તથા દાંત  
 પહી જાય છે, ત્યારે જવાનીપણું દેલાડવાને માટે જનાવરના હાડકાના બના-  
 વેલા દાંતની બત્રીશી મુલમાં ઘલાવે છે. એમ કરીને પરાણે પરાણે જવાનીપણું  
 લાવવા જાય છે; તોપણ જવાની પાઠી આવતી નથી. અને ન ગમતું ઇંબું વૃઝ-  
 પણું પ્રાપ્ત થાય છે, ત્યારે પણ જીવવાની આશા તથા ધનની આશા, કુમારી  
 કન્યાની પેઠે દિન દિન પ્રત્યે વૃદ્ધિ પામે છે. ઇટલે તેને કોઈ ડોસો કહીને બો-  
 લાવે, તો તે વચન માથું કાપ્યા જેવું લાગે છે. શાથી કે, એને જીવવાની આ-  
 શા ઘણી છે માટે. ઇટલાજ માટે મૂલ ગ્રંથકાર ઘણાં દૃષ્ટાંત આપી જીવિતનું  
 તથા જવાનીપણનું અતિશે અસ્થિરપણું દેલાડે છે. કે, સંઘ્યાકાલના લાલ,  
 લીલા, પીલા, ખજકાદાર રંગના જેવું જીવિત જણાય છે. પણ તે રંગ ઘડિ બે  
 ઘડિમાં નાશ પામે છે, ઇંબું જીવિત અસ્થિર છે. વલ્લી તેથી વધારે અસ્થિરપણું

દેખાડવાને માટે બીજું દૃષ્ટાંત કહ્યું છે. કે, પાણીના પરપોટા જેવું જીવિત અ-  
 સ્થિર છે, એટલે તે થોડીવારમાં નાશ પામે તેવું છે. તથા તેથી પણ ઢાઢના અ-  
 પ્રજાગ ઉપર રહેલું જલ, તેથી પણ થોડીવારમાં નાશ પામે છે, માટે તેના જેવું  
 જીવિત કહ્યું છે. તેમજ જવાનીપણું નદીના વેગ જેવું ચંચલ કહ્યું. એટલે ન-  
 દીનુ પાણી જે આપણે નજરે જોયુ, તેજ પાણી વિચારીને જોઈએ તો કેટલે ટેટે  
 જતુ રહ્યું અને આપણે તો જાણીએ બીએ કે, તેનું તેજ આ પાણી છે. તેમ કાળે  
 કાળે પલટાતું જવાનીપણું, તેને આપણે જાણીએ કે, તેનું તેજ છે; પરંતુ જે ગડ  
 કાલે હતુ, તે જવાનીપણું આજ નથી. બલી જવાની આવતાં પહેલા માવાપ  
 વિગેરે એમ જાણે છે કે, મહારો દીકરો જવાન થશે એટલે મહોટો થશે, એમ  
 સમજે છે, પરંતુ વાસ્તવિક રીતે વિચારીએ તો, તે દિવસે દિવસે નહાનો થાય  
 છે. કેમ કે, તેણે જેટલું આયુષ્ય બાંધ્યું છે, તેમાંથી તેટલો કાલ ડગો થયો.  
 એજ રીતના વિપરિત જ્ઞાનના વેગે ચઢી જવાની આ જીવ સમજતો નથી, માટે  
 અથકાર કહે છે કે, હે પાપજીવ! એટલે હે પરુપ થઈ ગયેલા પ્રાણિન! આ



પણ પહી જાય છે. ત્યારે પોતાનું જવાનીપણું દેખાડવાને માટે, મૂઠોમાં હ્યારે  
 પલ્લિયાં આવે છે, ત્યારે તેને યુંટાવી નાંખે છે. એમ કરતાં હ્યારે વધારે ધોલાં  
 આવે છે, ત્યારે તેને ગલ્લેફ ચઢાવે છે. એટલે કાલારંગ વડે રંગે છે. તથા દાંત  
 પહી જાય છે, ત્યારે જવાનીપણું દેખાડવાને માટે જનાવરના હાડકાના બના-  
 વેલા દાંતની બત્રીશી મુખમાં ઘસાવે છે. એમ કરીને પરાણે પરાણે જવાનીપણું  
 લાવવા જાય છે; તોપણ જવાની પાઠી આવતી નથી. અને ન ગમતું એવું વૃદ્ધ-  
 પણું પ્રાપ્ત થાય છે, ત્યારે પણ જીવવાની આશા તથા ધનની આશા, કુમારી  
 કન્યાની પેઠે દિન દિન પ્રત્યે વૃદ્ધિ પામે છે. એટલે તેને કોઈ હોસો કહીને બો-  
 લાવે, તો તે વચન માથું કાપ્યા જેવું લાગે છે. શાથી કે, એને જીવવાની આ-  
 શા ઘણી છે માટે. એટલાજ માટે મૂલ ગ્રંથકાર ઘણાં દૃષ્ટાંત આપી જીવિતનું  
 તથા જવાનીપણાનું અતિશે અસ્થિરપણું દેખાડે છે. કે, સંધ્યાકાલના લાલ,  
 લીલા, પીલા, જ્વજ્વલાર રંગના જેવું જીવિત જણાય છે. પણ તે રંગ ઘડિ બે  
 ઘડિમાં નાશ પામે છે, એવું જીવિત અસ્થિર છે. વલી તેથી વધારે અસ્થિરપણું

દેઘાહવાને માટે વીજું દૃષ્ટાંત કહ્યું છે. કે, પાણીના પરપોટા જેવું જીવિત અ-  
 સ્થિર છે, ઇટલે તે થોડીવારમાં નાશ પામે તેવું છે. તથા તેથી પણ હાજના અ-  
 પ્રત્યાગ ઉપર રહેલું જલ, તેથી પણ થોડીવારમાં નાશ પામે છે, માટે તેના જેવું  
 જીવિત કહ્યું છે. તેમજ જવાનીપણું નદીના વેગ જેવું ચંચલ કહ્યું. ઇટલે ન-  
 દીનુ પાણી જે આપણે નજરે જોયું, તેજ પાણી વિચારીને જોઈએ તો કેટલે ઘેટે  
 જતુ રહ્યું અને આપણે તો જાણીએ ઢીએ કે, તેનું તેજ આ પાણી છે. તેમ ક્રણે  
 ક્રણે પલટાતું જવાનીપણું, તેને આપણે જાણીએ કે, તેનું તેજ છે; પરંતુ જે ગદ  
 કાલે હતુ, તે જવાનીપણું આજ નથી. બલી જવાની આવતાં પહેલા માવાપ  
 વિગેરે એમ જાણે છે કે, મહારો દીકરો જવાન થશે ઇટલે મહોટો થશે, એમ  
 સમજે છે, પરંતુ વાસ્તવિક રીતે વિચારીએ તો, તે દિવસે દિવસે નહાનો થાય  
 છે. કેમ કે, તેણે જેટલું આયુષ્ય બાંધ્યું છે, તેમાંથી તેટલો કાલ ઇંગો થયો.  
 જ રીતના વિપરિત જ્ઞાનના વેગે ચઢી જવાની આ જીવ સમજતો નથી, માટે  
 કાર કહે છે કે, હે પાપજીવ ! ઇટલે છે ! પરૂપ થઈ ગયેલા પ્રાણિન ! આ

કહ્યું તેવું અસ્થિરપણું દેશીને પણ તું હજુ કેમ જુજતો નથી ! ॥ ૪૫ ॥

॥ આયાવૃત્તમ્ ॥

અન્યત્ર અન્યગતૌ મૃનાઃ

અન્યત્ર ગૌહિની

પરિજનોડપિ

અન્યત્ર

અન્નૈન્ન સુશ્રા અન્નૈન્ન ! ગૌહિણી પરિઅર્પણોડવિ અન્નૈન્ન ॥

સ્ત્રૈભ્યો વાગ્નરિવ કુટુંબં

પ્રોક્તિમં

હતકૃતાતેન

નૃઅબલિધ કર્મુવં । પરિક્તં હયકર્મયંતેણ ॥૪૬॥

અર્થ. — (હયકયંતેણ કેળ) નિંદા કરવા જોગ્ય એવા જે યમરાજ (માતું કર્મ) તેણે (કુરુવં કેળ) આગલ કહેશે એવા, સવં કુટુંબને (નૃઅબલિધ કેળ) જૂતને જે મ વલિદાન આપે, એટલે જેમ વાકલા લુટા લુટા ફેંકે, તેમ (સુશ્રા કેળ) પુત્ર પુત્રીયોને (અન્નૈન્ન કેળ) અન્ય ગતિને વિષે. તેમજ (ગૌહિણી કેળ) વદ્યજ છાત્રિને પણ (અન્નૈન્ન કેળ) અન્યગતિને વિષે. તેમજ (પરિઅર્પણોડવિ કેળ) પરિજનને. એટલે પરિવારને પણ (અન્નૈન્ન કેળ) અન્યગતિને વિષે (પરિક્તં કેળ) પહોંચાડ્યાલે. અર્થાત્ પુત્ર, પુત્રી, છાત્રી, અને પરિજનાદિક સર્વને જુદી જુદી ગતિમાં ફેંકી દીધાંલે.

નાનાર્થ — હે આત્મન્ ! આ સંસારરૂપ ચક્રોલ ઉપર ચઢીને, તું એમ વિ-  
 ચાર કરે છે કે, સઘલુ કુટુબ મહારા જોગુ સદાયકાલ એક સ્થિતિમાં રહે, પણ  
 આ સર્વ કુટુબનો મહારે કોઈ દિવસ ત્રિયોગ પડે નહીં, એવા ઉપાયમાં તું  
 રાત્રી દિવસ મંડેલો તુ, પરંતુ તું એમ વિચાર નથી કરતો કે, જે સ્વજાવેજ અ-  
 સ્થિર યસ્તુ છે, તે સેકડો ઉપાયે પણ સ્થિર થવાનો નથી. કેમ કે, જે સર્વે કુ-  
 ટુંબી માણસો છે, તે સર્વેનાં કર્મ જૂઠાં જૂદાં છે. પરંતુ એકરૂપ નથી. તેથી ક-  
 રીને પુત્ર, પુત્રીયો, સ્ત્રી અને પરિવાર ઇત્યાદિક પોતપોતાનાં કર્મનુસારે નાના  
 પ્રકારની ગતિયોમાંથી જે રીતે આવ્યાં હતાં, તેવી રીતે પાઠાં નાના પ્રકારની  
 ગતિયોમાં આવ્યાં જાય છે તે કેવી રીતે ચાલ્યાં જાય છે? તો કે, જેમ કોઈ  
 જૂત દેવતાને વલિવાકલા ફેકે છે, તે વલિવાકલા પરાધીનપણે જૂદી જૂદી  
 જગ્યાએ જઈ પડે છે, તેમ આ વિચારા પુત્રાદિક કર્માધીનપણાથી અનેક પ્રકા-  
 રની ગતિયોમાં જઈ પડે છે ત્યાં તથા આ જવનાં સુલ દુઃલાટિકમાં પણ, ત-  
 હારો કોઈ ઉપાય ચાલી શકવાનો નથી. તોપણ મિથ્યા મમત્ત્વ વાંધીને, જેમ

कल्युं तेवुं अस्थिरपणुं देखीने पण तुं हजु केम खूफतो नथी ! ॥ ४५ ॥

॥ आयावृत्तम् ॥

अन्यत्र अभ्यगतौ मत्ताः अन्यत्र

गोहिनी

परिजनौऽपि

अन्यत्र

अन्नं सुभ्रा अन्नं । गेहिणी परिश्रणोऽवि अन्नं ॥

मूत्रेभ्यो वीजरिव कटवं

प्रक्षिप्तं

हतकृतातेन

भूअबलिव कुमुवं । पस्किंतं हयकयंतेण ॥ ४६ ॥

अर्थ.—(हयकयंतेण के०) निंदा करवा जोग्य एवा जे यमराज (मातुं कर्म) तेणे (कुमुवं के०) आगल कदेशे एवा, सवं कुटुंबने (भूअबलिव के०) भूतने जे स बलिदान आपे, एटले जेम बाकला बुटा बुटा फेंके, तेम (सुभ्रा के०) पुत्र पुत्रीयोले (अन्नं के०) अन्य गतिने विषे. तेमज (गेहिणी के०) बल्लन स्त्रीने पण (अन्नं के०) अन्यगतिने विषे. तेमज (परिश्रणोऽवि के०) परिजनने. एटले परिवारने पण (अन्नं के०) अन्यगतिने विषे (पस्किंतं के०) पहाँचाड्यांठे. अर्थात् पुत्र, पुत्री, स्त्री, अने परिजनादिक सर्वने जूदी जूदी गतिमां फेंकी दीयांठे.

તાવાર્થ —હે આત્મન્ ! આ સંસારરૂપ ચક્રડોલ ઉપર ચઢીને, તું એમ વિ-  
 ચાર કરે છે કે, સઘણું કુટુમ્બ મહારા જોગુ સદાયકાલ એક સ્થિતિમાં રહે, પણ  
 આ સર્વ કુટુમ્બનો મહારે કોઈ દિવસ ત્રિયોગ પડે નહીં, એવા ઉપાયમાં તું  
 રાત્રી દિવસ મહેલો હુ, પરંતું તું એમ વિચાર નથી કરતો કે, જે સ્વખાવેજ અ-  
 સ્થિર વસ્તુ છે, તે સેકડો ઉપાયે પણ સ્થિર થવાનો નથી. કેમ કે, જે સર્વ કુ-  
 ટુંબી માણસો છે, તે સર્વનાં કર્મ જૂઠાં જૂઠાં છે. પરંતુ એકરૂપ નથી. તેથી ક-  
 રીને પુત્ર, પુત્રીયો, સ્ત્રી અને પરિવાર ઇત્યાદિક પોતપોતાનાં કર્મનુસારે નાના  
 પ્રકારની ગતિયોમાંથી જે રીતે આઠ્યાં હતાં, તેવી રીતે પાઠાં નાના પ્રકારની  
 ગતિયોમાં ચાલ્યાં જાય છે તે કેવી રીતે ચાલ્યાં જાય છે? તો કે, જેમ કોઈ  
 જૂત દેવતાને લલિવાકલા ફેકે છે, તે લલિવાકલા પરાધીનપણે જૂદી જૂદી  
 જગ્યાએ જઈ પડે છે, તેમ આ વિચારા પુત્રાદિક કર્મધીનપણથી અનેક પ્રકા-  
 રની ગતિયોમાં જઈ પડે છે. ત્યાં તથા આ જવનાં સુલ હુઃલાદિકમા પણ, તે-  
 હારો કોઈ ઉપાય ચાલી શકવાનો નથી. તોપણ મિથ્યા મમત્ત્વ બાંધીને, જેમ

\*\*\*\*\*

चाखता गाढातले कूतरु चाखतुं होय, ते कूतरु एम विचारे कै, आ संघलो  
गाढानो चार हुं खेचुं बुं. तेम तुं पण एम समजे ठे के, आ सर्व कुटुंबनुं च-  
रण पोषण पण हुंज करुं बुं, एयो तुं मिथ्या ममत्व करे ठे. परंतु एम नशी  
जाणतो के, सर्वे कर्माधीन ठे, तेमां हुं शुं करी शकवानो बुं !! एम विचा-  
रीने तेवा खोटा ममत्वने बोडी दइने, कांइकतो आत्मसाधन करवानो अव-  
काश लावय !! ॥ ४६ ॥

जीवेन ज्वेइ जन्मनिश्च

मिलिताः देहाः ये त्यक्ताः संसारे

जीविण ज्वे ज्वे । मिलियाइ देहाइ जाइ संसारे ॥

तेपां न सागरोपमैः क्रियते संख्या अनंतैः

ताणें न सांगरेहिं । कीरेंइ संखां अणंतैहिं ॥ ४७ ॥

अर्थ. - हे आत्मन् ! ( संसारे के० ) मंसारने विषे ( जीवेण के० ) जीव.जे  
तेणे ( ज्वेज्वे के० ) ज्व ज्वने विषे ( जाइ के० ) जे ( देहाइ के० ) देह ( मिलि-  
याइ के० ) मेलव्यां ठे, एटले कर्यां ठे. ( ताणें के० ) ते देहनी ( अणंतैहिं के० )

\*\*\*\*\*

અનંત એવા (સાગરોહર) સાગરે કરીને. એટલે અનંતા સાગરના પાણીના બિં  
 ડુએ કરીને અથવા અનંતા \*સાગરોપમ કાલે કરીને પણ (સંખ્યા કેળ) સંખ્યા  
 જે તે (ની કેળ) નથી (કીરડ કેળ) કરી શકાતી. ॥ ૪૭ ॥

ખાવાર્થ.—હે પ્રાણિન્ ! જે શરીરને અર્થે તું અનેક પ્રકારનાં પાપ કરે છે,  
 દેહના સ્વરૂપનો વિચાર કલ્પ કે, તે કેટલાં શરીર કરી કરીને મૂકી દીધાં  
 છે? તે દેહની સંખ્યા, અનંતા સાગરના બિંદુવડે પણ થઈ શકતી નથી, અ-  
 થવા અનંતા સાગરોપમના કાલે કરીને પણ થઈ શકતી નથી. કેમકે, શા-  
 લ્લમા કહ્યું છે કે, જીવે જેટલાં શરીરનો ત્યાગ કલ્પો છે, તેટલાં શરીરનો જો  
 ઢગલો કરીએ તો ત્રણચૂવનમાં પણ માઈ શકે નહીં. કેમકે, તે શરીર અનંતો  
 છે. તે કારણ માટે હે પ્રવ્યજીવ ! તું એમ વિચાર કલ્પ કે, જગત્માં દેહ સ-  
 માન કોઈ બીજી અશુચિ વસ્તુ પ્રાયે હેજ નહીં. કારણ કે, ગમે તેવી સારી  
 સારી વસ્તુ હોય, તે પણ દેહના સંબંધથી બગડી જાય છે. જેમ સારામાં સારા

\* આ સાગરોપમનું મમાણ ગ્રથને અતે જણાવ્યું છે



મેવા મિઠાડ ઇત્યાદિ, દેહમાં નાંખીને તત્કાલ પાતું કાઢીને જોડણ, તો તેના  
 સામું પણ જોડ શકાતું નથી, પંતું નઠારું થઈ જાય છે. વહી ગમે એવાં અંતર  
 ચંદનાદિ સુગંધીદાર વસ્તુ, દેહનો સંવધ પાર્શ્વને દુર્ગંધમય થઈ જાય છે. તે-  
 પ્રજ ગમે તેવા સારામાં સારાં અને વહુ મૂલ્યનાં વહ્ય પણ, દેહના સંવધે ક-  
 રીને મલમલિન થઈને ગંધાઈ ઉઠે છે. એવી અશુચિનું પાત્ર આ દેહ છે, તેવા  
 દેહની જ રાત્રી દિવસ ઠઠવેલ (ઘણો જ સેવા) કરવામાં કાલ ગમાવે છે. તથા  
 તે દેહને માટે અધર્મ અન્યાયાદિક કરતાં પણ હરતો નથી; પણ તેવા દેહતો  
 તે અનંતા ધારણ કહ્યા, ને મૂકી દીધા. જેમ શરીર ઉપર પહેરેલાં વસ્ત્ર જૂનાં  
 અણધી કાઢી નાંખીને નવાં ધારણ કરે છે, એ ન્યાયે તેં ચ્યારે ગતિમાં અનેક  
 પ્રકારનાં શરીર ધારણ કહ્યાં છે. માટે તે શરીર ઉપરથી મૂઢ્યાં ઉતારીને, જેમ  
 અશરીરી થવાય, તેવો ઉદ્યમ કલ્ય. ॥ ૪૭ ॥

નયનોટકમાપે તામા સાગરમલિલાત્ બહુતરં મવતિ  
 નયણોદયંપિ તોસિં । સાગરસંલિલાત્ બહુયરં હોઈ ॥

गलियं रुद्रमौलीणां । मातृणां अन्धान्यासां

गलियं रुद्रमौलीणां । मातृणां अन्नमैत्राणां ॥ ४८ ॥

अर्थ.—हे आत्मन् (तासिं के०) ते (रुद्रमौलीणां के०) रडती एवियो ने (अन्नमैत्राणां के०) अपर अपर जन्मने विषे थयेलीयो एवी (मातृणां के०) मा तालनुं (गलियं के०) शोकथी निकलतां एवां (नयणोदयं पि के०) नेत्रनां आसु पण (सागरसलिलार्ज के०) समुद्रना पाणी थकी (बहुयर होइ के०) अतिशे अधिक होय ठे. अर्थात् समुद्रना पाणीवडे पण आंसुना जलनुं परिमाण थइ शकतु नथी. ॥ ४८ ॥

भावार्थ.—कैटलाएक पुरुषो स्त्रीयादिक पदार्थथी वैराग्य पामीने दीक्षा लेवाने तैयार थया होय, परतु तेनु फक्त माता पितानो घणो खेह देव्मीने अने तेमने रोतां कलकलतां देखीने, तेना प्रणाम पाठा इठी जता जोइने झा नी महाराज तेने उपदेश देवाने अर्थे कहे ठे. के, हे जठय जीव! तुं एक ज-वना माता पिताने रोतां कलकलता जोइने दिलगीर केम थाय ठे? परंतु नि

चार कख के, तें कर्मना वशे करीने अनंता जवमां अनंतां माता पिताने,  
 रोतां कखकयतां मूकीने तुं आ जवमां आव्यो हुं. ते माता पितानुनी आंख  
 मांथी निकलतां आंसुनी संख्या करवा बेशीए तो, समुद्रना पाणीथकी पण  
 अतिशे अधिक थाय ठे. त्यारे हवे तुं कियां माता पिताने संतोष पमाडीश?  
 माटे वस्तुताये विचार कख के आत्मानी माता कोण ठे? पिता कोण ठे?  
 अर्थात् आत्मानां माता पिता ठेज नही. एवुं विचारिने साहसिकपणे धर्म  
 साधन कख. ॥ ४८ ॥

यह नरक नैरयिकाः दुःखानि प्राप्नुवन्ति घोरान्यन्तानि च  
 ज नरैर् नरइया । दुहाइ पावति घोरगुंताइ ॥

तनः अननगुणितं निगोदमध्ये दुःखं भवति

ततो अणंतगुणियं । निगोअमप्रे डुहं होइ ॥ ४९ ॥

अर्थ.—(नरए के०) नरकने विषे (नरइया के०) नारकी जे ते (जं के०) जे  
 (घोरणताइ के०) महाघोर, ने अनंतां एवां (दुहाइ के०) दुःखने (पावति के०)

पामे ठे. (तत्तो के०) ते थकी (नीगोअमप्पे के०) निगोद मध्यने विषे (अणंत गुणियं के०) अन्नंतगुणु (उहं के०) दुःख जे ते (होइ के०) होय ठे. अर्थान्तरकना दुःखथी पण निगोदने विषे अन्नंतगुणु दुःख होय ठे. ॥ ४९ ॥

भावार्थ.—नारकीना दुःखनुं वर्णन घणा सिद्धांतोमां प्रसिद्ध ठे, तथा निगोदनुं स्वरूप निगोद तंत्रीश। विगरे प्रकरणथी जाणवुं. परंतु ते दुःखना वर्णनने इहां दिशमात्र देखाडीए ठीए. इहां नारकीना दुःखथी निगोदनुं दुःख अन्नंतगुणु शायी कछुं? ते कहीए ठीए. दृष्टांत—सातमी नरकमां उत्कृष्टायु तंत्रीश सागरोपमनुं ठ, ते तंत्रीश सागरोपमना जेटला समय थाय, ते-टलीवार कोइ जीव सातमी नरकमां पूर्ण तंत्रीश तंत्रीश सागरोपमने आउखे उपजे, तयारे तेने असंख्याता जव नरकना थाय. ते असंख्याता जवमां सातमी नरकने विषे, ते जीवने जेटलुं ठेदन जेदननुं दुःख थाय, ते सर्वे दुःख एकवुं करीए, तेथी पण अन्नंतगुणु दुःख निगोदीया जीव एक समयमां जोगवे ठे. वळी एक औदारिक शरीरमां अन्नंता जीव जेगा रहे ठे. ते जेगा

શ્રી રીતે રહે છે? તે જણાવીએ. બીએ, એક સૂઈના અગ્રનાગ ઉપર રહે તેટલી  
 કંદમૂલની કલી હોય, તેમાં અસંખ્યાતી શ્રેણી રહે છે. તે એકેકી શ્રેણીમાં  
 અસંખ્યાતા પ્રતર છે. તે એકેકા પ્રતરમાં અસંખ્યાતા ગોલા છે. તે એકેકા ગો-  
 લામાં અસંખ્યાતાં શરીર છે. તે એકેકા શરીરમાં અનંતા જીવ છે. એવી રીતે  
 નિગોદના જીવને રહેવાનું સ્થાન ઘણું સાંકડું છે. તે ઉપર એક સ્થૂલ દૃષ્ટાંત  
 કહીએ. બીએ, જેમ કોઈ લાલ, ઔષધિયોને ખેતી કરીને તેને ઘણા દિવસ  
 સૂધી લલમાં ઘુટાવીને, પછી તેનો રાહના ટાણા જેવડી ગોલીયો વાલી.  
 તેમા જે રીતે લાલ ઔષધિયોનો સમાવેશ થયો, તે રીતે એક શરીરમાં અ-  
 નંતા જીવ રહેલા છે. તે નિગોદના જીવ, એક મુહૂર્તમાં પાંસઠહજાર પાંચશે  
 ને ટત્રીશ જવ કરે, અને એક શ્વાસોછ્વાસમાં સત્તરથી કાઠક અધિક જવ  
 કરે છે. એવી રીતે નિગોદમાં જન્મ મરણનાં ડુઃખ છે. કે, તે ડુઃખની બપ-  
 માલ નથી! તે આશ્રયીને નિગોદને વિષે નરકનાં ડુઃખથી અનંતગુણ ડુઃખ  
 શ્રી વીતરાગે કહ્યું છે. ॥ ૪૯ ॥

तस्मिन्नत्रकाधिके अपि

निगोदमध्ये

उपितः

रे जीव

विविधकर्मवशात्

तंमि वि निगोद्विमप्रे । वसिन्नु रेजीव विविहकम्मवसा ॥

विपहमाणः तीक्ष्णदुःख

अनन्तान् पुद्गलपरावर्तान् यावत्

विसंहन्तो तिस्रङ्कुडहं । अपणतपुग्गलपरावत्ते ॥ ५० ॥

अर्थ.—(रे जीव के०) हे जीव ! (विविहकम्मवसा के०) नाना प्रकारना कर्मने वशे करीने (तंमि के०) ते (निगोद्विमप्रे के०) निगोदनी मध्ये (वि के०) पण (अणंतपुग्गलपरावत्ते के०) अनन्त पुद्गलपरावर्त काल सूधी एटले अनन्ता सूक्ष्म क्षेत्र पुद्गल परावर्त काल पर्यन्त, तुं (तिस्रङ्कुडहं के०) तीक्ष्ण दुःखने (वि संहन्तो के०) सहन करतो सतो (वसिन्नु के०) रह्यो हुं. ॥ ५० ॥

जावार्थ.—तेवां दुःखने आ जीवे ज्ञानावराणादिक कर्मना वश थक्री अनं तीव्रार जोगव्यां ठे. माटे हवेथी तेवां दुःखो न जोगववां पडे, तेवा उद्यममां तत्पर थवु. ॥ ५० ॥

१ पुद्गलपरावर्तानुं स्वरूप आगल कहीगु

નિઃપૃત્ય કથમાપિ તતઃ પ્રાપ્તઃ મનુષ્યત્વમાપિ રે જીવ  
 નિહરીઅ કહેવિ પૈતો । તૈતો મણુઅત્તણંપિ રે જીવ ॥

તત્રાપિ જિનવરય્યઃ પ્રાપ્તઃ ચિંતામણિમદ્દક્ષ  
 તઢ્ઢિવિ જિણવરંધમ્મો । પૈતો ચિંતામણિર્સરિહો ॥ ૫૧ ॥

અર્થ.—(રે જીવ કેળ) હે જીવ ! તું (કહવિ કેળ) કોઈ મહા કષ્ટે કરીને પણ  
 (તત્તો કેળ) તે નિગોદચક્રી (નિહરીઅ કેળ) નિકલીને (મણુઅત્તણંપિ કેળ) મનુ  
 વ્યપણાને (પત્તો કેળ) પામ્યો હે. (તઢ્ઢિવિ કેળ) તેમાં પણ (ચિંતામણિસરિહો  
 કેળ) ચિંતામણિ રત્ન સરલો (જિણવરધમ્મો કેળ) જિનવરનો ધર્મ જે તે (પત્તો  
 કેળ) પ્રાપ્ત થયો હે. ॥ ૫૧ ॥

ત્રાવાર્થ.—હે આરમન્ ! તું અનેક પ્રકારની અકામ નિર્જરાઈ કરીને તથા  
 નિગોદનો જવસ્થિતિ પુરી કરીને અને મહાકષ્ટે કરીને, મહા દુર્લજ ણવા મ  
 નુશ્યજવને પામ્યો. તેમાં પણ સકલ વાંઠાને પૂરણ કરનાર માટે ચિંતામણી રત્ન  
 સમાન શ્રી જિનધર્મ, તેને તું પામ્યો હે. પટલે તું જે જે સુલની ડહા કરીશ,

ते ते सुखनी प्राप्ति आ धर्म वडेज मलशे. एवा धर्मने पामीने विषय कषायने  
घटाडवानो दिन दिन प्रत्ये उद्यम कख. के, जेथी मनुष्यप्रव अने जिनधर्म  
ए वे पामवानुं सफलपणुं थाय. ॥ ५१ ॥

प्राप्तेपि तस्मिन् रे जीव करोति !!! प्रमादं त्वं स एव  
पतेति तं मि रे जीव । कुर्णेसि प्रमायं तुमं तयं चेवं ॥

येन प्रबन्धकूपे पुनरपि पतिनः दुःखं लप्स्यसे

जैणं प्रबन्धकूवे । पुणोवि पडिउं डुहं लहंसि ॥ ५२ ॥

अर्थ.-(रे जीव के०) हे जीव ! (तंमि के०) ते जिनराजनो धर्म (पतेवि  
के०) पामे सस्ते पण (तुमं के०) तुं (जेणं के०) जेणे करीने (पुणोविके०) फ-  
रीथी पण (प्रबन्धकूवे के०) संसाररूप कूवाने विवे (पडिउं के०) पड्यो सतो  
(डुहं के०) दुःखने (लहंसि के०) पामीश (तयं के०) ते प्रकारना एटले संसा-  
ररूप अंध कूवामां फरीथी नाखे एवा (प्रमाणं के०) प्रमादने एटले निद्रा  
विकथादिकने (षेव के०) निश्चे (कुणसि के०) कैम करे ते ? ॥ ५२ ॥



चावार्थ.—हे आत्मन् ! तुं जिनराजनो धर्मं पाप्म्या पढी निश्चय अने ठय-  
वहार ए वे प्रकारे ते धर्मनुं करबुं, ते मूकी दइने, उलटो तेने बदलेजेथी फ-  
रीथी पण संसाररूप आंधला कूवांमां पडाय, एवा निद्रा विकथादिक प्रमा-  
दने केम सेवे ठे ? केम के, मनुष्यनो जव, अने श्री जिनधर्मनो प्राप्ति, ए बेनो  
योग मलयो तो चिंतामणी रत्ननो पेठे महा दुर्लभ ठे. ॥ ५३ ॥

उपलब्धः

जिनधर्मः

नच अनुचीण मेवितः प्रमाददोषेण

उवलक्षो जिधम्मो । नयं अप्पविणो पमायदोसेण ॥

हा इति खेदे हे जीव हे आत्मवेगिन् च सुवह परतोऽग्रे खेत्यसे शोचिष्यसे

हो जीव अप्पवेरि अ । सुबहुं परं तु पिमूरिहिसि ॥ ५३ ॥

अर्थ.—(जीव के०) हे जीव ! तें देवयोगथी ( जिणधम्मो के० ) जिनधर्म  
जे ते (उवलक्षो के०) पाप्म्यो. परतु (पमायदोसेण के०) आलस्यादिक दोषे  
करीने (अप्पविणो के०) सेव्यो (नय के०) नथी. (हा के०) आ घणी खेद-  
कारक वात्ता ठे. (अ के०) बली (अप्पवेरि के०) हे आत्माना बैरिन् ! (परं तु

के०) परलोकने विषे तुं (सुबहु के०) अतिशे घणुं (त्रिसूरिहिसि के०) खेद  
पामीश अर्थात् घणोज पश्चात्ताप करीश. ॥ ५३ ॥

ज्ञावार्थ - हे आत्मन् ! सर्व सुखनी प्राप्तनुं कारण एवा जैनधर्मने पामी  
ने, केवल प्रमाद दोषधीन, ते धर्मनुं सेवन ते कछु नही. माटे तुं तहारी  
मेलेज तहारा आत्मानो महोटो शत्रु थयो. एटले आत्मानी हत्या करनारो  
थयो माटे तु मरण पामीने परलोकमां शशिप्रजराजानी पेठे घणोज शोक  
करीश. ॥ ५३ ॥ ते शशिप्रजराजानी कथा नीचे प्रमाणे जाणवी.

कथा ६ ठी.

सावन्ही नगरीने विषे शूरप्रज, अने शशिप्रज एवे नामे वे जाई राज्य जो-  
गवता हता तेवामा एकटा समयने विषे, ज्ञानी गुरु श्री धर्मघोषसूरि नग-  
रीनी बहार उद्यानने विषे पवास्था. वनपालके जइ राजाने वधामणी दीधी.  
राजाये वनपालकने घणु द्रव्य आप्नु. पठी वे बांधव, श्री गुरु पासे गया.  
त्या विधिपूर्वक वदन करी उचित स्थानके वेठा. गुरुए पण अवसर जाणो

ધર્મદેશના ઢીધી. જેમ કે.-

॥ શિલરિણીવૃત્તમ્ ॥

સદાપાયઃ કાયઃ, પ્રણપિષુ સુખં સ્થૈર્યવિમુખં ।

મહારોગા ત્રોગાઃ, કુવલયદૃશઃ સર્પસદૃશઃ ॥

યદ્દાત્રેશઃ ક્લેશઃ, પ્રદૃતિચપલા શ્રીરપિ સ્વલા ।

યમઃ સ્વૈરી વૈરી, પરમિદ્ધ દ્વિતં કર્તુમુચિતમ્ ॥ ૧ ॥

અર્થ —આ શરીર નિરંતર અપાયરૂપ છે. એટલે કષ્ટરૂપ, દોષરૂપ, અને પાપરૂપ એવું મહામલિન આ શરીર છે. તથા સ્નેહિતું સુખ પણ અસ્થિર છે. એટલે સ્થિરતાયે કરીને રહિત છે. અર્થાત્ તે દાણમાત્રમાં સ્નેહી પણ થાય છે, અને તેજ સ્નેહી દાણમાત્રમાં વૈરી પણ થાય છે. અને વિષયત્રોગ જે તે, મહા રોગરૂપ છે. એટલે વિષયત્રોગથી અનેક પ્રકારના રોગ उत्पन्न થાય છે. અને સ્ત્રીયો જે તે, સર્પ સમાન છે. એટલે જેમ સર્પ કરડે, ને ऊँર ચડે, ને પ્રાણનો નાશ થાય, તેમ સ્ત્રીના સંસર્ગથી વિકાર उत्पन्न થાય છે, અને તેથી અનેકવાર

જન્મ મરણ થાય છે; માટે જે ગૃહસ્થાશ્રમમાં રહેવું, તે કેવલ ક્લેશરૂપ છે. અર્થાત્ ઊંટના ઉપર બેસવા જેવો ગૃહસ્થાશ્રમ છે. એટલે જેમ ઊંટનાં અઢારે વાંકા હોય છે, તેમ ગૃહસ્થાશ્રમ વાલાને અનેક પ્રકારનાં વાંકાં આવી પડે છે, પણ કોઈ વાતનું પાંશરું પડતું નથી. એટલે ગમે તેવી કઠણ કમ્મર બાંધીને દૃઢપણે ઊંટ ઉપર બેઠો હોય, તોપણ તે પુરુષ હાલ્યા વિના રહે નહિ. તેમ સુજે તેવો સ્વરદાર, સંસારમાં કહેવાતો હોય તોપણ તેને કોઈ પ્રકારનું લાંઠન (પાપ) લાગ્યા વિના રહે નહીં. અને લક્ષ્મી પણ સ્વચ્ચાંચે ચંચલ છે, અને સ્થલ છે. એટલે ઠેતરનારી છે. અને વૈરી એવો કાલ જે તે, સ્વેચ્છાચારી છે. એટલે પોતાની મરજીમાં આવે તે વચ્ચે જીવને પકડીને લેઈ જાય છે, માટે આ જીવમાં ઊત્કૃષ્ટ આત્માનું હિત કરવું ઘટે છે. એટલે પરલોકમાં હિતકારી એવું ધર્મસાધન કરવું જ યોગ્ય છે. ॥ ૧ ॥

इत्यादि धर्मदेशना सांजली वन्ने जाई घर आव्या. घर आवीने गुर-प्रज पोताना जाई शशिप्रज प्रत्ये कहेंनो ह्वो हे जाई! महामे राज्यनो खप

નથી. ત્યારે શશિપ્રજે કહ્યું કે, શ્યામાટે તહારે રાજ્યનો સ્વપ્ન નથી ? ત્યારે શૂ-  
 રપ્રજે કહ્યું. હે જાઈ ! રાજ્યને ઢેઢે નરક પામીએ. માટે મહારે રાજ્યનો સર્વશ્ચા-  
 પ્રકારે સ્વપ્ન નથી. ત્યારે શશિપ્રજે કહ્યું. જાઈ ! મનુષ્યપ્રજા પામીને એલે શું ક-  
 રવા ગસાવે છે ? એ સર્વે બાલકને બિહામણરૂપ કરી મૂક્યું છે. માટે સ્વાર્ણ,  
 પીંડે, વાવરો. કાયા બાલવાથી હાથમાં શું આવશે ? કોણ જાણે પરલોક છે  
 કે નથી ! અને પ્રત્યક્ષ સુખ મૂકીને પરોક્ષ સુખને શું કરવા વાંઢે છે. માટે હે  
 જાઈ ! મહારું કહેવું માનીને આ રાજ્ય જોગવો. પરંતુ જતાવલા થઈને જો સં-  
 સાર મૂકશો, તો પઢીથી ઘણેજ પશ્ચાન્નાપ કરશો ! અને વલી પઢી તમે કહે  
 શો કે, જાઈએ કહ્યું નહોતું. માટે હાલમાં સાંસારિક સુખ જોગવીને પઢી જુ-  
 ઝાવશ્યામા સંયમ લેજ્યો. એવી રીતે શશિપ્રજે કહ્યું. ત્યારે શૂરપ્રજા કહેતો  
 હવો. અરે જાઈ ! એ તમે શું કહ્યું ? ॥ ધર્મસ્વત્વરિતા ગતિઃ ॥ એટલે ધર્મ તો પ્રમાદ  
 મૂકીને જલદીથીજ કરવો. માટે આ રાજ્ય લ્યો. એવી રીતે કહીને બલાત્કારે  
 પોતાના જાઈને રાજ્ય આપી શૂરપ્રજા રાજાએ શ્રીગુરુ પાસે જઈ દીક્ષા લીધી.

पढी घणां तप जप करी अंतें अनशन करी, समाधिसहित काल करीने पां-  
चमा ब्रह्मदेवलोकांने विषे देवतापणें उपन्या. हवे शशिप्रजराजा राज्य जो-  
गवी, \*सात व्यसन सेवी मरीने त्रिजी नरकांने विषे नारकीपणें उपन्यो. हवे  
शूरप्रज देवताये अवधिज्ञानना बले करी जोयुं, त्वारे पोताना जाई शशिप्र-  
जने त्रिजी नरकांने विषे दीगो. देवीने विचार्युं के, एणें महारुं कहेलुं न मा-  
न्युं, माटे नारकी थयो, ने घणुं दुःख जोगेवे ठे. तोयपण हुं ते दुःख टाळुं.  
एस धारी ते देवता मोहनो लीधो नरकावासामां आव्यो. आवीने पोताना  
जाईने घणो घणो ताणवा मांड्यो, तेम तेम ते घणीज वेदना पामवा लाग्यो.  
पढी देवता कहे के, जाई ! तें महारुं कहेलुं न मान्युं, मूंडा में तने घणुए कळु  
हलुं, तोपण तु समज्यो नही. माटे हवे शु करीश ? त्वारे ते नारकी कहे. ह  
जाई ! हवे शुं करुं ? पढी शूरप्रज देव, परमार्थीभने जलामण देइ पाठो दे-

\* १ जुगटु, २ मानजकण, ३ सुरापान, ४ वेइयागमन, ५ आहेंमीकर्म (मुगयाकरवी)

६ चोरीकरवी, ७ परस्त्रीमेइवी

નથી. ત્યારે શશિપ્રજ્ઞે કહ્યું કે, શ્યામાટે તદ્દારે રાજ્યનો લપ નથી? ત્યારે શૂ-  
 રપ્રજ્ઞે કહ્યું. હે જાઈ! રાજ્યને હેડે નરક પામીએ. માટે મદારે રાજ્યનો સર્વથા  
 પ્રકારે લપ નથી. ત્યારે શશિપ્રજ્ઞે કહ્યું. જાઈ! મનુષ્યપ્રજ્ઞ પામીને એલે શું ક-  
 રવા ગસાવે છે? એ સર્વે બાલકને બિહામણરૂપ કરી મૂક્યું છે. માટે લાઉ, પીઉ,  
 વાવરો. કાયા બાલવાથી હાથમાં શું આવશે? કોણ જાણે પરલોક છે  
 કે નથી! અને પ્રત્યક્ષ સુલ મૂકીને પેરોક્ષ સુલને શું કરવા વાંઢે છે. માટે હે  
 જાઈ! મહારું કહેવું માનીને આ રાજ્ય જોગવો. પરંતુ નતાવલા થઈને જો સં-  
 સાર મૂકશો, તો પઢીથી ઘણોજ પથ્થાત્તાપ કરશો! અને વલી પઢી તમે કહે  
 શો કે, જાઈએ કહ્યું નહોતું. માટે હાલમાં સાંસારિક સુલ જોગવીને પઢી વૃ-  
 ઙ્ગાવસ્થામા સંયમ લેજ્યો. એવી રીતે શશિપ્રજ્ઞે કહ્યું. ત્યારે શૂરપ્રજ્ઞ કહેતો  
 હવો. આરે જાઈ! એ તમે શું કહ્યું? ॥ ધર્મસ્વત્વરિતા ગતિઃ ॥ એટલે ધર્મ તો પ્રમાદ  
 મૂકીને જલદી જીજ કરવો. માટે આ રાજ્ય લ્યો. એવી રીતે કહીને બલાત્કારે  
 પોતાના જાઈને રાજ્ય આપી શૂરપ્રજ્ઞ રાજાએ શ્રીગુરુ પાસે જઈ દીક્ષા લીધી.

पूठी घणां तप जब करी अंते अनशन करी, समाधिसहित काल करीने पां-  
 चमा ब्रह्मदेवलोकेने विषे देवतापणे उपन्या. हवे शशिप्रजराजा राज्य जो-  
 गवी, \*साल व्यसन सेवी मरीने त्रिजी नरकने विषे नारकीपणे उपन्यो. हवे  
 शूरप्रज देवताये अवधिज्ञानना बले करी जोयुं, त्यारे पोताना जाई शशिप्र-  
 जने त्रिजी नरकने विषे दीगो. देखीने विचार्युं के, एणे महारुं कहेलुं न मा-  
 न्युं, माटे नारकी थयो, ने थणु दुःख भोगवे ठे. तोयपण हुं ते दुःख टालुं.  
 एम धारी ते देवता मोहनो लीधो नरकावासामां आव्यो. आवीने पोताना  
 जाईने थणो थलो ताणवा मांड्यो, तेम तेम ते घणीज वेदना पामवा लाग्यो.  
 पठी देवता कहे के, जाई। तें महारुं कहेलुं न मान्युं, चूंडा में तने घणुंए कल्लु  
 हलुं, तोपण तु समज्यो नही. माटे हवे शुं करीश? त्यारे ते नारकी कहे. ह  
 जाई। हवे शुं करु? पठी शूरप्रज देव, परमार्थभिने जलामण देइ पाठो दे-

\* ? जुगड, १ माभजकण, २ सुरापान, ४ वेष्ट्यागपन, ५ आहमीकर्म (पृगयाकरनी)

६ चारीकरनी, ७ परस्त्रीसिक्की



વલોકે ગયો. શશિપ્રજ ઘણોજ પશ્ચાતાપ પામ્યો. પણ તે પશ્ચાતાપ કાંડ કામ આઠ્યો નહી. તેમ જે પ્રાણી ચિંતામણી રત્ન સમાન મનુષ્યજીવ પામીને જિન-ધર્મ નહિ કરે, તે પ્રાણી શશિપ્રજ રાજાનો પેઠે મહા શોચનાને પામશે !! અને જે પ્રાણી શૂરપ્રજ રાજાની પેઠે પ્રમાદ મૂકીને, જલદીથી ધર્મસાધન કરશે, તે પ્રાણી મોક્ષ દેવલોકનાં સુખ પામશે. છવું જાણી, પ્રમાદ મૂકીને ધર્મસાધન કરતુ. એ ઉપદેશ.

શોચતિ તે વરાકાઃ પશ્ચાત્ સમુપસ્થિતે ધરણે  
સોઞ્ઞતિ તે વરાયા । પશ્ચાત્ સમવૈઢિયંમિ મરણંમિ ॥

પાવપ્રમાદ-શેન ન સંચિતઃ યૈઃ જિનધર્મઃ

પાવપર્માયવસેણં । નં સંચિયો જેહિં જિણંધમ્મો ॥૫૪॥

અર્થ.—(જેહિં કેળ) જેમણે (પાવપમાયવસેણં કેળ) પાપરૂપ પ્રમાદના વશો કરીને (જિણધમ્મો કેળ) જિનધર્મ જે તે (ન સંચિયો કેળ) પોતાના આત્માને વિષે નથી સંચય કર્યો. અર્થાત્ પોતાના આત્મામાં જિનધર્મ બરોઝર ઠસાવ્યો

नथी. (ते के०) तेवा (वराया के०) रांक पुरुषो जे ते एटले अज्ञान कष्टने क  
रनारा पुरुषो जे ते (मरणमि के०) मरण (समुवट्टियंमि के) प्राप्त थये सते  
(पिछा के०) पढी (सोअंति के०) शोक करे ठे. के अरे ! आपणे कांइ पण धर्म  
साधन कर्या विना घरलोकने विषे क्यांथी सुखी थइशु ! ! इत्यादिक घणोज  
पथात्ताप करे ठे. ॥ ५४ ॥

जावार्थ-हे जीव ! जेवी जोडण तेवी तने धर्मसाधन करवानी सामग्री  
मली, तोपण कुगुरुना उपदेशथी जिनआज्ञा रहित अनेक प्रकारनां अज्ञान  
कष्ट करी, आ लोक तथा परलोक ए प्रकारे वे लोकनुं सुख हारी गयो. केम  
के, लोकमां मनाव्वा पूजावाना अहंकारथी, समज्या विना अज्ञान कष्ट कर्या,  
तेथी परलोकमां तने घणोज पथात्ताप थशे. माटे थोळुं पण जिनआज्ञा स-  
हित धर्मसाधन करवामा प्रमाद रहित था. अर्थात् \*पांच प्रकारना प्रमादना  
वशथी विराम पामीने जलदीथी धर्मसाधन कत्य ॥ ५४ ॥

\* ? म३, २ विषय, २ कपाय, ४ निष्ठा, अने ५ विनया.



સ્તિવંત પણ મરીને સિર્યંચ ગતિને વિષે અથવા પૃથ્વીઆદિકલાં જડપાષાણ  
 પળે ભસ્પન્ન થાય છે ! આ શું ઉંબું આશ્ચર્ય છે !! તથા ઠ સંહના ખોક્કા, તથા  
 ખોસઠ હજાર સ્ત્રીયોના પતિ, તથા ચોરાશી લાલ દાથી, ચોરાશી લાલ  
 ઘોડા, ચોરાશી લાલ રથ, અને ઠનુકોડ પાયદલ, વલ્લી નવ નિધાન, અને  
 ચૌદરલ તથા સોલ હજાર જડ તથા વત્રીસ હજાર મુકુટબંધ રાજા દર્યા-  
 ટિક, રાત્રી દિવસ જેની સેવામાં રહ્યા છે, એવા ચક્રવર્તી રાજા પણ મરીને ન  
 રક્તની જ્વાલામાં ભસ્પન્ન થાય છે !! ત્યાં તે ચક્રવર્તિને પરમાધર્મી, મહા વેદના  
 ભપજાવે છે. અહો ! હો !! આ તે શું થોડી આશ્ચર્યકારક વાર્તા છે !! ॥૫૫॥

યામિ અનાયઃ જીવઃ કુમસ્ય પુર્ણં ફવ કર્મણવાતસ્તેનહતઃ

જાંઈ અપ્રણાહો જીવો । કુમ્મસ પુર્ણં વં કર્મમવાયહન ॥

ધનધાન્યાન્નરણાનિ શુદ્ધસ્વન્નકુટુંબં પુત્રત્રાણિ

ધણધન્નાહરણાંઈ । ધરસયળકુમુંબ મિધ્ત્રેવિ ॥ ૫૬ ॥

અર્થ.—(અણાહો કે૦) અનાથ પૌત્રો, (જીવો કે૦) જીવ જે તે (ધણધન્ના-  
 દરણાઈ કે૦) ધન, ધાન્ય, અને આચરણોને તથા ( ઘરસયણકુટુંબ કે૦ ) ઘર,  
 સ્વજન, અને કુટુંબ જે તેમને (મિલ્લેવિ કે૦) મૂકીને પણ (કમ્મ વાય હનુ કે૦)  
 કર્મરૂપ વાયુપ કરીને હણાયો સતો (હુમ્મસ કે૦) વૃક્ષના (પુષ્પ વ કે૦ ) પુ-  
 હ્વની પેટે (જાડ કે૦) જાય છે. અર્થાત્ હેઠે પડે છે. ॥ ૫૬ ॥

જાવાર્થ.—જેમ વાયુવી પગાધીન થયેલું પુષ્પ, થોડીવારમાં નીચે પડી  
 જાય છે, તેમ આ જીવ પણ કર્મે પ્રેલ્યો સતો ધન, ધાન્ય, કુટુંબ પરિવાર, ઘર,  
 હાટ, હવેલી અને મહોટી મહોટી ઈમારતો, તથા સારાં સારાં ઘરેણાં ઇત્યા-  
 દિક સાહ્યવી મૂકીને, અનાથ પટલે રાંકે એવો થઈને, નરકાદિક દુર્ગતિને  
 વિષે જાય છે. ત્યાં ગયા પછી પૂર્વે કહેલી કોઈ પણ વસ્તુ તે જીવને સ્વપ્ન સા-  
 ગતી નથી. માટે હે જીવ! પરિણામે જે વસ્તુ તહારી સાથે નથી આવતી,  
 તેવી વસ્તુ ઉપરથી મોહ મમત્વનો ત્યાગ કરીને, જે પરત્રવને વિષે સાથે આ-  
 વીને સુખ કરે છે, તેવા જ્ઞાનદર્શન ચારિત્રાદિક ધર્મનું આરાધન કલ્ય. ॥ ૫૬ ॥

उपिन <sup>गिरिषु</sup> <sup>उपितं</sup> <sup>કંદગણ</sup> <sup>ઉપિતં</sup> <sup>સમુદ્વપદ્યે</sup>  
 વસિયં ગિરીસુ વસિયં । દરીસુ વસિયં સમુદ્વપ્રમિ ॥

વૃક્ષોપ <sup>વ</sup> <sup>ઉપિતં</sup> <sup>સંસારે</sup> <sup>સસરતા</sup> <sup>કદાચિત્</sup>  
 રુક્ષંગેસુ યં વસિયં । સંસારે સંસરંતેણ ॥ ૫૭ ॥

અર્થ.—હે આત્મન! (સંસારે કે૦) સંસારને વિષે (સંસરંતેણ કે૦) પર્યટન  
 કરતો એવો જે તું, તેણે (ગિરીસુ કે૦) પર્વતોને વિષે (વસિયં કે૦) નિવાસ કર્યો  
 છે. તથા (દરીસુ કે૦) પર્વતોની ગુફાને વિષે પણ (વસિયં કે૦) નિવાસ કર્યો  
 છે. તથા (સમુદ્વપ્રમિ કે૦) સમુદ્રની મધ્યે (વસિયં કે૦) નિવાસ કર્યો  
 છે. (ય કે૦) બહો વ્યારેક (રુક્ષગેસુ કે૦) વૃક્ષના અગ્રને વિષે (વસિયં કે૦)  
 નિવાસ કર્યો છે. અર્થાત્ પૂર્વે કહેલા સર્વ સ્થાનકોમાં તું અનંતીવાર નિવાસ  
 કરી આવ્યો છે. માટે તદ્વારં નિવાસસ્થાન એક ટેકાણે નથી. ॥ ૫૭ ॥

જાવાર્થ.—કોઈ શિષ્યને પોતાના વેશનું, તથા પોતાના ગામનું, તથા પો-  
 તાને રહેવાની ઈમારતનું, તથા પોતાની ઉત્પત્તિનું, તથા પોતાના પ્રસિદ્ધ

કુલનું, તથા પોતાના હસમ વર્ણનું, દત્તાદિક અતિમાનને ધારણ કરલો જો  
 દને, યુરુ અપદેશ કરે છે. કે, હે શિષ્ય ! તું મિથ્યા અતિમાન શું કરવા કરે છે?  
 પરંતુ તું વિચાર કર કે, આ સંસારમાં પ્રમણ કરતાં કેટલીએક વલત હું પર્વ-  
 તને વિષે પછરૂપે ઘડ આઠ્યો છે, તથા કેટલીએક વલત પર્વતની ગુફામાં પણ  
 સિંહાદિક વશુરૂપે ઘડ આઠ્યો છે, તથા કેટલીએક વલસ સમુદ્રને વિષે જલ  
 જંતુ રૂપે ઘડ આઠ્યો છે, તથા કેટલીએક વલત વૃદ્ધોના અમૃતનાગમાં કાગડા  
 પ્રમુલ પદ્ધિરૂપે નિવાસ કરી આઠ્યો છે. દશાવિક ઘણીક જગ્યાએ નિવાસ  
 કરી આઠ્યો છે. માટે તદ્દાર્ક કીશું એક નિવાસસ્થલ છે? અર્થાત્ એક પણ છે  
 કાળે નિવાસ કરવાના સ્થાનનો તદ્દારો નિશ્ચય નથી. તોપણ તદ્દાર્ક મહાર્ક  
 કરોને મિથ્યા અતિમાન શું કરવા કરે છે? ॥ ૫૭ ॥

દેવઃ નૈરૈયિકઃ ઇતિ ચ કીટઃ પતંગઃ ઇતિ માનુષઃ ॥ ૫૭ ॥

દેવો નૈરૈયિકૈર્જિતિર્થે । કીર્તિર્થે પર્વતોર્જિતિર્માણુસો ॥

રૂપીરૂપયાન્ ય વિરૂપઃ મુલજાગી હુઃલજાગી ય  
 રૂવંસ્મી યં વિરૂવો ! સુહજાગી હુલજાગી યં ॥૫૭॥

અર્થ.—હે જીવ ! તું કેટલીએક વલત ( દેવો કેળ ) દેવ થયો છે, તથા ( ને-  
 રદ્ન કેળ ) કેટલીએક વલત નારકો એ પ્રકારે થયો છે, ( ય કેળ ) વલી ( કોડ  
 કેળ ) કેટલીએક વલત ક્રમિયાદિક કીડો થયો છે, તથા ( પયંગુત્તિ કેળ ) કે-  
 ટલીએક વલત પતંગિયો એ પ્રકારે થયો છે. વલી ( માણસો કેળ ) કેટલીએક  
 વલત મનુષ્ય થયો છે. વલી ( એસો કેળ ) એજ તું ( રૂવસ્મી કેળ ) કેટલીએક વ-  
 લત રૂપવત થયો છે. ( ય કેળ ) વલી એજ તું ( વિરૂવો કેળ ) કેટલીએક વલત  
 કુરૂપવંત થયો છે. ( ય કેળ ) વલી ( સુહજાગી કેળ ) કેટલીએક વલત સુલનો  
 જોગવનારો થયો છે. અને વલી ( હુલજાગી કેળ ) કેટલીએક વલત હુઃલનો  
 જોગવનારો પણ થયો છે.

જાવાર્થ.—આ જીવે નટયાની પેઠે જૂદાં જૂદાં રૂપે કરીને આ સંસારરૂપી  
 રંગમિમાં અનેક પ્રકારનાં નાટક કર્યાં છે. જેમ કે, કોદક વલત દેવતાનો



કુલનું, તથા પોતાના હૃદયમાં વર્ણનું, દૃશ્યાદિક અજિમાનને ધારણ કરતો જો  
 ડને, યુરુ હપદેશ કરે છે. કે, હે શિષ્ય ! તું મિથ્યા અજિમાન શું કરવા કરે છે ?  
 પરંતુ તું વિચાર કર કે, આ સંસારમાં વ્રમણ કરતાં કેટલીએક વલત તું પર્વ-  
 તને વિશે પહ્લરૂપે થઈ આવ્યો છે, તથા કેટલીએક ઘલત પર્વતની ગુફામાં પણ  
 સિંહાદિક પશુરૂપે થઈ આવ્યો છે, તથા કેટલીએક ઘલત સમુદ્રને વિશે જલ  
 જંતુ રૂપે થઈ આવ્યો છે, તથા કેટલીએક ઘલત ઘડોના અયત્નાગમાં કાગડા  
 પ્રમુલ પદ્ધિરૂપે નિવાસ કરી આવ્યો છે. દૃશ્યાદિક ઘણીક જગ્યાએ નિવાસ  
 કરી આવ્યો છે. માટે તદ્દાર્ક કીયું એક નિવાસસ્થલ છે ? અર્થાત્ એક પણ છે  
 કાળે નિવાસ કરવાના સ્થાનનો તદ્દારો નિશ્ચય નથી. તોપણ મહાંકં મહારં  
 કરીને મિથ્યા અજિમાન શું કરવા કરે છે ? ॥ ૫૭ ॥

देवः त्रैलोक्यः इति च कीदृः पतंगः इति भासुषः  
देवी नैरङ्ग निम्न । स्त्री-पतंगः इति भासुषः

इया नरइष्ट। तं यं । कीर्तिं पयंगुं तं माणुसो एते॥

\*\*\*\*\*=\*\*\*\*\*

स्वीकृत्याह प विरूपः सुखजागी दुःखजागी भै ॥५८॥

रूवेसि भै विरूवो । सुहजागी दुखजागी भै ॥५८॥

अर्थ.—हे जीव ! तूं केटलीएक वखत नारको ए प्रकारे थयो ठे, (य के०) वली (कोड रइने के०) केटलीएक वखत क्रमियादिक कीडो थयो ठे, तथा (पयंगुत्ति के०) केटलीएक वखत पतंगियो ए प्रकारे थयो ठे. वली (माणुसो के०) केटलीएक वखत मनुष्य थयो ठे. वली (एसो के०) एज तुं (रुवस्मो के०) केटलीएक वखत रूपवत थयो ठे. (य के०) वली एज तुं (विरूवो के०) केटलीएक वखत कुरूपवत थयो ठे. (य के०) वली (सुहजागी के०) केटलीएक वखत सुखनो भोगवनारो थयो ठे. अने वली (दुखजागी के०) केटलीएक वखत दुःखनो भोगवनारो पण थयो ठे.

भावार्थ.—आ जीवे नट्यानी पेठे जूदां जूदां रूपे करीने आ संसाररूपी रंगभूमिमां अनेक प्रकारनां नाटक कर्थां ठे. जेम के, कोइक वखत देवतानो

\*\*\*\*\*

वेश जजव्यो, त्यारे एबुं विचार्युं के, जगत्मां महारा जेवो कोइ सुखीयो नथी.  
 तथा कोइक वखत नारकीनो वेश जजव्यो, त्यारे एबुं विचार्युं के, जगत्मां  
 महारा जेवो कोइ दुःखीयो नथी. तथा कोइक वखत तिर्यचनो वेष जज-  
 व्यो, त्यारे एबुं विचार्युं के, जगत्मां महारा जेवुं कोइने पराधीनपणानुं दुःख  
 नथी. वली कोइक वखत मनुष्यनो वेष जजव्यो, त्यारे एबुं विचार्युं के, जग-  
 त्मां कोइ महारा जेवो श्रेष्ठ बुद्धिवालो नथी. एमज कोइक वखत पोताना  
 पुजलना रूपनो अहंकार कयों के, महारा जेवो जगत्मां कोइ रूपालो नथी.  
 तथा ज्यारे कुरूपवान् थयो, त्यारे एबुं विचार्युं के, महारा जेवो जगत्मां कोइ  
 कुरूपवान् नथी. एम मांकडानी पेठे कोइ वखत सुखी थइने नाच्यो, अने कोइ  
 वखत दुःखी थइने नाच्यो. माटे हे आत्मन् ! ए सर्वे वेशने असत्य जाणीने,  
 फरीथी तेन्ना वेश धारण करवा पड़े नहीं, तेवो उद्यम कर. ॥ ५८ ॥

राजा इति च इमकोरक इति च एषः श्पाक इति एषः वेदवित्  
 राउंति ये दमगुति ये । एम सर्वागुति एम वेर्यबिऊ ॥

\*\*\*\*\*

स्वामी दासः पुत्रः खल इति अधनः धनपतिरिति

सोमी दांसो पुंजो । खलोति अधणो धणवइति ॥ ५९ ॥

नापि अत्र कोपि नियमः स्वस्य कर्म तस्य विनिवेशः तस्य महती कृता चेष्टा येन सः  
नैवि इह कोइ निअमो । सकम्मविणि विट्ठसरिसकयचिठ्ठो ॥

अन्यान्यरूपेणः नटञ्च परावर्त्तते जीवः

अन्नन्नरूपेव सो । ननु परित्यज्य जीवो ॥ ६० ॥ युगम् ॥

अर्थ — हे जीव ! तू केटली एक बखन ( गलति के० ) राजा ए प्रकारे थ-  
यो. ( य के० ) बली ( दमगुत्ति के० ) नीखारी ए प्रकारे थयो. ( य के० ) बली  
( एस के० ) एज तू ( सवागुत्ति के० ) चंडाल ए प्रकारे थयो. बली ( एस के० )  
एज तू ( वेयविज के० ) वेदनो जाण थयो बली ( सामी के० ) स्वामी थयो.  
अने ( दासो के० ) दास थयो. ( पुजो के० ) पूज्य थयो. अने ( खलोत्ति के० ) खल  
ए प्रकारे थयो. बली ( अधणो के० ) निर्धन थयो. अने ( धणवइति के० ) धनप-  
ति ए प्रकारे थयो. ॥ ५९ ॥ — ( इच्छ के० ) एमां. एटले पूर्वे कल्लु तेमा ( कोइ

કે૦) કોઈ પ્રકારનો (નિશ્ચયો કે૦) નિયમ જે તે (નત્રિ કે૦) નથીજ. કેમ કે, (સકમ્મ કે૦) પોતાનાં જ્ઞાનાત્વરણીયાદિક જે જે કર્મ, તેની (ત્રિણિવિઠ કે૦) ત્રિનિવેશ ઇટલે પ્રકૃતિ, સ્થિતિ, અનુભાગ અને પ્રદેશ તે રૂપ જે રચના, તેના (સરત્તિ કે૦) સરસ્વી (કયચિઠો કે૦) કરી છે એવા તે જેણે, ઇટલે દેવાદિક પર્યાય રૂપનો અધ્યાસ (આશ્રય)રૂપ વ્યાપાર તે જેણે ઇવો સતો (નહુવ કે૦) નટની પેઠે (અન્નુત્ર કે૦) અન્ય અન્ય છે (રૂવવેસો કે૦) રૂપ અને વેશ તે જે નો ઇવો (જીવો કે૦) જીવ જે તે (પરિઅત્તપ કે૦) પર્યટન કરે છે. ॥ ૬૦ ॥

જાવાર્થ.—હે આત્મન્ ! તું ચૌદરાજ લોકરૂપ ચૌટામાં, રાજા પ્રજાદિક-રૂપે સ્ત્રી પુરુષોના વેશ લઇને, નટુઆની પેઠે અનેક પ્રકારે નિષ્ફલ નાચ્યો, પણ તેમાંથી તને કોઈ પ્રકારનો અવિનાશી સરપાવ મલ્યો નહીં. ઊલટો ચ્યાર ગતિમાં ઝ્રમણ કરવારૂપ સરપાવ મલ્યો, તોપણ તે ઝ્રમણ કરવાના અધ્યાસ થકી નિવૃત્તિ પામતો નથી. જેમ કોઈ અફિણ પ્રમુલનો વ્યસની હોય, તે વ્યસની તે અફિણને ઇમ જાણે છે કે, આ અફિણ સ્વાવાથી ઘણા માણસોના

જીવનાં જોખમ થાય છે, તથા તે સ્વાતાં પળ કહરું ઝેર જેવું હાગે છે, તથા દે  
 શ્વાતું પળ કાસા ઠીકરા જેવું સ્વરાગ દેશાય છે, અને તેનો સુગંધ પણ અત્તર જે  
 દન જેવી ઉત્તમ નયો. તથા તેના (અફિણના) શ્વાત્રાથી લોકમાં પણ આવરુ  
 હજતનો ઘટાડો દેશાય છે. તથા તે શ્વાત્રાથી કાંઈ ઉત્તમ રસાયણ જેવો ગુણ  
 નથી થતો. ઇટલુંજ નહીં, પરંતુ શરીર પણ સ્વરાગ થતું દેશાય છે. વલી તે અ  
 ફિણ ન મલવાય! કોઈ વલત ટાંટિયા ઘસીને મરવા વલત પણ આવે છે. ઇત્યા  
 દિક અફિણના અનેક પ્રકારના અવગુણ જાણે છે, દેલે છે, અને અનુગ્રહે છે;  
 તોપણ તેને મૂકી શકતો નથી તેનું કારણ કાંઈક અગ્યાસ અને કુસંગવિના  
 બીજું જણાતું નથી. તેમ આ જીવને પણ અનાદિકાલના અગ્યાસથી તથા ત્રિ  
 પચી જીવોની સોબતથી, આ પંચ પ્રકારનાં વિષયસુખમાં હુઃખ છે, એમ જાણે  
 છે, દેલે છે, તથા અનુગ્રહે છે, તોપણ અફિણના વ્યસનની પેઠે સાં મની જે  
 ઓ છે. તેથી એને અનેક પ્રકારનાં નીચાં ઝંચાં રૂપ કરી આ સંસારને વિદે ના  
 ટક કરતું પડે છે. વક્ષી શાસ્ત્રમાં કહ્યું છે કે:-

॥ अनुष्टुप्पुस्तम् ॥

अवमानात्परित्रंशाद्धवन्धनक्षयात् ॥

प्राप्ता रोगाश्च शोकाश्च जात्स्वन्तरशतेष्वपि ॥ १ ॥

अर्थ-अपमानथी, तथा उंची पदवीथी पडवाथी, तथा वधबंध अने धननोक्षय तेथकी शैकडो जातिमां रोग ने शोक, आजीवे जोगव्यां ठे ॥१॥ आ अधिकार संबंधी श्रीआचारांगजी सूत्रमां विशेष प्रकारे कह्युं ठे, त्यांथी जोइ लेवुं.

नरकेषु वेदनाः

अनुपमाः असातमसुखबहुलयासुताः

नरएसु वेअणानु । अणोवमानु असायबहुलानु ॥

रेजीव त्वया माप्ताः

अनंतकृत्यः बहुविधाः

रेजीव तए पत्ता । अणंतखुत्तो बहुविहानु ॥ ६१ ॥

अर्थ- (रे जीव के०) हे जीव ! (तए के०) ते (नरएसु के०) रत्नप्रज्ञादिक सात नरकने विषे (अणोवमानु के०) उपमा रहित एवीयो (असायबहुलानु के०) दुःखे करीने नरेली एवीयो, एटले अशाता वेदनीय कर्मथी उत्पन्न

अएली एवीयो, अने (बहुविहाउ के०) बहु प्रकारनी (वेअणाल के०) वेदनाउ  
 जे ते (अणंतखुत्तो के०) अनतीवार (पत्ता के०) पामा ठे. अर्थात् तु जोगवी  
 चूक्यो ठे. ॥ ६१ ॥

भावार्थ.—हे आत्मन् ! तें बीजी गतियोमा तो अनेक प्रकारनां दुःख जो-  
 गव्यां, परंतु रत्नप्रजादिक नरकोनां दुःख सो कही शकाय तेवां ठेज नही !  
 केम के, तेने विषे अनंती शीत वेदना. ॥ १ ॥ तेमज अनती उष्ण वेदना,  
 एटले आपणे अहिना आकरा धखधखता खरना अंगारा होय, तेना उपर ते  
 उष्ण वेदनीवाला नारकीना जीवने सुवाडे, तो तेने घणीज निद्रा आवी जा-  
 य. ॥ २ ॥ तथा एवीज रीतनी अनंती छुधा वेदना, एटले जगत्मां रहेला  
 सर्व घृतादिक पुजलो ते नारकीना जीवने खवरावीए, तोपण तेनी छुधा पूरी  
 न थाय. ॥ ३ ॥ तेमज अनंती तृषा वेदना, एटले जगत्मां रहेला सर्व समु-  
 द्रोनां पाणी ते नारकीना जीवने पाइए, तोपण ते नारकीना जीवनी तृषा  
 ठीपे नही. ॥ ४ ॥ तेमज अनंती खरज वेदना, एटले अनेक प्रकारनां तर-



॥ अनुष्टुप्स्तम् ॥

अत्रमानात्परिचंशाहं धन्धनक्यात् ॥

प्राप्ता रोगाश्च शोकाश्च जात्यन्तरशतेष्वपि ॥ १ ॥

अर्थ-अपमानथी, तथा लुंची पदवीथी पडवाथी, तथा बंध बंध अने धननो  
कय ते यकी शैकडो जातिमां रोग ने शोक, आजीवे जोगढ्यां ठे ॥ १ ॥ आ अ  
धिकार संबंधी श्रीआचारांगजी सूत्रमां विशेष प्रकारे कह्युं ठे, त्यांथी जोइ लेवुं.

नरकेषु वेदनाः अनुपमाः असातमसुखबहुलयासुताः  
नरैः सुखेन वेदयन्तः । अणोर्वमानु असायबहुलानु ॥

रेजीव तया प्राप्ताः अननकृत्वः बहुविधाः  
रेजीव तए पत्ता । अणंतस्वतो बहुविहानु ॥ ६ ॥

अर्थ- (रेजीव के०) हे जीव ! (तए के०) ते (नरएसु के०) रत्नप्रजादिक  
सात नरकने त्रिषे (अणोर्वमानु के०) उपमा रहित एवीयो (असायबहुलानु  
के०) दुःखे करीने जरेली एवीयो, एटले अशाता वेदनीय कर्मथी उत्पन्न

अएली एवीयो, अने (बहुविहाउ के०) बहु प्रकारनी (वेअणाउ के०) वेदनाउ  
 जे ते (आणंतखुतो के०) अनतीवार (पत्ता के०) पामो हे अर्थात् तुं जोगवी  
 चूक्यो ठे. ॥ ६१ ॥

भावार्थ.—हे आत्मन् ! तें बीजी गतियोमां तो अनेक प्रकारनां दुःख जो-  
 गव्यां, परंतु रत्नप्रज्ञादिक नरकोनां दुःख तो कही शकाय तेवां ठेज नही !  
 केम के, तेने विषे अनंती शीत वेदना. ॥ १ ॥ तेमज अनंतो उण्ण वेदना,  
 एटले आपणे अहिंना आकरा धखधखता खरना अंगारा होय, तेना उपर ते  
 उण्ण वेदनीवाला नारकीना जीवने सुवाडे, तो तेने घणीज निद्रा आवी जा-  
 य. ॥ २ ॥ तथा एवीज रीतनी अनंती कुधा वेदना, एटले जगत्मां रहेला  
 सर्व घृतादिक पुज्जलो ते नारकीना जीवने खवरावीए, तोपण तेनी कुधा पूरी  
 न थाय. ॥ ३ ॥ तेमज अनंतो तृषा वेदना, एटले जगत्मां रहेला सर्व समु-  
 द्रोनां पाणी ते नारकीना जीवने पाइए, तोपण ते नारकीना जीवनी तृषा  
 जीवे नही. ॥ ४ ॥ तेमज अनंती खरज वेदना, एटले अनेक प्रकारनां तर-

વાર પ્રમુખ શસ્ત્રવહે કરીને, તે નારકીના જીવને ઘર્ષણ કરે, તોપણ તે નાર-  
 કીના જીવની खरज મટે નહીં. ॥ ૫ ॥ તેવી રીતે અનંતી પરવશરણાની વે-  
 દના ઘટલી બધી છે કે, આલા જગત્ના પરવશરણાની વેદના એકઠી કરીએ,  
 તોપણ તેના વરોવર ન થાય. ॥ ૬ ॥ તેવી રીતે સ્વર ॥ ૭ ॥ વાહ ॥ ૮ ॥ પ્રય  
 ॥ ૯ ॥ અને શોક ॥ ૧૦ ॥ એ ચારની વેદના આલા જગત્ની એકઠી કરીએ,  
 તે થકી પણ એકેક વેદના અનંતગુણી જાણવી. આવી અનંતગુણી વેદનાનું,  
 સાત વ્યસનનો સેવનાર પ્રમુખને જોગવવી પડે છે. જેમ કે, કોઈએ પરસ્ત્રી સંગ  
 કલ્પો હોય, તેને ત્યાં (નરકમાં) તેજ સ્ત્રીના આકાર જેવી લોઢાની પુતલી બ-  
 નાવીને, અને તેને અગ્નિવહે સારી પેટે લાલચોલ ધલધલતી કરીને, તે સ્ત્રીની  
 સાથે તે પરમાર્થમિયો અનેકવાર તે પુરુષને વલાત્કારે આલિંગન કરાવે છે. ઇ-  
 સ્યાદિક નરકને વિષે અનંતગુણી વેદના શાસ્ત્રમાં કહી છે. તેને વિચારીને હે  
 મંદમતે ! કાંઈક તો પાપ કરતાં પાઠો નસત્ય ! ॥ ૬૧ ॥

આ નરકનાં ડુઃખના અધિકારને વિશેષે જાણવાની મરજી હોય તો શ્રી

सूयगडांग सूत्रना प्रथम श्रुतस्कंधना पाठमां नरक विप्रक्ति अध्ययनने विषे  
जोइ लेज्यो.

देवत्वे. मनुजत्वे परात्रियोगत्वं उपगमेन  
देवत्ते मणुअत्ते । परात्रिगत्तणं अवगएणं ॥

जीषण्डत्वं बहुविध अनतकुलत्वः समुज्जृत

जीसण्डुहं बहुविहं । अप्नंतखुत्तो समणुचूअं ॥ ६५ ॥

अर्थ — हे जीव ! (देवत्ते के०) देव जवने विषे, तथा (मणुअत्ते के०) मनुष्य  
जवने विषे (परात्रिगत्तणं के०) परतंत्रपणाने (अवगएणं के०) पाम्यो एवो तुं  
जे तेणे (बहुविहं के०) बहु प्रकारनुं (जीसण्डुहं के०) जयानक दुःख जे ते  
(अणंतखुत्ता के०) अनंतीवार (समणुचूअं के०) अनुजव कछुं ठे. ॥ ६५ ॥

जावार्थ — हे आत्मन् ! विशेष ज्ञानवंत एवा देव जवने विषे, तथा मनु-  
ष्य जवने विषे पण, स्वतंत्रपणं मूकीने परतंत्रपणा वडे, एटले परवशपणे  
रहीने, अर्थात् इंद्रियोने वश थइने, महामहा कष्ट अनंतीवार जोगव्यां ठे.

एटले इंद्रियोए जेम जेम तने नचाव्यो, तेम तेम तुं नाठ्यो, ने तेथो महा जया  
नक दुःखने पाम्यो; परंतु ते इंद्रियोने तें वश न करी. माटे ज्यारे त्यारे पण, ते  
इंद्रियोने वश करीने आत्मसाधनमां वर्त्तिश, त्यारेज तदारुं कळ्याण थशे ॥६२

तिर्यग्गतिः अनूयासः श्रीममहावेदनाः अनेकविआः

तिर्य्यगं इंद्रायुपतो । श्रीममहावेअणा अणैगविहा ॥

जन्मपरणारघट्टे

अननकृत्वः

परिभ्रातः

जम्मणमरणरहट्टे । अणतखुत्तो परिप्रमिउ ॥ ६३ ॥

अर्थ.—हे आत्मन् ! तुं (तिर्य्यगं के०) तिर्यच गतिने (अणुपत्तो के०) पा  
म्यो छे. त्यां (अणैगविहा के०) अनेक प्रकारनी (श्रीममहावेअणा के०) जयं-  
कर एवी महोटी वेदनानुने सहन करतो सतो (जम्मण मरण रहट्टे के०) ज  
न्म मरणरूप रहट्टेने विषे (अणतखुत्तो के०) अनंतीवार (परिप्रमिउ के०) परि  
भ्रमण करी आव्यो ठे. ॥ ६३ ॥

जावार्थ.—हे जीव ! तुं तिर्यच गतिने विषे गयो, त्यां आगल गधेडा दिपणे

અવતરીને કુંજારાદિકના હાથનાં ઘણાં હપ્પણાં લેવાઈ આવ્યો છે. વલ્લી ઘોડા પ્રમુખના અવતાર ધારણ કરીને ઘણા કોરડાદિકના પ્રહાર સહન કરી આ-  
વ્યો છે. અને દ્વાથી પ્રમુખ થઈને અકુશના પ્રહાર સહન કરી આવ્યો છે. વલ્લી  
બલદ પ્રમુખના જવમાં ઘણી પચ્છનીની આરોના પ્રહાર લાઈ આવ્યો છે. વલ્લી  
માંફડાં પ્રમુખના જવમાં ઘેરઘેર શલામો કરી નાચીને રોટલાના ટુકડા પ-  
રાળે પામવાનું કષ્ટ સહન કરી આવ્યો છે. વલ્લી બોકડા પ્રમુખના જવમાં મ-  
રણાતકષ્ટ સહન કરી આવ્યો છે. વલ્લી પોપટ પ્રમુખના જવમાં પાંજરાદિકને  
વિશે બંધનકષ્ટને સહન કરી આવ્યો છે. અર્થાત્ એવું કોઈ હુઃસ્વ નથી કે, જે  
હુઃસ્વને તે સહન નથી કહ્યું!! એ પ્રકારે અનંતીવાર ઘોર મહા ગયાનક હુઃસ્વ  
તે સહન કર્યાં છે. માટે હવે એવું ધર્મસાધન કહ્ય કે, જેથી તેવાં હુઃસ્વ જો-  
ગવવાં પડે નહીં ॥ ૬૩ ॥

पड नह ॥ ५२ ॥  
यावति कान्यपि दुःखानि  
जावति कैवि दुःखा  
शरीरणि पानमानि च संसारे  
सारंग माणसा वै संसारे ॥

प्राप्तः अनन्तकृत्वः

जीवः संसारवार्ता

पत्तो अणुतंखुत्तो । जीवो संसारकंतारे ॥ ६४ ॥

अर्थ.—( जीवो के० ) जीव जे ते ( संसारे के० ) संसारने विषे ( सारीरा के० ) शरीर संबंधी ( व के० ) बली ( माणसा के० ) मन संबंधी ( जावंति के० ) जेतलां ( केवि के० ) कोइ पण ( दुस्का के० ) दुःख ठे, तेने ( संसारकंतारे के० ) संसाररूपी अटवीने विषे ( अणुतंखुत्तो के० ) अनन्तीवार ( पत्तो के० ) पास्यो ठे. एटले संसाररूप अटवीमां परिभ्रमण करतां आ जीव सर्वे दुःख सहन करी आव्यो ठे. ॥ ६४ ॥

भावार्थ.—आ संसारने विषे दुःख बे प्रकारनां ठे. एक शरीर संबंधी रोगादिके करीने दुःख ठे, अने बीजुं मन संबंधी इष्ट वस्तुना वियोगादिक थकी दुःख ठे. ते सर्वे दुःख आ संसाररूप अटवीने विषे भ्रमण करतां, आ जीवे अनन्तीवार भोगव्यां ठे. ॥ ६४ ॥

तृटणा अनंतकृत्वः

संसारं तादृशी तत्र आसिद्विनरके

तएहा अपणतखुत्तो । मंसारे तारिस्सी तुमं आसी ॥

या तृण्णा प्रगमितु सर्वोदधीना

उदकं न तारीकुर्यात् न समर्थज्जवेत्

जं पर्समेज संवो । दहीणंमदयं न तिरिज्जा ॥६५॥

अर्थ—हे जीव ! (तुमं के०) तने (तएहा के०) तृण्णा. अर्थात् तृषा (तारिस्सी के०) ते प्रकारनी (अणतखुत्तो के०) अनंतीवार (संसारे के०) नरकरूप ससारने विषे (आसी के०) उत्पन्न थइ हती. (जं के०) जे तृषाने (पर्समेज के०) शमाववाने अर्थे (सवोदहीण के०) सर्व समुद्रोनुं पण (उदयं के०) जल जे ते (तिरिज्जा के०) न समर्थ थाय ॥॥ ६५ ॥

आ प्रकारनो अर्थ प्रथम नरकनी वेदनामा कही गया होए, माटे पुनरुक्ति दोषनुं निवारण करवा माटे आ प्रकारनो जावार्थ जाणवो. के, हे जीव ! तने अनती तृण्णा उत्पन्न थइ हे, ते तृण्णा शमाववाने माटे, सर्व समुद्रोना पाणी ना बिंडु जेटला धनादिकवडे पण तहारी तृण्णा पूरी थाय तेमनथी. कह्यु ठे के:-



મામ્ : અનતકૃત્વ :

જીવ : સંસારચતારે

પેત્તો અપાણંતંચુત્તો । જીવો સંસારંકતારે ॥ ૬૪ ॥

અર્થ.—( જીવો કે૦ ) જીવ જે તે ( સંસારે કે૦ ) સંસારને વિષે ( સારીરા કે૦ ) શરીર સંબંધી ( વ કે૦ ) વલ્લી ( માણસાં કે૦ ) મન સંબંધી ( જાવંતિ કે૦ ) જેટલાં ( કેવિ કે૦ ) કોઇ પણ ( હુસ્કા કે૦ ) હુઃસ્વ છે, તેને ( સંસારકંતારે કે૦ ) સંસારરૂપી અટવીને વિષે ( અણંતચુત્તો કે૦ ) અનંતીવાર ( પત્તો કે૦ ) પામ્યો છે. ઇટલે સંસારરૂપ અટવીમાં પરિવ્રમણ કરતાં આ જીવ સર્વે હુઃસ્વ સંહન કરી આવ્યો છે. ॥ ૬૪ ॥

જાવાર્થ.—આ સંસારને વિષે હુઃસ્વ બે પ્રકારનાં છે. એક શરીર સંબંધી રોગાદિકે કરીને હુઃસ્વ છે, અને બીજું મન સંબંધી ઇષ્ટ વસ્તુના વિયોગાદિક થકી હુઃસ્વ છે. તે સર્વે હુઃસ્વ આ સંસારરૂપ અટવીને વિષે વ્રમણ કરતાં, આ જીવે અનંતીવાર જોગવ્યાં છે. ॥ ૬૪ ॥

યત્પૃથિવ્યાં વ્રીહિયં । હિરણ્યં પશવઃ સ્ત્રિયઃ ॥

નાલમેકસ્ય તત્સર્વ । મિતિ પશ્યન્ન મુહ્યતિ ॥ ૧ ॥

અર્થ —સઘલી પૃથ્વીમાં ઉત્પન્ન થયેલી અનેક પ્રકારની હાંમેર તથા 'અને ક પ્રકારના ઘડું અને જવ વિગેરે સઘલું ધાન્ય, જો એક જળને પ્રાપ્ત થાય, તો પણ તેને ધાન્ય સંબંધની તૃણા પૂરી ન થાય. તેમજ સઘલા જગત્માં રહેલું હીરા, માણેક, મોની, સોનું, રૂપુ વિગેરે ધન, એક પુરુષને પ્રાપ્ત થાય, તોપણ તે પુરુષની ધન સંબંધની તૃણા પૂરી ન થાય. તેમજ જગત્ને વિષે જેટલા હા ળી, ઘોડા, હંટ, બલદ, ગાયો, જૈશો વિગેરે ચતુષ્પદ જીવો છે, તે જો એક જ ણને પ્રાપ્ત થાય, તોપણ તે પુરુષની ચતુષ્પદ સંબંધની તૃણા પૂરી ન થાય. તેમજ જગત્ને વિષે રૂપાલીમાં રૂપાલી દેવાંગનાનું તથા મહોટા મહોટા રા- જાની રાણીયો તથા મહોટા મહોટા ધનાઢ્યની સ્ત્રીયો જેવી કે, અત્યંત લાવ ણયવાલી, અત્યંત રૂપવાલી, અત્યંત ગુણવાલી અને સુંદર સુગંધીવાલી એવી જવાન સ્ત્રીયો જો એક પુરુષને પ્રાપ્ત થાય તોપણ, તે પુરુષની સ્ત્રી સંબંધિ તૃણા

पूरी न थाय. प प्रकारनो विचार करीने जे डाह्यो पुरुष वैराग्यने पामे ठे, तेज पुरुष संसारने त्रिपे सोह पामतो नथी. ॥ १ ॥

माटे हे आत्मन् ! उपर कहा प्रमाणे तुं अनंतीवार विषयो जोगवी चूक्यो ठे, परतु जे सुखनो तें एक वखत पण अनुभव नथो कर्यो, एवा आत्म सुखनी प्राप्तिने त्रिपे उद्यम कर ! ॥ ६५ ॥

आसीत् अनतकृत्वः ससारनरकजने त्व कथापि तादृशी  
 आप्सी आप्तं त्वत् । संसारे ते बुद्धा वि तारिसिया ॥  
 या प्रशमयितु सर्वः पुद्गलकार्योपघृतादिगपि न तीर्यात् न शश्रयात्  
 जं पर्समेतुं सर्वो । पुगलकांडवि ने तारिक्का ॥ ६६ ॥

अर्थ.—रे जीव ! (संसारे के०) नरक जवरूप संसारने त्रिपे (ते के०) तने (तारिसिया के०) तेवा प्रकारनी (बुद्धा वि के०) बुद्धा पण (अणतबुत्तो के०) अनंतीवार (आप्सी के०) उत्पन्न थइ हती के, (ज के०) जे बुद्धाने (पर्समेतु के०) शमाववाने (सर्वो के०) सर्व एवा (पुगलकांडवि के०) घृतादिरूप पुज-

लना समूह जे ते पण (न तरिजा के०) न समर्थ थाय ! ॥ ६६ ॥

चावार्थ.—हे आत्मन् ! नरक जवने विषे तने एवी कुंधा उत्पन्न थइ हती के, आ जगतमां रहेला जे घृतादिक सघवा सारा सारा पुजलोवडे पण, ते कुंधानी शांति थाय तेम नहोतु. एवो कुंधावेदनी तें परवशपणामां अनतीवार सहन करी ठे, माटे तने उपदेश करवानो एटलोज ठे के, आज स्वाधीनपणामां एकासणुं करवु, अथवा एक उपवास करवो, तेमां पण तने महोटीं विचार थइ पडे ठे. अने वली तुं एवुं बोले ठे के, महाराथी संवत्सरीनो उपवास पण बनी शकवो कठण ठे. कारण के, महाराथी तो एक घडिवार पण न्हुं रूखुं रहेवातुं नथी. एम कहीने अनेक प्रकारनां सारां सारां जोजन करावी जमे ठे. परंतु हे मूढ जीव ! आखो जन्मारा थइने तें केटला मण घृतादिक मिष्ट पदार्थो खाधा हशे ? तेनुं सुख लेशमात्र पण आज तने रूखुं नही. केम के, जो तुं तहारा हाथे तहारी जीज उपर हाथ फेरवी जो के, ते घृतादिक पदार्थोनी कांइ पण चिकाश जणाय ठे ? अर्थात् नथी जणाती. तेमज हवे

થી પણ તું અનેક પ્રકારનાં પાપ પ્રપંચાદિક કરીને સારાં સારાં જોડન કરી  
શ, તોય પણ પૂર્વની પેઠે તે જિહ્વાઈંદ્રિ તૃપ્ત થવાની નથી. અને જિહ્વાઈં  
દ્રિયું પોષણ છે, તેજ સર્વેં ઇંદ્રિયોના પોષણનુ મૂલ્ય છે. એટલે જેમ વૃક્ષના મૂલ્ય  
માં પાણી નાંખીએ, તો વધા વૃક્ષમાં તે પાણી પસરે, તેમ એક જિહ્વાઈંદ્રિને  
બૂટી મૂકવાથી બીજી ઇંદ્રિયો પ્રયાસે કરીને જીતી હોય, તે પણ કુમાર્ગે ચા  
લે છે. માટે નીતિશાસ્ત્રમાં કહ્યું છે કે, “જિતં સર્વં જિતે રસે” એટલે જેણે રસ  
નાં ઇંદ્રિય જીતી, તેણે સઘલી ઇંદ્રિયો જીતી જાણવી. કેમ કે, રસનેં દ્રિયને  
મોકલી મૂકવાથી મધમાં સાદિકને વિષે પણ પ્રવૃત્તિ થાય છે, અને તેથી વિષ  
યની વૃદ્ધિ થાય છે. તેણે કરીને નરકાદિકને વિષે જવું પડે છે. ત્યાં પૂર્વેં કહેલી  
હુધાવેદની સહન કરવી પડે છે. એટલાજ માટે ગ્રંથકારે હુધાવેદનીના સ્વ-  
રૂપને વિશેષે જણાવવાને માટે ફરીથી વર્ણન કર્યું છે. માટે તેથી પુનરુક્તિ દો  
ષ સમજવો નહી. ॥ ૬૬ ॥

કૃત્ત્વા અનેકાનિ જન્મમરથાનાં પરાવર્તનશાનાનિ

કાર્જુણમ ઝોગાંડં । જન્મમણ્મરણે પરિષદ્દણસયાંડં ॥

હુઃલેન માનુષત્વ યદિ લગ્નતે યથોક્તં મુલં જીવઃ

દુસ્કેણ માણુસતં । જંડ લંહંડ જહિહ્વિયં જીવો ॥૬૭॥

અર્થ.—(જંડ કેળ) જ્યારે (જીવો કેળ) જીવ જે તે (અણેગાંડં કેળ) અનેક  
આં (જન્મમણ મરણ કેળ) જન્મ મરણ તેનાં (પરિયદ્દણ કેળ) પરાવર્તન તેનાં  
(સયાંડં કેળ) શેંકડો. એટલે જન્મ મરણનાં શેંકડો પરાવર્તનને (કાર્જુણ કેળ)  
કરીને (દુસ્કેણ કેળ) હુઃલે કરીને (માણુસતં કેળ) મનુષ્યપણને પામે છે, ત્યા  
રે (જહિહ્વિય કેળ) યથા દ્વદ્વા પ્રમાણે. એટલે પોતાની દ્વદ્વા પ્રમાણે કુશલપ  
ણને (લંહંડ કેળ) પામે છે. ॥ ૬૭ ॥

જાવાર્થ.—રે આસ્મન્ ! અનત આં જન્મ મરણનાં શેંકડો એટલે ક્યારેક  
જન્મ, ક્યારેક મરણ, એ પ્રકારનાં હુઃલે સહન કરીને, જ્યારે આ જીવ મનુ-  
ષ્યપણને પામે છે, એટલે અકામ નિર્જરા અને યથસ્થિતિનું પરિપક્વણું દત્ત્યા

વિક કારણ વડે કરીને મનુષ્યપણને પામે છે, ત્યારે તેને જોડતી चीज મલી  
 શકે છે. एटले દેવતાના સુખને આપનારો, તથા મોક્ષના સુખને આપનારો આ  
 મનુષ્યજન્મ છે. પરંતુ મનુષ્યજન્મ વિના કોઈ જન્મ વડે સુખની પ્રાપ્તિ શક્ય  
 નથી. एटलाજ માટે જ્ઞાની પુરુષોએ સર્વ જન્મ કરતા આ મનુષ્યજન્મને ઉત્ત  
 મમાં જન્મ ગણ્યો છે. અને દશ દર્શને કરી દુર્લભ પણ एटलाજ માટે કહ્યો  
 છે. આ દશ દર્શાંતનું સ્વરૂપ પ્રમિદ્ધ છે સાટે, તથા ઘય વિસ્તાર થવાના જ-  
 યથી લક્ષ્યું નથી. માટે આવા મોંઘામાં મોંઘા મનુષ્યજન્મને પામીને एले ગમા  
 વી આવસર ચૂકવો નહી. ॥ ૬૭ ॥

તન્મનુષ્યજન્મ તથા દશ દર્શાંતવત્ દુર્લભલાજ વિદુલ્લગચંચલ વ પનુજતં  
 તં તહુહલ્લહલંજં । વિજ્જુલયાંચંચલં ચ મણુયતં ॥

ધર્મે યઃ વિપીદિતિ મઃ કાપરુપઃ ન સત્પુરુષઃ  
 ધર્મમંમિ જો વિસીર્યદ્ । સો કાઠંરિસો ન સત્પુરિસો ॥ ૬૮ ॥  
 અર્થ—(જો કેળ) જે પુરુષ (તહુ હલ્લહલંજં કેળ) તથા પ્રકારે एटલે જુ-

હજ્જકાદિ દશ દૃષ્ટાંતે કરી દુઃખે પામવા યોગ્ય એવું (ચ કેળ) વલી (વિજ્જલયા  
 ચંચલં કેળ) વિજલીરૂપ લતાની પેટે ચંચલં એવું (તં કેળ) તે, એટલે તે યોગ્ય  
 એવું (મણુયત્તં કેળ) મનુષ્યપણું, તેને પામીને (ધમ્મંમિ કેળ) ધર્મને વિષે (વિ-  
 સીયઃ કેળ) હેલ દ પામે છે, (સો કેળ) તે (કાહરિસો કેળ) કુત્સિત (નિંદિત)  
 પુરુષ જાણવો. પણ (સપ્પુરિસો કેળ) સત્પુરુષ (ન કેળ) ન જાણવો. ॥ ૬૭ ॥

ત્રાવાર્થ.—જૈનશાસનમાં પ્રસિદ્ધ એવાં દશ દૃષ્ટાંતે હુર્લજ એવો, અને વિજ  
 લીના ઝબકારાની પેટે ક્ષણજંતુર એવો, ને જેમાં કોઈ પ્રકારની પણ સ્વામી  
 નથી એવો, એટલે આ મનુષ્યનો જવ અઢીઢીપમાં થયો, તેમાં વલી કર્મચૂ-  
 મીમાં થયો, તેમાં વલી આર્ય દેશમાં થયો, તેમાં વલી ઉત્તમ કુલને વિષે  
 થયો, તેમાં વલી અવિકલ પંચેન્દ્રિયે પૂર્ણ થયો, તેમાં વલી નિરોગી કાયા પા-  
 મ્યો, અને તેમાં વલી સંજુરનો અને સત્ શાસ્ત્ર સાંજલવાનો જોગ બન્યો; તેમ  
 ઠતાં પણ જે પુરુષો, ધર્મસાધન કરવામાં પ્રમાદ કરે છે, તે પુરુષો નિંદા કરવા  
 યોગ્ય થાય છે. પણ તે સત્પુરુષોની પંક્તિમાં ગણજાલાયક થતા નથી. માટે



હે જીવ ! પૂર્વે અનુચવ કરેલા પશુપણાના સ્વચાવને મૂકી દેફને, મનુષ્યજનને  
લેલો લગાડવામાં ઉદયમ કર.

॥ ડપજાતિ વૃત્તમ્ ॥

માનુષ્યજન્માનિ તેડસસારમમુદ્સ્ય લબ્ધેમતિ

જિનેદ્ધર્મઃ ન કુઠઃ ચ યેન

માણુસ્સજમ્મે તૈમિ લબ્ધંમિ । જિણિદધમ્મો ન કંનુ યં જેણં ॥

ત્રાટતે ગતે યથા ધાનુકેણ

હસ્તો ધૃષ્ટવ્યો તથા ચ અવચં તેન

તુદ્દે ગુણે જેહ ધાણકેણ । હઠ્ઠો મલેઘો યં હપ્પવસ્સ તેણં ॥ ૬૯ ॥

અર્થ. — (જેણં કેળ) જેણે (તમિ કેળ) સંસારરૂપ સમુદ્ઘના કાંઠારૂપ (માણુ

સ્સજમ્મે કેળ) મનુષ્ય જન્મ (લબ્ધંમિ, કેળ) પામે સતે (જિણિદધમ્મો કેળ)

જિનેદ્ધર્મો ધર્મ જે તે (ન કંનુ કેળ) નથી કર્યો (તેણં કેળ) તેણે અર્થાત્ તેને (ય

કેળ) પણ (જેહ કેળ) જેમ (ધાણકેણં કેળ) ધનુર્ધારિ પુરુષ જે તેણે અર્થાત્

તેને (ગુણે કેળ) પણ (તુદ્દે કેળ) તુદે સતે (અવસ્સ કેળ) નિશ્ચે (હઠ્ઠા કેળ)

હાથ (મલેઘા ય કેળ) ઘસવા પડેજ છે તેમ આ જીવને પણ હાથ ઘસવા પડે

હે. એટલે પહી ઘણો પશ્ચાત્તાપ કરવો પડે હે. ॥ ૬૯ ॥

જાવાર્થ.—અનંતા યવરૂપ સમુદ્રમાં જટકતાં જટકતાં મનુષ્ય જન્મરૂપ  
કાંઠો ગ્રાસ થાવે સતે પણ જેણે અહિંસારૂપ જિનધર્મ ન આચરણ કર્યો, તેને;  
જેમ રણસંગ્રામમાં યુદ્ધ કરવા ગાલા એક ધનુર્ધારી પુરુષના ધનુષ્યની પળઠ  
તૂટી ગઈ, તેથી તેને જેમ હાથ ઘસવા પડ્યા, તેમ તહારે પણ હાથ ઘસવા  
પડશે. માટે હે જીવ! જો તું પણ ઠતી સામગ્રી સતે જિનધર્મરૂપ જાતું  
નહિ મહાન કરે, તો તહારે પણ મરણાવસ્થાએ પશ્ચાત્તાપ કરવોજ પડશે. તે  
આ પ્રકારે કે, અરે! મેં ઠતી સામગ્રીએ પણ આ શું કર્યું!!! કે, પરલોકે  
જતાં ધર્મરૂપ જાતું કાંઈ પણ લીધું નહીં! માટે હવે હું શું કરીશ! એવી રીતે  
તહારે હાથ ઘસવા પડશે. વહી જેમ આ જવમાં થોડો કાલ રહેવા માટે કોઈ  
પુરુષ જ્યારે પરદેશ જવાનો હોય, ત્યારે તે પુરુષ પ્રથમથી જાતા વિગેરેનો ઇ-  
ટલો બધો બંદોબસ્ત કરી રાખે હે કે, અમુક જગ્યાએ ઉતરીશું, ને ત્યાં અમુક  
બોજન કરીશું. એવી રીતનો ઠરાવ કરીને પહી પોતાની સાથે જાતાદિક ઘણી

सामग्री लेइने जाय ठे. पण जातुं खीथा शिवाय जतो नथी. तेम तहारे तो  
 आहिथी मरीने क्यां जतुं पडशे? ने त्यां केटला दिवस रहेतुं पडशे? अने  
 कोने त्यां जइने उतारो करवो पडशे? अने मार्गमां जातुं खीथा विना शुं खा  
 इशुं? इत्यादि परलोक संबंधी तने कांइ पण विचार थतो नथी. माटे हे मूढ  
 जीव! सर्व दुःख मात्रने निवारण करनार अने मनोवांछित सुखने आपनार  
 एवु धर्मरूप जातुं संगथे राख्य. ॥ ६ए ॥

॥ पद्मरीवृत्तम् ॥

रेजीव नितरांशुणु चंचलस्वजावान् मुक्त्वा परलाके शम्यति सकलान् अपि बाह्यजावान् तथा  
 रेजीव निःसुणि चंचलसहाव । मिट्ठेर्विणु सयलवि बप्पजाव ॥  
 नवजेदपरिग्रहस्य यत् विविधजालं समुहं अतःसंसारं अस्मिन्यत् सर्वं तत् इच्छजालमिवासादस्ति  
 नवजेयपरिग्रह विविहजाल । संसारि अंति संहु इंदयाल ॥७०॥

अर्थ.-(रे जीव केण) हे जीव! तुं (निमुणि केण) सांजल्य के जे, (चंचल  
 सहाव केण) चंचल स्वजाववाला (सयलवि वेण) सर्व एवाय पण (बप्पजाव

કે૦) શરીરાદિક બાહ્યજાવને તથા (નવજેપરિગ્રહ કે૦) નવ જેદવાલા પરિગ્રહનો (વિચિત્રજાલ કે૦) અનેક પ્રકારનો સમૂહ તેને (મિલેહેવિણુ કે૦) મૂકીને પરલોકે જઈશ. એ હેતુ માટે (સંસારિ કે૦) સંસારને વિષે (અહિ કે૦) જે શરીરાદિક દેખાય છે, (સહુ કે૦) તે સઘળું ( હંદયાલ કે૦ ) હંદ્રજાલ સમાન છે. ॥ ૭૦ ॥

જાવાર્થ.—હે આત્મન્ ! ત્હારું દિતકારીણું આ એક વાક્ય સાંજલ્ય. આ દેખાતો શરીરાદિક સઘલો બાહ્યજાવ છે, હંદ્રજાલ સમાન છે, એટલે નવ પ્રકારનો પરિગ્રહ\* તે સઘલો ચંચલ સ્વચાતુવાલો છે. એટલે કાળમાં દેખાય અને કાળમાં નાશ પામી જાય એવો છે. એટલુંજ નહિ પણ સંસારમાં જે જે વસ્તુ દેખાય છે, તે સર્વેને હું હંદ્રજાલ સમાન જાણીને તેને વિષે મોહ મમત્વ ન કર્ય. કારણ કે, તે સઘલા બાહ્યજાવને મૂકીને તુ એકલોજ પરલોકમાં જઈશ, પણ પૂર્વે કહી તેમાંની કોઈ વસ્તુ પણ ત્હારી સાથે આવવાની નથી. કેમ કે, તે સ

\* ૧ ધન. ૨ કૃત્રે ૩ ધર. ૪ સુવર્ણ. ૫ રૂપુ ૭ ત્રાટુપિતલ ૮ હિંદુપદ ૯ ચતુષ્પદ.

वै, वस्तुताए असत् ठे. माटे तेने तुं सत्यपणानी चांति न करीश. ॥ ७० ॥

पितृपुत्रपित्रगृहगहिणीना जात समूहः एतलौकिकं सर्वं निजम्य शुभ्रे कल्याणे सहायं निमित्तं  
पियपुत्तमित्तघरणिजाय। इहलोईअ सब नियसुहसहाय ॥

न अर्पीतिप्रश्ने अस्ति कोपि तव शरणेनाणे हेमवर्च एकावयेव सहिष्यसे तिर्यक्नरकडःखानि  
नै वि अहि कोई तह सरणि मुख। इक्खु सहसि तिरनिरयडुक्क

अर्थ - (मुख के०) हे मुख ! (इहलोइअ के०) आ लोक संबंधी (सर्व के०)  
सर्व एवो (पिय के०) पिता (पुत्त के०) पुत्र (मित्र के०) मित्र (घर के०) गृह  
(घरणि के०) स्त्री, तेमनो (जाय के०) समूह जे ते (निय सुह सहाय के०) पो  
ताने सुख करवानो ठे स्वभाव ते जेमनो एवो ठे. एटले सौ पोत पोताना सुख  
ना अर्थी ठे. पण (तिरि निरय डुक्क के०) तिर्यच तथा नरक ते संबंधी दुःख.  
तेने (इक्खु के०) तुं एकलोज (सहसि के०) सहन करे ठे, पण ते वखत तेमा  
नुं (तुह के०) तहारे (सरणि के०) शरण करवा योग्य (कोइ वि के०) कोइपण  
(न अहि के०) अतु नश्री. ॥ ७१ ॥

કે૦) શરીરાદિક બાહ્યજાવને તથા (નવજેવપરિગ્રહ કે૦) નવ જેદવાલા પરિગ્રહનો (વિચ્છિદ્રજાલ કે૦) અનેક પ્રકારનો સમૂહ તેને (મિદ્દહેવિણુ કે૦) મૂકીને પરલોકે જઇશ. એ હેતુ માટે (સંસારિ કે૦) સંસારને વિષે (અહિ કે૦) જે શરીરાદિક દેખાય છે, (સહુ કે૦) તે સઘણું ( હંદયાલ કે૦ ) હંદ્રજાલ સમાન છે. ॥ ૭૦ ॥

ત્રાચાર્થ.—હે આત્મન્ ! તહારું હિતકારીણું આ એક વાક્ય સાંજલ્ય. આ દેખાતો શરીરાદિક સઘણો બાહ્યજાવ છે, હંદ્રજાલ સમાન છે, એટલે નવ પ્રકારનો પરિગ્રહ\* તે સઘણો ચંચલ સ્વભાવવાલો છે. એટલે ક્ષણમાં દેખાય અને ક્ષણમાં નાશ પામી જાય એવો છે. એટલુંજ નહિ પણ સંસારમાં જે જે વસ્તુ દેખાય છે, તે સર્વેને હું હંદ્રજાલ સમાન જાણીને તેને વિષે મોહ મમત્વ ન કર્ય. કારણ કે, તે સઘણા બાહ્યજાવને મૂકીને હું એકલોજ પરલોકમાં જઈશ, પણ પૂર્વે કહી તેમાંની કોઈ વસ્તુ પણ તહારી સાથે આવવાની નથી. કેમ કે, તે સ

\* ૧. ધન. ૨. ધાન્ય. ૩. ક્ષેત્ર. ૪. ઘર ૫. સુવર્ણ ૬. રૂપ. ૭. ત્રાણુપિતલ ૮. હિપ્પદ એ ચતુષ્પદ.

वै, वस्तुताए अस्त् ठे. माटे तेने तुं सत्यपणानी त्रांति न करीश. ॥ ७० ॥

पितृपुत्रभित्तुहृदिणीना जात समूहः एहलौकिक सर्व निजम्य शुभ्रे कल्याणे सहायं निमित्तं

पियपुत्तमित्तघरघरणिजाय । इहलोईअ सव्व नियसुहसहाय ॥

न अपीतिपञ्चे अस्ति कोपि तव शरणेनाणे हेमूखं एकावधेव सहिष्यसे तिर्यक्नरकडुखानि

न वि अन्ति कोइ तुह सरणि मुख । इक्खु सव्वसि तिरि नरियडुख

अर्थ — (मुख के०) हे मूख ! (इहलोईअ के०) आ लोक संबंधी (सर्व के०)

सर्व एवो (विय के०) पिता (पुत्त के०) पुत्र (मिन्न के०) मित्र (घर के०) गृह

(घरणि के०) स्त्री, तेमनो (जाय के०) समूह जे ते (निय सुह सहाय के०) पा

ताने सुख करवानो ठे स्वभाव ते जेमनो एवो ठे. एटले सौ पोत पोताना सुख

ना अर्थी ठे. पण (तिरि नरिय डुख के०) तिर्यच तथा नरक ते संबंधी दुःख.

तेने (इक्खु के०) तुं एकलोज (सव्वसि के०) सहन करे ठे, पण ते वखत तेमां

नुं (तुह के०) तहारे (सरणि के०) शरण करवा योग्य (कोइ वि के०) कोइपण

(न अन्ति के०) शतु नशी. ॥ ७१ ॥

જાવાર્થ.—આ જગતમાં પરલોકને વિષે કાંઈ પણ સહાયતા કરવાને ન સ  
 મર્થે એવાં માતા પિતા સ્ત્રી પુત્રાદિક સૌ પોત પોતાનાં સ્વાર્થી છે, પણ કોઈ  
 કોઈનું નથી. જેમકે, ઉપર લખેલાં ઘરનાં માણસોને એવો નિશ્ચય થાય છે કે,  
 હવે આ પથારીમાં સૂવારેલો માણસ જીવશે નહીં, એવું ધારીને તે સૂતેલા મા-  
 ણસને મહા ઝરપૂર વેદનામાં તરફડતો નજરે જોડને પણ કહે છે કે, તમે મને  
 કાંઈ કહો છો? એટલે તમે ઢાની રીતે સંચય કરેલું, આપેલું, મૂકેલું, દાટેલું,  
 કાંઈ દેખાડો છો? એવી રીતે પોતાનો સ્વાર્થ સાધવાની વાતો કરે છે. તથા તે  
 ના મરી ગયા પછી પણ કેવલ પોતાનો સ્વાર્થ સંજારી સંજારીને રૂપે છે કે, આ  
 ટલું કામ અધુરું મૂકીને ગયા ! પણ તેણે એમ નથી વિચારતાં કે, ડયાંથી સ  
 મજણો થયો ત્યાંથી માંડીને ચોકે સૂતાં સૂધી પણ એણે આપણું વૈતરું કૂટ્યાં  
 કહ્યું છે. પરંતુ તે બાપડો નરકાદિક ગતિને વિષે એટલો ગયો છે, ત્યાં તેને કે  
 વા દુઃખ પડતાં હશે? તથા તે વિચારો ઘણું દ્રવ્ય મૂકીને ગયો છે ! પણ તેના  
 બીજા દુઃખમાં જાગ ન લેતાં ફક્ત તેનું જ દ્રવ્ય તેની પછવાડે શુદ્ધ કૃત્યમાં વા



परबुं, एवो विचार पण नथी थतो. अने वल्ली आबो विचार पण तेमने नथी थतो के, आरे । रात्री दिवस पोताना शरीरनुं सुख पण न विचारतां कूड कपट बलजेद् अन्यायादिक करीने एणे आपणुंज जरण पोषण कखुं ठे, पण पोताना परलोकनुं सावन करवानो अवकाश जरापण एणे लीधो नथी. एवी रीते कोइ रुदन करतुं नथी. माटे हे जीव! हे महामूर्ख !! कांइकतो विचाख !! के, हुं आश्रवजावमांथी निवृत्ति पामीने कांइकतो सवरजावमा वनुं. ॥ ७१ ॥

॥ मागधिका वृत्तम् ॥

कुशाग्रे यथा अवश्यायो हिमविडकः स्तोकं निष्ठिति लंबमानः

कुसुंगे जंहे नुसविंडुए । थोवं चिठइ लंबमाणए ॥

एव मनुजाना जीविनं समयमापि हे गौतम मा ममादी

एवं मणुआण जीवियं । समयं गेयंम मों पमायए ॥ ७२ ॥

अर्थ.—(जह के०) जेम (कुसुंगे के०) डाचना अग्रजागने विषे (नुसविंडु ए के०) जाकलनो बिंडु जे ते (लंबमाणए के०) लांबो थतो सतो एटले वायु

વેડે પડવાની તૈયારીમાં આવેલો (થોડો કેળ શોડો કાલ (ચિઠ્ઠકેળ) રહે છે. (એવં કેળ) એ પ્રકારે (મણુઆળ કેળ) મનુષ્ય જે તેમનું (જીવિયં કેળ) જીવિત જે તે ચંચલ જાણવું. માટે શ્રી મહાવીરસ્વામી ગૌતમસ્વામી પ્રત્યે\* કહે છે કે, (ગોયમ કેળ) હે ગૌતમ ! (સમયં કેળ) એક સમયમાત્ર પણ (મા પમાયએ કેળ) પ્રમાદ ન કરીશ. ॥ ૬૫ ॥

આવાર્થ.—શ્રી મહાવીરસ્વામી ગૌતમ પ્રત્યે કહે છે કે, હે ગૌતમ ! એક સમયમાત્ર પણ પ્રમાદ ન કરીશ. કેમકે, આ મનુષ્યપણાનું જીવંતું હાજના અગ્રજાગમાં રહેલા જલબિંદુની પેઠે, થોડોજ કાલ રહે તેવું છે. એટલે જોતાં જોતાં અદ્ય વાયુવેડે પણ શીઘ્રપણે નાશ ધામે તેવું છે. અર્થાત્ હાજના અગ્રને વિષે રહેલા જલબિંદુ તો, ફક્ત વાયુવેડેજ નાશ પામે છે; પરંતુ આ મનુષ્ય તો, અનેક પ્રકારના કારણોથી મરે છે. જેમ કે, તાવ આવવાથી, મૂંઝારો થ-

\* આ વાર્તા શ્રી ઉત્તરાધ્યયન સૂત્રના દશમા અધ્યયનમાં છે, સાંથી વિસ્તારના અર્થ પુરુષોએ જોઈ લેવું

वाथी, कोलेरा (कोगलियुं) आतवाथी, घर पडवाथी, अग्नित्रडे बलवाथी, शस्त्र प्रमुख वागवाथी, सर्प करडवाथी, इत्यादिक अनेक प्रकारनां कारणो मलवाथी उचितो नाश पासे ठे. एम जाणीने हे जीव ! धर्मकृत्यने विषे समयमात्रनो प्रसाद न कर. ॥ ७२ ॥

आ ७३ तथा ७४ मी ए बे गाथाठ श्री सूर्यगडांग सूत्रना प्रथम श्रुतस्कंधना वैतालीय अध्ययननी ठे.

सदुःखं किं न दुःखं मंवाधिः खलु मेय उलंजा

संबुद्धं किं न वृद्धं । संबोहि खलु पिबे दुल्लहा ॥

न एव उपनमति आगच्छति रात्रयोऽतीताः नो सुलजं पुनरपि जीवितं

‘नो हूं’ उवाणमंति रड्डु । ‘नो सुलहं’ पुणरवि जीवियं ॥ ७३ ॥

अर्थ.—श्री कृष्णदेव स्वामीना पुत्र श्री जरतेश्वर, तेमणे तिरस्कार कर्षा एवा, अने राज्यना अर्थि एवा, पोताना अठाण पुत्रो प्रत्ये श्री आदीश्वर जगवान उपदेश करे ठे, अथवा श्री महावीरस्वामी पर्षदा प्रत्ये कहे ठे के,



(સંબુદ્ધ કે૦) અહો જઠ્યો! તમે બુજો. (બોધ પામો.) (કિં ન બુદ્ધ કે૦)  
 કેમ તમે બોધ નથી પામતા? જે હેતુ માટે જેમણે ધર્મ નથી કહ્યો તે પુરુ-  
 શોને (પિચ્છ કે૦) મરણ પામ્યા પછી પરજન્મને વિષે (સંબોધી કે૦) બોધિવીજ  
 જે તે (સલુ કે૦) નિશ્ચે (હુલ્લહા કે૦) દુર્લભ છે. શાથી કે, (રાહુ કે૦) રાત્રી  
 દિવસ જે તે (હુ કે૦) નિશ્ચે (ભવણમંતિનો કે૦) ગયેલાં પાઠાં આવતાં નથી.  
 તેમ (જીવિયં કે૦) જીવિત જે તે (પુણરત્તિ કે૦) ફરીને પણ ઇટલે ફરી ફરી  
 (સુલહં નો કે૦) સુલજ નથી. ઇટલે સંયમરૂપ જીવિત ઘણું દુર્લભ છે. અથવા  
 (જીવિયં કે૦) જીવિત જે તે અર્થાત્ તૂટેલું આગ્રહું જે તે (પુણરત્તિ કે૦) ફ-  
 રીને પણ સાંધતું (સુલહં નો કે૦) સુલજ નથી. ઇટલે તૂટેલું આગ્રહું સાંધ-  
 વાને કોઈ પણ સમર્થ નથી. ॥ ૭૩ ॥

જાવાર્થ.—હે જઠ્ય જીવો! તમે જ્ઞાન દર્શન ચારિત્રરૂપ ધર્મને જાણો. કા-  
 રણ કે, આવો અવસર ફરી ફરીને મલવો દુર્લભ છે. માટે ઘણી સામગ્રીસતે  
 પણ, કેમ બોધ પામતા નથી? અર્થાત્ જોગને તુહ જાણી, તેનો ત્યાગ કરીને



॥ शार्दूलविक्रीडितवृत्तम् ॥

निर्वाणः।दिसुखप्रदे नरजवे जैनेन्द्रधर्मान्विते ।

लब्धे स्वल्पमचारु कामजसुखं नो सेवितुं युज्यते ॥

वैकूर्यादिमहोपलौघनिचिते प्राप्तेऽपि रत्नाकरे ।

लातुं स्वल्पमदीप्ति काचशकलं किं चोऽचितं सांप्रतम् ॥ १ ॥

अर्थ.—मोक्षादिक सुखनो आपनार एवो, ननुष्यनो जत्र मले सते, तेमां वली जिनराजनो धर्म मले सते, तहारे लगारमात्र पण कामसुख सेववु घटतुं नथी. केम के, ते अल्प ठे, अने ते सुखनो परिणाम् सारो आवतो नथी. ते उपर दृष्टांत कहे ठे के, जेम वैकूर्यादि रत्ननो समूह जेमां रह्यो ठे, एवा रत्ना करने पामीने एटले रत्ननी खाण पामीने कांतिरहित एवो, अने वली अल्प मूढ्यबालो एवो काचनो ककडो लेवो शुं तहारे घटे ठे? अर्यात् पूर्वे कह्यो एवा रत्नाकरनो त्याग करीने, तेने बदले काचनो ककडो लेवो ते, घटेज नहीं.

तेम अतिशे अल्प अने तुह एवा विषयसुखने अर्थे रत्नाकर समान जिनध-  
 र्मेनो त्याग करवो, ते पंडित पुरुषने घटे नहीं वली जेणे धर्मकृत्य नथी कर्युं,  
 तेने परब्रह्मा संजमरूप जीवित मलतुंज नथी. वली गएला एवा, जे धर्मसा-  
 धन करवाने योग्य एवा, रात्री दिवस जे ते, तथा यौवनादिक काल इत्या-  
 दिक पाठां आवतां नथी. केसके, इंद्रादिकनुं पण त्रुटेनुं आयुष्य पाबुं संधातुं  
 नथी. माटे एबुं जाणीने रात्री दिवस धर्मनुं आराधन करवुं. ॥ ७३ ॥

हवे सर्व संसारी जीवने आयुष्यनुं अनित्यपणुं देखाडे ठे.

बालाः वृद्धाः च पश्यन् गन्तव्या अपि त्यजन्ति मानवाः

महारा बुद्धा ये पासह । गप्प्रहावि चयंति माणवा ॥

अर्थः यथा वर्तकन्ति चारि हंति एवं आयुक्ष्ये त्रुटयति जीवित

सेणे जेह वड्यं हरे । एवमाऽऽस्कर्यंमि तुट्ठ ॥ ७४ ॥

अर्थ-हे आत्मन्! (जहरा केण) बाल एवा (य केण) वली (बुद्धा केण)  
 वृद्ध एवा, वली (गप्प्रहावि केण) गर्भने विषे रहेला एवाय पण (माणवा केण)

મનુષ્ય જે તે (ચયંતિ કે०) નાશ પામે છે. (પાસહ કે०) તેને તું જો. વલી (જ હ કે०) જેમ (સેણે કે०) શિંચાણો પક્ષી જે તે (વદ્યં કે०) તેતર પક્ષીને (હરે કે०) હરણ કરે છે. અર્થાત્ શાઘ્રપણે મારે છે ( એવ કે० ) એ પ્રકારે (આઝસ્ક યંભિ કે०) આઝલાનો ક્યથ થયે સતે (તુદ્દર્શ કે०) મુટે છે. ઇટલે ક્ષણે ક્ષણે આયુષ્ય નાશ પામે છે, અથવા મૃત્યુ જે તે જીવિતને હરે છે. ॥ ૭૪ ॥

ત્રાવાર્થ.—હે જોત્ર ! તું વિચારીને જો કે, કેટલાએક મનુષ્ય ગર્જમાં રહ્યા થકાજ મરણ પામે છે, અને કેટલાએક મહાકષ્ટે કરીને જન્મ થયા પઠી બાલ પણામાંજ મરણ પામે છે, અને કેટલાએક જવાન અવસ્થામાંજ પોતાનાં સ્ત્રી-આદિક વહાલાં પદાર્થોને અણદ્રષ્ટાએ મૂકીને મરણ પામે છે, અને કેટલા-એક તો વૃદ્ધાવસ્થાનાં દુઃખ જોગવતાં જોગવતાં પરાણે પરાણે પગ ઘસીને મરણ પામે છે. વલી આ જગ્યાએ માનવ શબ્દ ગ્રહણ કર્યો છે, તેનું એ કારણ છે કે, ઉપદેશ કરવા યોગ્ય હોય, તેનેજ મનુષ્ય કહીએ. પરંતુ જે ઉપદેશ દેવા યોગ્ય ન હોય, તેને તો મનુષ્યની પંક્તિમાં ન ગણત્રા, એમ ગ્રંથકારનો અનિ-

પ્રાય છે. વલી મનુષ્યનું આયુષ્ય અનેક પ્રકારનાં કારણો મેલેલાથી છાંજ વંચલ છે, એમ જાણાવવાને અર્થે સર્વે અવસ્થામાં મરણ દેલાડયું છે. વલી શ્રી સૂયગડાંગ સૂત્રના પ્રથમ શ્રુતસ્કંધના બીજા ત્રૈતાલીય અધ્યયનની બીજી ગા-  
આની દીપિકામાં તથા ટીકામાં કહ્યું છે કે,-

ત્રિવલ્લભોપમાયુષ્કસ્યાપિ પર્યાપલેનનન્તરમન્તમૂર્ત્તેનૈવ કસ્યચિન્મૃત્યુરુપતિષ્ઠતીતિ

અર્થ - ત્રણ પદ્યોપમના આયુષ્યવાલાને પણ, પર્યાપ્તિ પામ્યા પછી અંતમુ-  
હૂર્તે કરીને કોઈક પુરુષને મૃત્યુ જે તે પ્રાપ્ત થાય છે.

વલી શ્રી ગાણંગજી સૂત્રના સાતમા ગાણમાં કહ્યું છે કે,  
સત્ત વિહે આઠ પ્રેદ. પન્નત્તે તં જહા.

॥ આર્યાવૃત્તમ્. ॥

અશ્વાપસાણ નિમિત્તં । આહારે વેચણા પરાધાણ ॥

ફાસે આણાપાણુ । સત્તવિહં ત્રિચણુ આઠ ॥ ૧ ॥

અર્થ.-આયુષ્યનો પ્રેદ પૃતલે ઉપક્રમ જે તે, સાત પ્રકારનો કહ્યો છે. કે-



મકે, નિમિત્તનું પામવાપણું છે. એ હેતુ માટે. હવે તે સાત જેદે દેસાડે છે. સ  
 રાગ સ્નેહના ત્રયથકી. એટલે કોઈના ઉપર અત્યંત હોય, તેવામાં તેનો  
 નાશ સાજલવાથી ઉત્પન્ન થયો જે જય, તેથી આગલુ ત્રુટે છે. એમ આગલ  
 પણ સવધ જોડવો. ॥ ૧ ॥ વલી દંડ શસ્ત્રાદિકના ઉર્ચિતા ઘાતથી. ॥ ૨ ॥  
 તથા અત્યંત આહાર કરવાથી. ॥ ૩ ॥ તથા નેત્ર અને શુભાદિકની વેદ-  
 નાથી. ॥ ૪ ॥ તથા પરાઘાતકી એટલે ગર્જપાતાદિકથી. ॥ ૫ ॥ તથા તરેહ-  
 વારના સર્પાદિકના સ્પર્શથી. ॥ ૬ ॥ અને શ્વાસોઢાસને રંધવાથી. ॥ ૭ ॥ એમ  
 માન પ્રકારે આગલું જેદાય છે. અથવા લુપ્તક્રમ છે કારણ તે જેનું, એવું આ-  
 લહું, તેજ પૂર્વે કહેલા નિમિત્તથી ત્રુટે છે. આ પૂર્વે જે કહ્યું તે સોપક્રમ આગ-  
 લાવાલાનેજ આશ્રીને જાણવું. પણ નિરુપક્રમ આગલાવાલાને આશ્રીને ન  
 જાણવું કેમ કે, આગલું બે પ્રકારે વંધાય છે. એક સોપક્રમ કર્મથી અને ત્રીજું  
 નિરુપક્રમ કર્મથી વંધાય છે. તેમાં જે સોપક્રમ (શિથિલ) વાલું આયુષ્ય તે  
 તે નિમિત્ત પામવાથી ત્રુટે છે અને નિરુપક્રમ (તિકાચિત) વાલું આયુષ્ય છે,

તે કદિપણ ત્રુટતું નથી.

વહી જેમ શિંષાણો પક્ષી તેતર પક્ષિને ઊંચિતો ઝાલી લે છે, અર્થાત્ ના-  
શ કરે છે, તેમ આંત્રલુ કય થઈ સતે જીવિત પણ નાશ પામે છે. માટે એવું  
જાણીને ઇટલે કણમાત્ર જીવવાનો વિશ્વાસ ન રાખીને ધર્મસાધન કરવામાં  
સાધધાન થા. ॥ ૭૪ ॥

॥ આર્યાવૃત્તમ્ ॥

ત્રિનૃવનજનાનુ પ્રિયમાણાન્ દદ્વા પ્રાપયંતિ ॥ યે ન આત્માનં ધર્મે  
તિહૃયણજણં મરંતં । દહૂણં નયંતિ ॥ જે નં અપ્રર્પાણં ॥

નિવર્તંતે ન પાપાત્ ધિક્ક્રમ્યક્ ઘૃષ્ટત્વં તેષાં

વિરંમંતિ નં પાર્વાતુ । ધીધી ધીદૃત્તાણં તોણં ॥ ૭૫ ॥

અર્થ.-(જે કેળ) જે પુરુષ (મરંતં કેળ) મરતો ઇવો (તિહૃયણજણં કેળ) ત્રણ  
નૃવનના જનને (દહૂણ કેળ) દહીને (અપ્રર્પાણં કેળ) આત્માને (ન નયતિ કેળ)  
ધર્મને વિષે નથી જોડતા, અને (પાર્વાતુ કેળ) પાપચકી (ન વિરંમંતિ કેળ) ન

શ્રી વિરામ પામતા (તાણે કે०) તેમના (ધીઠ્ઠતણે કે०) ધિતંદ્રપણાને એટલે નિ  
ર્લજપણાને (ધીધી કે०) ધિક્કાર થાન ! ધિક્કાર થાન ! ! ॥ ૭૫ ॥

જાવાર્થ.—સ્વર્ગ મૃત્યુ ને પાતાલ એ પ્રકારે ત્રણ લોકના રહેનારને, અર્થાત્  
સર્વે સંસારી જીવને, મરતા દેખીને અને જાણીને પણ પોતાના આત્માને ધર્મ  
ને ત્રિષે નથી જોડતા, તથા હિંસાદિક થકી નિવૃત્તિ નથી પામતા, અર્થાત્ જ  
કૃત્યથી પાપ બંધાય છે, તેવા કૃત્યથી પાઠા નથી ઊસરતા, તેવા નિર્લજ જી-  
વોના ધિઠ્ઠપણાને ધિક્કાર થાન ! ધિક્કાર થાન ! ! એમ અતિશે ધિક્કારપણું  
જણાવવાને માટે બેવાર ધિક્કાર શબ્દ કહ્યો છે. ॥ ૭૫ ॥

મામા જલ્પત વહૂલં ચે વદ્ધાઃ ચિક્કણૈઃ કર્મમિઃ

મામાં જંપહૅ વહુયં । જે વદ્ધા ચિક્કણેહિ કર્મમેહિ ॥

સર્વેથા તેષા જાયતે હિતોપદેશઃ મહાદોષઃ વા મહાદોષઃ

સંઘેસિ તેસિં જાયેદ્ । હિયોવંણસો મહોદોસો ॥ ૭૬ ॥

તે કદિપણ ત્રુટતું નથી.

વહી જેમ શિંચાણો પક્કી તેતર પક્ષિને ઝીંચિતો ઝાલી લે છે, અર્થાત્ ના-  
શ કરે છે, તેમ આગલુ કય થયે સતે જીવિત પણ નાશ પામે છે. માટે એવું  
જાણીને પટલે કાળમાત્ર જીવવાનો વિશ્વાસ ન રાખીને ધર્મસાધન કરવામાં  
સાવધાન થા. ॥ ૭૪ ॥

॥ આર્યાવૃત્તમ્ ॥

ત્રિજુવનજનાત્ ત્રિયમાણાન્ દદ્ધા પ્રાપ્યંતિ ! એ ન આસ્માનં ધર્મે

તિહુયણજણં મરંતં । દદ્ધુણં જનંતિ જે નં અર્પ્યાણં ॥

નિવર્તેતે ન પાયાત્ ત્રિકુલધક્ષુષ્ટત્વે તેષાં

વિરંમંતિ ને પાર્વાતુ । ધીધી ધીઢૂત્તણં તોણં ॥ ૭૫ ॥

અર્થ.—(જે કેળ) જે પુરુષ (મરંતં કેળ) મરતો એવો (તિહુયણજણં કેળ) ત્રણ  
જુવનના જનને (દદ્ધુણ કેળ) દેહીને (અર્પ્યાણં કેળ) આત્માને (ન નયંતિ કેળ)  
ધર્મને વિષે નથી જોડતા, અતઃ (પાર્વાત કેળ) પાપચકી (ન વિરંમંતિ કેળ) ન

श्री विराम वामता (ताणं के०) तेमना (धीठत्तणं के०) धिवंइपणने एटलें नि  
लज्जपणने (धीधी के०) धिक्कार थानु ! धिक्कार थानु ! ! ॥ ७५ ॥

भावार्थ.—स्वर्ग मृत्यु ने पाताल ए प्रकारे त्रण लोकना रहनारने, अर्थत्  
सर्व संसारी जीवने, मरता देखीने अने जाणीने पण पोताना आत्माने धर्म  
ने विषे नथी जोडता, तथा हिंसादिक थकी निवृत्ति नथी वामता, अर्थत् जे  
कृत्यथी पाप बंधाय ठे, तेवा कृत्यथी पाठा नथी उसरता, तेवा निर्दज जी-  
वोना धिष्ठपणने धिक्कार थानु ! धिक्कार थानु ! ! एम अतिशे धिक्कारपणुं  
जणाववाने माटे बेवार धिक्कार शब्द कह्यो ठे. ॥ ७५ ॥

मामा जल्पत बहुलं ये वद्धाः चिक्रणैः कर्मभिः

मामा जंपह बहुय । जे बद्धा चिक्रणेहि कर्ममेहि ॥

सर्वेषां तेषां जायते हितोपदेशः महादोषः वा महाद्वेषः

सर्वेसि तेसि जायइ । हियोवएसो महोदोसो ॥ ७६ ॥

અર્થ. -અયોગ્ય શિષ્યોને કૃપાથી ઉપદેશ કરતા ગુરુને જોઈ, યોગ્ય શિ-  
ષ્યો ગુરુ પ્રત્યે કહે છે કે, હે ગુરો ! (જે કેળ) જે પુરુષો (ચિક્ષણેહિ કેળ) ચિક  
ણાં પૃત્વાં (કમ્મેહિં કેળ) કર્મે કરીને (બદ્ધા કેળ) બધાયા છે, તેમને (બહુયં કેળ)  
વળો (મામાં અપહ્ કેળ) ઉપદેશ ન કરો, ન કરો ! કેમ કે, (તેસિ કેળ) તે (સર્વે  
મિ કેળ) સર્વે અયોગ્ય શિષ્યોને (હિયોવણ્ણો કેળ) હિતોપદેશ જે તે (મહાદો  
સો કેળ) મહાદોષવાલો, અથવા મહાદૃષ્ટવાલો (જાયઙ્ કેળ) થાય છે. ॥૭૬ ॥

જાતાર્થ. -અયોગ્ય શિષ્યને વારંવાર બોધ કરતા દેહીને આચાર્યમહારાજ  
પ્રત્યે મુનિયો જે તે, વિનંતી કરે છે કે, હે જગવન્ ! આપતો કરુણાસાગર થો.  
પરંતુ કાલા નિવિડ પહર જેવા, આ ચલ શિષ્યોને આપ ગમે તેટલો પ્રતિબો  
ધ કરશો, તોયપણ તેનું પ્રતિબોધ પામવા કઠણ જણાય છે. કેમ કે, જે પ્રાણિ  
યો જ્ઞાનાવરણીયાદિક નિવિડ કર્મે કરીને બંધાણા છે, તે પ્રાણિયો ધર્મોપદેશ  
દેવાને યોગ્ય નથી. જેમ કાચા ઘડામાં નાંખેલુ પાણી તે પોતે નાશ પામે છે,  
અને ઘડાને પણ નાશ પમાડે છે, તેમ અયોગ્ય જીવોને મોધ કરેલું સિદ્ધાંત રહ

સ્ય, જે ને, નાશ પામે છે. અને તે અયોગ્ય શિષ્યો પોતાના આત્માને પણ નાશ કરે છે. અથવા તે અયોગ્ય શિષ્યોને ગુરુ ઉપર દ્વેષ થાય છે. તે કહ્યું છે કે,

ઉપદેશો હિ મૂર્ખાણાં । પ્રકોપાય ન શાન્તયે ॥

પયઃપાન યુઝઙ્ગાન્ના । કેત્વલં વિષવર્જનમ્ ॥ ૧ ॥

અર્થ.—મૂર્ખ જીવોને કરેલો હિતાપદેશ જે તે, પ્રકોપને અર્થે થાય છે. એટલે ઉપદેશ દેવાથી ઉભર્યો ગુરુ ઉપર ક્રોધ કરે છે. જેમ સર્પને જે દૂધ પાવું, તે કેવલ જેરનું વધારણું છે. એટલે તે સર્પ જેમ જેમ દૂધ પીએ છે, તેમ તેમ તેને જેર વધતું જાય છે. એ રીતે મૂર્ખને જેમ જેમ હિતોપદેશ કરે છે, તેમ તેમ તે મૂર્ખ દ્વેષ વધારતો જાય છે. ॥ ૧ ॥

માટે તેવા અયોગ્ય જીવોને ઉપદેશ દેવો તે ઠયર્થ છે. અર્થાત્ વિપરીતપણાને પામે છે. ॥ ૬૬ ॥

કરોપિ મમત્ત્વં

ધનસ્વગ્નવિજ્ઞાપ્યુમેપ

અનતહઃસ્વકારણેષુ

કુણસિ મમત્ત્વં ધણસય । એવિહવપમુદેસુ આણંતંડસ્કેસુ ॥

શિથિલયમિ આદરં પુનઃ

અનંતસુલ્લે

મોક્તે

સિદ્ધિર્લેસિ આર્યરં પુણ ! અણંતસુલ્લેમિ સુલ્લેમિ ॥૭૭॥

અર્થ.—હે આત્મન્ ! (અણંતદુલ્લેસુ કે૦) અનંતુ છે દુઃખ તે જોણે કરીને અથવા જેને અર્થે જે થકી અથવા જેને વિષે ઇવાં (ધણ કે૦) ધન ઇટલે સુવર્ણાદિક તથા (સચણ કે૦) માતા પિતાદિક સ્વજન, તથા (વિહવપમુલ્લેસુ કે૦) દાથી, ઘોડા પ્રમુખ વિજવ, ઇત્યાદિકને વિષે (મમત્તં કે૦) મમત્વજાવને તું (કુણસિ કે૦) કરે છે. (પુણ કે૦) પરંતુ (અણંતસુલ્લેમિ કે૦) અનંતુ છે સુખ તે જેને વિષે ઇવા (સુલ્લેમિ કે૦) મોક્ષના સુલ્લેને વિષે (આર્યરં કે૦) આદરને તું (સિદ્ધિલેસિ કે૦) શિથિલ કરે છે. ઇટલે તું મોક્ષનાં સુખ પામવાનો ઉદ્યમ નથી કરતો. ॥ ૭૭ ॥

જાવાર્થ.—રે મૂઢ આત્મન્ ! અનંત દુઃખનાં કારણ ઇવા, સ્વજન, વિજવ, ધન ઇત્યાદિકને વિષે મમત્વ કરી મહોટા દુઃખનો ખાર તું માંથે ઉપાડે છે. પણ વર્તમાન કાલના સ્વજનાદિકને જો તું ઉપંકારી જાણીને મમત્વ કરતો



હોય તો, એવી રીતના ઉપકાર કરનાર તો, અનંતા જન્મમાં અનંતાં સ્વજના-  
 દિક થયાં છે. માટે તે સ્વજનોંદિકને વિષે તું કેમ મમત્વ નથી કરતો? અને  
 તે સ્વજનાદિકના ય્યા હવાલ થયા હશે? તેનો પણ લગારમાત્રુ વિચાર નથી  
 કરતો? વલી ફક્ત આજ જન્મના સ્વજનાદિકને અર્થે રાગ દ્રષ્ટે કરીને રહેતી,  
 ધ્યાપાર, અને સેવાદિક કે, જેમાં પ્રાણીનો ઉપધાત થાય, એવી ન કરતા યો-  
 ગ્ય ક્રિયા, આ જીવકૃર્ણા કરે છે. જેમ ફરશુરામે અનંતવીર્ય રાજામા આશ-  
 ક્થએલી રેણુકા નામે પોતાની માતાનું માંથું કાપી નાંચું. તથા તેજ ફરશુ  
 રામે પોતાના પિતા ઉપર રાગ હોવાથી એકવીશવાર નક્કર પૃથ્વીકેરી. વલી  
 કોણિક રાજાથે રાજ્યના લોજે કરીને પોતાના પિતા જે શ્રેણિક રાજા, તેમને  
 બંધીલાનામાં નાંચ્યા. તેમજ પોતાની મનોવૃત્તિ પ્રમાણે ચાલવામાં અડચણ  
 કરનાર જાણીને, ચૂલણી રાણીયે પોતાનો પુત્ર જે બ્રહ્મદત્ત, તેને મારવાને અર્થે  
 લાલના મોહોલમાં ઘાલી અગ્નિ સલગાવ્યો. વલી એક હાર હાથીની લડા-  
 ડને માટે, ફક્ત એક પદ્માવતીના વચનથીજ એક ક્રોડને એશીલાલ જીવોનો

घान धयोः वली राज्यना लोने करीने जगत अने बाहुवली ए धे जाई वझे  
 मद्दोदु युद्ध थयु. ने तेमा हजारो जीवोनो संहार थइ गयो. वली विषयरग  
 पुरो न थवाथी पोतानो पति जे परदेशी राजा, तेने सूरीकता राणीये ऊर  
 दइने मार्यो, एटलुंज नही पण, ठेवठे गले नख पण दीधो. वली पुत्रीना स्ने-  
 हे करीने जरासंधे श्री कृष्ण वासुदेव संगथे मद्दोदु युद्ध करी; पोताना  
 कुलसहित हजारो जीवोनो नाश कर्यो. वली राज्यना लाजे करीने कनक-  
 केतु राजाये पोताना पुत्रोनो सर्व अंग ठेवून कर्यो. वली नीतिशास्त्रना कर्ता  
 चाणक्ये राज्यना लोने करीने पोतानो मित्र जे पर्वत नामे राजा, तेने मारी  
 नांठ्यो. वली पोताना स्वार्थ माटे सुभूष चक्रवर्तिये ब्राह्मणोनो अने क्षत्रि-  
 योनो हान्य कर्यो. एवी रीतनां अनेक दृष्टांतो ठे, ते जो लाखवा वेशीये तो तेनो  
 एक मद्दाटो ग्रंथ यत्ता पण पार न आके, माटे विचारवानुं आटलुं ठे के,

पुत्रो मे आता मे। स्वजनो मे गृहकलप्रवर्गो मे ॥

इति कृतमेमेशब्दं । पशुमिव मृत्युर्जनं हरति ॥ १ ॥

अर्थ—तुं रात्री द्विषस पटुं विचारे ठेके, आ महारो पुत्र, आ महारो  
 साई, आ महारां स्वजन, आ महारं घर, आ महारां स्त्रीआदिक वाढ्हेशरी,  
 परंतु ए प्रकारे दोसनारने जेम घातकी पुरुष, वे वे करता एवा बोकडाने ह-  
 रण करेवे; तेम मृत्यु जे ते, मे मे (महारं महारं) करता प्राणीने पकडीने  
 खेद जाय वे. ॥ १ ॥

माटे तेना उपर समत्व करवाथी उलटुं पाप चंवाशे, पण तेमांतुं कोइ म  
 री अशे, त्यारे तेमांथी कोइ पण ते मरनारने राखवा समर्थ श्रुत नथी; एट  
 लुज नहि पण, पोताना स्वार्थमां खामी आववाथी, थोडा दिवस रुदन करी  
 “गयेलाते जूली जतु” ए रीवाज प्रमाणे तेज संबंधीयो तेने तिसरी जाय वे.  
 जेम पोताना वीश वर्षना पुत्रना श्रुत्यु समये फक्त मोहना उठावाथी (गाढ  
 स्वप्ने लांबा रागे बुमो पाडी) रुदन करनार अत्ने ठानी कुटनार पिता, पोताना  
 बीजा पुत्रना लग्न समये, ते मृत्यु पामनारने जूला जइ, वर्त्तमान समयना उ  
 रसाहमा पूर्ण हर्षथी दाखव थाय वे. एज रीते अत्यंत खेहवाजी स्त्री (जा-

યી) ના મૃત્યુ પઠી, તેજ ચર્તાર વીજી સ્ત્રી સાથે વિવાહ કરી જાણે આ સંબંધ  
 સદાકાલ રેહવાનોજ હોયને શું! એવા સ્ત્રીના મોહમાં મુંઝાડ પટલે શુશી  
 થઈ, અગાઉની સ્ત્રીને વિસરી જાય છે. તેમજ પોતાના બંધુના મૃત્યુથી દુઃખી  
 થવાનું ઘતાવનાં ઝાતા (જાડ) થોડા દિવસ પઠી તે બંધુના લેહને ખૂલી જ  
 ડ, તેના પુત્રાદિકની સાથે દ્રવ્યાદિકના જાગમાં કપટ આદરે છે. એવી રીતે  
 સ્વજન પરિવારનો સંબંધ સ્વાર્થયુક્ત, અલ્પ મુદતનો, સ્થિતિ પૂર્ણ થયે ત્રુટના  
 રો, આપણો રાખ્યો નહિ રહેનારો, અને પરિણામે દુઃખદાઈ એવો ઇંદ્રજાલ  
 સમાન સ્ત્રીઓ છે. તેથી તેને વિષે મમત્વ ધારણ કરવો તે પણ કેવલ અજ્ઞાનતા  
 જ છે! એવીજ રીતે હાથી, ઘોડા, રથ, શાયદલ વિગેરે ઠકુરાઈ પણ અનિત્ય  
 છે. તેને વિષે જે મમત્વ કરવો. તે પણ મોહવેશ જાણવી. તેમજ ધન, સોનું,  
 રૂપું, હીરા, માણેક, મોતી, શંભ, પ્રવાલાં, તેના ઉપર પણ જે મમત્વ કરવો,  
 તે પણ પરિણામે દુઃખનુંજ મૂલ છે. માટે જે જે કૃત્ય કરવું તેનું પરિણામ પ્રથ  
 મથીજ વિચારવું કે, આ કૃત્યનું પરિણામ શું નિપજશે? તે ઉપર મીતિશાસ્ત્ર

मां कछुं ठे के. छाखा दिवसमां एवुं काम करबुं के, जेथी रात्रीये सुखे निद्रा  
 आवे. तथा आठ मासमां एवु काम करबुं के, जेणे करीने चोमासाना च्यार  
 महिना निवृत्तिथी सुखे सुखे विशेष धर्मध्यान थाय. तथा पूर्व अवस्थामां एवु  
 काम करबुं के, जेणे करी वृद्धावस्थामां सुखी भवाय. अने जीवता सूचीमां एवु  
 काम करबुं के, जेणे करीने परलोकने विषे सुखी भवाय. माटे परलोक संबंधी  
 कार्यमां आदर करवो. ए उपदेश. ॥ ७७ ॥

भसारः दुःखहेतु. दुःखफलः दुःसहदुःखरूप. न  
 संसारो दुःखहेतु । दुःखफलो दुःसहदुःखदुवो र्य ॥

न सृजति न भगवमपि जीवाः अतिवद्वाः स्नेहनिर्गमः  
 न चयंति तं पि जीवा । अद्बद्धा नेह निश्चिहं ॥ ७८ ॥  
 अर्थ.-हे जीव ! (संसारो के०) आ संसार जे ते (दुःखहेतु के०) दुःखनुं  
 काण्ठ ठे. तथा (दुःखफलो के०) दुःख एज फल ठे जेनु एवा ठे. (य के०)  
 वली (दुःसहदुःखरूपो के०) दुःखे करी सहन थाय, एवु जे दुःख ते रूप ठे.

तेमां (नेहनिअलोहिं के०) स्नेहरूप चेडीवडे (अइवझा के०) अतिशे वंधायेला  
एवा (जीवा के०) जीव जे ते (तंपि के०) ते संसारने पण (न चयति के०)  
नथी त्याग करता. अर्थात् संसारने दुःखदायक जाणे ठे, तोयपण तेनो त्या  
ग नथी करता. ॥ ३८ ॥

भावार्थ.—आ संसारमां सर्व बंधम करतां प्रेमबंधन अतिशे महोदुःखे. ते  
कछुं ठे के,—

॥ वसन्ननिलकावृत्तम् ॥

रात्रिर्गगिष्यति जविष्यति सुप्रजातं । चास्यानुदेह्यति हसिष्यति पङ्कजश्रीः ॥  
इदं विचिन्त्यति कोशगते त्रिरेफे । दाहन्त इन्त नलिनीं गज उज्जहार ॥ १ ॥

॥ स्वागतावृत्तम् ॥

बन्धनानि खलु सन्ति बह्वनि । प्रगल्भजुहुतबन्धनमन्यत् ॥  
दारुवेदलिपुष्पाऽपि पडद्भि । भिषिद्भ्यो न नलि पङ्कजकोशे ॥ २ ॥

अर्थ—जेम कगलनो रस पीवाने वेवेनो एवो जे जलरो, ते मनमां वि-

ચારે છે કે, હવે સધ્યાકાલ પહોંચી, ને કમલ મિચાઈ જશે; માટે હું હાડી  
 જઇ તો ઠીક એમ વિચાર કરતાં કરતાં સંધ્યાકાલ થઈ, ને કમલ મિચાઈ  
 ગયું, ને વચ્ચે તે જમરો વિચાર કરે છે કે, રાત્રી જશે ને સારો પ્રગટ કાલ  
 થશે ને સૂર્ય ઊગશે, ને કમલની લક્ષ્મી હસશે એટલે પ્રફુલ્લિત થશે, ત્યારે હું  
 હાડી જઈશ. એવો વિચાર કરે છે. એટલામાં પાણી પીવાને માટે આવેલા હા  
 થીએ તે કમલને ડાંટીને હા ફાટી લે છે!! મુલમાં ઘાલી, પેલા નિનારા ન-  
 મરાને ડાંટીને ચાહવા માંડ્યો! ॥ ૧ ॥ તે વચ્ચે પેલો જમરો મરતા મરતાં  
 પશ્ચાત્તાપ કરે છે કે, જગતમાં બંધન તો ઘણા છે, પણ પ્રેમરૂપ દોરીનું બંધન  
 તો એક જુદી જાતનું જ છે. કેમ કે, ગમે તેવું કાષ્ટ હોય તોપણ તેને વિધ-  
 વાને જમરો સમર્થ હોય છે, પરંતુ હું તો લેહે કરાને કમલના દોડાને મિથિર-  
 હીને ક્રિયારહિત થયો. એટલે તે દોડાને કારાને નીકળી જવા સમર્થ ન  
 થયો! ॥ ૨ ॥ બલી બ્રહ્મદત્ત રાજા મરણાંતિક રોગની વેદનાદિકે કરીને પરા-  
 જવ પામ્યો સતો અતિશે, સંતાપનો અનુભવ કરે છે. એટલે વેદનાપ કરીને

તેમાં (નેહ નિશ્ચલોદ્ધિ કે०) સ્નેહરૂપ વેડીવેડે (અશ્વઝ્ઞા કે०) અતિશે વંધાયેલા  
 ઘવા (જોવા કે०) જીવ જે તે (તંપિ કે०) તે સંસારને પણ (ન ચયંતિ કે०)  
 નથી ત્યાગ કરતા. અર્થાત્ સંસારને ડુઃખદાયક જાણે છે, તોયપણ તેનો ત્યા  
 ગ નથી કરતા. ॥ ૭૭ ॥

જાનાર્થ.—આ સંસારમાં સર્વ વંધન કરતાં પ્રેમવંધન અતિશે મહોદું છે. તે  
 કહું તે કે,—

॥ વસન્નનિલકાવૃત્તમ્ ॥

રાત્રિર્નિમિષ્યતિ જાત્રિવ્યતિ સુપ્રજાતં । જાસ્યાનુદેશ્યતિ હસિષ્યતિ પહ્લુજશ્રીઃ ॥  
 દૃઢં વિચિન્તયતિ કોશગતે તિરેકે । હા હન્ત હન્ત ન લિનીં ગજ બલ્લહાર ॥ ૧ ॥

॥ સ્વાગતાવૃત્તમ્ ॥

વન્ધનાનિ લલુ સન્તિ વહ્નિ । પ્રસરજુકૃતવન્ધનમન્યત્ ॥  
 દારુનેદનિપુણ પહ્લુધિ । મિષ્ટિયો યાનિ પહ્લુજકોશે ॥ ૨ ॥  
 અર્થ—જેમ કમલનો રસ પીવાને વેલેલો ઘવો જે જલરો, તે મનમાં વિ-



ચારે છે કે, હવે સંધ્યાકાલ પહોવા આવી, ને કમલ મિચાડ જશે; માટે હું હડી  
 જગુ તો ઠીક એમ વિચાર કરતાં કરતાં સંધ્યાકાલ થઈ, ને કમલ મિચાડ  
 ગયું, ને વચ્ચે તે જમરો વિચાર કરે છે કે, ગત્રી જશે ને સારો પ્રવાત કાઢ  
 જશે ને સૂર્ય જગશે, ને કમલની લક્ષ્મી હસશે એટલે પ્રફુલ્લિત થશે. ત્યારે હું  
 હડો જઈશ. એવો વિચાર કરે છે. એટલામાં પાણી પીવાને માટે આવેલા હા  
 શ્રીએ તે કમલને હપાડીને હાડતિ છેડે!! મુલમાં ઘાલી, પેલા વિચાર જ-  
 મરાને ટાતવડે ચાલવા માંડ્યો! ॥ ૧ ॥ તે વચ્ચે પેલો જમરો મરતા મરતા  
 પશ્ચાત્તાપ કરે છે કે, જગત્માં બંધન તો ઘણા છે, પણ પ્રેમરૂપ દોરીનું બંધન  
 તો એક જુદી જાતનું જ છે. કેમ કે, ગમે તેવું કાઢ હોય તોપણ તેને વિધ-  
 વાને જમરો સમર્થ હોય છે, પરંતુ હું તો લાંબું કરાને કમલના દોડાને ધીર-  
 હીને ક્રિયારહિત થયો. એટલે તે દોડાને કોરાને નીકળી જવા સમર્થ ન  
 થયો! ॥ ૨ ॥ બલી બ્રહ્મદત્ત રાજા મરણાંતિક રોગની વેદનાદિકે કરીને પરા-  
 જવ પામ્યો સતો અતિશે, સંતાપનો અનુત્તર કરે છે. એટલે વેદનાં કરીને

આંત્રમાંથી આંસુ ચાદ્યાં જાય છે; તોયપણ મોહના ઉદયથી જોગની આ-  
કાંદ્યા (શ્લેષ) કરે છે. અને પાસેં બેઠેલી સ્ત્રીના ઉપર દ્વાથ નાંચીને પોતાની  
સ્ત્રીનું નામ દેતો દેતો મરણ પાત્રીને સાતમી નરકને વિષે ગયો. અને ત્યાં પણ  
તીવ્ર વેદનાનો અનુભવ કરતો સતો, તે સ્ત્રીનું નામ વારંવાર સંજારતો સતો  
વેદના જોગવે છે. એવી રીતે જોગની આસક્તિ ત્યાગ કરવી ઘણી દુષ્કર છે.  
અને કેટલાએક મહા સત્ત્વવાલા સનત્કુમાર ચક્રવર્તિ જેવા પુરુષો તો, રો-  
ગની વેદના થયે સતે પણ દેહને તથા આત્માને જુદો સમજીને એવું વિચા-  
રતો કે, આ મહારું કરેલું કર્મ મને 'ઉદય આવ્યું' છે, માટે મહારેજ જોગ-  
વડું પડશે. એવો નિશ્ચય કરીને સમતાસહિત કર્મ જોગવે છે, પણ મનમાં  
પીડા હર્યન્ન થવા દેતા નથી. અર્થાત્ આર્તધ્યાન રોદ્ધ્યાન ધ્યાતા નથી.  
અને વલ્લી એવું વિચારે છે કે,—

॥ શાર્દૂલવિક્રીડિતહૃત્તમ્ ॥

હતો યઃ સ્વત એવ મોહસલિલો જન્માલવાદોઽશુનો ।

રાગ દ્વેષ કપાયસતતિમહાનિર્વિઘ્નવીજસ્તથા ॥  
રંગેરહકુરિતો વિપત્કુસુમિતઃ કર્મમ્દુમઃ સાંપ્રતં ।

અર્થ — આ કર્મરૂપ વૃક્ષ પોતે પોતાને હાથેજ વાળ્યો છે, ને તેમાં મોહ-  
રૂપ પાણી શિંચ્યું છે, અને તે વૃક્ષની જન્મચૂમિ પણ અશુભ કર્મરૂપ વ્યારામાં  
છે. વલી રાગ દ્વેષ કષાય, તેની જે સંતતિ ઇટલે શ્રેણિ, તે રૂપ વીજ છે. તે મ-  
હોટા વિઘ્નરહિત છે. ઇટલે એ વીજમાથી વૃક્ષ ઉત્પન્ન થયા વિના રહેજ નહીં;  
તેવું છે. અને એ વૃક્ષને રોગરૂપ અંકુરા ઉત્પન્ન થયા છે. અને વિપત્તિરૂપ પુષ્પ  
ને જો તું સમ્યક્ પ્રકારે ઇટલે સમજાવે નહિ સહન કરે તો, તે પુષ્પમાંથી  
અધોગતિનાં દુઃખરૂપ ફલ ઉત્પન્ન થશે. ॥ ૧ ॥

વલી આમ વિચારે છે કે, જો હું આવી પહેલી આપદાને સમજાવે નહિ  
જોગવું તો, એમાંથી મહારે દુર્ગતિના દુઃખરૂપ ફલ ઉત્પન્ન થશે. માટે હે ત  
વ્ય જીવો! આ પ્રકારનો વિચાર કરીને સસારને દુઃખમય જાણીને સંસાર

घटाडवानो उद्यम करो. ॥ ७७ ॥

निजकर्मपवनचलितः

जीवः

संसारकानने

घोरे

नियकर्मपवणचलिनु । जीवो संसारकाणणे घोरे ॥

काः काः विभवनाः बधबंधनादीविगोपनाः न प्राप्नुयात् दुःमहदुःखं याभ्यस्ताः

कौ कौ विम्वर्णाडु । नं पावंपु दुसहदुस्काडु ॥ ७८ ॥

अर्थ. -- (घोरे के०) घोर (जयानक) एतुं (संसारकाणणे के०) संसाररूप  
सहावनने विषे (निय के०) पोतानु (कर्म के०) ज्ञानावरणीयादिक कर्म, ते  
रूप (पवण के०) वायु, तेण करीने (चलिनु के०) प्रेरणा कर्षो एवो, अर्थात्  
बडाडवो एवो (जीवो के०) आ जीव जे ते (दुसहदुस्काडु के०) दुःखे करीने  
सहन करताने अशक्य ठे दुःख ते जेनुं एवी (का का के०) केइ केइ (विटंब-  
णाडु के०) बध बधनादिक विटंबना तेने (न पावण के०) नथी पामतो ? अ-  
र्थात् सर्वे विटंबनानेने पामे ठे. ॥ ७८ ॥

भावार्थ. -- कोइ पुरुष पोतानो लीधिलो नियम (व्रत) कोइ अदृष्ट परिषद-

થી મેઘકુમારની પેઠે જાગવાને તૈયાર થયો હે, પણ તેણે વિચાણું કે, આ ત્રા-  
 ત્તાં ગુરુને નિવેદન કરીને પછી મહારો નિયમ સૂકુ. એમ ધારીને જેટલાકમાં  
 ગુરુ પાસે આવે હે, તેટલાકમાં જ્ઞાનવત ગુરુ ઉપદેશ આપીને નિશ્ચલ કહ્યો.  
 તે આ પ્રમાણે કે,—હં જઞ્ય જીવ ! અહો હો !! આ ધોર જવાટવીને વિષે આ  
 જીવે કર્મના વશે કરીને શાં શાં ડુઃખ નથી સહન કહ્યાં ? અર્થાત્ સર્વે જા-  
 તિનાં વધ બંધનાદિક ડુઃખ સહન કહ્યાં હે, અને અનેક પ્રકારના અપરા-  
 ધથી રાજા પ્રમુખે ગદેડા ઉપર બેસાડીને નાક કાન કાપીને અને કપાલમાં  
 ડામ દેડને ઇત્યાદિ ઘણીજ વિટંબના પમાડીને, ને આઘા શેહેરમાં ફેરવીને  
 શૂલિયે દેવા પ્રમુખ અસહ્ય ડુઃખ દીધાં. ત્યાં તે પરવશપણથી તેવાં ડુઃખ અ-  
 નતીવાર સહન કહ્યાં. વલ્લી કર્મે કરીને જીવને શું શું નથી વિતતુ ? અર્થાત્  
 ઘણુંજ વાતે હે. જેમ કે,—

નિવસઃ સાગરમજ્જે । નિવસઃ ગિરિગુહરકંદરામજ્જે ॥  
 કમ્મસહાયજીયાણં । કહમન્નિ ન હણે વિલગ્ગં તુ ॥ ૧ ॥

માયંગઘરે હરિચંદ્રશણો ॥ પંડવાણ વણવાસો ॥  
 મુંજસસ ચિત્તજનમણં । કીરડ જં કમ્મુણા સચ્ચં ॥ ૧ ॥  
 રાહું કરેડ રંકો । રંકો પુણ કરેડ રાયસારિત્થો ॥  
 જ ન ઘર જડ હીયણ । કીરડ તં કમ્મ જીવાણં ॥ ૩ ॥

અર્થ.—જો કદાપિ આ જીવ કર્મના ત્રયથી સમુદ્ર મધ્યે વાસ કરે, અથવા પર્વતની મહોટી ગુફામાં વાસ કરે, તોયપણ કર્મની સાથે વલગેલા ઇટલે કર્મથી આચરણ પામેલા તે જીવોને, વલગેલાં કર્મ કોઈ પ્રકારે નાશ પામતાં નથી. અર્થાત્ નિકાચિત કર્મ યોગવ્યા વિના હુટતાં નથી. ॥ ૧ ॥ વલી જુઠે કે, કર્મને વશે કરીને હરિશ્વર રાજા ચંડાલને ઘેર રહ્યા, તથા પાંચ પાંડવો વ નવાસ પામ્યા, તથા મુંજરાજાએ ઘેર ઘેર ચિદ્વા માગી. તે માટે જે કર્મ કરે તે સત્ય છે. અર્થાત્ કર્મ કોઈને પણ મૂકતું નથી. ॥ ૨ ॥ વલી કર્મ કેવાં છે? તે કહે છે. થોડીવારમાં રાજાને રક કરે છે, અને રંકને રાજા જેવા કરે છે. વ લી જેના ઘરમાં, કોઈ જો દિતાડહિતકારી વાત હૃદયમાં ન ધારી હોય, તે

વાતને જીવોનાં કર્મ જે તે થોડીવારમાં કરી દેલાહે છે. એટલે જેનું મનમાં પણ ચિંતવન નથી, एवું शुभाशुभ नीचितुं एकदम थइ आवे છે તેનું કારણ પણ કર્મ છે. માટે કર્મને કાંઈ શરમ નથી. ॥ ૩ ॥ માટે તેં કર્મને વશ થઈને અનેક દુઃખ સહન કર્યાં છે. તેના આગલ આ ધર્મકૃત્ય કરતાં થएलું અલપ દુઃખ ઇયા હિસાબમાં છે? એમ ઉપદેશ દેડને ધર્મને વિષે દઢ કહ્યો. એમ સ મજી બીજા જીવોએ પણ ધર્મને વિષે દઢતા રાખવી. આ ઠેકાણે મેઘકુમારનું દૃષ્ટાંત જાણવું તે દૃષ્ટાંત પ્રસિદ્ધ છે, માટે લખ્યું નથી ॥ ૭૯ ॥

શિશિરે કાલે શીતલનિજસ્ય લહરીણા સહસ્રાણિ તૈઃ ધન યથા સ્યાત્તપા ખિન્નો દેહો યસ્ય સઃ સિસિરં મિ સીયલ્લાનિલ । લહરિસહસ્સેહિ ખિન્નઘણેદેહો ॥

તિર્યકત્વે અરણ્યે અનંતશઃ નિયનઃ અનુપ્રાપ્તઃ  
તિરિયંતણં મિ ડરેણે । અણંતસો નિહંણમ ડણુપંત્તો ॥ ૮૦ ॥

અર્થ—હે જાત્ર! (તિરિયત્તણં મિ કેળ) તિર્યચના જવમા (અરણે કેળ) અરણ્ય (અટવી) ને વિષે (સિસિરમિ કેળ) શિશિરકૃતુ (શિયાલો) આવે સતે (સા)

યલાનિલ કે૦) શીતલ (તાઢો) યાયુ, તેની (લહરિસહસેહિ કે૦) હજારો લ  
 હેરોવડે (ચિન્નઘણદેહો કે૦) જોદાયો હે. એટલે પીડાયો હે દૃઢ એવો પણ દેહ  
 તે જોનો, એવો થયો સતો, તું (અણંતસો કે૦) અનંતીવાર (નિહણં કે૦) નાશ  
 ને (અણુપત્તો કે૦) પામ્યો હે. ॥ ૬૦ ॥

જાવાર્થ.—હે આત્મન્ ! તું પૂર્વે અનુજેવલાં ડુઃખને, લગાર વિચારી જો કે,  
 તિર્યંચના જન્મમાં તહારો દેહ સૂબ ભજવૂત હતો, તોયપણ પોષ મહા મહિ-  
 નાની અત્યંત ટાઢશ્રી, (હિમ પડવાથી) અનંતીવાર મરણ પામ્યો. એટલે  
 આ જીવ અનેક પ્રકારના રસાયણ જેવાં કે, ત્રાંબુ હરિતાલ વિગેરે खाइने श-  
 રીરને મજબૂત તથા પુષ્ટ કરવું ધારે હે; તોયપણ તે શરીર ઘોડા જેવું, અથવા  
 પાઢા જેવું કદિપણ થતું નથી. તો પણ તે શરીરને ઘોડાની તથા પાઢાની જ-  
 પમા અપાય હે. તેવા ઘોડા વિગેરે તિર્યંચોનાં શરીર પણ, અત્યંત તાઢશ્રી  
 નાશ પામે હે. તે નાશ પામવાદિક ડુઃખ તેં અનંતીવાર સહન કર્યાં. તો આ  
 જન્મમાં ધર્મસાધન નિમિત્તે અદ્યપ એવો પણ શીત (તાઢનો) પરિષદ્ધ તું કેમ



सहन नहीं करतो ? ॥ ७० ॥

ग्रीष्मात्तपमत्तम् ।

अने

कृत्तितः

पिपासाः

वृजः

गिम्हायवसंततो । इरिणु वुहिणु पिबामिनु बहुसो ॥

तियक्जवे

मरणदुःख

बहु

विस्मृतो

॥ ७१ ॥

संपत्तो तरियंजवे । मरणदुहं निर्यचना जवने विषे (अरणे के०)  
अर्थ.—हे जीव ! तू (निरियंजवे के०) निर्यचना जवने विषे (अरणे के०)  
अटवीमां (गिम्हायव के०) ग्रीष्मकृतुना तडकावडे (संततो के०) सारी पेठे  
तप्यो एवो, अने (बहुसो के०) घणो घणी (वुहिणु के०) छुवा वेदनाने सहन  
करतो एवो, अने (पिबामिनु के०) घणी घणी तुगा वेदनाने सहन करतो एवो,  
ने (बहु के०) घणो घणो (विस्मृतो के०) खेद पावतो सतो (मरणदुह के०)  
मरणनां दुःखने (संपत्तो के०) पाम्यो इतो. ॥ ७१ ॥

जावार्थ.—हे आत्मन् ! जेम ते तौर्यचना दवमाशीत परिपह सहन कर्यो.  
तेम लुण कालमां (ग्रीष्मकृतुमां) पटले वैशाल जेठ मद्दिना आकरा ता-

पमां तें उष्ण परिषद् सहन कर्हो. तेमां वली अनिशे तृषा वेदनी तथा अ-  
तिशे कुधा वेदनी तेणे करीने, तुं अत्यंत खेद पामतो सतो अनंतीवार मरण  
पाम्यो. परंतु ते दुःखने विसरी जडने, आ जवमां थोडा तापने पण न सहन  
करतो, तुं पंखा प्रमुखे करीने वायुकायना जीवोनो घात करेढे. पण एम नथी  
विचारतो के, तिर्यंच जवने विषे तथा नरक जवने विषे में अनंता तापनां  
दुःख सहन कर्हो ढे. ते दुःखना आगल आ तापनुं दुःख श्या हिंसावमां ढे?  
एवो विचार तने लेशमात्र पण आत्रतो नथी ! ॥ ७१ ॥

वर्षासु अरण्यमध्ये गिरिनिर्जरणोदकः उहमानः

वासोसु ऽरण्यमध्वे । गिरिनिर्झरणोदगेहि बध्नतो ॥

शीतानिलेन दग्धः मन्

मृतोपि

निर्यक्तत्वे

बहुजः

सीयानिर्झम्व्रविन्द । मनुसि तिर्यंतणे बहुसो ॥ ७२ ॥

अर्थ.—रे जीव ! तुं (निरियतणे के०) तिर्यंचपणाने विषे (वासासु के०)  
वर्षाकृतुमां पेटवें चोसासां (अरणमज्जे के०) अटवीने विषे रह्यो सतो

(गिरिनिज्जरणोद्गगेहि के०) पर्वतनां निर्जरण एज पाणीवडे (बज्जंतो के०) वहन थंतो एटखे तणातो, अर्थात् चारे पासे पाणीमां अथडातो एवो, अने (सीयानिल के०) अतिशे शीतल एवो वायुवडे अर्थात् हिमवडे (रुद्रवियो के०) दाऊलो सतो (बहुसो के०) घणीवार (मलसि के०) मरण पाम्यो ठे ॥८२॥

ज्ञावार्थ.—हे जीव ! तुं तिर्यचना ज्वने विषे, चोमासानी रुतुमां वृक्ष प्रमुखने । वषे रात्री दिवस निर्गमन करतां वरसादनी धारालनां कष्ट सहन करी आव्यो ठे. वली हिम, पंडवांथी बलीने मरण पण पाम्यो ठे ने नदीयोमां तणातो तणातो अनेक प्रकारनी वेदना पामीने अथडाइ कुटाइने पराणे प्राण त्याग कर्यो ठे. ए, सघलां कष्टने तुं आज केम बिसरी जाय ठे? ॥ ८२ ॥

एव तियक्कज्जेव ण क्लियन् सन् दुःखसयसहसैः

एवं तिर्येज्ज्वेसु । कीसंतो दुक्कसयसहस्सेहि ॥

उषिनः अनतवारान् जीवः जीपणज्वारणे

वसियो अपणंतखत्तो । जीवो जीसणज्वारणे ॥८३॥

अर्थ.—(एवं के०) ए प्रकारे. एटले पूर्वे कहुं ते प्रकारे (तिरियजनेसु के०) तिर्यचना जवोने विषे (दुखसयसहस्सहिं के०) लाखो गमे दुःखे करीने (कीसंतो के०) क्लेश पामतो एवो (जीवो के०) आ जीव जे ते (जीसणज्वारणे के०) जयानक एवी संसाररूप अटवीने विषे (अणंतखुतो के०) अनंती-वार (वसियो के०) निवास करी आव्यो ठे. ॥ ८३ ॥

भावार्थ.—हे आत्मन् ! तुं तिर्यचना जवोने विषे पण अनंतां दुःख जोगवी आव्यो ठे. ॥ ८३ ॥

उष्टाष्टकर्मण्येव मलयानिलस्तेन प्रेरितः

जीपले जवारण्ये

उठठकम्मपलयो । निलपेरिजु जीसणंमि जवरणे ॥

हिंममानः नरक्रेषु अग्नि

अनंतशः हे जीव प्राप्तोसि दुःख

हिंमंतो नरएसु वि । अणतसो जीवे पत्तोसि ॥ ८४ ॥

अर्थ.—(जीव के०) हे जीव ! तुं (उठठकम्म के०) उष्ट एवां जे आव कर्म. एटले उष्ट फलने आपनारां ज्ञानावरणीयादिक आव कर्म ते रूप (पलया

નિલ કેળ પ્રલય કાલના વાયુ વહે (પેરિઝ કેળ) પ્રેરણા કર્યો એવો, અને (જી-સાસિ કેળ) જયાનક ઇવી (જવરણે કેળ) સંસારરૂપ અટવીને વિષે (હિંડંતો કેળ) ચાલતો સતો (નરણસુ વિ કેળ) નરકને વિષે પણ, પૂર્વોક્ત દુઃખ (અણત-સો કેળ) અનતીવાર (પત્તોસિ કેળ) પામ્યો છે. ॥ ૫૪ ॥

જાવાર્થ.-હે આત્મન્ ! તેં જ્ઞાનાવરણીયાદિક આઠ કર્મે કરીને નરકાદિક ગતિને વિષે, અનંતીવાર દુઃખ જોગવ્યામાં રાખી નથી. તોપણ વહી પાઠાં તેનાં તેજ દુઃખ પ્રાપ્ત થાય, તેવા ઉપાય કરે જાય છે. માટે હવે તેવાં દુઃખો જોગવવાં પડે નહિ, તેવો ઉપાય કહ્ય. ॥ ૫૪ ॥

સમસ્તુ નરકમહીપુ વજ્જાનલદાહસ્ય શીતસ્ય ચ વેદનાસ્તાશુ

સર્ત્તસુ નરયમહીસુ વજ્જાનલદાહમીયવિયણાસુ ॥

અર્થિતઃ અનતકૃત્વઃ

વિલપન્ કરુણાબંદૈઃ

વસિંયો અણંતેશ્વતો । વિલંવંતો કરુણસદેહિ ॥ ૫૫ ॥

અર્થ.-હે જીવ ! તું (વજ્જાનલદાહ કેળ) વજ્જાપ્રિનો છે દાહ તે જેને વિષે,

પટલે અતિશે તીદ્દણ છે અગ્નિ તે જેને વિષે, અને (સીયવિયણાસુ કેળ) અતિશે શીતની છે વેદના તે જેને વિષે, એવી (સત્સુ કેળ) સાત (નરયમહીસુ કેળ) ન રક પૃથ્વીનુંને વિષે (કરુણસદ્દેહિ કેળ) કરુણ શબ્દવડે (વિલવંતો કેળ) વિલાપ કરતો સતો (અણંતહુતો કેળ) અનંતીવાર (વસિયો કેળ) વશો છે. ॥ ૬૫ ॥

જાવાર્ય.-હે આત્મન્ ! તું સાતે નરક પૃથ્વીયોમાં નિવાસ કરી આવ્યો છે, અને ત્યાં ત્યાં ઉષ્ણ વેદના તથા શીત વેદના, આ નીચે લખ્યા પ્રમાણે અનંતીવાર સહન કરી આવ્યો છે.

જેમ ગ્રીષ્મઋતુના ઠંડા સમયમાં આકાશની મધ્યે આવેલો, મેઘરહિત, ઘણા આકરા કિરણવાલો સૂર્ય, વેદીપ્યમાન સતે, જેના શરીરને વિષે પિત્તનો પ્રકોપ થયો છે, તેવા પુરુષને, ઘ્યારે બાજુ खेરના અંગારાનો અગ્નિ સલગાવીને તેની વચ્ચે રાખીએ, ને તેને જેવી ઉષ્ણવેદના ધાય, તે કરતાં પણ અનંતગુણી ઉષ્ણ વેદના, નરકને વિષે નારકીના જીવો જોગવે છે. તે નારકીના જીવોને ત્યાંથી ઉપાડીને જો કદાપિ અર્હિતા ધગભગતા खેરના અંગારામાં સુવાડીએ,

તો જેમ શીતલ ચંદનનો લેપ કર્યો હોય, ને તેથી જેમ અર્યંત સુખથી નિદ્રા  
 આવે તેવી રીતની નિદ્રા તે નારકીના જીવને આવે છે. એવીજ રીતે પોષ મ  
 હિનાની રાત્રીને વિષે મેઘરહિત આકાશ થયે સતે, હૃદયાદિકમાં કંષારના  
 રોગવાસા પુરુષને આવરણ રહિત, હિમાચલની પૃથ્વીને વિષે રાહ્યો હોય,  
 અને વલી ત્યાં અત્યંત વાયરાના ઝપાટા ચાલતા હોય, તે વલત તે જીવને જે  
 વી શીતવેદના થાય, તેથી પણ અનંતગુણી શીતવેદના નરકને વિષે નારકીના  
 જીવો જોગવે છે. તે નારકીના જીવોને પૂર્વે કહેલા, હિમાચલ પૃથ્વીના સ્થા-  
 નમાં રાહ્યો હોય, તો જેમ વાયરા વિનાના સ્થાનમાં શિયાલાને વિષે નિદ્રા  
 આવે, તેમ તે નારકીના જીવોને નિદ્રા આવી જાય છે. માટે એવાં હુઃખ તું  
 અનંતીવાર સહન કરી આવ્યો છે.

માટે તેથી ત્રાસ પામીને ફરીથી ત્યાં ન જવું પડે, એવા ધર્મકૃત્યમાં સાવ  
 ધાન થા' ! ॥ ૬૫ ॥

પિતૃમાતૃસ્વજનરહિતઃ

હુરંતવ્યાધિન્નિઃ પીન્નિતઃ વહુશઃ

પિયમાયસયણરહિન । હુરંતવાહિહિં પીમ્નિં વહુસો ॥

મનુજન્નવે નિઃમારે

વિલાપિતઃ કિં ન તં સ્મરસિ

મણુઅન્નવે નિસ્સારે । વિલાવિનુ કિં નં તં સરેસિ ॥૮૬॥

અર્થ.—રે જીવ ! (નિસ્સારે કેળ) અસાર એવા (મણુઅન્નવે કેળ) મનુષ્યન્નવે ને વિષે (પિયમાય કેળ) પિતા માતા, અને (સયણ કેળ) સ્વજન. તેણે કરીને (રહિન કેળ) રહિત એવો, અને (હુરંતવાહિહિં કેળ) દુઃખે કરીને છે અંત તે જેનો, એવા વ્યાધિયે કરીને (વહુસો કેળ) ઘણીવાર (પીહિન કેળ) પીડા પામ્યો એવો. એજ કારણ માટે (વિલાવિનુ કેળ) વિલાપ કરતો એવો, તું જે તે (તં કેળ) તે મનુષ્યન્નવેને (કિં ન સરસિ કેળ) કેમ નથી સંચારતો ? ॥ ૮૬ ॥

જાવાર્થ.—હે જીવ ! તું મનુષ્યન્નવમાં પણ માતા પિતા સ્વજનાદિક પ્રિય વસ્તુનો વિયોગ થવાથી તથા અનેક પ્રકારના શરીરના વ્યાધિથી વિલાપ કરી કરીને મરણ પામ્યો હતો, તે વાતને તું કેમ વિસરી જાય છે? મનુષ્યન્નવ



આશ્રીને અહં મમત્વ તથા મોહપણા સહિત નિર્જાગ્યપણા વિષે એક સોમલ  
બ્રાહ્મણની કથા ટીકામા લખી છે. તે નીચે પ્રમાણે જાણવી. ॥ ૫૬ ॥

કથા ૭ મી.

કૌશાંબી નગરીમાં સોમલ નામે બ્રાહ્મણ જન્મથી દરિદ્રી એવો રહેતો હ  
તો. તેને છી, પુત્ર, પુત્રી, સ્ત્યાદિક ઘણુ કુટુબ હતું. તે કુટુંબની પ્રેરણાથી  
એક દિવસ ધન કમાવવાને અર્થે દેશાંતર ગયો, ત્યાં તેણે વ્યાપારાદિકે રહિત  
એવો, પણ દાનજોગે સહિત, ઇટલે મહોટા દાનેશ્વરી જેવો, એક યોગી પુરુષ  
દીઠો. તે યોગીયે દ્રવ્યની ચિંતાથી આકુલ વ્યાકુલ થઈ બ્રાહ્મણને પૂછ્યું  
કે, તમારે શી ચિંતા છે? ત્યારે તેણે કહ્યું કે, દારિદ્ર્ય એજ મહારે ચિંતા છે.  
ત્યારે યોગી બોલ્યો કે, જો તું મહારું કહ્યું કરે, તો હું તને મહોટો ધનાઢ્ય કરું.  
ત્યારે તે વાત તે બ્રાહ્મણે કબૂલ કરી. પછી તે બે જણ પર્વતની તલાટીમાં (ગુપ્ત  
સ્થાનકમાં) ગયા, ત્યાં યોગી બોલ્યો કે, આ સુવર્ણસિદ્ધિ થવાનો રસ છે. એ-  
ટલે યોગીએ પૂર્વે તાઢ તડકો ખૂલ તુષાદિક વેઠીને અને ઘણા કાલ સૂધી

सूकां एवां कंदमूल फल इत्यादिकनुं भोजन करीने, एवी रीते महा महेनत करीने अने समडीना पांदडानो षडियो करीने ते वडे रसकुंपिकामांथी खडने घणे काले घणा प्रयासथी ते रस तुंबडीमां जरी राख्यो हतो. ते पेला दरिद्री ब्राह्मणने देखाड्यो. ने कहुं के, आ सहस्रवेधी रस ठे. एटले, त्रांबानां हजार पत्रां आग्रिमां तपावीने उपरा उपरी खडकीने मूक्यां होय, तेमां आ रसनुं एकरां पुं मूक्युं होय तो, ते सर्व पत्रांमां रस वेधइ जाय. एटले पडोंची जाय. अर्थात् तेज वखत ते सर्व पत्रां सुवर्णमय थइ जाय. एवी रीते योगिए वारं-वार कहुं. त्वारे ते निर्जांगी ब्राह्मणने उलटो क्रोध चड्यो, ने तेथी बे हाथे जाळीने पेळुं रसनुं तुंबळुं, सादडवृक्षना पांनडामां ढोळी दीधुं. त्वारे ते योगिने ते ब्राह्मणने घणोज अयोग्य जाणीने तेनो त्याग कर्जो. अने ते ब्राह्मण पण पृथ्वीमां भ्रमण करतो करतो एटले पैसा पैसा एम पोकार करतो करतो सरण पाम्यो, पण ते मळ्या नही.

आ कथानुं तात्पर्य ए ठे के, जेम निर्जांग्य जीवने घणुं धन पामवानो अ

વસર આવે તોયપણ તેને તે ધન છેવું સૂજે નહી. તેમ આ જીવને પણ મનુષ્ય-  
જવમાં જિનધર્મરૂપ ધન ગ્રહણ કરવાનો અવસર આવ્યો છે, તોયપણ બહુલ-  
કર્મિપણથી જિનધર્મરૂપ સુવર્ણસિદ્ધિનો રસ છેવાનું મન નથી થતું, એ વધુ  
આશ્ચર્યકારક છે!!!

પવનઃ હવ ગગનપાર્ગે અલક્ષિતઃ સનુ ભ્રમતિ જવત્તે જીવઃ  
પર્વાણુ ધ્વં ગયણમગે । અલેંસ્કિઠ જમંઠ જવવણે જીવો ॥

સ્થાને સ્થાને સમુજ્ય ધનસ્વજનસંઘાતાન્

ઠાણઠાણં મિ સમુ । પ્રિજુણ ધણસંયણસંઘાણ ॥ ૮૭ ॥

અર્થ.—હે આત્મન્ ! (જીવો કેળ) આ જીવ જે તે (જવવણે કેળ) સંતાર  
રૂપ અટવીને વિષે (ઠાણઠાણં મિ કેળ) સ્થાન સ્થાનને વિષે (ધણસંયણસંઘાણ  
કેળ) ધન તથા સ્વજન તેના સમૂહને (સમુપ્રિજુણ કેળ) ત્યાગ કરીને (ગયણ  
મગે કેળ) આકાશમાર્ગને વિષે (પર્વાણુ ધ્વં કેળ) પવનની પેઠે (અલક્ષિઠ કેળ)  
અદૃશ્યરૂપે થયો સતો (જમંઠ કેળ) જમે છે. ॥ ૮૭ ॥

જાતાર્થ.-જેમ આકાશ માર્ગમાં વાયુ ફરે છે, તેમ આ જીવ પણ જવાટવી માં અદૃશ્યપણાથી ઇટલે આ પૂર્વે મહારો કોણ સગો હતો? તેવા અજાણપણાથી અનેક સ્થાનને વિષે ઝ્રમણ કરે છે. તેમાં અનેક જવને વિષે મલેલાં ધન તથા સ્વજન ઇત્યાદિકનો ત્યાગ કરીને ઇટલે તેમની શી ગતિ હશે? એવી વિંતા મૂકીને વર્તમાનકાલનાં સ્વજનાદિકને સુખી કરવાને તથા ધન મેલવવાને અર્થે દેશોદેશ ઝમે છે. અર્થાત્ વાયુવડે પાનહું જેમ પરાધીન થઈને ગૂંડે છે, તેમ કેટલાક પુરુષો ધનને અર્થે શરીરનું દુઃખ પણ ન ગણતાં, કોઈ વિલાયત જાય છે, કોઈ ચીન જાય છે, કોઈ હંકામાં જાય છે, કોઈ બ્રહ્મદેશમાં જાય છે. ઇત્યાદિક અનેક દેશમાં જાય છે. તેવામાં ત્યાં અનેક પ્રકારનાં નિમિત્ત મલવાથી મરણ પામે છે. એવી રીતે આ જીવ નજરે દેખે છે, તો પણ કર્મ ઉપર વિશ્વાસ રાખીને સંતોષ રાખી ધર્મસાધન કરતો નથી. ॥ ૫૭ ॥

વિધ્યમાનાઃ અસંકુપ્ત

જન્મજરામરણાન્યેવતોક્ષણાઃ કૃતાસ્તૈઃ

વિઘ્નિજ્ઞાતા અસંયં । જન્મજરામરણં તિલકકુંતેહિ ॥

डःखं अनुजन्तु धोरं संसारे संसरतः संतः जीवाः

दुर्हम णुह्वंति धोरं । संसारे संसरंत जिअ्रा ॥८८॥

तथापि कदापि निश्चये अज्ञानमेवजुगस्तेनदष्टाः जीवाः

तह्वि खणं पि कयावि हु । अन्नाणनुयंगमंकिया जीवा ॥

संसारएवचारकोगुसिष्टहं तस्मात् नच उच्चिजते गढयनसः

संसारचारगानु । नय नुविज्जंति मूढमणा ॥८९॥ युग्मम् ॥

अर्थ — (संसारे के०) च्यारगतिरूप संसारने विषे (संसरंत के०) पर्यटन करता एवा (जिअ्रा के०) जीव जे ते (जम्मजरा मरण के०) जन्म जरा मरण रूप (तिक्ककुंतेहिं के०) तीक्ष्ण जालाये करीने (असयं के०) चारंवार (विद्धि जंता के०) विधाता सता (घोरं के०) रौद्र (आकरा) एवा (डुहं के०) दुःखने (अणुह्वंति के०) अनुचवे ठे. ॥ ८८ ॥ (तह्वि के०) तोयपण एटले पूर्व कछुं तेवुं दुःख भोगवे ठे तोयपण (मूढमणा के०) मूढ ठे मन ते जेमनुं एवा. अ- र्थात् मूर्ख एवा, अने (अन्नाणनुयंगमंकिया के०) अज्ञानरूप संपे ब्रह्मा एवा

જાનાર્થ. - જોમ આકાશ માર્ગમાં વાયુ ફરે છે, તેમ આ જીવ પણ જવાટવી માં અદૃશ્યપણાથી એટલે આ પૂર્વે મહારો કોણ સગો હતો? તેવા અજાણપણા થી અનેક સ્થાનને વિષે ગ્રમણ કરે છે. તેમાં અનેક જીવને વિષે મલેલાં ધન તથા સ્વજન इत्यादिकનો ત્યાગ કરીને એટલે તેમની શી ગતિ હશે? એવી વિંતા મૂકીને વર્તમાનકાલનાં સ્વજનાદિકને સુખી કરવાને તથા ધન મેલવવા ને અર્થે દેશોદેશ જમે છે. અર્થાત્ વાયુવડે પાનહું જેમ પરાધીન થઈને હડે છે, તેમ કેટલાએક પુરુષો ધનને અર્થે શરીરનું દુઃખ પણ ન ગણતાં, કોઈ વિદાયત જાય છે, કોઈ ચીન જાય છે, કોઈ લંકામાં જાય છે, કોઈ બ્રહ્મદેશમાં જાય છે. इत्यादिक અનેક દેશમાં જાય છે. તેવામાં ત્યાં અનેક પ્રકારનાં નિમિત્ત મલવા થી મરણ પામે છે. એવી રીતે આ જીવ નજરે દેખે છે, તો પણ કર્મ ઉપર વિશ્વાસ રાખીને સંતોષ રાખી ધર્મસાધન કરતો નથી. ॥ ૬૭ ॥

વિધ્યમાનાઃ અસકૃત

અન્યજરામરણાન્યેવતોક્ષ્ણાઃ કૃતાસ્મૈઃ

વિદ્વિજંતા અસંયં । જમ્મજરામરણં તિસ્કકુંતેહિ ॥

छःखं अनुजयति घोरं संसारे संसृतः संतः जीवाः  
 दुर्हम एणुहवंति घोरं । संसारे संसृत जिघ्रा ॥८८॥

तथापि कदापि निश्चये अज्ञानमेव नृजगस्तेन दृष्टाः जीवाः  
 तद्वि खणपि कया विह । अन्नाणभूयंगमं क्रिया जीवा ॥

संसारएव चारको गुप्तिहं तस्मात् न च उचिजंते मद्यपनसः

संसारचारगान् । नय नुविजंति मूढमणा ॥८९॥ युग्मम् ॥

अर्थ. — (संसारे के०) च्यारगतिरूप संसारने विषे (संसृत के०) पर्यटन  
 करता एवा (जिआ के०) जीव जे ते (जम्मजरा मरण के०) जन्म जरा मरण  
 रूप (तिस्ककुंतेहिं के०) तीक्ष्ण ज्ञायाये करीने (अस्यं के०) चारंवार (विद्धि  
 ज्ञंता के०) विधाता सता (घोरं के०) रौद्र (आकरा) एवा (दुहं के०) दुःखने  
 (अणुहवंति के०) अनुजये वे. ॥ ८८ ॥ (तद्वि के०) तोयपण एटले पूर्व कछुं  
 तेंतुं दुःख जोगवे वे तोयपण (मूढमणा के०) मूढ वे मन ते जे मनुं एवा. अ-  
 र्थात् मूर्ख एवा, अने (अन्नाणभूयंगमं क्रिया के०) अज्ञानरूप सर्थे ब्रह्मा एवा

(जीवा के०) जीव जे ते (कयावि के०) कोइ वखत पण (हु के०) निश्चे (संसारवान के०) संसाररूप बंधिखानाथी (खणंपि के०) कृणमात्र पण (नय बुद्धिजंति के०) उद्देग नथी पामता. एटले वैराग्य नथी पामता ! आते केटहुं बधुं आश्चर्य ? ॥ एए ॥

भावार्थ.—जेम कोइ जालो मारे, ने तेनी वेदना थती होय, तेवामां वखी बीजो जालो मारे, एवीरीते उपरा उपरी वागवाथी जेबुं दुःख जोगवे, तेवी रीते आ संसारी जीव पण जन्म जरा मरण इत्यादिकनां घणां जयानक दुःख उपरा उपरि जोगवे ठे. ॥ एए ॥ तोयपण अज्ञानरूप सरे उशेखा एवा मूढ जीव, संसाररूप बंधिखानाथी कोइ वखत पण कृणमात्र उद्देग पामता नथी. आ केटहुं बधुं आश्चर्य ठे !!! ॥ एए ॥

क्रीमिष्यमि कियतीवेलायावत् शरीरमेववापीतस्यां यत्र मतिमयं

कीर्त्तिसि कियतैवेवं । सरीरैवावीड जंनु पइसमयं ॥



કાલપણઅઘટસ્વપ્તગીત્તિ: શોભ્યસે જીવિતર્થવાજોત્તલંતસ્યશ્ચોવ:પ્રવાહ:

કાલરહદ્વધમોહિ ! સોસિજ્ઞઙ્ જીવિયંત્રોહં ॥ ૯૦ ॥

અર્થ.—હે જીવ ! તું (સરીરવાત્વીક કેળ) શરીરરૂપ વાવ્યને વિષે (કિયંતં-ત્રેલં કેળ) કેટલા કાલ સૂધી (કીલસિ કેળ) કીડા કરીશ ? (જહ કેળ) જે શરીરરૂપ વાવ્યને વિષે (પદ્ધસમયં કેળ) સમય સમય પ્રત્યે (કાલરહદ્વં ઘડીહિ કેળ) કાલરૂપ રહેંટની ઘડીયો વડે (જીવિયંત્રોહં કેળ) જીવિતરૂપ જલનો પ્રવાહ (સોસિજ્ઞઙ્ કેળ) શોષ પામે છે. અર્થાત્ સૂકાઈ જાય છે. ॥ ૯૦ ॥

જાવાર્થ.—જેમ રહેંટ વડે વાઘ્યમાંથી જેમ જેમ પાણી કાઢીએ, તેમ તેમ તે પાણી નુંબું થતું જાય છે. તેમ હે જીવ ! તેં પણ જેટલું આયુષ્ય બાંધીને જન્મ લીધો છે, ને તેમાંથી જે જે સમય જાય છે, તેટલું આજુ નુંબું થતું જાય છે. કહેવત છે કે, માબાપ જાણે કે, મહારો દિકરો મહોટો થાય છે, પણ તે દિવસે દિવસે આજુનું ઘટવાથી નહાનો થતો જાય છે. એ પ્રમાણે વિચારતાં તો, આજુવાનો અંત આવતાં વાર નહિ લાગે. કેમકે, સમયે સમયે ઘટવાપણું

(जीवा के०) जीव जे ते (कयात्रि के०) कोइ वखत पण (हु के०) निश्चे (संसा  
रचारगानु के०) संसाररूप बंधिखानाथी (खणपि के०) क्षणमात्र पण (नय  
उद्विजंति के०) उद्वेग नथी पामता. एटले वैराग्य नथी पामता ! आते केटलुं  
बधुं आश्चर्य ? ॥ एए ॥

भावार्थ.—जेम कोइ जालो मारे, ने तेनी वेदना यती होय, तेवामां वखी  
वीजो जालो मारे, एवीरीते उपरा उपरी वागवाथी जेहुं दुःख जोगवे, तेवी  
रीते आ संसारी जीव पण जन्म जरा मरण इत्यादिकनां घणां जयानक  
दुःख उपरा उपरि जोगवे ठे. ॥ एए ॥ तोयपण अज्ञानरूप सरे उशेखा एवा  
मूढ जीव, संसाररूप बंधिखानाथी कोइ वखत पण, क्षणमात्र उद्वेग पामता  
नथी. आ केटलुं बधुं आश्चर्य ठे !!! ॥ एए ॥

क्रीमिण्यपि कियतेवेलायात्रा शरीरमेववाणीतस्या यत्र प्रतिममयं  
कीर्त्तनसि कियतेवेलेन । सरीरेवावीड जंहु पइसमयं ॥

કાલપવઅરઘટ્ઘનસ્યપટીન્નિઃ શોભ્યસે જીવિતેર્વાન્ત્રોન્નત્ત્વંતસ્યઔચઃપ્રવાહઃ

કાલરંહટ્ઘમોહિ । સોસિર્જઙ્ઘ જીવિયંન્નોહં ॥ ૯૦ ॥

અર્થ.—હે જીવ ! તું (સરોરવાવીડ કેળ) શરોરરૂપ વાઘ્યને વિષે ( કિયંતં-  
વેલં કેળ) કેટલા કાલ સૂધી (કીલસિ કેળ) ક્રીડા કરીશ ? (જહ કેળ) જે શ-  
રીરરૂપ વાઘ્યને વિષે (પઙ્ઘસમયં કેળ) સમય સમય પ્રત્યે ( કાલરહં ઘડીહિ  
કેળ) કાલરૂપ રહેંટની ઘડીયો વડે ( જીવિયંન્નોહં કેળ ) જીવિતરૂપ જલનો  
પ્રવાહ (સોસિર્જઙ્ઘ કેળ) શોષ પામે છે. અર્થાત્ સૂકાઈ જાય છે. ॥ ૯૦ ॥

જાવાર્થ.—જેમ રહેંટ વડે વાઘ્યમાંથી જેમ જેમ પાણી કાઢીએ, તેમ તેમ  
તે પાણી નુંબું થતું જાય છે. તેમ હે જીવ ! તેં પણ જેટલું આયુષ્ય બાંધીને જ-  
ન્મ લીધો છે, ને તેમાંથી જે જે સમય જાય છે, તેટલું આગલું નુંબું થતું જાય  
છે. કહેવત છે કે, માબાપ જાણે કે, મહારો દિકરો મહોટો થાય છે, પણ તે  
દિવસે દિવસે આગલું ઘટવાથી નહાનો થતો જાય છે. એ પ્રમાણે વિચારતાં  
તો, આગલાનો અંત આવતાં વાર નહિ લાગે. કેમકે, સમયે સમયે ઘટવાપણું

હે માટે. જેમકે, કોઈને શૂલી દેવા લઈ જાય હે, અને તે શૂલી સો હગલાં  
 બેઠી હે, ત્યારે તે માણસ જેમ જેમ શૂલી સન્મુખ પગલાં કરે હે, તેમ તેમ નેને  
 મૃત્યુ નજીક નજીક આવતું જાય હે, અને તે વખત તેને જ્ઞાનપાનાદિક  
 કાઈ પણ ગમતું નથી. કેમકે, એને મૃત્યુ નક્કી હુંકરુ જાણું હે માટે. તેમ હે  
 ચેતન ! તહારાં પણ જેમ જેમ વર્ષ જાય હે, તેમ તેમ તહારે પણ મૃત્યુ સન્મુ  
 ખ આવે જાય હે. ઇટલે જો કદિ તહારુ આયુષ્ય સો વર્ષનું હોય, અને તે-  
 માંથી જે જે વર્ષ ગયાં, તેટલું આયુષ્ય સો વર્ષમાંથી હંબુ થયું જાણું. અર્થાત્  
 આ અદ્ય આયુષ્ય ઝપાટાવંધ પુરુ થશે, અને મનના મનસુવા મનમાં રહી  
 જશે, અને પાઠલથી ઘણોજ પશ્ચાન્નાપ થશે ! માટે પ્રમાદ બોડીને પરલોકનું  
 સાધન કરવામાં માત્રધાન થા. ॥ ૯૦ ॥

એજ વાતને મૂઝ અથકાર પણ જણાવે હે કે,

રે જીવ વૃથસ્ત્ર મામહા      મા      પ્રમાદધર્મે      કરુ      રેપાપ  
 રે જીવ બુદ્ધ મામુ      ।      પ્રમા      પર્માયં      કરે      સિ રેપાવ ॥

जबसि हे अज्ञान हे मूढ

गुरुडः खजाजन

होहिसि दुप्रयाण ॥ ए१ ॥

किं परलोए गुरुड ! एकजायणं होहिसि दुप्रयाण ॥ ए१ ॥

किं परलोए गुरुड ! तुं ( बुध के० ) धर्मे विषे बोध पाम्य-  
अर्थ - ( रे जीव के० ) हे जीव ! तुं ( बुध के० ) धर्मे विषे बोध पाम्य-  
पण ( मातुघ के० ) मोह न पाम्य. जे कारण माटे ( रेपाव के० ) हे पाप जीव !  
( पमायं के० ) प्रमादने ( सा करेसि के० ) न करीश. ( अयाण के० ) हे अजाण !  
एटले हे मूढ ! प्रमाद करीने ( परलोए के० ) परलोकने विषे ( गुरुडकजायणं  
के० ) सहोटा दुःखने रहेवाना जावनरूप ( किं के० ) केम ( होहिसि के० )  
आय वे ? ॥ ए१ ॥

आचार्य. - हे आत्मन् ! तुं अहणना वशथी दुर्लज एवा मनुष्यजवने पा-  
मीने तेसां वली जैनधर्म पामीने धर्मे विषे प्रमाद न करख. तेम ठतां जो  
प्रमाद करीश, तो महा दुःखने पामीश. ॥ ए१ ॥

बुधसु रेजीव तुमं । मामुघ्रसि जिणमयंमि नाऊणं ॥  
बुधसु रेजीव तुमं । मामुघ्रसि जिणमयंमि नाऊणं ॥  
बुधसु रेजीव तुमं । मामुघ्रसि जिणमयंमि नाऊणं ॥

ज्ञात्वास्वरूपं

जिन्मते

मामुघ्र

तु

बुधसु

यस्मात् पुनरपि एषा साधत्री छर्जना हे जीव

जम्हा पूर्णरवि एसा । सामग्री दुर्लभा जीव ॥ ए३॥

अर्थ.—(रे जीव के०) हे जीव (तुम के०) तुं (बुझसु के०) धर्मने  
विषे बोध पाम्य. अने (नाऊण के०) धर्मने जाणीने (जिणमयंमि के०) जि.  
नशाशनने विषे (सामुप्रसि के०) मोह न पाम्य. एटले सम्यक् प्रकारे जि.  
नधर्म अंगीकार कस्य. (जम्हा के०) जे हेतु माटे (जीव के०) हे जीव ! (पु.  
णरवि के०) फरीने पण (एसा के०) आ (सामग्री के०) धर्म सामग्री जे  
ते (दुर्लभा के०) दुर्लभ ठे. एटले फरी फरीने धर्म सामग्री मलवी महा दु-  
सर्त ठे. ॥ ए३ ॥

भावार्थ.—हे आत्मन् ! धर्म साधन करवाना अंगरूप एटले मनुष्यनो जव,  
शुरू श्रद्धा, संजम, अने तेने विषे वीर्यनुं फोरवबुं, ते फरी फरीने चक्रवेधनी  
पेठे, मलबुं महा दुर्लभ ठे. एटले काकतालीया न्यायशी एक बलत तेने म-  
दयुं ठे, ते फरीशी मलबुं अत्यंत दुर्लभ ठे. ॥ ए३ ॥

હુલ્લંબ પુનઃ જિનધર્મઃ પ્રકાશોલ્લંબઃ ત્વં પ્રમાદસ્વાકરઃ ભાનિઃ સુલૈયોર્પેત્દિધુલ્લવાલ્લકઃ ચ  
 સુહેસી ય ॥  
 હુલ્લંબો પુણ જિણધર્મમો । તેમં પમાયાયરો  
 હઃ સહ આસ્તિ ચ નરકહુઃલં કથંત્યં અવિવ્યસિદ્ધતઃ કારણાવ સત્ત્વ ન જાનીમઃ પરલોકે  
 ડુસંહં ચ નરયડુલ્લં । કહ  
 અર્થ. — હે જીવ ! આ ( જિણધર્મમો કેળ ) આ પામેલો જિનધર્મ જે તે,  
 ( પુણ કેળ ) વલી ફરીથી પામવો ( હુલ્લંબો કેળ ) મહાદુર્લભ છે, અને ( હુમ કેળ )  
 તે ( પમાયાયરો કેળ ) પ્રમાદની ત્વાળ છે, અને ( ય કેળ ) વલી ( સુહેસી કેળ )  
 સુલ્લનો વાંઠા કરે છે. ષ્ટલે પ્રમાદ કરીને સુલ્લની વાંઠા રાલે છે, તે સુલ્લ તને  
 ક્યાંથી મલશે ? ( ચ કેળ ) અને ( નરયડુઃલં કેળ ) નરકનાં ડુઃલ જે તે ( હુસંહં  
 કેળ ) ડુઃલે કરીને પણ સંહન કરવાં કળ છે. માટે ( તં કેળ ) તે ( ન યાણામો  
 કેળ ) હુ નથી જાણતો કે, ( કહ હોહિસિ કેળ ) તું કિયે પ્રકારે ષડ્શ ? ષ્ટલે  
 તદારી શી ગતિ થશે ? તે હું નથી જાણતો. ॥ ૯૩ ॥  
 જાવાર્થ. — શ્રી આવશ્યક નિર્યુક્તિમાં કહું છે કે, આલસથી સાધુ પાસે

જડને ધર્મ સાંજલી શકતો નથી, તથા મોહ્યકી ઘરની જંજાલને વિષે મૂઠ  
 થડને રહ્યો છે. અર્થાત્ સાધુ પાસે જડ નિત્ય શું સાંજલવું છે? વર્ણિવાર સાંજ-  
 લેલું છે. એમ ધારીને ધર્મ સાંજલવાની અવજ્ઞા કરે છે. તથા જાત્યાદિકના અ  
 જિમાનથી તથા ક્રોધથી તથા પ્રમાદથી એટલે મદ્યાદિક કુલ્યસન સેવવાથી  
 તથા કૃપણપણથી એટલે જો ઉપાશ્રે જડશું, તો કોઈ ધર્મમાર્ગની ટીપમાં  
 લોકલાજથી કાંઈ આપવું પડશે. તથા ત્રયથી એટલે જો ઉપાશ્રે જડશું, તો  
 નરકાદિકનાં દુઃખ સાંજલવાં પડશે. તથા શોકથી તથા અજ્ઞાનથી એટલે  
 ત્રાડવંધ દોસ્તદારના ના કહેવાથી તથા વ્યાક્રેપથી એટલે જાણી જોડને  
 ઘણી જંજાલ ઉત્તી કરવાથી તથા કુતૂહલથી એટલે ગીત નાટકાદિકના  
 બદમાં પડવાથી તથા રમણની એટલે જનાવરની સાથે ક્રીડા કરવાથી દર્યા-  
 દિક અનેક કારણોથી પામેલું એવું પણ મનુષ્યપણુ એલે ગમાવે છે. એટલે ત્રવ  
 સમુદ્રથી તારનાર અને સકલ સુખને આપનાર એવા જિનધર્મને કરતો નથી,  
 અને સાંસારિક સુખની વાઘા કરે છે. પણ હે જીવ! તું સામાન્ય દુઃખ પણ



સહન કરી શકતો નથી, ત્યારે નરકનાં દુઃસહ દુઃખ તહારાથી કેમ સહન થશે? અને પરલોકમા તહારી શી ગતિ થશે? એમ ગુરુ મહારાજ ઉપદેશ કરે છે. ॥ ૯૩ ॥

અસ્થિરેણ સ્થિરઃ સમલેન નિર્મલઃ પરવશેનૌગાદિના સ્વાધીનઃ

અધિરેણ ચિરો સમલો । એ નિર્મલો પરવસેણ સાહીણો ॥

દેહેન યદિ ઉપાજ્યતે ધર્મઃ તદા કિં ન પર્યાપ્ત કિં ન સંપન્ન

દેહેન જઈ વિઠવેપંડ । ધર્મો તો કિં ન પૂર્જત ॥ ૯૪ ॥

અર્થ - રે જીવ ! (જઈ કેળ) જો (અધિરેણ કેળ) અસ્થિર એવા, તથા (સમલેણ કેળ) મલસહિત એવા, અને (પરવસેણ કેળ) પરવશ એવા (દેહેણ કેળ) દેહવડે (ચિરો કેળ) સ્થિર એવો, અને (નિર્મલો કેળ) નિર્મલ એવો. અને (સાહીણો કેળ) પોતાને સ્વાધીન એવો (ધર્મો કેળ) ધર્મ જે તે (વિઠવેપંડ કેળ) ઉપાર્જન થઈ શકે છે, તો (તા કેળ) ત્યારે તહારે (કિં ન પૂર્જત કેળ) શું ન પ્રાપ્ત થયું? અર્થાત્ સર્વે પ્રાપ્ત થયું. ॥ ૯૪ ॥

જાવાર્થ.—હે જીવ ! આ અશાશ્વતા દેહવહે પરલોકમાં નિરંતર સહાયકા રી એવો ધર્મ ઉપાર્જન થાય છે, તો હું ન પરિપૂર્ણ થયું? અર્થાત્ સર્વે પરિપૂર્ણ થયું. એટલે ઘણો મહોટો લાજ મલ્યો, એમ જાણવું. તેમજ આ મલમૂત્ર ખરેલા દેહવહે નિર્મલ્ય એવો જિનધર્મ ઉપાર્જન થાય તો, હું પરિપૂર્ણ લાજ ન મલ્યો કહેવાય? અર્થાત્ જગત્માં જેટલા લાજ કહેવાય છે, તે સર્વે લાજ મલી ચૂ. કયાજ કહેવાય. તેમજ રોગાદિકને આધીન એવા દેહવહે જો સ્વાધીન એવો જિનધર્મ મલે, તો હું એને કાંઈ પણ મલવાની લામી રહી કહેવાય? અર્થાત્ નજ કહેવાય. તે કહ્યું છે કે,—

ચિન્તારહમનર્થ ચેત્રાપ્યતે કાચસંચયે ॥

રેણુના ચેદ્ધિરણ્યં ચેત્સુધાબ્ધિર્નારિવિન્દુના ॥ ૧ ॥

ગૃહેણ યદિ સામ્રાજ્યં દેહેન સુકૃતં યદિ ॥

કમ્પત્તદા તન્ન ગૃહીયાત્તત્ત્વાત્તત્ત્વત્રિવાચકઃ ॥ ૨ ॥ યુગ્મમ્ ॥

चना ककडा साटे, अमूख्य एवा चिंतामणि रखने कोण न ग्रहण करे? तथा धूल आपीने सोनुं कोण न ग्रहण करे? तथा पाणीनो बिंदु आपीने अमृतना समुद्रने कोण न ग्रहण करे? तथा पोताने रहेवानुं गुंपसु आपीने चक्रवर्त्तिनुं राज्य कोण न ग्रहण करे? अर्थात् तत्वातत्त्वता विचारनार तो तरतज ग्रहण करे. तेवीज रीते आ मलमूत्रादिके करीने जरपूर एवा देहवडे पूर्व कहेला चिंतामणीरत्न समान जैनधर्मने कोण न ग्रहण करे? अर्थात् जे महामूर्ख होय तेज न ग्रहण करे. ॥ १ ॥ २ ॥

एन्ही रीते विचारीने आ महामलिन एवा शरीर उपरथी मोह उत्तारीने, जेम बने तेम शुरू एवा धर्मने ग्रहण कख. ॥ ९४ ॥

यथा चिंतामणिरत्ने सुलभं न निश्चये भवति तुल्यविज्ञाना अल्पपुण्यानां जेह चिंतामणिरयणं । सुलभं न हे हौंइ तुल्यविहवाणं ॥

गुणविभ्रववर्जितानां जीवाना तथा धर्मरत्नमपि धम्मरयणंपि ॥ ९५ ॥

अर्थ.-हे जीव ! (तुह विहवाणं के०) तुह विजववालां (जह के०) जेम  
(चिंतामणिरयणं के०) चिंतामणि रत्न जे ते (सुखहं के०) सुखज एवुं (न हु,  
होइ के०) नज होय (तह के०) तेम (गुणविहववज्जियाणं के०) गुण रूप वै-  
जवे करीने रहित एवा (जियाण के०) जीवोने (धम्मरयणं के०) धर्मरत्न  
जे ते पण, सुखज न होय. ॥ ए५ ॥

भावार्थ.-तुह विजववाला जीवोने एटले पशुपाल जेवा स्वल्प पुण्य-  
वाला प्राणियोने, जेम चिंतामणि रत्न सुखे पामवा जोग्य न होय, अर्थात्  
पुण्यहीन जीवो, जेम चिंतामणि रत्न पामी शके नही, तेम सम्यक्त्वादि  
गुणरूप विजवे करीने रहित एवा प्राणियो, शुद्ध धर्मरूप रत्नने पामी शके  
नही. जे जयदेव कुमारनी पेठे घणा पुण्यरूप गुणोए करीने नरेला होय,  
तेज प्राणियो, आ मनुष्यगतिने विषे चिंतामणि रत्नसमान सद्धर्म प्रत्ये  
पामे ठे ॥ ए५ ॥

## कथा ८, मी.

इहा पशुपाल अने जयदेवनु वृत्तात आ नीचे प्रमाणे.

हस्तिनापुर नगरने विषे नागदेव नामा शेठनी वसुंधरा. जार्यानी कूलमां उत्पन्न थएलौ जयदेव नामे पुत्र हुतो, तेणे बार वर्ष सूधी रत्ननी परीक्षानो अचयास कर्चो. त्वार पढी ते शास्त्रना अनुसारे महा प्रज्ञाववाहुं चिंतामणि रत्न जाणीने बीजा मणियोने पथरातुल्य गणीने तेज चिंतामणि रत्नने मेलववा माटे सर्व नगरने विषे हाट हाट अने घर घर प्रत्ये जमतो हुतो; परंतु ते रत्न क्यांहि पण पाम्यो नही. त्वारे खेद पार्मीने माता पिताने कहेतो हवो के, म्हाळं चित्त चिंतामणी रत्नने विषे लाग्यु ठे, माटे हुं तेने अर्थे बीजे ठे. काणे जइश. त्वारे माता पिताए कछु. हे पुत्र ! आतो निश्चे कळयनाज ठे. परंतु परमार्थ थकी चिंतामणी नथा. ते कारण माटे तुं पोतानी खुशी प्रमाणे बीजां रत्नोथी व्यापार कर. एची रीते बहु कछु, परंतु जयदेव, चिंतामणी पामवानो निश्चय करीने हस्तिनापुरथी नीकलीने घणा पर्वत, नगर, गाम,

खाण, करबट, पत्तन, समुद्रतीर एटला स्थानकोने त्रिपे ते चिंतामणीने  
 खोलतो सतो घणा काल जस्यो; परंतु क्यांहि ते रत्न पाम्यो नही. पठी उ-  
 दास मनवालो यइने पोताना मनमां विचार करवा लाग्यो के, शुं ! आ विं-  
 तामणी रत्न सांचुं ठे ? के जूनुं ठे ? जे माटे क्यांहि पण देखवामां आवतुं  
 नथी !! अथवा शास्त्रमां कहेछुं ते मणिनुं ठतापणुं फेरफार न होय; माटे  
 क्यांहि पण दशे. एवो निश्चय करीने फरीने पण घणी मणिनी खाणो जोतो  
 सतो ते रत्ननी घणी खोल करवा लाग्यो. तयार पठी एक दहाडो कोइ वृद्ध पु-  
 रुष तेने कछुं के, हे जड ! इहां एक मणीनी खाण ठे, तेने त्रिपे जे पुण्यवंत  
 प्राणी होय, ते चिंतामणी पामे. पठो जयदेव तेना वचनथी त्यां जइने चिंता  
 मणी खोलवा लाग्यो. ते अवसरे त्यां एक मंदबुद्धिवाला पशुपालना हाथमां  
 गोल आकारवालो पथरो देखीने ते पथराने शास्त्रमां कहेला सद्धणोये करी  
 ने चिंतामणी जाणीने, ते जयदेवे ते पशुपालनी पासो माग्यो. तयारे पशुपाले  
 कछुं. तमारे आ पथरानुं शुं काम ठे ? जयदेवे कछुं. हुं महारे घेर जइने गो-

करांनुने रसवा आपीश. पढी पशुपाले कहुं इहां आवा घणः पथरा पड्या  
 ठे, ते तसे पोतेज केम लेता नथी ? जयदेव बोड्यो. हमणां महारे घेर जा-  
 वानी उतावल ठे, माटे एज मने आप्य तुं इहांथी बीजो पामीश. एवी रीते  
 कहुं, तोपण ते पशुपाले परने उपकार करवाना स्वचावे रहितपणे करीने तेने  
 न आप्यो. पढी जयदेवे 'उपकारबुद्धिये करीने तेने कहुं. हे भद्र ! जो तुं  
 मने नथी आपतो, तो तुं पोतेज ए चिंतामणी रत्नं आराधन कख. जेथी  
 आ चिंतामणी तने पण वांढिन फल आपे. त्वारे पशुपाले कहुं. जो आ चिं-  
 तामणी साचु ठे, तो महारु चिंतन करेलुं बहु बोरहीना फलनुं चूरणादिक  
 शीघ्र आपो. त्वारे लगारेक हसीने जयदेवे कहुं. अहो ! एम न विचारीये.  
 त्रण उपवास करीने संध्या समये ए मणिने शुद्ध पाणीथी पखालोने शुद्ध  
 भूमिये उंचे स्थानके स्थापन करीने चंदन, बरास, फूलादिकवडे पूजीने अने  
 वली नमस्कार करीने पढी एनी आगल जे पोताने इष्ट होय, ते चिंतन क-  
 रीए, ते सर्व पण प्रातःकालमां पामीये. ए प्रकारे सांजलीने ते पशुपाल पो-

\*\*\*\*\*

તાની બોકડિયોના સમૂહને લેઇને ગામના સન્મુખ ગયો. ત્યાર પછી જયદેવે નિશ્ચય કર્યો કે, પુણ્યરહિત એવા આના હાથમાં આ ચિંતામણી રલ્લ નહોતી રહે, એમ વિચારીને જયદેવ પણ તેની પૂંઠે ચાલ્યો. હવે પશુપાલ માર્ગને વિષે ચાલતો સતો કહેવા લાગ્યો કે, હે મણે! હમણાં આ બોકડિયો વેચીને વરાસા ઇલાદિક લાવીને તહારી પૂજા કરીશ. તહારે પણ મહારો ચિંતિત અર્થ પૂરવાને વિષે ઉદ્યમ કરવો. વલી હે મણે! હજી ગામ પણ ઠેઠે છે, મોટે માર્ગમાં કાંઈક કથા કહે. અને જો તું ન જાણતો હોય તો હું તને કહું. તું સાંજડ્ય. એક નગરને વિષે એક હાથનું ટેહરું, અને તેમાં ચાર હાથના દેવ છે. એ પ્રકારે વારંવાર મણિની આગલ કહું, તોપણ તે મણિ બોલતો નથી. તેટલામાં તે મૂર્ખ, રોષ ચઢાવીને તે મણિને કહેતો હવો. અરે! જો તું હુંકારો પણ આપતો નથી, તો વાંઠિત અર્થ નિષ્પન્ન કરવાને વિષે તહારી શી આશા! અથવા તહારું નામ ચિંતામણી એ સાચું છે. જૂનું નથી. કેમ કે, તને પાશ્વર્યો ત્યાંથી માંડીને મહારા મનની ચિંતા જતી નથી!! વલી જે હું રાવ અને ઠાશ ત્રિના

\*\*\*\*\*



કાળમાત્ર પણ રેહી ન શકું, તે હું તહારાં માટે કરવા, માંડ્યા એવા ઝળ ઉપ-  
 વાસે કરીનેજ મરણ પામું. તે માટે એમ માનું હું કે, આ વાણિયાએ મને માર-  
 વાને માટે તહારું વર્ણન કર્યું જણાય છે ! તે માટે તું ત્યાં જા. કે, જ્યાં ફરીને  
 મહારે ડેલ્લવો ન પડે એમ કહીને તેણે તે મણિને હેટે નાંખી દીધો. તે અવસ-  
 રે જયદેવે આનંદ પામીને તત્કાલ નમસ્કાર કરીને ચિંતામણી ગ્રહણ કરીને,  
 સંપૂર્ણ થયો છે મનોરથ તે જોનો એવો સતો પોતાના નગરને સન્મુખ ચાલ્યો.  
 માર્ગમા મહાપુર નગરને વિષે મણિના પ્રજાવચો જેને ઘણું દ્રવ્ય પ્રાપ્ત થયું છે  
 એવો તે કુમાર સુબુદ્ધિ શેઠની રલવતી નામે પુત્રી તેને પરણીને બહુ પરિવાર  
 સહિત હસ્તિનાપુર નગરે આવ્યો. આવીને પોતાના માતા પિતાને પગે લાગ્યો. તે  
 અવસરે તેવી સમૃદ્ધિ સહિત તેને જોડીને માતા પિતા આનંદ પામ્યાં, અને તેની  
 પ્રસંસા કરવા લાગ્યાં. અને કુટુંબી લોકો તેનું સન્માન કરવા લાગ્યાં. અને વીજા  
 લોકો પણ તેની સ્તવના કરવા લાગ્યા. પોતે જાવજીવ સૂધી સુખી થયો. એ  
 પ્રકારે ધર્મરૂપ રલની પ્રાપ્તિને વિષે પશુપાલ અને જયદેવનો ઉપનય કહ્યો.

यथा हृष्टिमयोगः न भवति जात्यंधानां जीवानां

जहं दिष्टीसंजोगो । न होइ जंघंधयाण जीवाणं ॥

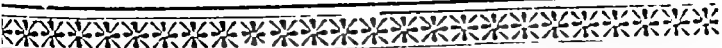
तथा जिनमतसंयोगः

न भवति मिथ्यात्वेन अंधानां जीवानां

तहं जिणमयसंजोगो । न होइ मिहंधजीवाणं ॥ए६॥

अर्थ.—(जह के०) जेम (जंघंधयाण के०) जन्माराथीज अंध एवा (जीवाणं के०) जीव जे तेमने ( दिष्टीसंजोगो के० ) दृष्टिनो संयोग जे ते. एटले आंखे करीने देखबुं (न होइ के०) न होय. (तह के०) तेम (मिहंधजीवाणं के०) मिथ्यात्वे करीने आंधला एवा जीवोने (जिणमयसंजोगो के०) जिनमतनो संयोग जे ते. एटले जिनमतनी प्राप्ति (न होइ के०) न होय. ॥ए६॥

भावार्थ.—जेस जन्माराथी अंध थएला पुरुषोने स्थूल पदार्थ पण देखवामां आवतो नथी, तेम मिथ्यात्वरूप कुवासनाये करीने त्रिवेकरूप चक्रुए रहित थएला जीवोने पण, जिनशासनरूप सूर्य दीठामां आवतो नथी. एटले जिनशासननी प्राप्ति नथी. ॥ ए६ ॥



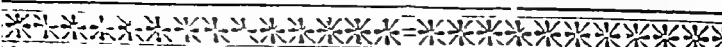
પ્રસન્ન અનંતગુણે જિનેશ્વર્યે ન દોષલેશોપિ  
 પદ્મસ્વરૂપ સ્ણાંતગુણે । જિણિદધમ્મે ન દોસલેસોવિ ॥

તથાપિ નિશ્ચયે અજ્ઞાતેન અધાઃ ન રમતે કદાપિ તસ્મિન્નજિનમતે જીવાઃ  
 તદ્દેવિ હં અન્નાણંધા । ન રમંતિ કંયાવિ તંમિં<sup>૧૩</sup> જિર્યા<sup>૧૦</sup> ॥ ૯૭ ॥

અર્થ — (પદ્મસ્વરૂપ) પ્રત્યક્ પ્રમાણે કરીને સિદ્ધ એવો, અને ( અણંતગુણે  
 કેળ) અનતા હે ગુણ તે જેને વિષે એવો ( જિણિદધમ્મે કેળ ) જિનેશ્વરનો ધર્મ  
 તેને વિષે (દોસલેસોવિ કેળ) અપયશ પ્રમુખ દોષનો લેશ પણ (ન કેળ) નથી.  
 (તદ્દેવિ કેળ) તોયપણ (અન્નાણંધા કેળ) અજ્ઞાને કરીને આંધલા એવા (જિયા  
 કેળ) જીવ જે તે (હુ કેળ) નિશ્ચે (તંમિ કેળ) તે જિનેશ્વરજાણિત ધર્મને વિષે (ક  
 યાવિ કેળ) ક્યારે પણ. એટલે કોઈ વચ્ચત પણ (ન રમંતિ કેળ) નથી રમતા. એ

ટલે નથી જોડાતા' ॥ ૯૭ ॥

જાવાર્થ.—આ લોકને વિષે યશ, અને પરલોકને વિષે સ્વર્ગ તથા મોક્ષનો  
 સુખ આપવારૂપ ગુણવાલા, અને જેને વિષે કાંઈ પણ દોષ નથી એવા, શ્રી



જિનેંદ્રધર્મને પ્રત્યક્ષપણે દેખે છે, તોયપણ અજ્ઞાને કરીને આંધલા એવા જે પુ-  
રુષો, તે જેમ જે વસ્તુ છે, તેમ તે વસ્તુને જણાવનાર એવા શ્રી જિનધર્મને શ્રંગી  
કાર નથી કરતા. ॥ ૯૭ ॥

મિથ્યાત્વે અનનનોષા:

પ્રકવા દૃઙ્યેન ન અપિ ચ ગુણલેશ:

મિંહે અણતેદોસા । પર્યમા દીસંતિ ન વિ<sup>૧૦</sup> મેં ગુણલેસો ॥

તથાપિ ચ તં એવ જોવા: હીતિ વિસ્મયે માંહાયા: નિષેવેતે

તહેવિય<sup>૧૨</sup> તં ચેવ<sup>૧૩</sup> જિયા<sup>૧૪</sup> । 'હી મોહંધાં નિસેવંતિ' ॥ ૯૮ ॥

અર્થ.—(મિહે કેળ) મિથ્યાત્વને વિષે (પયડા કેળ) પ્રકટ એવા (અણતેદો  
સા કેળ) અનંત દોષ જે તે (દીસંતિ કેળ) દેખાય છે. (ય કેળ) વલી. તેમાં  
(ગુણલેસો વિ કેળ) ગુણનો લેશમાત્ર પણ (ન કેળ) નથી (તહેવિય કેળ) તોય  
પણ (મોહંધા કેળ) મોહે કરીને આંધલા એવા (જિયા કેળ) જીવ જે તે (તં ચેવ  
કેળ) તે મિથ્યાત્વનેજ (નિસેવંતિ કેળ) સેવે છે. તે (હી કેળ) નિશ્ચે ઘણુંજ આ-  
શ્ચર્ય છે!!! ॥ ૯૮ ॥

જાવાર્ય -કુગુરુ કુદેવ અને કુધર્મ તેમનો અંગીકાર કરવારૂપ અધ્યવ-  
સાયને વિષે ઇટલે મિથ્યાત્વને વિષે નરકપાતાદિક અનંત દોષ પ્રકટ દે-  
ખાય છે, પણ તેમાં ગુણનો તો લવલેશ પણ દેખાતો નથી. તોયપણ મોહે ક-  
રીને અંધ થઈ જાવો, તે મિથ્યાત્વનોજ આશ્રય કરે છે. ઇટલે તે મિથ્યા-  
ત્વનેજ અંગીકાર કરે છે. પરંતુ જિનધર્મને અંગીકાર નથી કરતા, તે ઘણુંજ  
ખેદકારક છે. ॥ ૧ ॥ ॥ ૧૬ ॥

ધિક્કથિક્ તવ તેષા નરાણા વિજ્ઞાનેશિલ્પે તથા ગુણેષુ કુશલત્વયત્  
ધિંદ્ધી તાણ નરાણં । વિન્નાણે તંહ ગુણેસુ કુદોલત્તં ॥

સુલ્પરૂપે સત્પરૂપે ધર્મરત્ને સુપરીક્ષા યે ન જાનતિ  
સહસચ્ચધર્મમરયણે । સુપરિસ્કં જે ને જાણંતિ ॥ ૧૭ ॥

અર્થ. — ( સુહસચ્ચધર્મમરયણે કે ૦ ) સુલ્પરૂપે અને સત્ય એવા ધર્મરૂપ  
રત્નને વિષે (જે કે ૦) જે પુરુષો (સુપરિસ્ક કે ૦) જલ્દી રીતે પરીક્ષાને ( ન જા-

ણંતિ કેળે) નથી જાણતા. અર્થાત્ નથી જાણી શકતા, ( તાણં કેળે ) તે ( નરા-  
ણં કેળે ) પુરુષોના ( વિદ્યાણે કેળે ) વિજ્ઞાનને વિષે ( તદ્ કેળે ) તથા ( ગુણેસુ  
કેળે ) ગુણને વિષે, ( કુસલતંતં કેળે ) કુસલપણને ( ધિદ્ધિ કેળે ) ધિક્કાર થાઉં!  
ધિક્કાર થાઉં !! ॥ ૯૯ ॥

ત્રાવાર્થ.—જગત્તે વિષે જે પુરુષોનું શિલ્પચાતુર્ય, કલાકૌશલ્ય, ઔદાર્ય  
તથા શૌર્ય ધૈર્યાદિકને વિષે કુશલપણું ઘણુંજ વલણાય છે, એટલે રત્નાદિકની  
પરીક્ષા કરવામાં ઘણા ડાહ્યા કહેવાય છે, તે પુરુષો સુલકારી અને સત્ય એવા  
ધર્મરૂપ રત્નની પરીક્ષા, જો ન કરી શક્યા, તો તેમના સઘલા હદાપણપણને  
અતિશે ધિક્કાર થાઉં !! ધિક્કાર થાઉં !! તે ઉપર શાસ્ત્રમાં કહ્યું છે કે, વ-  
હોતેર કલામાં કુશલ એવા પંડિત પુરુષો હોય, તોપણ જો તેમણે સર્વ ક-  
લામાં શ્રેષ્ઠ એવી જે ધર્મની કલા નથી જાણી, તો તે નિશ્ચે અપંડિતજ જા-  
ણવા. માટે સર્વ પરીક્ષા કરતાં ધર્મરૂપ રત્નની પરીક્ષા કરવી, તેજ શ્રેષ્ઠ પ-  
રીક્ષા છે. ॥ ૯૯ ॥

॥ अनुष्टुप् वृत्तम् ॥

जिनर्षभः अय जीवानां अपूर्वः कल्पपादपः

जिणधम्मो ऽयं जीवाणं । अप्पुवो कप्पपायवो ॥

स्वर्गपवर्गमुखानां

फलानां दायकः अय

सग्गापवर्गसुखाणं । फल्लाणं दायेंगो इमो ॥ १०० ॥

अर्थ.—(अयं के०) आ (जिणधम्मो के०) जिनधर्म जे ते (जिवाणं के०) जीवोने (अप्पुवो के०) अपूर्व एटले अप्रसिद्ध एवो (कप्पपायवो के०) कल्पवृक्ष ते. केम के, (इमो के०) ए जिनधर्मरूप कल्पवृक्ष जे ते (सग्गापवर्गसुखाणं के०) स्वर्ग एटले देवलोक अने अपवर्ग एटले मोक्ष तेना सुखरूप (फल्लाणं के०) फलनो (दाइंगो के०) आपनारो ते. ॥ १०० ॥

भावार्थ—आ जिनधर्मरूप कल्पवृक्ष अपूर्व ते. एटले प्रसिद्ध कल्पवृक्ष तो, फल आ लोकने विषे रहेलां पुद्गलिक सुखनेज आपनार ते. परंतु आ धर्मरूप कल्पवृक्ष तो, स्वर्गादिक फलने तथा मोक्ष फलने आपनार ते. माटे

અપૂર્વ કટપવૃક્ષ કહ્યો. પલું જાણીને તેનો જ આશ્રય કરવો. ॥ ૧૦૦ ॥

ધર્મઃ વંધઃ સુમિત્રં ચ ધર્મઃ ચ પરમઃ ગુરુઃ

ધર્મમો વંધે સુમિત્રો યે । ધર્મમો યે પરમો ગુરુ ॥

મોક્ષમાર્ગવૃત્તાનાં

ધર્મઃ પરમઃ સ્યંદનઃ સ્ત્રગ્ધ્રઃ

મુક્તમગ્ગપયટ્ટાણં । ધર્મમો પરમસંદણો ॥ ૧૦૧ ॥

અર્થ.—રે જીવ ! (ધર્મમો કેળ) આ જિનધર્મ જે તે (વંધુ કેળ) વંધુ (જાડ) સમાન છે. (ય કેળ) વલી (સુમિત્રો કેળ) સારા મિત્ર સમાન છે (ય કેળ) વલી (ધર્મમો કેળ) ધર્મ જે તે (પરમો ગુરુ કેળ) ઉત્કૃષ્ટા ગુરુ સમાન છે. વલી તે (ધર્મમો કેળ) ધર્મ જે તે (મુક્તમગ્ગપયટ્ટાણ કેળ) મોક્ષ માર્ગને વિષે પ્રવર્તેલા ગુરુ થોને (પરમસંદણો કેળ) ઉત્કૃષ્ટા રથ સમાન છે. ॥ ૧૦૧ ॥

જાવાર્થ.—જેમ આપડું કાલને વિષે જાડ સહાયતા કરે છે, તેમ સંસારરૂપ આપડું કાલમાં, આ જિનધર્મ પણ સહાયતા કરે છે; માટે જાડ સમાન છે. તથા સારો મિત્ર જેમ હિતકારી અર્થને મેલવી આપવાથી સુખ કરે



હે, તેમ આ ધર્મરૂપ મિત્ર પણ મનોવાંઝિત સુખ મેલવી આપવાથી સુમિત્ર સ-  
માન છે. તથા ગુરુ જેમ અસત્ માર્ગથી પાઠો વાલે છે, તેમ આ જિનર્થમે પણ,  
નરક તિર્યંચાદિક દુર્ગતિમા જવાથી પાઠો વાલે છે. માટે ઉત્કૃષ્ટા ગુરુસમાન  
હે. તથા રથે કરીને જેમ માર્ગમા સુખે સુખે જવાય છે, તેમ ધર્મરૂપ રથે કરીને  
મોક્ષ માર્ગમાં સુખે સુખે જઈ શકાય છે. માટે ધર્મને પરમ રથ સમાન કહ્યો  
હે. એવું જાણીને આવા જૈનધર્મને ત્રિષે ઉદ્યમ કરવો. ॥ ૧૦૧ ॥

॥ આર્યાવૃત્તમ્ ॥

ચત્તરણાગર્તીનાયાન્યનંતાનિહઃસ્થાનિતાન્યેવાનલસેનપ્રતિજવકાવને મહાત્તીમે

ચન્નગણંતહાનલ । પલિતૈન્નવકાણા મહાત્તીમે ॥

સેવસ્વ રેજીવ ત્વ જિનવચનં અપૂતકુંદમમ

સેવસુ રેજીવ તેમં । જિણંત્રયણં અમિયકુરુસમં ॥૧૦૨॥

અર્થ.-(મહાત્તીમે કેળ) મહા ત્રયંકર એવું (ચન્નગણંતહાનલ કેળ)  
ચાર ગતિમાં રહેલાં એવાં અનંતાં હુઃહરુપ મહોટા અગ્નિયે કરીને (પલિત

जवकाणणे के०) सागतुं एतुं जे संसाररूप वन, तेने विषे (रेजीव के०) हे जीव! (तुमं के०) तुं (अमियकुंडसमं के०) अमृतना कुंड समान (जिणवयण के०) जिनराजना बचने (सेवसु के०) सेवन कख. एटले सिद्धांतमां कहेला अनुष्ठानने विधिसहित अंगीकार कख. ॥ १०१ ॥

जावार्थ.—आ संसाररूप जयंकर दावानलथी दाफेलो एवो जे तुं, ते जिन वचनरूप अमृतना कुंडमां मझ था. अर्थात् रूढा अनुष्ठानने ग्रहण कख. जेथी तने अपूर्व सुखशांति अशे. ॥ १०१ ॥

विषमे जवएवमरुदेशे अनंतडःखान्येवग्रीष्मतापस्नेनसंतप्ते  
विसर्गमे जवमरुदेशे । अणंतडुहगिम्हतावसंतप्ते ॥

जिनधर्मएवकलवृद्धस्तं स्मर त्वं हेजीव शिवमुखदं

जिणधम्मकेप्परुक्कं । सरसु तुमं जीवे सिवसुहदं ॥१०३॥

अर्थ.—(जीव के०) हे जीव! (विसर्ग के०) विषम एटले चालनारने डःख कारी एवा, अने (अणंतडुहगिम्हतावसंतप्ते के०) अनंतां डःखरूप ग्रीष्मक-

તુના તાપવહે સારી પેઠે તપેલા એવા (જવમરુદેસે કેળ) સંસારરૂપ મારવાડ વે  
 શને વિષે (સવસુદૃઢં કેળ) મોઢા સુખને આપનાર એવા ( જિણધમ્મકલ્પરુક  
 કેળ) જિનધર્મરૂપ કલ્પવૃદ્ધને (તુમં કેળ) તુ (સરસુ કેળ) આશ્રય કર. ( આ  
 જગ્યાયે ટીકાકારે કલ્પવૃદ્ધનું સ્મરણ કંચ. એવો અર્થ કલ્પ્યો છે, તે વિવા-  
 સ્ના યોગ્ય છે ) ॥ ૧૦૩ ॥

જાવાર્થ.-હે જીવ ! સંસારનાં અનેક દુઃખરૂપ મારવાડ વેશની તપેલી  
 રેતી, તેમા ઝ્રમણ કરતા પ્રાણિયોને મહોટા જાગ્યે પ્રાપ્ત થયેલો જિનધર્મરૂપ  
 કલ્પવૃદ્ધ, તેજ આશ્રય કરવાયોગ્ય છે. કે, જેથી સકલ વાંઠિત સુખની સિ-  
 દ્ધિ થાય છે. ॥ ૧૦૩ ॥

કિં વધુના જિનધર્મે યતિતત્ત્વં યશ્ચાસ્વાત્મા ત્રવોદિધિ ધોર  
 કિં બહુણા જિણધમ્મે । જઈયવં જૈહ ત્રવોદિહિ ધોરં ॥  
 લઘુક્ષીઘ્ર તીર્ત્વા અનંતમુલં લન્નતે ભીવઃ શાશ્વત સ્થાનં  
 લહુ તરિયંમં ણંતંસુહં । લહેદ્ જિનં સાંસય ણં ॥૨૦૪॥

अर्थ.—हे आत्मन् ! ( किं बहुणा के० ) घणुं कहेवे, करीने शुं ! ते प्रकारे (जिणधम्ममे के०) जिनधर्मने विषे (जइयवं के०) यत्न करवो. (जह के०) जेम (जिन् के०) जीव जे ते (घोरं के०) जयानक एवा (जवोदहिं के०) संसाररूप समुद्रने (बहु के०) शीघ्रपणे (तरियं के०) तरीने (अणंतसुहं के०) अनंतु ठे सुख ते जेने विषे एवुं (सासयं ठाणं के०) शाश्वतुं स्यान एटखे मोह, तेने (बहइ के०) पामे. ॥ १०४ ॥

भावार्थ.—हे जव्य जीवो ! आखा ग्रंथनो सारमां सार एटलोज कहेवानो ठे के, जिनधर्मने विषे प्रमाद रहितपणे प्रयत्न करो. के, जेथी तमने मोहनुं शाश्वतुं सुख प्राप्त थाय. ते सुखनुं वर्णन थइ शके तेम नथी, तेम ठतां जो तेना स्वरूपने जाणवानी मरजी होय तो श्री आचारांगजी सूत्रना पांचमा लोकसार नामा अध्ययनमां जोइ लेज्यो. ॥ १०४ ॥



આ યંથના ૭૬ મા તથા ૭૯ મા પાનાની પુંઠિમાં જણાવ્યું છે કે સાગરોપમનું તથા પુદ્ગલપરાવર્તનનું સ્વરૂપ યંથને અંતે જણાવી શું. તે તે ફહા જણાવીએ બીએ.

અતિ સૂક્ષ્મકાલને એક સમય કહે છે. તેવા અસંખ્યાતા સમયે એક આવલી થાય, તેવી (૧૬૭૭૭૧૬) એક ક્રોડ સડસઠ લાલ શિત્તોતેરહજાર વર્ષો ને સોલ્લ આવલીયે, એક મુદૂર્ત થાય છે. તેવા ત્રીશ મુદૂર્તે એક અહોરાત્રીરૂપ દિવસ થાય છે તેવા પંદર અહોરાત્રીએ એક પલ્લવાડિયું થાય છે. તેવા વે પલ્લવાડિયે એક મહિનો થાય છે. તેવા બાર મહિને એક વર્ષ થાય છે. તેવા અસંખ્યાતા કૌડાકોડી વર્ષે એક પંડ્યોપમ થાય છે. તેવા દશ કૌડાકોડિ પંડ્યોપમે એક અધ્ધા સાગરોપમ થાય. ॥ ઇતિ સાગરોપમ પ્રમાણમ્. ॥

૧ ફહા પલ્યોપમ ત્રણ પ્રકારના છે. તે કહે છે. ૧ ઇન્દાર પલ્યોપમ ૨ અધ્ધા પલ્યોપમ ૩ કૈંત્ર પલ્યાપમ તેમા વલી એકેકના વાદર એને સૂક્ષ્મ પૂવા વે ખેડ છે તેમાના અધ્ધા પલ્યો

एज रीते एटले-पूर्व कहां तेंवा दश कोडांकोडि सागरोपमे, उत्सर्पिणी  
अने बीजा दश कोडाकोडि सागरोपमे, अवसर्पिणी थाय. ए वे मलीने वीश

पमनु स्वरूप जणावीए ठीए केम के, था वादर अछा पल्योपमे करीनेज जीवोना आउखा  
कायस्थिति, कर्मस्थिति, पुद्गलस्थिति आदिकुं प्रमाण गणाय ठे माटे, ते अछा पल्योपमना  
पण सूक्ष्म अने वादर एवावे जेद ठे, तेमा प्रथम वादर अछा पल्योपमनु स्वरूप कहीए ठीए  
देवकुरु उचरकुरु क्षेत्रमा जन्मेला जुगलियाना बाल ते एवा के, जे जगलने जन्मे एक  
वे याचत् सात दिवस थाय होय, तेवा जुगलियाना केश (बाल) लेइने तेना एवा ककडा  
करवा के, ते ककमानो बीजो ककमो थइ शके नहीं. तेवा बालाग्रने च्यार गाउनो लावो,  
च्यार गाउनो पहोलो अने च्यार गाउनो उंमो एवा कुत्रामा ते बालाग्रने एवा ठाशींवांशीने  
जरीये के तेना उपर थइने चक्रवर्त्तिनुं सैन्य चाले, तोपण ते बालाग्र हाजी शके नहीं तथा  
अग्निये बली शके नहीं, तथा पाणीए करी जीजाय नहीं एटले तेनी अंदर पाणी उत्तरी  
शके नहीं तथा वायरे करी ते बालाग्र उमी शके नहीं, एवा ठांशी ठाशीने जरया होय,  
पणी ते बालाग्रनो एकेको ककमो सो सो वर्ष काढीए, ते काढता काढता ज्यारे ते कुवो त  
माम खाली थाय, खारे एक अछा वादर पल्योपम थाय. तेनां संख्यातां कोमाकोमि वपे

कोडाकोडि सागरोपमे, एक कालचक्र थाय. एवा अनन्ता कालचक्रे एक पुजल  
परावर्त्तन थाय. ॥ इति पुजलपरावर्त्तन प्रमाणम्. ॥

थाय आ दृष्टात कथनमात्र ते केम के, आ प्रमाण गणत्रीमा आवतुं नथी गणत्रांसा तो  
सूक्ष्म अद्वा पल्लोपम थावे ते तेनु स्वरूप नीचे कहीए ठीए  
पूर्व कथा एवा जुगलियाना एकेका वालाग्रना, असंख्याता खरु कल्पवा ते वालाग्रना  
खंने करी पूर्व कथा प्रमाणे, ते कूवा ठाशी वांशीने जरीये पढी तैमार्थी पूर्वनी पेठे एकको  
वालनो ककमो सो सो वर्ष काढाए पढी ज्यारे ते कुवो तमाम खाली थाय, सारे एक सूक्ष्म  
अद्वा पल्लोपम थाय तेना असंख्याता कामाकोमी वर्ष थाय तेवा दश कोमकोमा माग  
रोपमे एक अद्वा सागरोपम थाय. एवी रीतना सागरोपमनु प्रमाण आ जग्याए जाणवु आ  
वार्त्तानो विशेष विस्तार श्री अनुयोगद्वार सूत्रमा तथा पाचषा कर्म ग्रंथमा ते सार्थी रिस्ता  
रना अर्थिये जोइ लेवु

आ ग्रंथनो बालावबोध करनार कहे ते के,--

॥ उपजाति वृत्तम् ॥

प्रबन्धचिन्तामणि, धर्मविन्दु । श्रीहारिजद्राष्टकसंघवृद्धाः ॥  
जापान्तरेणाजियुता यतः स्युः । सोयं प्रजावो मयि संघट्टेः ॥ १ ॥

॥ अतुष्टुप् वृत्तम् ॥

मागधी संस्कृतेऽकारिरम्नामज्जरी नाटिका ॥

अग्रतिहुयणस्तोत्रे ज्ञानसारे तु गौर्जरी ॥ २ ॥

॥ इति श्री जैनीय अध्यापक, शास्त्री रामचंद् दीनानाथ विरचित  
श्री वैराग्यशतकनो दंडान्वय सहित बालावबोध समाप्त. ॥



आ अमृत्य ग्रंथनी उपरा उपरी मागणी यवाथ्री आवृत्ति चोथी

प्रसिद्ध करवामां आवी ठे.

फक्त १००० नकल.

सूचना.

आ ग्रंथमां प्रसिद्धकर्ताना शिक्षा शिवायनी कोड पण कॉपी (नकल)  
वेचाती कोडपण ठेकाणे जणाशे तेना उपर घटता इलाजो खेवामां आवशे.

पुस्तक मळवानां ठेकाणां.

अमदावाद-प्रसिद्धकर्ता पासेथी.

” -राजनगर प्रिन्टींग प्रेस तथा जाणीता तमाम बुकसेलरो पासेथी

” -शा. बालाजाइ ठगनलाल पासेथी. ठे. कीकाचटनी पोळ.

मुंबाइ-बदरमां. जीमशी माणेकनी दुकानेथी.

॥ जैनीय-वैराग्यशतकं भाषान्तरसहितं ॥

॥ समाप्तम् ॥